LOUISE PENNY

CRIME

Lungul drum spre casă

UN ROMAN DIN SERIA
INSPECTORUL GAMACHE

CEA MAI BUNĂ CARTE DIN 2014 ÎN TOPURILE
KIRKUS REVIEWS, THE WASHINGTON POST,
THE GLOBE ŞI THE MAIL

FICTION CONNECTION

TREI

LOUISE PENNY

Lungul drum spre casă

Traducere din engleză și note de

Mihaela Apetrei

TREI

2015

FICTION CONNECTION

COLECȚIE COORDONATĂ DE

MAGDALENA MĂRCULESCU

TREI

THE LONG WAY HOME

Louise Penny

Copyright © Three Pines Creations, Inc. 2014

© Editura Trei, 2015

pentru prezenta ediție

O.P. 16, Ghișeul 1, C.P. 0490, București

Tel.: +4 021 300 60 90 ; Fax: +4 0372 25 20 20

e-mail: comenzi@edituratrei.ro

www.edituratrei.ro

ISBN ePUB: 978-606-719-604-7

ISBN PDF: 978-606-719-605-4

ISBN Print: 978-606-719-395-4

Editori: Silviu Dragomir, Vasile Dem. Zamfirescu

Director editorial: Magdalena Mărculescu

Redactor: Carmen Botoșaru

Coperta colecţiei: Faber Studio

Foto copertă: © E.V Binstock/Corbis

Lui Michael,

Surprins de Bucurie

Unu

Venind spre el, Clara Morrow se întreba dacă el o să facă iar gestul acela imperceptibil pe care îl făcea în fiecare dimineață.

Era atât de mărunt, atât de nesemnificativ! Atât de ușor de ignorat! Prima dată.

Dar de ce continua Armand Gamache să-l facă?

Clara se simțea aiurea doar fiindcă se întreba așa ceva. Ce importanță avea? Dar, pentru un om care nu era făcut să aibă secrete, acest gest începuse să nu mai pară doar secretos, ci și de-a dreptul furișat. Un act inofensiv, tânjind după o umbră în care să se ascundă.

Și totuși el era aici, în lumina plină a zilei care începea, stând pe banca de curând meșterită de Gilles Sandon, așezată pe sprânceana dealului. Înaintea lui Gamache se întindeau munții, din Québec până în Vermont, acoperiți cu păduri dese. Râul Bella Bella își croia drum printre ei, un fir de mătase în lumina soarelui.

Și, ușor de trecut cu vederea în fața unei asemenea măreții, modestul sătuc Three Pines se așternea în vale.

Armand nu evita priveliștea. Dar nici nu se bucura de ea. În schimb, în fiecare dimineață, acest bărbat masiv stătea pe banca de lemn, cu creștetul aplecat deasupra unei cărți. Citea.

Pe măsură ce se apropia, Clara Morrow îl văzu pe Gamache făcând-o din nou. El își scoase ochelarii de citit în formă de semilună, apoi închise cartea și o strecură în buzunar. Avea un semn de carte, dar nu-l mișca niciodată din loc. Rămânea acolo unde era, ca o stâncă, însemnând un loc aproape de final. Un loc de care se apropia, dar la care nu ajungea niciodată.

Armand nu închidea niciodată cartea cu zgomot, ci o lăsa să se închidă prin forța gravitației. Fără să folosească ceva, observă Clara, pentru a marca locul în care a rămas. Nici vreun bon vechi, nici vreun bilet folosit, de avion sau de tren, sau de autobuz, care să-l ghideze apoi unde rămăsese cu povestirea. De parcă n-ar fi contat. În fiecare dimineață, începea iar. Avansând din ce în ce mai mult spre semnul de carte, dar oprindu-se întotdeauna înainte de a ajunge la el.

Și în fiecare dimineață, Armand Gamache strecura cartea subțire în buzunarul hainei sale ușoare, de vară, înainte ca ea să apuce să-i vadă titlul.

Aproape că devenise obsedată de această carte. Și de comportamentul lui.

Chiar îl întrebase despre ea, în urmă cu vreo săptămână, când îl întâlnise pentru prima dată stând pe banca cea nouă, privind satul vechi.

— E o carte bună?

— *Oui*.

Armand Gamache îi răspunsese zâmbind, făcând să pară amabil răspunsul scurt. Aproape amabil.

Era o ușoară respingere venită din partea cuiva care rareori îi îndepărta pe oameni.

Nu, gândi Clara, în timp ce-l privea dintr-o parte. Nu o respinsese pe ea. O lăsase în pace, dar făcuse el un pas înapoi. Îndepărtându-se de ea. Îndepărtându-se de întrebare. Își luase cartea ponosită și se retrăsese.

Mesajul era clar. Și Clara l-a înțeles. Cu toate astea, nu însemna că trebuie să-l ia în seamă.

Armand Gamache privea pădurile dese și înverzite în miezul verii și munții care se întindeau la nesfârșit. Apoi ochii îi căzură pe satul din valea de dedesubtul

lor, ca ținut în palma unei mâini strămoșești. Un stigmat în zona rurală a Québecului. Nu o rană, ci un miracol.

În fiecare dimineață, ieșea la o plimbare alături de soția sa, Reine-Marie, și de ciobănescul lor german, Henri. Aruncau mingea de tenis și se trezeau alergând ei după ea, în timp ce Henri era distras de o frunză purtată de vânt sau de o muscă neagră, sau de vocile din mintea lui. Câinele alerga după minge, dar apoi se oprea și se holba aiurea, mișcându-și într-o parte și-n alta urechile uriașe, ca niște sateliți. Captând vreun mesaj. Nu tensionat, ci curios. Semăna, își dăduse seama Gamache, cu felul în care cei mai mulți oameni ascultă cu atenție atunci când vântul aduce frânturi dintr-o melodie care le place foarte mult. Sau o voce familiară din depărtare.

Cu capul înclinat și o expresie tâmpă pe chip, Henri asculta, în timp ce Armand și Reine-Marie recuperau mingea.

Totul era în regulă în lume, gândea Gamache în timp ce stătea tăcut în lumina timpurie a soarelui de august.

În sfârșit.

Mai puțin pentru Clara, care începuse să i se alăture pe bancă în fiecare dimineață.

Oare făcea asta pentru că îl vedea singur aici, odată ce Reine-Marie și Henri plecaseră, și credea că poate se simte singur? Se gândea că poate lui i-ar plăcea să-i țină companie?

Se îndoia însă de asta. Clara Morrow devenise una dintre cele mai apropiate prietene de-ale lor și îl cunoștea mai bine de atât.

Nu. Era aici din motivele ei personale.

Armand Gamache devenea din ce în ce mai curios. Aproape că se putea păcăli pe sine însuși să creadă că această curiozitate a lui nu era decât un simplu amestec în treburile altora, dar experiența îl contrazicea.

Toată viața sa profesională, inspectorul-șef Gamache pusese întrebări și vânase răspunsuri. Și nu numai răspunsuri, ci și fapte. Dar, mult mai ascunse și periculoase decât faptele, ceea ce căuta cu adevărat erau sentimentele. Pentru că acestea îl puteau conduce către adevăr.

Și în timp ce adevărul îi eliberează pe unii, pe cei căutați de Gamache îi băga în închisoare. Pe viață.

Armand Gamache se considera mai degrabă un explorator decât un vânător. Obiectivul lui era să facă descoperiri. Și ceea ce descoperea îl putea uimi chiar și pe el.

De câte ori nu investigase o crimă așteptându-se să descopere emoții complicate, un suflet înrăit? Și, în loc, dăduse de un suflet bun, care se abătuse de la calea cea dreaptă.

Îi arestase și pe-acești criminali, desigur. Dar căzuse de acord cu sora Prejean că nimeni nu este atât de rău precum fapta groaznică pe care o făcuse.

Armand Gamache văzuse răul. Dar văzuse, totodată, și binele. Deseori, în aceeași persoană.

Închise ochii și-și întoarse chipul spre soarele proaspăt al dimineții. De-acum lăsase în urmă acele zile. Acum putea să se odihnească. În căușul palmei. Și să-și facă griji numai pentru propriul suflet.

Nu mai avea nevoie să exploreze. Găsise ceea ce căuta aici, în Three Pines.

Atent la femeia de lângă el, deschise ochii, dar privi înainte, spre sătucul din

vale, ce se trezea la viață. Își văzu prietenii și vecinii ieșind din case pentru a se îndrepta către grădinile lor cu plante perene sau mergând de-a lungul scuarelor verzi din centrul așezării spre bistrou, pentru micul dejun. Văzu cum Sarah deschide ușa brutăriei. Era înăuntru încă înainte de ivirea zorilor, rumenind baghete și croasanți, și *chocolatine*, și acum era timpul să le vândă. Se opri, își șterse mâinile pe șorț, se salută cu Monsieur Béliveau, care tocmai își deschidea magazinul universal. În ultimele câteva săptămâni, în fiecare dimineață Armand Gamache stătuse pe bancă și privise aceiași oameni, făcând aceleași lucruri. Satul avea același ritm, aceeași cadență ca a unei bucăți muzicale. Poate că asta era ceea ce auzea Henri. Muzica satului Three Pines. Era ca un murmur, ca un imn, ca un ritual reconfortant.

Viața lui nu avusese niciodată un asemenea ritm. Fiecare zi fusese imprevizibilă și părea că asta îi priise. Crezuse că asta făcea parte din natura lui. Nu cunoscuse niciodată rutina. Până acum.

Gamache trebuia să admită că se temea puțin ca nu cumva această rutină confortabilă să se transforme în ceva banal, să devină plictisitoare. În schimb, lucrurile o luaseră într-o cu totul altă direcție.

Părea să se hrănească din această redundanță. Cu cât devenea mai puternic, cu atât mai mult îi prețuia alcătuirea. Departe de a fi limitativ, restrictiv, găsea eliberator acest ritual zilnic.

Șocul confuziei dezlănțuise tot felul de adevăruri neplăcute. Dar era nevoie de liniște ca să le analizeze. Stând în acest loc liniștit, în soarele strălucitor, Armand Gamache era, în fine, liber să examineze toate acele lucruri care se prăbușiseră la pământ. Așa cum se prăbușise și el.

Simți ușoara greutate și forma cărții în buzunar.

Undeva sub ei, Ruth Zardo ieși, schiopătând din cabana ei dărăpănată, urmată de rața Rosa. Bătrânica privi de jur împrejur, apoi își ridică ochii spre drumul murdar ce ducea spre ieșirea din sat. Sus, pe cărarea prăfuită, Gamache îi putea vedea ochii bătrâni și oțeliți. Până când privirile li se întâlniră. Și se înlănțuiră.

Ea flutură în semn de salut mâna străbătută de vene. Și, ca și când ar fi înălțat steagul satului, Ruth ridică un deget, fără să-l miște.

Gamache se înclină ușor în semn de recunoaștere.

Totul era în regulă în lume.

În afară de...

Se întoarse spre femeia ciufulită de lângă el.

Ce căuta Clara aici?

Clara se uita în depărtare. Nu suporta să întâlnească privirea lui. Știind ce avea ea de gând să facă.

Se întreba dacă ar fi trebuit să vorbească mai întâi cu Myrna. Să-i ceară sfatul. Dar se hotărâse să n-o facă, înțelegând că asta n-ar fi însemnat decât să decline responsabilitatea pentru decizia pe care avea s-o ia.

Sau, mai degrabă, gândi Clara, îi era teamă că Myrna o va opri. Îi va spune să n-o facă. Îi va spune că era nedrept și chiar crud.

Pentru că așa și era. De aceea îi și luase Clarei atât de mult să se decidă.

În fiecare zi venise aici, hotărâtă să-i vorbească lui Armand. Și de fiecare dată i se făcuse teamă. Sau, mai degrabă, îngerii buni ai ființei sale o ținuseră în frâu, trăgând-o înapoi. Încercând s-o oprească.

Și funcționase. Până acum.

În fiecare zi stătuse la taclale cu el, apoi plecase, hotărâtă să nu se mai întoarcă a doua zi. Promițându-și ei înseși, tuturor îngerilor și sfinților, tuturor zeilor și zeițelor că nu va reveni pe bancă în dimineața următoare.

Și, în dimineața următoare, ca prin magie, miracol sau blestem, simțea sub fund lemnul tare de arțar. Și se trezea privindu-l pe Armand Gamache. Întrebându-se ce era cu acel volumaș subțire din buzunarul lui. Uitându-se în ochii lui căprui, plini de gânduri, adânci.

El se împlinise puțin, ceea ce era un lucru bun. Se vedea că satul Three Pines îi prea. Aici se vindeca. Era înalt, și-i stătea bine să fie așa, mai legat. Nu gras, ci robust. Șchiopăta mai puțin din cauza rănilor și avea mai multă vioiciune în mers. Paloarea cenușie îi dispăruse de pe chip, dar nu din părul ondulat. Care, acum, era mai mult cărunt decât castaniu. Când va face șaizeci de ani, în doar câțiva ani, va fi complet grizonant, presupuse Clara.

Chipul îi arăta vârsta. Purta urmele grijilor și problemelor. Și ale suferințelor. Dar râsul îi lăsase cele mai adânci riduri. În jurul ochilor și al gurii. Riduri adânci, de bucurie.

Inspectorul-șef Gamache. Fostul comandant al secției Omucideri din cadrul poliției din Québec.

Însă el era, deopotrivă, și Armand. Prietenul ei. Care venise aici pentru a se retrage din acea viață și, mai ales, din acea moarte. Nu ca să se ascundă de tristețe, ci ca să nu adune mai multă. Și pentru ca, în acest loc liniștit, să își vadă de propriile poveri. Și să înceapă să le uite.

Așa cum făceau toți.

Clara se ridică.

Nu putea s-o facă. Nu putea să-și verse amarul pe omul ăsta. Le avea și el pe ale lui. Iar asta era doar povara ei.

— Cinăm împreună diseară? întrebă ea. Reine-Marie ne-a invitat la voi. Poate chiar jucăm un bridge.

Întotdeauna își făceau planul așa, dar rareori îl urmau, preferând să stea de vorbă sau să șadă liniștiți în grădina din spatele casei lui Gamache, în timp ce Myrna se plimba printre flori, explicând care dintre ele sunt buruieni și care sunt plante perene, care învie în fiecare an. Și care trăiesc mult. Apoi, care dintre flori sunt anuale. Sortite să piară după o minunată și scurtă viață.

Gamache se ridică în picioare și, astfel, Clara putu să vadă din nou scrisul scrijelit pe spătarul băncii. Nu fusese acolo atunci când Gilles Sandon așezase banca. Și Gilles pretinsese că nu era opera lui. Scrisul apăruse, pur și simplu, la fel ca un graffiti, și nimeni nu-l revendicase.

Armand i-a întins mâna. La început, Clara a crezut că vrea să i-o strângă, în semn de rămas-bun. Un gest formal, de final. Apoi a văzut palma deschisă în sus.

O invita să-și lase mâna într-a lui.

Și ea a făcut-o. Și a simțit cum el îi strânge mâna ușor. În sfârșit, l-a privit în ochi.

— De ce ești aici, Clara?

Se așeză, brusc, și simți din nou lemnul tare al băncii, dar nu atât susținând-o, cât oprind-o să se prăbușească.

Doi

— Despre ce crezi că vorbesc?

Olivier așează comanda în fața lui Reine-Marie: pâine prăjită franțuzească, cu fructe de pădure proaspăt culese, și sirop de arțar.

— Despre astrofizică, aș zice, spuse ea, ridicându-și privirea spre chipul lui frumos. Sau poate despre Nietzsche.

Olivier îi urmări privirea care trecea dincolo de ochiurile de geam ale ferestrei.

— Știi că mă referam la Ruth și rața ei, spuse el.

— Și eu la fel, *mon beau*.

Olivier râse, în timp ce se îndepărta să-i servească pe ceilalți clienți ai bistroului.

Reine-Marie Gamache ședea în locul său obișnuit. Nu intenționase să facă din asta un obicei, pur și simplu se întâmplase. În primele săptămâni de la mutarea sa și a lui Armand la Three Pines, se așezau pe scaune diferite, la mese diferite. Și fiecare scaun și fiecare masă chiar erau diferite. Nu doar prin poziționarea lor în vechiul bistrou, ci și prin stilul mobilierului. Toate vechituri, toate de vânzare, cu prețul atârnat de ele. Unele erau din pin vechi de Québec, altele erau fotolii edwardiene tapițate sau fotolii cu rezemătoare laterale. Existau și câteva piese moderne, de la jumătatea secolului. Din lemn neted de tec, surprinzător de confortabile. Toate adunate de Olivier și îngăduite de partenerul său, Gabri. Cât timp Olivier își păstra descoperirile în bistrou și îi lăsa lui Gabri organizarea și decorarea pensiunii, care oferea cazare și mic dejun.

Olivier era subțirel, disciplinat, grijuliu cu imaginea lui de om obișnuit, de la țară. Fiecare piesă a garderobei lui era aleasă astfel încât să lase o anumită

impresie. Cea a unei gazde relaxate, grațioase și oarecum prospere. Totul era discret la Olivier. În afară de Gabri.

În mod straniu, gândi Reine-Marie, în timp ce stilul personal al lui Olivier era moderat, chiar elegant, bistroul lui reprezenta un mix de stiluri și culori. Și totuși, departe de a fi înghesuit sau aglomerat, localul îți lăsa impresia că te afli în vizită în casa unei mătuși excentrice, care a călătorit mult. Sau a unui unchi. Cineva care cunoștea convențiile și alesese să nu le respecte.

Șemineuri uriașe din piatră dominau ambele capete ale camerei lungi, sprijinite de grinzi. Erau pline cu bușteni, dar neaprinși, în toiul verii; însă iarna, în cele două cămine flăcările trosneau dansând iarna, sfidând întunericul și frigul aspru. Chiar și astăzi, Reine-Marie simțea în încăpere un vag miros de lemn afumat. Ca o fantomă sau un gardian.

Ferestrele în arcadă se deschideau spre casele din Three Pines, spre grădinile pline de trandafiri, crini sălbatici, clematite și alte flori despre care ea abia aflase că există. Casele formau un cerc, în centrul căruia se afla pârculețul satului. Și în mijlocul acestuia străjuiau cei trei pini, veghind întreaga comunitate. Trei turnuri mari care inspiraseră numele locului. Three Pines. Nu erau niște pini obișnuiți. Plantați cu secole în urmă, reprezentau un cod. Un semnal pentru cei secătuiți de război.

Ei ofereau siguranță. Acesta era un sanctuar.

Era greu de spus dacă locuințele protejau copacii sau copacii păzeau locuințele.

Reine-Marie Gamache ridică ceașca de *café au lait* și sorbi din ea, în timp ce le privea pe Ruth și Rosa, care păreau că se boscorodesc, pe bancă, la umbra pinilor. Vorbeau aceeași limbă, bătrâna poetă nebună și rața cu mers legănat. Și

fiecare știa, după cum îi păru lui Reine-Marie, o singură frază.

— Băga-mi-aș, băga-mi-aș, băga-mi-aș.

Iubim viața, gândi Reine-Marie privindu-le pe Ruth și Rosa stând una lângă alta, *nu pentru că suntem obișnuiți să trăim, ci pentru că suntem obișnuiți să iubim.*

Nietzsche. Cum ar mai fi râs Armand de ea, dacă ar fi știut că îl citase pe Nietzsche, fie și numai în sinea ei.

— Cât de des m-ai tachinat pentru că dădeam citate? ar fi râs el.

— Niciodată, suflețel. Ce spunea Emily Dickinson despre tachinare?

Ar fi privit-o cu asprime, apoi ar fi inventat ceva lipsit de sens pe care l-ar fi atribuit lui Dickinson sau Proust, sau Fred Flintstone.

Suntem obișnuiți să iubim.

În sfârșit, erau împreună, în siguranță. Sub protecția pinilor.

Privirea ei se duse, inevitabil, spre banca de pe deal, unde Armand și Clara stăteau în tăcere. Fără să vorbească.

— Ce crezi că nu-și spun? întrebă Myrna.

Negresa cea solidă își trase un fotoliu confortabil, cu rezemătoare, în fața lui Reine-Marie, și se lăsă pe spate în el. Își adusese propria cană cu ceai din librăria ei de alături, și acum comanda Bircher muesli și un suc de portocale proaspăt.

— Armand și Clara? Sau Ruth și Rosa? întrebă Reine-Marie.

— Păi, știm despre ce vorbesc Ruth și Rosa, spuse Myrna.

— Băga-mi-aș, băga-mi-aș, băga-mi-aș, rostiră la unison cele două femei, izbucnind în râs.

Reine-Marie luă cu furculița pâine prăjită și privi din nou spre banca din vârful dealului.

— Stă cu el în fiecare dimineață, spuse ea. Chiar și Armand e contrariat.

— Doar nu crezi că încearcă să-l seducă, nu? întrebă Myrna.

Reine-Marie clătină din cap.

— Dacă ar fi vrut s-o facă, ar fi luat o baghetă cu ea.

— Și brânză. O bucată minunată, coaptă, de *Tentation de Laurier*. Moale și cremoasă...

— Ai încercat ultimul tip de brânză al lui Monsieur Béliveau? întrebă Reine-Marie, uitând cu totul de soțul ei. Le Chèvre des Neiges?

— Oh, Doamne, suspină Myrna. Are gust de flori și brioșe. Termină! Vrei să mă ispitești?

— Eu? Tu ai început.

Olivier puse pe masă pâine prăjită și un pahar cu suc în fața Myrnei.

— O să fiu nevoit din nou să pun furtunul cu apă pe voi? întrebă el.

— *Désolé*, Olivier, spuse Reine-Marie. E vina mea. Vorbeam despre brânzeturi.

— În public? Ce dezgustător! spuse Olivier. Sunt convins că era vorba despre o fotografie cu Brie unsă pe o baghetă, care a făcut ca Robert Mapplethorpe să fie interzis.

— Baghetă? întrebă Myrna.

— Asta ar explica slăbiciunea lui Gabri pentru carbohidrați, spuse Reine-Marie.

— Și a mea, răspunse Myrna.

— Revin cu furtunul, spuse Olivier în timp ce se îndepărta. Și nu, nu este un eufemism.

Myrna amestecă untul și gemul învârtindu-le cu o bucată groasă de pâine prăjită, apoi mușcă din ea, iar Reine-Marie sorbi o înghițitură de cafea.

— Despre ce vorbeam? întrebă Myrna.

— Despre brânzeturi.

— Înainte de asta.

— Despre ei.

Reine-Marie Gamache arătă din cap spre locul unde soțul ei și Clara stăteau în liniște pe banca din vecinătatea satului. Despre ce nu vorbesc, întrebase Myrna. Și Reine-Marie se întrebase, zilnic, același lucru.

Banca fusese ideea ei. Un mic dar pentru Three Pines. Îl rugase pe Gilles Sandon, dulgherul, să o meșterească și să o așeze acolo. Câteva săptămâni mai târziu, apăruse pe ea o inscripție. Gravată adânc, delicat, cu grijă.

— Tu ai făcut asta, *mon cœur*? îl întrebase pe Armand în timpul plimbării lor de dimineață, când se opriseră să se uite la inscripție.

— *Non*, spusese el, nedumerit. Am crezut că tu i-ai cerut lui Gilles să o facă.

Întrebaseră și pe alții. Clara, Myrna, Olivier, Gabri, Billy Williams, Gilles. Chiar și pe Ruth. Nimeni nu știa cine gravase cuvintele acelea în lemn.

Trecuse pe lângă acest mic mister în fiecare zi, în timpul plimbărilor cu Armand. Merseseră pe lângă vechea clădire a școlii, unde Armand aproape că era să fie omorât. Trecuseră prin pădure, unde Armand ucisese. Amândoi erau foarte atenți la ceea ce se întâmplă. În fiecare zi făcuseră iar și iar drumul dintre satul liniștit și banca ce veghea deasupra lui. Spre cuvintele sculptate în lemnul ei de o mână necunoscută...

Clara Morrow îi spuse lui Armand Gamache de ce se afla acolo. Și ce voia de la el. Și, când terminase, văzuse în ochii lui inteligenți lucrul de care se temea cel mai tare.

Văzuse frica.

Ea o chemase acolo. Luase propriile spaime și i le dăduse lui.

Clara ar fi vrut să-și ia vorbele înapoi. Să le șteargă cu totul.

— Am vrut doar să știi, spuse ea, simțind cum roșește. Aveam nevoie să spun cuiva. Atâta tot...

Începuse să trăncănească, și asta îi sporea disperarea.

— Nu mă aștept să faci ceva. Nu vreau să faci nimic. Nu-i nicio chestie, serios. Pot să mă descurc singură. Uită că ți-am spus.

Dar era prea târziu. Acum nu se mai putea opri.

— Nu contează, spuse ea, cu voce fermă.

Armand zâmbi. Își atinse ridurile adânci din colțurile ochilor și Clara văzu, cu ușurare, că frica îi dispăruse din privire.

— Contează pentru mine, Clara.

Ea coborî dealul, cu soarele în față, simțind în aerul cald ușoara aromă de trandafiri și lavandă. Ajunsă în parcul din sat, se opri și se întoarse. Armand se așezase iar. Ea se întrebă dacă el își va scoate cartea, acum că ea plecase, dar nu o făcu. Doar ședea acolo, cu picioarele încrucișate, cu mâna lui mare așezată peste cealaltă, stăpân pe sine și aparent relaxat. Privea fix spre vale. Spre munții de dincolo de ea. Spre lumea de dincolo de ei.

Va fi bine, își spuse ea, pe drumul spre casă.

Dar Clara Morrow știa, undeva în adâncul ei, că pusese ceva în mișcare. Că

văzuse ceva în ochii ăia. Adânc de tot. Poate că nici nu plantase atât de mult acel ceva, cât îl trezise.

Armand Gamache venise aici ca să se odihnească. Să se refacă. I se promisese liniște. Și Clara știa că tocmai încălcase acea promisiune.

Trei

— A sunat Annie, spuse Reine-Marie, luând ginul tonic pregătit de soțul ei. Întârzie puțin. Traficul de vineri seara de la ieșirea din Montréal...

— Rămân în weekend? întrebă Armand.

Pornise grătarul și se înghesuia cu Monsieur Béliveau care să se ocupe de el. Era o bătălie pierdută, din moment ce Gamache nu avea nicio intenție să câștige, dar simțea că trebuie cel puțin să pară că a încercat să lupte. În final, ca un gest formal de predare, îi înmână băcanului cleștele.

— Din câte știu, da, spuse Reine-Marie.

— Bine.

Ceva în felul în care-i spusese i-a atras atenția, dar apoi acel ceva s-a risipit, purtat de un hohot de râs.

— Jur pe Dumnezeu, spuse Gabri, ridicând o mână grăsuță în semn de jurământ, că ăsta este de designer.

Se întoarse, astfel încât să poată fi admirat în toată splendoarea. Purta o pereche de pantaloni lăbărțați și o cămașă șleampătă, verde-lămâie, care se umfla ușor când se răsucea.

— Le-am cumpărat de la un magazin de firmă, data trecută când am fost în Maine.

Trecut bine de treizeci de ani și un pic mai înalt de 1,80 metri, Gabri fusese considerat burtos înainte să mănânce câteva cremșnituri.

— Nu știam că Benjamin Moore are o linie de îmbrăcăminte, spuse Ruth.

— Ei, nu? răspunse Gabri. Astea sunt chiar foarte scumpe. Arată hainele astea ieftin? o întrebă el pe Clara.

— Hainele? întrebă Ruth.

— Cotoroanțo! zise Gabri.

— Nesăratulel i-o întoarse Ruth.

Bătrânica o apucă pe Rosa într-o mână, în timp ce în cealaltă ținea ceea ce Reine-Marie recunoscu a fi una dintre glastrele ei, umplută cu scotch.

Gabri o ajută pe Ruth să meargă înapoi la scaunul ei.

— Îți aduc ceva de mâncare? o întrebă el. Un cățeluș sau poate un fetus?

— Oh, ar fi drăguț din partea ta, dragă, spuse Ruth.

Reine-Marie porni printre prietenii împrăștiați prin grădină, prinzând frânturi de conversații în franceză, în engleză, dar de cele mai multe ori într-un amestec al celor două limbi.

Îl căută pe Armand din priviri și îl zări ascultându-l atent pe Vincent Gilbert, care îi istorisea ceva. Trebuie să fi fost amuzant, probabil autoironic, pentru că Armand zâmbea. Apoi el spuse ceva, gesticulând cu berea în timp ce vorbea.

Când termină, familia Gilbert râse, la fel și Armand. Apoi îi căută ochii, și zâmbetul lui deveni și mai larg.

Seara era caldă încă, dar în curând a fost nevoie să aprindă lămpile din grădină și să-și pună puloverele și jachetele ușoare atârnate până atunci pe spătarele scaunelor.

Oamenii intrau și ieșeau nestingheriți, ca la ei acasă, aduceau mâncarea și o așezau pe masa lungă de pe terasă. Aceste seri de vineri la grătar, la familia Gamache, deveniseră un fel de tradiție.

Totuși, puțini numeau locul „casa Gamache". Locuința încă era cunoscută în sat — și avea să fie întotdeauna — drept „casa lui Emilie", după numele celei care

trăise aici și a cărei proprietate o cumpărase familia Gamache. În timp ce pentru Armand și Reine-Marie reprezenta ceva nou, locuința era, de fapt, una dintre cele mai vechi case din Three Pines. Făcută din scânduri albe, veranda spațioasă înconjura partea din față a casei, deschizându-se spre parcul din sat. Iar în spate erau terasa și o grădină mare, neîngrijită.

— Ți-am lăsat o sacoșă cu cărți în camera de zi, îi spuse Myrna lui Reine-Marie.

— *Merci.*

Myrna își turnă un pahar cu vin alb și observă buchetul așezat în mijlocul mesei. Înalt, exuberant, bogat în inflorescențe și frunze.

Nu era sigură că trebuie să-i spună lui Reine-Marie că cele mai multe erau buruieni. Răchitan violet, piciorul-caprei. Chiar și volbură, care semăna cu zorelele.

Trecuse de multe ori, împreună cu Armand și Reine-Marie, printre straturi întregi de flori, ajutându-i să pună puțină ordine în grămada aia încâlcită. Credea că explicase destul de clar diferența dintre flori și buruieni.

Însă era necesară o nouă lecție.

— Minunat, nu-i așa? spuse Reine-Marie, oferindu-i Myrnei o bucățică de păstrăv afumat, pe pâine de secară.

Myrna zâmbi. Oameni de la oraș.

Armand evadase de lângă familia Gilbert și acum cerceta adunarea, ca să se asigure că fiecare are ce-i trebuie. Ochii îi căzură pe o întovărășire cam ciudată. Clara i se alăturase lui Ruth și stătea cu spatele la petrecere, cât putea de departe.

Nu-i adresase nicio vorbă de când venise.

Lucrul ăsta nu-l surprinsese. Fusese decizia ei să stea lângă Ruth și rața ei,

deși deseori, în trecut, îl șocase pe Gamache, când le descrisese pe cele două ca fiind mai degrabă Rosa și ființa ei umană.

Nu putea exista decât un singur motiv pentru care Clara sau oricine altcineva să caute tovărășia lui Ruth. O profundă și morbidă dorință de a fi lăsată în pace. Ruth era o bombă socială urât mirositoare.

Dar nu erau complet singure. Henri li se alăturase și se holba la rață.

Era vorba despre o dragoste de câine, împinsă la extrem. O iubire neîmpărtășită însă de Rosa. Gamache auzi un mârâit. Al Rosei. Henri măcăni.

Gamache făcu un pas înapoi.

Acel zgomot, făcut de Henri, nu putea fi semn bun.

Clara se ridică în picioare, ca să plece. Se îndreptă spre Gamache înainte de a schimba direcția.

Ruth își încreți nasul ca și când prin preajmă s-ar fi găsit un ou stricat. Henri privea nevinovat prin jur, de parcă încerca să găsească sursa scârbosului miros.

Ruth și Rosa îl priveau acum pe ciobănesc într-un fel aducând cu respectul. Bătrâna poetă respiră adânc, apoi expiră, transformând aerul toxic în poezie.

M-ai obligat să-ți dăruiesc cadouri otrăvite, cită ea din faimoasa-i operă.

Nu pot s-o spun altfel, mai bine:

Tot ce ți-am dat a fost să scap de tine

Cum faci c-un cerșetor: Poftim! Și fugi de-aici!

Dar Henri, bravul ciobănesc dătător de vânturi, nu plecă. Ruth îl privi cu dezgust, însă îi oferi o mână veștedă, să o lingă.

Iar el o linse.

Apoi Armand Gamache a plecat s-o caute pe Clara. Rătăcea pe acolo,

îndreptându-se spre cele două scaune Adirondack, așezate unul lângă altul pe peluză. Brațele lor late de lemn erau pătate cu inelele lăsate timp de ani, zeci de ani, de paharele cu băuturi servite în această grădină liniștită. Urmelor făcute de Emilie li se alăturaseră, uneori chiar suprapuseseră, cele ale cănilor de dimineață și acelor *apéritifs* de după-amiază din familia Gamache. Vieți liniștite, întrepătrunse.

Existau alte două scaune aproape identice în grădina Clarei. Ușor întoarse unul spre celălalt, orientate spre granițele plantațiilor perene, spre râu, și spre pădurile din spatele lor. Cu inele pe brațele din lemn.

Privi cum Clara se prinse de spătarul unui scaun și se sprijini pe el, presând stinghiile de lemn.

Era destul de aproape ca să-i vadă umerii ridicându-i-se și încheieturile albindu-i-se.

— Clara? rosti el.

— Sunt bine.

Dar nu era. Și el știa asta. Și ea știa. Crezuse, sperase că, vorbind cu Armand în dimineața asta, în sfârșit, îngrijorarea îi va dispărea. O problemă împărtășită...

Dar problema, odată împărtășită, nu o făcuse să se simtă mai ușoară. Ci mai împovărată. Și apoi de două ori mai împovărată, pe măsură ce ziua se scurgea. Vorbind despre asta, Clara o făcuse să fie reală. Dăduse formă fricii sale. Și acum teama se eliberase. Și creștea.

Se hrănea din orice. Din aroma de la grătar, din florile neîngrijite, din vechile scaune rupte și pătate. Din urmele rotunde, nenorocitele de urme rotunde. Exact ca acasă.

Tot ceea ce fusese banal, ce fusese confortabil și familiar și sigur părea acum

legat cu explozibil.

— Cina e gata, Clara.

Spusese cuvintele cu vocea lui liniștită, adâncă. Apoi ea i-a auzit pașii pe iarbă, îndepărtându-se, și a rămas singură.

Toți prietenii ei se adunaseră pe terasă și se serveau cu mâncare. Ea stătea deoparte, cu spatele la ei, uitându-se spre pădurea ce se întuneca.

Apoi a simțit lângă ea o prezență. Gamache îi întinse o farfurie.

— Stăm jos?

El arătă cu capul spre scaune.

Și Clara se așeză. Au mâncat în tăcere. Tot ce trebuia spus fusese spus.

Ceilalți oaspeți se serveau cu friptură și sos chutney, aflat pe masă. Myrna zâmbi buchetului de buruieni din centru, încă amuzată. Apoi încetă să zâmbească și observă ceva. Era într-adevăr minunat.

Castroanele cu salată erau trecute din mână în mână, iar Sarah îi dădu lui Monsieur Béliveau cea mai mare chiflă pe care o făcuse în după-amiaza aceea, în timp ce el îi alese cea mai fragedă bucată de friptură. Stăteau aplecați unul spre celălalt, dar fără să se atingă.

Olivier îl lăsase pe unul dintre chelneri să se ocupe de bistrou și li se alăturase. Conversația șerpuia și curgea. Soarele apunea, iar oamenii își puseseră puloverele și jachetele ușoare de vară. Lumânărelele de ceai fuseseră aprinse și așezate pe masă și în grădină, care arăta de parcă licurici enormi se așezaseră acolo odată cu venirea serii.

— După ce a murit Emilie și casa a fost închisă, m-am gândit că am avut parte de ultima petrecere aici, spuse Gabri. Mă bucur că, în final, s-a dovedit că

m-am înșelat asupra unui lucru.

Henri își roti urechile-satelit la auzirea numelui.

Emilie.

Bătrâna care îl găsise la adăpost pe când era un cățeluș. Care îl adusese acasă. Care îi pusese un nume și îl iubise și îl crescuse, până în ziua în care ea dispăruse și veniseră cei doi Gamache, care îl luaseră cu ei. Petrecuse luni întregi căutând-o. Adulmecând după mirosul ei. Ciulind urechile la zgomotul fiecărei mașini care se apropia. La fiecare ușă care se deschidea. Așteptând ca Emilie să-l găsească din nou. Să-l salveze iar, să-l ia acasă. Până într-o zi, când n-a mai căutat-o. N-a mai așteptat-o. N-a mai avut nevoie să fie salvat.

Și-a întors privirea spre Rosa. Care, de asemenea, adora o bătrână și va fi înspăimântată într-o zi, când Ruth a ei va dispărea, așa cum a făcut-o Emilie. Și va rămâne complet singură. Henri se holba și se holba, sperând că Rosa îl va privi și-și va da seama că, și dacă s-ar întâmpla un astfel de lucru, o inimă rănită se vindecă. Leacul, ar fi vrut să-i spună, nu era furia sau frica, sau izolarea. Pe astea le încercase. Nu funcționaseră.

În cele din urmă, Henri umpluse acel gol teribil cu singurul lucru rămas. Ceva ce Emilie îi dăduse lui. În timp ce mergea în lungi, lungi plimbări cu Armand și Reine-Marie, își amintise cât îi plăceau bulgării de zăpadă, bețele, tăvălitul în rahat de sconcs. Cât de mult iubea diferitele anotimpuri și feluritele lor mirosuri. Cât îi plăceau noroiul și așternutul proaspăt. Înotul și bălăngăneala în dorul lelii când picioarele dansau sub el. Linsul. Și apoi multe altele.

Până într-o zi, când durerea și singurătatea, și tristețea n-au mai fost cel mai important lucru din sufletul lui.

Încă o iubea pe Emilie, dar acum îi iubea deopotrivă și pe Armand și Reine-Marie.

Și ei îl iubeau pe el.

Asta însemna acasă. Se regăsise.

— *Ah, bon. Enfin*, spuse Reine-Marie, salutându-și fiica, pe Annie, și ginerele, Jean-Guy, pe veranda din față.

Era un pic de înghesuială, căci oamenii se îngrămădeau să-și ia rămas-bun.

Jean-Guy Beauvoir spuse „salut" și „la revedere" localnicilor și-și stabili cu Olivier o întâlnire în dimineața următoare, pentru jogging. Gabri se oferise să se ocupe de bistrou în loc să li se alăture, ca și când joggingul ar fi fost vreodată o opțiune pentru el.

Când Beauvoir o zări pe Ruth, se priviră fix unul pe celălalt.

— *Salut*, bătrânico infamă și turmentată.

— *Bonjour*, neisprăvitule.

Ruth o ținea pe Rosa și, aplecându-se spre Beauvoir, se sărutară pe amândoi obrajii.

— Este limonadă roz pentru tine, în frigider, spuse ea. Eu am făcut-o.

El îi privi mâinile respingătoare și știu că n-o să-i fie ușor să bea din carafa ei.

— Când viața îți dă lămâi..., spuse el.

— Ție ți-a dat lămâi. Din fericire, mie mi-a dat scotch.

Beauvoir râse.

— Sunt sigur că o să-mi placă limonada.

— Ei bine, Rosei a părut să-i placă atunci când și-a înțepenit ciocul în ulcior.

Ruth coborî scările de lemn ale verandei și, ignorând aleea din dale de piatră,

o tăie direct pe gazon, pe o potecă formată prin iarbă, între case.

Jean-Guy aşteptă până când Ruth trânti uşa de la intrare, apoi duse bagajele înăuntru.

Era trecut de zece seara când plecară ultimii oaspeţi. Gamache încropi, din ce rămăsese, o cină pentru fiica lui şi ginere.

— Cum merge treaba? îl întrebă pe Jean-Guy.

— Destul de bine, *patron*.

Nu putea încă să-i spună socrului său pe nume. Sau tată. Nu putea să-i spună nici inspector-şef, din moment ce Gamache ieşise la pensie, şi, în plus, asta ar fi sunat acum destul de formal. Aşa că Jean-Guy rămăsese la *patron*. Şefule. Era deopotrivă respectuos şi informal. Şi, în mod ciudat, corect.

Armand Gamache era el tatăl lui Annie, dar Beauvoir îi va spune pentru totdeauna *patron*.

Au pălăvrăgit puţin despre un caz anume la care lucra Beauvoir. Jean-Guy era atent la semnalele care ar fi putut arăta că şeful se interesa prea mult de caz. De fapt, se temea ca acesta să nu revină la Sûreté du Québec, unitatea pe care o întemeiase. Însă, din moment ce Gamache era doar amabil, nu exista niciun semn care să-l îngrijoreze.

Jean-Guy turnă în pahare limonadă roz pentru el şi Annie, cercetând ca în pulpa de fructe să nu se fi strecurat pene.

Stăteau toţi patru pe terasa din spate, sub stele, cu lumânările de ceai pâlpâind în grădină. Apoi, când cina şi vasele au fost strânse şi se relaxau cu o cafea, Gamache se întoarse spre Jean-Guy.

— Pot să-ţi vorbesc câteva minute?

— Sigur.

Își urmă socrul în casă.

În timp ce Reine-Marie se uita după ei, ușa de la birou se închise încet. Apoi încuietoarea țăcăni.

— *Maman*, ce este?

Annie urmări cum privirea mamei sale se îndreptă spre ușa închisă, apoi se uită înapoi la zâmbetul înghețat de pe fața acesteia.

Asta era, gândi Reine-Marie. Ușoara inflexiune din vocea lui Armand, de mai devreme, când aflase că Annie și Jean-Guy vin spre ei. Era mai mult decât bucuria de a-și revedea fiica și ginerele.

Văzuse de prea multe ori în casa ei uși închise, ca să nu le recunoască semnificația. Ea însăși de o parte. Armand și Jean-Guy de cealaltă.

Reine-Marie știuse dintotdeauna că avea să vină acest moment. De la prima cutie pe care o despachetaseră și de la prima noapte pe care o petrecuseră aici. Din prima dimineață în care se trezise alături de Armand fără să se teamă de ce-i va aduce ziua care urma.

Știuse că această zi avea să vină. Dar crezuse, sperase, se rugase să aibă mai mult timp.

— Mamă?

Patru

Myrna răsuci mânerul și descoperi că ușa de la intrarea în casa Clarei era încuiată.

— Clara? strigă ea și bătu.

Rareori se întâmpla ca vreunul dintre ei să încuie ușa de la intrare, cu toate că știau din câteva întâmplări că asta n-ar fi o idee rea. Dar localnicii știau, totodată, că nu o încuietoare îi ținea în siguranță atunci când se aflau în paturile lor. Și ceea ce ar fi putut să le facă rău nu era o ușă deschisă.

Însă, în seara asta, Clara se zăvorâse înăuntru. În fața cărui pericol? se întrebă Myrna.

— Clara?

Myrna ciocăni din nou.

De ce anume se temea Clara? Ce anume încerca să țină afară?

Ușa se deschise violent și, când Myrna văzu fața prietenei ei, primi și răspunsul pe care-l căuta.

Ea. Pe ea încerca s-o țină afară Clara.

Ei, nu funcționase. Myrna se strecură în bucătărie, pe care o cunoștea la fel de bine ca pe a ei.

Puse ceainicul pe foc și se uită după cănile lor obișnuite. Aruncă înăuntru pliculețe cu ierburi aromate. Mușețel pentru Clara și mentă pentru ea. Apoi se întoarse spre chipul enervat.

— Ce s-a întâmplat? Ce naiba nu e-n regulă?

Jean-Guy Beauvoir se lăsă în fotoliul confortabil și îl privi pe Șef. Soții Gamache transformaseră dormitorul principal de la parter într-o cameră de zi, iar

Gilles Sandon construise rafturi de cărți pentru toți pereții și chiar în jurul ferestrelor și al tocului ușii, așa încât încăperea semăna cu o colibă făcută din cărți.

În spatele Șefului, Beauvoir putea distinge biografii, istorii, cărți de știință. Ficțiune și nonficțiune. Un volum gros despre Expediția Franklin părea să răsară chiar din capul lui Gamache.

Au pălăvrăgit preț de câteva minute, nu ca ginere și socru, ci ca doi colegi. Ca supraviețuitori ai aceleiași epave.

— Jean-Guy arată tot mai bine de fiecare dată când îl vedem, spuse Reine-Marie.

Putea simți aroma de mentă a ceaiului fiicei sale și auzea fâlfâirile și bătăile de aripi ale fluturilor care se loveau de becul din pridvor.

Cele două femei se mutaseră în veranda din față, Annie în balansoar și Reine-Marie pe unul dintre scaune. Satul Three Pines se desfășura în fața lor, cu lumini chihlimbarii la unele dintre case, dar în cea mai mare parte cufundat în întuneric.

Nu vorbeau ca mamă și fiică, ci ca două femei care împărțiseră aceeași plută pe apa vieții și acum se aflau, în sfârșit, pe uscat.

— Merge la terapeut, spuse Annie. Și la întâlnirile AA. Nu lipsește niciodată. De fapt, cred că le așteaptă chiar, dar nu vrea să recunoască. Tata?

— Își face fizioterapia. Facem plimbări lungi. Reușim să mergem în fiecare zi tot mai mult. Chiar se gândește să se apuce de yoga.

Annie râse. Avea un chip, un trup făcute nu pentru o aventură la Paris, ci pentru mese bune și cărți lângă foc, și pentru râsete. Era construită din și pentru fericire. Dar lui Annie Gamache îi luase ceva timp să înțeleagă asta. Să aibă încredere.

Chiar și acum, în noaptea liniștită de vară, o parte din ea se temea ca acest

lucru să nu-i fie luat. Din nou. De un glonț, un ac. De o pastiluță calmantă. Asta îi provocase atât de multă durere!

Se foi în scaun și îndepărtă gândurile. După ce petrecuse cea mai mare parte a vieții ei cercetând orizontul după pericole și amenințări, reale sau imaginare, știa că adevărata amenințare pentru fericirea ei venea nu dintr-un punct din depărtare, ci din a căuta acel punct. Din a-l prevedea. Din a-l aștepta. Și, în anumite situații, din a-l crea.

Tatăl ei îi reproșa câteodată, în glumă, că trăiește în rămășițele propriului viitor. Până într-o zi când privise adânc în ochii lui și văzuse că nu glumește.

O avertiza.

Dar era un obicei greu de abandonat, mai ales acum, când ea avea atât de mult de pierdut. Și aproape că pierduse totul. Pentru un glonț. Un ac. O pastiluță.

Așa cum și mama ei aproape că pierduse totul.

Amândouă primiseră un telefon în miez de noapte. *Vino repede. Vino acum. Înainte să fie prea târziu.*

Dar nu fusese prea târziu. Nu chiar.

Și, în timp ce tatăl ei și Jean-Guy se refăceau, Annie nu era sigură că ea și mama ei își vor reveni vreodată. De la un țârâit, de la țârâitul acela în noapte.

Acum însă erau în siguranță. Pe verandă. Annie văzu dreptunghiul de lumină al ferestrei de la camera de zi. Unde stăteau tata și Jean-Guy. Și ei, în siguranță.

Cel puțin, deocamdată.

Nu, se avertiză pe ea însăși. Nu. Nu există nicio amenințare.

Se întrebă când va crede cu adevărat asta. Și se întrebă dacă mama ei crede la fel.

— Poți să ți-l imaginezi pe tata în parcul din sat, făcând în fiecare dimineață Salutul soarelui?

Reine-Marie râse. Partea caraghioasă era că putea să și-l imagineze. Nu era o imagine prea drăguță, dar putea să-l vadă pe Armand făcând asta.

— Chiar e bine? întrebă Annie.

Reine-Marie se întoarse în scaun ca să privească la becul din verandă, fixat deasupra ușii. Ceea ce începuse ca o firavă bătaie de aripi de fluture, în jurul luminii, se transformase într-un fâlfâit ieșit din minți, pe măsură ce molia se arunca în becul fierbinte din noaptea rece. Pe Reine-Marie treaba asta o călca pe nervi.

Se întoarse iar spre Annie. Știa ce întreabă fata ei. Annie vedea că tatăl ei se însănătoșea fizic — lucrul care o îngrijora acum era ceea ce nu se vedea.

— Se întâlnește cu Myrna o dată pe săptămână, spuse Reine-Marie. Asta îl ajută.

— Myrna? întrebă Annie. Myrna?

Gesticulă spre „centrul comercial" din Three Pines, alcătuit din magazinul universal, brutărie, bistrou și Magazinul de Cărți Noi și Vechi al Myrnei.

Reine-Marie își dădu seama că fiica ei o cunoștea pe Myrna numai de la magazin. De fapt, îi cunoștea pe toți cei din sat numai cu viețile lor de acum, nu cu acelea de dinainte. Annie nu avea nicio idee că negresa cea voluminoasă care vindea acum cărți și îi ajuta cu grădina era, de fapt, Dr. Landers, un psiholog la pensie.

Acum Reine-Marie se întreba cum îi vor fi văzând nou-veniții pe ea și pe Armand. Un cuplu de vârstă mijlocie, într-o casă din bârne albe.

Erau oare niște săteni cam ciudați, care făceau buchete de buruieni? Care stăteau pe verandă, cu ziarul lor *La Presse*, vechi de o zi? Poate că erau cunoscuți

numai ca stăpâni ai lui Henri.

Știau oare nou-veniții din Three Pines că ea fusese cândva bibliotecar-șef la Biblioteca Națională din Québec?

Conta oare?

Și Armand?

Ce fel de viață credeau noii săteni că lăsase el în urmă? Poate o carieră în jurnalism, când scrisese pentru intelectualul și indescifrabilul cotidian *Le Devoir*. Oare credeau că își petrece zilele în cardiganul lui uzat, scriind lungi opinii editoriale despre politică?

Cei mai isteți dintre ei presupuneau probabil că fusese profesor la Universitatea din Montréal. Unul amabil, pasionat de istorie și geografie, și de ceea ce se întâmpla atunci când acestea două se ciocneau.

Ar fi putut bănui oare un nou-venit în Three Pines că bărbatul care-i arunca mingea câinelui ciobănesc, cel care își sorbea scotch-ul în bistrou fusese odinioară cel mai vestit polițist din Québec? Din Canada? Ar fi ghicit ei, puteau ei oare să presupună că uriașul care executa Salutul soarelui în fiecare dimineață își câștigase cândva traiul din vânătoarea de criminali?

Reine-Marie spera că nu.

Îndrăznea să creadă că lucrurile astea rămăseseră în urma lor. Acele vieți existau acum numai în amintire. Ele dădeau târcoale munților ce înconjurau satul, dar nu aveau loc aici. Nu mai aveau loc acum. Inspectorul-șef Gamache, comandantul secției Omucideri din Sûreté du Québec, își făcuse datoria. Era rândul altcuiva acum.

Dar inima lui Reine-Marie se strânse la amintirea ușii închise de la camera de

zi. Și la amintirea țăcănitului închizătorii.

Fluturele zbura încă în jurul lămpii, izbindu-se și ciocnindu-se de bec. Căldura era cea care îl atrăgea, se întrebă Reine-Marie, sau voia lumină?

Era dureros? ar fi vrut ea să știe. Pârlirea aripilor, a picioruşelor ca niște firicele, la aterizarea lui pe sticla albită de căldură, ce îl arunca apoi cât colo. Durea oare faptul că lumina nu îi oferea fluturelui ceea ce el dorea cu disperare?

Se ridică și stinse lampa din verandă, astfel că zbaterea de aripi încetă în câteva momente și Reine-Marie se putu întoarce la locul ei liniștit.

Era tăcere acum, și întuneric. În afară de lumina ca untul, de la fereastra camerei de zi. Pe măsură ce liniștea creștea, Reine-Marie se întreba dacă îi făcuse fluturelui un serviciu. Îi salvase viața, dar îl îndepărtase de scopul acesteia?

Și apoi zbaterea începu din nou. Haotică, disperată. Micuță, delicată, insistentă. Fluturele se mutase din verandă. Acum se izbea de fereastra încăperii unde stăteau Armand și Jean-Guy.

Își găsise din nou lumina. N-ar fi renunțat niciodată. Nu putea.

Reine-Marie se ridică, sub privirile fiicei sale, și aprinse iar lumina din verandă. Era în natura fluturelui să facă exact ceea ce făcea. Și Reine-Marie nu îl putea opri, indiferent cât de mult și-ar fi dorit.

— Ce face Annie? întrebă Gamache. Pare fericită.

Armand zâmbi, gândindu-se la fata lui, și și-o aminti când dansaseră împreună în pârculețul din Three Pines, la nunta ei cu Jean-Guy.

— Mă întrebi dacă este însărcinată?

— Sigur că nu, se repezi Șeful. Cum poți să crezi așa ceva?

Luă prespapierul de pe măsuța de cafea, îl puse jos, apoi ridică o carte și

jonglă cu ea ca și când n-ar mai fi ținut vreodată una în mână.

— Asta nu e treaba mea, continuă el.

Se foi în scaun.

— Crezi că insinuez că numai o sarcină ar face-o fericită? Ce fel de persoană crezi că sunt? Ce fel de tată?

Îl privi aspru pe tânărul din fața lui.

Jean-Guy se mulțumi să-l privească, la rândul lui, observând această izbucnire neobișnuită.

— E-n regulă să întrebi.

— Este însărcinată? întrebă Gamache, aplecându-se în față.

— Nu. A băut un pahar cu vin la cină. N-ai observat? Halal detectiv!

— Nu mai sunt. Nu sunt. Prinse privirea lui Jean-Guy și zâmbiră amândoi. Nu am vrut să întreb, să știi, spuse Gamache sincer. Vreau numai să fie fericită. Și tu.

— Sunt, *patron*.

Cei doi bărbați se priviră unul pe celălalt, căutându-și rănile pe care doar ei doi le puteau vedea. Căutând semnele vindecării despre care doar ei doi știau că sunt proaspete.

— Dar dumneata, domnule. Ești fericit?

— Sunt.

Nu era nevoie ca Beauvoir să demonstreze asta. După ce își petrecuse întreaga carieră ascultând minciuni, Gamache recunoștea adevărul atunci când îl auzea.

— Cum se descurcă Isabelle? întrebă el.

— Inspectorul-șef Lacoste? spuse Beauvoir, cu un zâmbet.

Protejata lui preluase funcția de șef al secției Omucideri de la Sûreté, o slujbă despre care toată lumea presupusese, la un moment dat, că va fi a lui la retragerea Șefului. Totuși, Jean-Guy știa că ceea ce se întâmplase la pensionare nu putea fi descris prea exact, căci asta ar fi făcut ca totul să sune previzibil. Nimeni nu ar fi putut prezice totuși evenimentele care îl făcuseră pe comandantul de la Omucideri să părăsească Sûreté și să-și cumpere o căsuță într-un sat atât de mic și obscur, încât nu apărea pe nicio hartă.

— Isabelle se descurcă bine.

— Vrei să spui, „binele" lui Ruth Zardo? întrebă Gamache.

— Cam așa ceva. Cu un pic de muncă, va reuși. Te are pe dumneata ca model, domnule.

Ruth își intitulase ultimul volumaș de poezie „Sunt BINE". Doar că cititorii realizaseră că BINE era un înlocuitor pentru Bulversată, Incertă, Neurastenică și Egoistă.

Isabelle Lacoste îl suna pe Gamache cel puțin o dată pe săptămână, și de vreo două ori pe lună se întâlneau să ia prânzul în Montréal. Mereu departe de comandamentul de la Sûreté. El insistase să procedeze așa, ca să nu submineze autoritatea noului inspector-șef.

Lacoste avea întrebări la care numai fostul ei șef îi putea răspunde. Uneori era vorba despre chestiuni procedurale, dar, de cele mai multe ori, avea întrebări mult mai complexe și umane. Despre incertitudini, despre nesiguranță. Despre temerile ei.

Gamache asculta și câteodată vorbea despre propriile lui experiențe. O

asigura din nou că felul în care ea se simțea era natural și normal, și sănătos. Că el simțise toate astea aproape în fiecare zi a carierei sale. Nu pentru că fusese un impostor, ci pentru că-i fusese teamă. Ori de câte ori suna telefonul sau auzea o bătaie în ușă, se temea că dincolo va fi o problemă de viață și de moarte pe care n-o va putea rezolva.

— Am un nou învățăcel, *patron*, îi spusese Isabelle în timpul prânzului pe care îl luaseră la Le Paris, la începutul săptămânii.

— *Ah, oui?*

— Un agent tânăr, abia ieșit din Academie. Adam Cohen. Cred că-l cunoști.

Șeful zâmbise.

— *Merci*, Isabelle.

Tânărul domn Cohen picase la prima încercare și își luase o slujbă: gardian la închisoare. Gamache îl întâlnise cu luni în urmă, când aproape toată lumea îl ataca pe Șef. Profesional. Personal. Și, în cele din urmă, fizic. Dar Adam Cohen fusese alături de el. Nu fugise, în ciuda faptului că avea toate motivele să o facă. Inclusiv ca să-și salveze pielea.

Șeful nu uitase asta. Și, când criza trecuse, Gamache îl abordase pe comandantul Academiei de la Sûreté, ca să-i ceară o a doua șansă, foarte rar acordată, pentru Cohen. Apoi îl pregătise pe tânăr, îl ghidase. Îl încurajase. Și stătuse în fundul sălii, la absolvire, aplaudându-l.

Gamache îi ceruse lui Isabelle să-l ia pe Cohen. În esență, să-l ia sub aripa ei. Nu-și putea imagina un mentor mai bun pentru acest tânăr.

— Agentul Cohen a început treaba în dimineața asta, spuse Lacoste, luând o furculiță plină cu salată de quinoa, feta și rodie. L-am chemat în birou și i-am spus

că există patru propoziții care îl pot conduce spre înțelepciune. I-am explicat că i le voi spune o singură dată și că el le poate folosi cum consideră.

Armand Gamache lăsă furculița în farfurie, ascultând.

— Nu știu. Am greșit. Îmi pare rău, recită Lacoste rar, ridicând câte un deget ca să le numere.

— Am nevoie de ajutor, spuse Șeful, completând seria.

Aceleași pe care i le spusese și el tinerei agente Lacoste, cu mulți ani în urmă. Aceleași pe care le recita tuturor noilor săi agenți.

Iar acum, stând acasă la el, în satul Three Pines, spuse:

— Am nevoie de ajutor, Jean-Guy.

Beauvoir deveni liniștit, atent și dădu scurt din cap.

— Clara a venit să mă vadă în dimineața asta. Are un... Gamache căută cuvântul. Un puzzle.

Beauvoir se aplecă în față.

Clara și Myrna stăteau una lângă alta în scaunele mari de lemn Adirondack, în curtea din spatele casei Clarei. Greierii și broaștele cântau și, din când în când, cele două femei auzeau fâșâituri dinspre pădurea întunecată.

Ca zgomot de fundal, râul Bella Bella bolborosea în drumul său dinspre munte, intrând în sat și ieșind dincolo de el. Îndreptându-se spre casă, dar nu în mare grabă.

— Am fost răbdătoare, spuse Myrna. Acum trebuie să-mi spui ce nu e în regulă.

Chiar și în întuneric, Myrna a ghicit expresia de pe chipul Clarei, când prietena ei se întoarse spre ea.

— Răbdătoare? întrebă Clara. A trecut abia o oră de când s-a terminat petrecerea.

— Okay, „răbdătoare" poate că nu e cuvântul potrivit. Am fost îngrijorată. Și nu doar de la cină încoace. De ce stai cu Armand în fiecare dimineață? Și ce s-a petrecut între voi în dimineața asta? Ai fugit pur și simplu de el.

— Ai observat?

— Pentru Dumnezeu, Clara, banca este pe creasta dealului din fața satului. Puteai la fel de bine să te afli sub o reclamă cu neon.

— Nu am încercat să mă ascund.

— Atunci, ai reușit. Myrna își îmblânzi vocea. Poți să-mi spui despre ce e vorba?

— Nu bănuiești?

Myrna se întoarse cu tot corpul, astfel încât să-și privească prietena drept în față.

Clara avea încă vopsea în părul sălbatic, dar nu stropi, ca atunci când vopsești un perete sau un tavan. Erau dâre de ocru și galben cadmiu. Și, pe gât, o amprentă de siena arsă, ca o vânătaie.

Clara Morrow picta portrete. Și, în acest proces, se picta deseori și pe ea însăși.

În drum spre grădină, Myrna aruncase un ochi în atelierul Clarei și văzuse pe șevalet ultima ei lucrare. O față fantomatică tocmai apăruse — sau dispăruse — de pe pânză.

Myrna era fascinată de portretele realizate de prietena ei. La suprafață erau simple reprezentări ale unei persoane. Drăguțe. Ușor de recunoscut.

Convenționale. Dar... dar, dacă stătea suficient de mult în fața unei lucrări, dacă își lăsa deoparte propriile convingeri, dacă își cobora garda și se elibera de toate prejudecățile, atunci apărea un alt portret.

Clara Morrow nu picta, de fapt, chipuri, picta emoții, sentimente, ascunzișuri și deghizări, zăvorâte și ascunse în spatele unei fațade drăguțe.

Lucrările îi tăiau răsuflarea Myrnei. Dar era prima dată când un portret o înfricoșa, pur și simplu.

— E vorba de Peter, spuse Myrna, pe când ședeau în aerul rece al nopții.

Știa că atât conversația, cât și acel portret lugubru erau despre Peter Morrow. Soțul Clarei.

Clara încuviință din cap.

— Nu a ajuns acasă.

— Deci? spuse Jean-Guy. Care este problema? Clara și Peter s-au despărțit, nu-i așa?

— Da, acum un an, aprobă Gamache. Clara i-a cerut să plece.

— Îmi aduc aminte. Atunci de ce îl așteaptă acasă?

— Și-au făcut o promisiune unul celuilalt. Niciun semn timp de un an, dar, la prima aniversare a plecării sale, Peter se va întoarce și vor hotărî ce fac mai departe.

Beauvoir se lăsă pe spate în fotoliu și își încrucișă picioarele, imitându-l involuntar pe bărbatul din fața lui.

Se gândea la ceea ce tocmai îi spusese Gamache.

— Dar Peter nu s-a întors.

— Am așteptat.

Clara își ținea cana, care nu mai era fierbinte, ci doar caldă cât să o relaxeze. Seara era rece și liniștită, iar ea simțea mirosul mușețelului ridicându-se din apa de ceai. Și, chiar dacă n-o putea vedea pe Myrna lângă ea, o știa acolo. Și savura mirosul de mentă, cald.

Și Myrna avea inspirația să tacă.

— De fapt, aniversarea a fost acum câteva săptămâni, spuse Clara. Am cumpărat o sticlă de vin și două fripturi de la Monsieur Béliveau, și am făcut salata de portocale, rucola și brânză de capră care îi plăcea lui Peter. Am aprins cărbunii în grătar. Și am așteptat.

Nu a mai spus că luase și niște croasanți de la brutăria lui Sarah, pentru dimineața următoare. Să fie acolo.

Acum se simțea ca o fraieră. Și-l imaginase venind, uitându-se la ea și luând-o în brațe. De fapt, în cele mai melodramatice momente ale ei, îl vedea izbucnind în lacrimi și implorând-o să-l ierte fiindcă fusese atât de netrebnic.

Ea, desigur, ar fi fost distantă și reținută. Prietenoasă, dar nimic mai mult.

Însă adevărul era că îmbrățișarea atât de cunoscută a lui Peter o făcea să se simtă ca un personaj din cărțile lui Beatrix Potter. Domnișoara Tiggy-winkle, în căsuța ei caraghioasă. Găsea adăpost în brațele lui. Acela era locul căruia ea îi aparținea.

Dar viața aceea se dovedise a fi doar o poveste frumoasă, o iluzie. Totuși, într-un moment de slăbiciune, deziluzie sau speranță, cumpărase croasanții ăia. Pentru cazul în care cina ar fi devenit mic dejun. Pentru cazul în care nimic nu s-ar fi schimbat. Sau dacă totul s-ar fi schimbat. Sau dacă Peter s-ar fi schimbat și n-ar mai fi fost așa un *merde*.

Și-l imaginase stând chiar în scaunele astea, odihnindu-și cana de cafea pe urmele rotunde. Mâncând croasanții din foitaj. Vorbind în liniște. Ca și când totuși nimic nu se întâmplase.

Dar Clarei multe i se întâmplaseră în anul acela. Și satului. Și prietenilor ei.

Însă acum era preocupată să afle ce i se întâmplase lui Peter. Întrebarea asta îi pusese stăpânire pe minte, apoi pe inimă, și acum o ținea complet prizonieră.

— De ce n-ai spus nimic până acum? o întrebă Myrna.

Întrebarea asta, după cum știa și Clara, nu era o critică. Nu era un reproș sau o judecată. Myrna voia, pur și simplu, să înțeleagă.

— La început, m-am gândit că am încurcat data. Apoi m-am înfuriat și m-am gândit: dă-l dracului! A fost OK pentru câteva săptămâni. Apoi...

Își ridică mâinile, de parcă ar fi vrut să renunțe.

Myrna așteptă, sorbind din ceai. Își cunoștea prietena. Poate că voia să ia o pauză, poate ezita sau se poticnea. Dar nu renunța niciodată.

— Apoi mi s-a făcut frică.

— De ce anume?

Vocea Myrnei era calmă.

— Știi tu.

A urmat o pauză lungă.

— Mi-era frică, spuse Clara în cele din urmă, că a murit.

Myrna așteptă în continuare. Și așteptă. Și își așeză cana pe unul dintre semnele rotunde. Și așteptă.

— Și, spuse Clara, mi-a fost teamă că n-a murit. Că nu a venit acasă pentru că nu a vrut.

— *Salut*, îi spuse Annie soțului ei când acesta li se alătură pe pridvor.

Bătu ușor cu palma pe locul rămas liber lângă ea, în balansoar.

— Nu pot să stau acum, zise Jean-Guy. Dar păstrează-mi locul. Revin în câteva minute.

— O să fiu în pat până atunci.

Beauvoir era pe punctul de a spune ceva, apoi își aminti unde se aflau și cine era alături de ei.

— Ieșiți? îl întrebă Reine-Marie pe Armand, ridicându-se, iar el îi trecu un braț în jurul mijlocului.

— Nu întârziem mult.

— O să las o lumânare în fereastră, spuse ea și-l văzu zâmbind.

Privi cum Armand și ginerele ei traversează pârculețul. La început se gândi că merg la bistrou pentru un păhărel înainte de culcare, dar ei au cotit spre dreapta. Spre lumina care venea dinspre cabana Clarei.

Și Reine-Marie îi auzi bătând la ușa ei. Un ciocănit ușor, ușor, insistent.

— I-ai spus și lui?

Clara își mută privirea de la Gamache la Jean-Guy.

Era lividă. Chipul îi era palid, ca și cum ar fi căzut direct cu fața pe una dintre paletele ei. Pe gât i se scurgea niște magenta cu o picătură de violet dioxazine.

— Era confidențial. Ce ți-am spus era confidențial.

— Mi-ai cerut ajutorul, Clara, spuse Gamache.

— Nu, nu ți l-am cerut. De fapt, chiar ți-am spus să nu mă ajuți. Că o să mă ocup eu. Este viața *mea*, sunt problemele mele, nu ale tale. Crezi că fiecare fată are nevoie de un Făt-Frumos? Am devenit numai o problemă care trebuie rezolvată? O

nefericită care trebuie salvată? Despre asta e vorba? Marele om intră în acțiune și se ocupă de toate. Ai venit ca să-mi spui să nu-mi bat căpșorul ăsta drăguț?

Chiar și ochii Myrnei se măriră la gândul descrierii făcute de Clara capului ei.

— Stai puțin..., începu Beauvoir, făcându-se la față roșu-stacojiu, dar Gamache își puse mâna mare pe brațul tânărului.

— Nu, tu să stai puțin, se repezi Clara, întorcându-se spre Beauvoir.

Lângă ea, Myrna își așeză palma, ușor, dar ferm, pe brațul ei.

— Îmi pare rău dacă am înțeles greșit, spuse Gamache și-și ridică privirea. M-am gândit — când am vorbit azi-dimineață — că vrei să te ajut. De ce altceva ai fi venit la mine?

Și iată-l. Adevărul simplu.

Armand Gamache era prietenul ei. Dar Reine-Marie îi era prietenă și mai apropiată. Ceilalți din sat îi erau prieteni mai vechi. Iar Myrna era prietena ei cea mai bună.

Așa că de ce altceva ar fi urcat în fiecare dimineață până la bancă, să se așeze lângă el? Și, în cele din urmă, să-și descarce amarul? La el.

— Ei bine, ai înțeles greșit, spuse Clara, și nuanța violet i se împrăștie pe scalp. Dacă te plictisești aici, inspectore, du-te și găsește pe altcineva în a cărui viață personală să te amesteci.

Chiar și Beauvoir rămase descumpănit, prea șocat ca să-și mai găsească vorbele. Apoi își reveni:

— Plictisit? Plictisit? Ai idee ce ți-a oferit? La ce renunță? Ce egoistă...

— Jean-Guy! Destul.

Cei patru se holbau unii la alții, încremeniți în tăcere.

— Îmi pare rău, spuse Gamache, făcând o mică plecăciune în fața Clarei. M-am înșelat, Jean-Guy.

Beauvoir se grăbi să-l prindă din urmă pe Gamache, care părăsi casa Clarei, îndreptându-se cu pași mari spre bistrou. Odată ajunși, Gamache își luă un coniac, și Beauvoir o cola.

Jean-Guy cercetă chipul celui din fața sa. Și, încet-încet, se lămuri că Gamache nu era furios. Nu era nici măcar rănit că oferta lui de a o ajuta pe Clara se întorsese împotriva sa și fusese insultat.

Beauvoir înțelegea, pe măsură ce-l privea pe Șef sorbindu-și coniacul și privind fix în zare, că singurul lucru pe care Armand Gamache îl simțea în acest moment era ușurare.

Cinci

Dimineața următoare răsări luminoasă și caldă.

Reine-Marie ieși pe verandă, pe ușa din față, și aproape călcă pe molie. Vietatea căzuse pe spate, chiar sub bec, cu fața în sus, cu aripile larg deschise, ca în extaz.

Armand, Reine-Marie și Henri porniră în sus pe deal, trecură de bisericuță, de moara cea veche, de „Inn & Spa" de la vechea Hadley House. Mergeau printr-un tunel de copaci. Își puteau zări în noroi urmele pașilor din ziua trecută și de acum două zile.

Apoi urmele pașilor se opriră. Dar ei au mers mai departe. Cam o sută de metri mai departe. Mereu puțin mai departe. Până când au avansat suficient și au socotit că e timpul să se întoarcă.

Ajunși la bancă, s-au oprit și s-au așezat.

— Arată ca o busolă, ce zici? spuse Reine-Marie.

Armand îi aruncă mingea nerăbdătorului și neobositului Henri, apoi reflectă la ce-i spusese ea.

— Ai dreptate, zâmbi el. Nu am observat până acum.

Satul Three Pines era construit în jurul parcului. Casele formau un cerc și din acest cerc plecau patru drumuri, către cele patru puncte cardinale. Gamache se întrebă dacă duceau, într-adevăr, spre nord, sud, est și vest.

Era într-adevăr Three Pines o busolă? Un ghid pentru cei care pierduseră direcția?

— Poți să-mi spui ce are Clara? întrebă Reine-Marie.

— Aș vrea să pot, *mon cœur.*

Gamache părea nefericit. Îi spunea aproape tot soției lui.

De-a lungul carierei sale îi spusese despre probe, suspecți, propriile bănuieli. Îi spunea totul, pentru că avea încredere în ea și voia s-o facă parte din viața lui. Vorbeau despre cazurile de crimă la care lucra el și despre cărțile și documentele vechi la care lucra ea la arhivele naționale.

Dar unele lucruri — unele lucruri — erau totuși ținute în secret de Gamache. Acelea pe care nu le-ar fi spus nimănui. Și știa că și Reine-Marie avea secretele ei. Confidențe pe care nu i le făcea.

— Dar lui Jean-Guy i-ai spus.

Nu era o acuzație, ci doar o afirmație.

— A fost o greșeală. Când am mers la Clara ca să discutăm cu ea, mi-a spus foarte clar că n-ar fi trebuit s-o fac.

Se strâmbă ușor și Reine-Marie o bănui pe Clara că fusese mai mult decât limpede.

— Dar ți-a cerut ajutorul în legătură cu ceva.

Vocea îi era calmă, însă inima îi bubuia. Reine-Marie știa că, dacă femeia îi ceruse lui Armand ajutorul, nu era ca să instaleze o cursă de șoareci, să tundă gardul viu sau să repare acoperișul. Clara putea să facă singură toate lucrurile astea.

Dacă se îndreptase spre Armand, era pentru a-i cere ceva ce numai el putea să facă.

— Am crezut că mi-a cerut ajutorul.

Rânji și scutură din cap.

— Presupun că nu durează mult să ruginești. Să nu te mai prinzi.

— Nu ruginești, te relaxezi, spuse Reine-Marie.

Se uită în ochii lui strălucitori și știu că, în ciuda celor spuse de soțul ei, lui nu-i scăpau prea multe. Dacă el crezuse că prietena lor venise să-i ceară ajutorul, atunci probabil că așa era. Încă o dată, Reine-Marie se întrebă de ce avea Clara nevoie de ajutor și de ce se răzgândise.

— Ai fi ajutat-o? întrebă ea.

Gamache deschise gura, apoi o închise. Știa care era răspunsul corect. Dar știa și care era răspunsul sincer. Nu era sigur că erau unul și același lucru.

— Aș fi putut să n-o fac?

Apoi își dădu seama cât de nedelicat sunase și continuă:

— Oricum, e numai teorie. Nu vrea nimic de la mine.

— Poate că voia numai s-o asculți.

Reine-Marie își puse palma pe genunchiul lui și se ridică.

— Nu-ți voia trupul și sufletul, *mon vieux*. Ci numai o ureche.

Se aplecă să-l sărute.

— Ne vedem mai târziu.

Armand o privi cum coboară dealul împreună cu Henri. Apoi scoase cartea din buzunar, își așeză pe nas ochelarii în formă de semilună și, deschizând la semnul de carte, ezită, se întoarse la primele pagini și începu din nou.

— Nu ai avansat prea mult.

Gamache închise cartea și privi pe deasupra ochelarilor. Clara stătea în fața lui ținând două căni de *café au lait*. Și o pungă cu croasanți.

— O propunere de pace, spuse ea.

— Ca la Conferința de la Paris, răspunse el, acceptând. Dacă este despre cum împărțim teritoriile, eu iau librăria Myrnei și bistroul.

— Și-mi lași mie brutăria și magazinul universal? evaluă Clara. O să fie război.

Gamache zâmbi.

— Îmi pare rău pentru aseară. Se așeză. Nu ar fi trebuit să spun toate lucrurile alea. Ai fost drăguț să-ți oferi ajutorul.

— Nu, am fost arogant. Nimeni nu știe mai bine decât mine că tu poți să-ți porți singură de grijă, și încă cum. Aveai dreptate — cred că sunt atât de obișnuit să mă confrunt cu probleme care trebuie rezolvate, încât pur și simplu presupun că asta este ceea ce-și doresc oamenii de la mine.

— Trebuie să fie destul de dificil să fii oracol.

— Nici n-ai idee.

Râse și se simți mai ușurat. Poate că ea voia, într-adevăr, doar să fie ascultată. Poate că nu aștepta nimic mai mult de la el.

Și-au mâncat croasanții, foitajul împrăștiindu-se pe jos, la picioarele lor.

— Ce citești? îl întrebă.

Era pentru prima dată când îl chestiona atât de limpede.

Gamache își ținu palma lui mare desfăcută peste copertă, forțând cartea să stea închisă, ca și când ar fi vrut să prindă povestirea înăuntru.

Apoi ridică mâna și-i arătă coperta, dar, când Clara reuși să o vadă, Gamache o trase înapoi. Nu mult, abia sesizabil. Dar suficient.

— *Leacul din Gilead*, citi ea titlul, căutând în memorie. Există o carte, numită *Gilead*. Am citit-o acum câțiva ani. Scrisă de Marilynne Robinson. A câștigat un Pulitzer.

— Nu este aceeași, o asigură Gamache, și Clara putu să vadă că nu era,

într-adevăr.

Cea pe care el o ținea în mână, cea pe care o strecurase acum în buzunar, era subțire și veche. Ponosită. Citită și răscitită.

— Una dintre cărțile Myrnei? întrebă Clara.

— *Non*. El o cercetă. Vrei să vorbim despre Peter?

— Nu.

Conferința de Pace de la Paris ajunsese într-un impas. El sorbi din cafea. Ceața de dimineață aproape se risipise și pădurea își împrăștia verdele cât puteai cuprinde cu ochii. Erau acolo copaci bătrâni, încă nedescoperiți și nedoborâți de industria de cherestea.

— Niciodată nu termini cartea, spuse ea. Este atât de greu de citit?

— Pentru mine, este.

Ea tăcu un moment.

— Când a plecat Peter, am fost sigură că se va întoarce acasă. Eu am fost cea care a pus piciorul în prag, știi bine. El nu a vrut să plece.

Își ridică fruntea și-și studie mâinile. Puternice ca și cum ar fi trudit cu ele, părea că nu-și va putea curăța vopseaua de pe marginile unghiilor. Era ca și cum vopseaua făcea parte din ea. Ca și cum s-ar fi contopit cu ea.

— Și acum, nu vrea să vină acasă.

— Îl vrei înapoi?

— Nu știu. Nu voi ști până când nu-l văd, probabil.

Privi la cartea care-i ieșea din buzunar.

— De ce este atât de greu pentru tine s-o citești? E în engleză, dar citești în engleză la fel de bine ca în franceză.

— *C'est vrai*. Înțeleg cuvintele, emoțiile sunt cele cu care mă lupt. Ele sunt cele care mă înving. Înțeleg că trebuie să le urmez cu multă grijă.

Clara îl privi drept în față.

— Ești bine?

El zâmbi.

— Dar tu?

Clara își trecu mâinile mari prin păr, umplându-l cu foitaj de croasant.

— Pot s-o văd?

Gamache ezită, apoi trase cartea din buzunar și i-o dădu, cu trupul încordat dintr-odată, de parcă-i dăduse o armă încărcată.

Era un volumaș subțire, cu coperte tari, ferfenițite. Ea o întoarse.

— *Este un leac în Gilead*, citi pe spatele cărții, *care vindecă rănile...*

— *Este destulă putere în Rai / Pentru a vindeca un suflet bolnav de păcat*, termină Armand Gamache fraza. E dintr-un vechi poem sacru.

Clara se holbă la coperta cărții.

— Crezi în asta, Armand?

— Da.

El îi luă cartea și o strânse atât de tare în mână, încât ea aproape că se așteptă să vadă cuvintele scurgându-se afară.

— Atunci de ce te lupți cu ea?

Cum el nu-i răspunse, găsi singură un răspuns.

Problema nu erau cuvintele, ci rănile. Rănile vechi. Și poate un suflet păcătos.

— Unde e Peter? îl întrebă ea. Ce s-a întâmplat cu el?

— Nu știu.

— Dar îl cunoști. Este genul care să dispară?

Gamache știa răspunsul, îl știuse cu o zi înainte, încă de când Clara venise să-i spună ce problemă avea.

— Nu.

— Atunci ce s-a întâmplat cu el? insistă ea, cercetându-i chipul. Ce crezi?

Ce ar fi putut să-i spună? Ce ar fi trebuit să-i spună? Că Peter Morrow ar fi venit acasă, dacă ar fi putut? În ciuda tuturor defectelor sale, Peter era un om de cuvânt și, dacă nu ar fi putut veni personal, ar fi telefonat, ar fi trimis un e-mail sau o scrisoare.

Dar nu venise nicio veste de la el. Niciun cuvânt.

— Trebuie să știu, Armand.

Privi în depărtare, spre pădurea care va trăi la nesfârșit. Venise aici ca să se vindece și, poate, ca să se ascundă. În mod sigur, ca să se odihnească.

Să grădinărească, să se plimbe, să citească. Să-și petreacă timpul alături de Reine-Marie și de prietenii lor. Să se bucure de vizitele de weekend ale lui Annie și Jean-Guy. Singura problemă pe care voia s-o rezolve era cum să atârne furtunul de grădină. Singurul puzzle era dacă să aleagă pentru cina de la bistrou somon cu brânză Cedar la grătar sau paste cu Brie și pastă de busuioc.

— Ai nevoie de ajutorul meu? întrebă el în cele din urmă, fără să îndrăznească s-o privească, de teamă ca nu cumva chipul să-l trădeze.

Văzu umbra Clarei pe pământ. Dădea din cap.

Ridică ochii spre ea. Și dădu din cap, la rându-i.

— O să-l găsim.

Vocea lui suna sigură, încrezătoare.

Clara înțelese că auzea aceeași voce, vedea aceeași față pe care mulți alții o văzuseră. Că omul acesta mare și calm stătuse și dinaintea altora. Și le confirmase cele mai rele temeri ale lor. Și îi asigurase că va găsi monstrul care le provocase.

— Nu ai de unde să știi asta. Îmi pare rău, Armand, nu vreau să par nerecunoscătoare, dar n-ai cum să fii sigur.

— *C'est vrai,* acceptă Gamache. Dar mă voi strădui cât pot. Ce zici?

Nu o întrebase dacă era pregătită pentru răspunsul la întrebarea pe care ea i-o pusese. Știa că, la fel cum îl voia pe Peter, Clara voia și liniște. Era atât de pregătită cât putea să fie.

— Nu te deranjează? îl întrebă.

— Nu mă deranjează deloc.

Ea îl studie.

— Cred că minți. Apoi îi atinse mâna mare. Îți mulțumesc pentru asta.

Se ridică, și el se ridică împreună cu ea.

— Un om neînfricat, într-un ținut neînfricat.

Nu știa ce să răspundă la așa ceva.

— Este o rugăciune din celălalt *Gilead*, îi explică atunci Clara. Este rugăciunea unui tată pe moarte, pentru fiul său tânăr. Apoi recită: *Mă voi ruga să ajungi un om neînfricat, într-un ținut neînfricat. Mă voi ruga să găsești o cale de a fi de folos.*

Clara zâmbi.

— Sper că sunt de folos, spuse el.

— Ai fost deja.

— Cine vrei să știe despre asta?

— Acum putem foarte bine să le spunem tuturor, spuse ea. Ce vom face mai

întâi?

— Mai întâi? Lasă-mă să mă gândesc. Probabil că putem afla foarte multe chiar fără să plecăm de acasă.

Spera ca ușurarea lui să nu fi fost foarte vizibilă. O privi atent.

— Știi că poți să oprești treaba asta în orice moment.

— *Merci,* Armand. Dacă va fi să-mi pot vedea vreodată de viață, trebuie să știu de ce nu s-a întors acasă. Nu mă aștept să-mi placă răspunsul, îl asigură ea.

Apoi îl părăsi și coborî dealul.

El se așeză din nou și se gândi la rugăciunea tatălui pe moarte, pentru fiul său. Oare tatăl lui se gândise la el, în momentul impactului? În momentul în care a știut că moare? Se gândise oare la fiul lui cel tânăr, de acasă, așteptând farurile care nu vor mai veni niciodată?

Oare le mai aștepta încă?

Armand Gamache nu voia să fie nevoit să-și arate curajul. Nu mai voia. Tot ce voia acum era să aibă parte de liniște.

Dar, precum Clara, știa că nu o poate avea pe una fără cealaltă.

Șase

— Primul lucru pe care trebuie să-l știm este de ce a plecat Peter.

Gamache și Beauvoir stăteau de o parte a mesei de pin din bucătăria Clarei, iar ea și Myrna se aflau în fața lor. Mâinile mari ale lui Gamache se odihneau pe masă. Lângă el, Jean-Guy își instalase notepadul și pusese și un pix la îndemână. În mod inconștient, cei doi își intraseră încet în vechile roluri și reveniseră la vechile obiceiuri formate în mai mult de zece ani, cât făcuseră investigații împreună.

Beauvoir își adusese și laptopul, pe care încerca să-l conecteze la internet prin linia telefonică, pentru cazul în care ar fi trebuit să caute vreo informație. Tonul muzical, laborios al fiecărui număr format umplu bucătăria. Și apoi acel țipăt, de parcă internetul era o creatură și conectarea la ea era dureroasă.

Beauvoir îi aruncă lui Gamache o privire preveniloare. *Nu, pentru numele lui Dumnezeu, nu începe iar!*

Gamache rânji. De fiecare dată când foloseau dial-up la Three Pines — singura modalitate de conectare, din moment ce niciun alt semnal nu ajungea în satul ăsta ascuns — Șeful îi reamintea lui Jean-Guy că, odată, chiar și dial-up-ul păruse a fi un miracol.

— Îmi amintesc..., începu Șeful, iar Beauvoir făcu ochii mari.

Apoi Gamache îi prinse privirea și zâmbi.

Dar când se întoarse spre Clara, redeveni serios.

Ea trase adânc aer în piept și trecu la atac.

Începuse. Căutarea lui Peter se declanșase.

— Știi de ce, spuse Clara. L-am dat afară.

— *Oui*, încuviință Gamache. Dar de ce ai făcut-o?

— Lucrurile nu mai mergeau bine între noi de la o vreme. După cum știi, cariera lui Peter se plafonase, în timp ce a mea...

— ...decolase, spuse Myrna.

Clara aprobă din cap.

— Știu că Peter se confrunta cu asta. Am crezut că, în cele din urmă, va trece peste invidia lui și se va bucura pentru mine, așa cum mă bucurasem și eu pentru succesul lui. Și chiar a încercat. S-a prefăcut că poate. Dar mi-e clar că nu se bucura cu adevărat. În loc să meargă mai bine, lucrurile au mers tot mai rău.

Gamache asculta. Peter Morrow fusese multă vreme cel mai important artist al familiei. Ba chiar unul dintre cei mai importanți din Québec. Din Canada. Veniturile lui erau modeste, dar suficiente pentru ei ca să trăiască. Își întreținea familia.

Picta foarte încet, teribil de detaliat, pe când Clara părea să trântească o lucrare pe zi. Dacă era sau nu artă, asta rămânea de discutat.

În timp ce creațiile lui Peter erau minunate studii de compoziție, în ceea ce producea soția lui în atelier nu era nimic de studiat.

Lucrările Clarei erau exuberante. Vii, pline de viață, deseori amuzante, deseori doar bătând câmpii. *Uterele războinice*, seria de cizme de cauciuc, obsesiile ei de la televizor.

Chiar și Gamache, care iubea arta, avea dificultăți în a le înțelege pe multe dintre acestea. Dar recunoștea bucuria atunci când o vedea, iar creațiile Clarei erau pline de bucurie. Pura bucurie a creației. A năzuinței. A dorinței de progres. A căutării. A explorării. A forțării.

Și, pe urmă, breșa. *Cele Trei Grații*.

Într-o zi, Clara decisese să încerce ceva diferit, din nou. O pictură, de data

asta, iar modelele ei aveau să fie trei vecine bătrâne. Prietene.

Beatrice, Kaye și Emilie. Emilie, cea care îl salvase pe Henri. Emilie care deținuse casa soților Gamache.

Cele Trei Grații. Clara le invitase la ea acasă, ca să le picteze.

— Îmi dai voie? întrebă Gamache, gesticulând spre atelier.

Clara se ridică.

— Desigur.

Au traversat bucătăria cu toții, spre atelier. Mirosea a banane prea coapte, a vopsele și se simțea și un iz ciudat evocator și atrăgător, de terebentină.

Clara aprinse luminile și încăperea se trezi la viață cu toate fețele ei. De pe toți pereții și șevaletele îi priveau oameni. Unul dintre canevasuri era acoperit cu un cearșaf, ca o fantomă din cele făcute de copii. Clara își acoperise cea mai recentă lucrare.

Gamache își făcu loc să treacă și traversă atelierul, încercând să nu se lase distras de alte lucrări care păreau să-l privească.

Se opri la tabloul mare de pe cel mai îndepărtat perete.

— Totul s-a schimbat începând de la tabloul ăsta, nu? spuse el.

Clara încuviință din cap, uitându-se și ea la tablou.

— În bine și în rău. A fost ideea lui Peter, știi doar. Nu că ar conta subiectul, dar s-a ținut de mine să las instalațiile și să încerc să pictez. Ca el. Așa că asta am făcut.

Toți patru se uitau la cele trei bătrâne de pe perete.

— Am hotărât să le pictez pe ele, spuse Clara.

— *Oui*, răspunse Gamache.

Cel puțin asta era foarte evident.

— Nu, spuse Clara, zâmbind. Planul meu a fost, de fapt, să le pictez pe ele. Să pun vopsea direct pe ele. Ar fi fost goale. Beatrice urma să fie verde. Chakra inimii. Kaye urma să fie albastră. Chakra gâtului. Vorbea o grămadă.

— O licărire albastră, confirmă Myrna.

— Și Emilie urma să fie violet, spuse Clara. Chakra coroanei. Unirea cu Dumnezeu.

Beauvoir scoase un schelălăit ușor, ca zgomotul de conectare la internet. Gamache nu-l băgă în seamă, deși îl putea simți cum își dă ochii peste cap.

Clara se întoarse spre Beauvoir.

— Știu. Țicnite. Dar voiau să încerce.

— Și le-ai pictat? întrebă Beauvoir.

— Păi, aș fi făcut-o, dar mi-am dat seama că nu aveam destul violet, și chiar n-aș fi putut s-o las pe Emilie pe jumătate vopsită. Tocmai le trimiteam acasă, când Emilie a sugerat să le fac măcar potretele. Nu am fost prea încântată. Nu făcusem niciodată portrete.

— De ce nu? întrebă Gamache.

Clara se gândi puțin.

— Cred că mi se păreau așa demodate! Ne-avangardiste. Lipsite de creativitate.

— Așa că pictai pe persoane, nu portrete? întrebă Beauvoir.

— Exact. Destul de creativ, nu?

— E un fel de-a spune, zise el, apoi păru să mormăie ceva care aducea cu „*merde*".

Gamache se întoarse din nou spre tablou. Le întâlnise pe toate trei, dar pictura în care le înfățișase Clara îl uluia întotdeauna. Erau bătrâne. Trecute. Cocoșate. Ridate. Hainele le erau confortabile, moi. Luat pe bucăți, acest tablou nu înfățișa nimic remarcabil despre ele.

Dar întregul? Ceea ce reușise Clara să surprindă? Îți tăia respirația.

Emilie, Beatrice și Kaye se conectaseră una cu cealaltă. Nu acaparându-se. Aceste femei nu se sufocau reciproc. Nu se țineau scai una de alta.

Toate trei râdeau, una în compania celorlalte, cu o plăcere sincer exprimată.

În primul său portret, Clara captase intimitatea.

— Atunci, a fost o greșeală? întrebă Beauvoir, arătând spre tablou.

— Ei bine, e și ăsta un fel de-a spune, zise Clara.

— Și ce-a spus Peter când l-a văzut? întrebă Gamache.

— A spus că este foarte bun, dar că ar trebui să mai lucrez la perspectivă.

Gamache simți o pornire de furie. Asta era un fel de crimă. Peter Morrow încercase nu să-și ucidă soția, ci creația ei. Recunoscuse în mod sigur o lucrare genială și încercase s-o distrugă.

— Crezi că el a știut ce urmează să se întâmple? întrebă Beauvoir.

— Nu cred că și-ar fi putut da seama cineva de asta, spuse Clara. Cu siguranță, nu.

— Dar cred că a bănuit, spuse Myrna. Cred că s-a uitat la *Cele Trei Grații* și a văzut vizigoții pe cel de-al șaptelea deal[1]. Știa că lumea lui era pe cale să se schimbe.

— De ce nu se bucura pentru Clara? o întrebă Gamache pe Myrna.

— Ai fost vreodată invidios?

Gamache se gândi. Fusese sărit la promovări. În tinerețe, fetele pentru care făcea o pasiune îi întorceau spatele doar pentru a se întâlni cu vreunul dintre prietenii lui. Ceea ce a dăunat, într-un fel, inimii sale tinere. Dar lucrul care îl rodea cel mai mult, cea mai corozivă invidie, a fost să-i vadă pe ceilalți copii alături de părinții lor.

Îi urâse pentru asta. Și, să-l ierte Dumnezeu, îi urâse și pe părinții lui. Pentru că nu erau acolo. Pentru că-l părăsiseră.

— Este ca și cum ai bea acid, spuse Myrna. Și te aștepți să moară celălalt.

Gamache dădu din cap.

În felul ăsta se simțise Peter, privind tabloul? Oare luase Peter prima dușcă de acid? Îl simțise închegându-se în interiorul său când văzuse *Cele Trei Grații*?

Gamache îl știa bine pe Peter Morrow și nu avea nici măcar acum vreun dubiu că o iubise pe Clara din adâncul inimii sale. Și asta trebuie să fi înrăutățit lucrurile. Să iubești o femeie, dar să urăști creația ei și să te temi de ea. Peter n-ar fi vrut să moară Clara, dar aproape sigur voia ca picturile ei să o facă. Și nu s-ar fi dat înapoi de la nimic ca să le ucidă. Cu un cuvânt tăcut, o insinuare, o sugestie.

— Îmi dai voie? Gamache arătă spre ușa atelierului de lângă ușa închisă dinspre hol.

— Da.

Clara deschise drumul.

Atelierul lui Peter era curat, organizat, calm. Se simțea tihna, în comparație cu dezordinea Clarei. Mirosea a vopsea, cu o ușoară notă de lămâie. Spray de curățat mobila, gândi el. Sau plăcintă cu mereng și lămâie.

Pereții erau acoperiți cu studii pentru creațiile lui Peter, grijulii, excepțional

executate. De timpuriu în cariera sa, Peter descoperise că era suficient să iei un simplu obiect și să-l amplifici, pentru ca acesta să pară abstract.

Și asta picta el. Era pasionat de faptul că ceva banal, deseori natural, precum o nuia sau o frunză, putea să arate abstract și nenatural atunci când era examinat de aproape.

La început, a fost incitant. Cu un aer proaspăt și nou, picturile lui stârniseră o furtună în lumea artistică. Însă după zece, douăzeci de ani de repetat (în esență) același lucru, iar și iar...

Gamache privi lucrările lui Peter. Erau spectaculoase. La prima vedere. Apoi se ofileau. Până la urmă, rămâneau exemple de meșteșug extraordinar. Opera lui Peter Morrow nu avea nicio greșeală, puteai s-o recunoști dintr-o mie. S-o admiri un minut și să mergi mai departe. Avea un nucleu, poate chiar și un mesaj, dar nu avea suflet.

Deși pereții atelierului erau acoperiți cu lucrările sale, spațiul părea rece și gol.

Gamache reflectă asupra pânzei din fața sa și se descoperi pe sine încă epuizat de pictura Clarei. Imaginea concretă a *Celor Trei Grații* se mai estompase, poate, în memoria lui, dar nu și felul în care lucrarea îl făcuse să se simtă.

Și aceasta nici nu era măcar cea mai bună pictură a Clarei. De atunci încoace, lucrările ei câștigaseră forță și profunzime. Prin tot ceea ce evocau.

Dar acestea? Canevasurile lui Peter nu-l făceau să simtă ceva.

Cariera lui Peter lâncezise de la sine, în cele din urmă, fără legătură cu ce i se întâmplase Clarei. Dar neașteptata și spectaculoasa ei ascensiune făcuse ca declinul său să pară și mai abrupt.

Ceea ce înflorise totuși și crescuse tot mai mult și mai mult era invidia lui.

Pe când Gamache o urma pe Clara afară din atelier, simți că mânia lui față de Peter este înlocuită de un fel de milă. Bietul ticălos nu putuse suporta o șansă.

— Când ai știut că s-a terminat? întrebă el.

— Căsnicia?

Clara reflectă. Probabil cu ceva timp înainte de a fi nevoită să accept lucrul ăsta. A fost un fel de rău la stomac. Dar nu sunt sigură. Mi se părea imposibil să fie real ceea ce simțeam din partea lui Peter. Și era totul atât de confuz, s-au întâmplat atât de multe! Iar Peter mă susținuse întotdeauna atât de mult!

— Când dădeai greș, spuse Myrna liniștită.

Acum stăteau în picioare, în bucătărie. Nu existau picturi pe pereți, dar ferestrele jucau rolul unor lucrări de artă, încadrând în față priveliștea satului Three Pines și în spate grădina casei.

Clara părea că se pregătește să obiecteze ceva la afirmația Myrnei, dar apoi renunță. În schimb, dădu din cap.

— Caraghios lucru, sunt atât de obișnuită să-i iau apărarea lui Peter, și o fac chiar și acum. Dar ai dreptate. Niciodată nu mi-a înțeles arta. A tolerat-o. Ce nu a putut tolera a fost succesul meu.

— Trebuie să fi durut, spuse Beauvoir.

— Era cutremurător, de neînțeles.

— Nu, voiam să spun că trebuie să-l fi durut pe el, spuse Beauvoir.

Clara îl privi.

— Presupun că da.

Se uita la Beauvoir și pricepea că el știa cum se simțise. Să te întorci împotriva celor pe care i-ai iubit. Să vezi aliații ca pe amenințări și prietenii drept

inamici. Să fii mâncat de viu. Din interior.

— Ai discutat cu el despre asta? întrebă Gamache.

— Am încercat, dar a negat tot timpul. Mi-a spus că sunt nesigură, prea sensibilă. Și l-am crezut. Scutură din cap. Dar apoi a devenit atât de evident, că nu am mai putut nega.

— Și când s-a întâmplat asta? întrebă Gamache.

— Cred că știi. Erai aici. Anul trecut, când am avut expoziția personală la Muzeul de Artă Contemporană din Montréal.

Culmea carierei sale. Ceea ce orice artist visează să se întâmple. Și, aparent, Peter s-a bucurat pentru soția lui, însoțind-o la *vernissage*. Cu un zâmbet pe fața lui arătoasă. Și cu o piatră pe inimă.

Acesta era sfârșitul de multe ori, Gamache știa. Nu zâmbetul, nici măcar piatra, ci fisura dintre ei.

— Hai să luăm puțin aer, spuse Myrna, deschizând ușa din spate, care dădea spre grădină.

Li se alăturase cu câteva minute în urmă, cu un platou cu sandviciuri și o carafă de ceai cu gheață. Stăteau la umbra unui crâng de arțari, în cele patru scaune Adirondack ca punctele cardinale ale unei busole, își dădu seama Gamache.

Șeful se aplecă în față și alese un sandvici, apoi alunecă din nou în scaunul lui.

— I-ai cerut lui Peter să plece o vreme, după expoziția ta personală, deschisă anul trecut, spuse el, luând după îmbucătură și o gură de ceai cu gheață.

— După o ceartă care a durat toată ziua și toată noaptea, spuse Clara. Eram epuizată și, în cele din urmă, am adormit pe la trei dimineața. Când m-am trezit,

Peter nu mai era în pat.

— Plecase? întrebă Beauvoir.

Aproape că își terminase deja bagheta, umplută cu paté și sos chutney. Ceaiul cu gheață transpirase pe brațul scaunului său.

— Nu. Se sprijinea de peretele din dormitorul nostru, cu genunchii îndoiți la bărbie. Zgâindu-se. M-am gândit că avusese o cădere nervoasă.

— Și avusese? întrebă Myrna.

— Așa bănuiesc sau ceva de genul ăsta. Poate mai degrabă o revelație. A spus că și-a dat seama, în toiul nopții, că n-a fost niciodată invidios pe munca mea.

Myrna se înecă și ceaiul îi veni înapoi pe nas.

— Știu, spuse Clara. Nici eu nu l-am crezut. Și ne-am certat și mai tare.

Părea istovită, povestind despre asta.

Gamache ascultase cu atenție.

— Dacă nu era invidios pe munca ta, atunci ți-a spus care era problema?

— Eu, eu eram problema, spuse Clara. Era invidios pe mine. Nu pentru că pictam prietenia și dragostea, și speranța, ci pentru că le simțeam.

— Și el nu, spuse Myrna.

Clara aprobă dând din cap.

— În acea noapte, și-a dat seama că se prefăcuse toată viața și că undeva, în adâncul său, nu exista nimic. Doar un gol. De-aia picturile lui nu aveau substanță.

— Pentru că el nu avea substanță, spuse Gamache.

Micul lor cerc amuți. Albinele bâzâiau, așezându-se pe trandafiri și pe degețelul înalt și luându-și apoi zborul de pe ei. Mușteleîncercau să tragă de pe farfuriile goale firimiturile crocante de baghetă. Râul Bella Bella bolborosea în

apropiere.

Cu toții se gândeau la un bărbat care avea un gol în locul în care ar fi trebuit să fie sufletul său.

— De-asta a plecat? spuse Myrna, în cele din urmă.

— A plecat pentru că i-am cerut eu să plece. Dar...

Așteptară.

Clara privea spre grădină, așa că nu-i puteau vedea decât profilul.

— L-am așteptat să se întoarcă.

Dintr-odată, zâmbi și se uită la ei.

— Am crezut că o să-i fie dor de mine. Am crezut că se va simți singur și pierdut fără mine. Și că-și va da seama de ceea ce a avut cu mine. Am crezut că va veni acasă.

— Ce i-ai spus, mai exact? întrebă Beauvoir. În dimineața în care a plecat?

Carnețelul lui înlocuise, pe brațul scaunului, o farfurie goală.

— I-am spus că trebuie să plece, dar că ar trebui să se întoarcă peste un an, să vedem cum arată fiecare dintre noi.

— Ai spus exact un an?

Clara dădu din cap.

— Îmi pare rău că trebuie să treci prin asta, spuse Beauvoir, dar este foarte important. I-ai dat un termen? Ai spus exact un an?

— Exact.

— Și când ar fi trebuit să se întoarcă?

Îi spuse, iar Beauvoir făcu o mică socoteală.

— După părerea ta, Peter a acceptat ce-i cereai? întrebă Gamache. Lumea se

năruia în jurul lui. Este posibil să fi dat din cap și să pară că a înțeles, dar să fie, de fapt, în starea de șoc?

Clara se gândi.

— Cred că e posibil, dar am stabilit să luăm cina împreună. De fapt, chiar am planificat lucrurile. Nu a fost un comentariu în trecere.

Se simțea liniștită. Amintindu-și cum stătea chiar în scaunul acela. Fripturile pregătite. Salata făcută. Vinul, la rece.

Croasanții într-o pungă de hârtie pe bufetul din bucătărie.

Așteptând.

— Încotro crezi că s-a îndreptat în ziua plecării? întrebă Gamache. Spre Montréal? Spre familia lui?

— Asta e improbabil, nu crezi? spuse Clara, iar Gamache, care îi întâlnise pe cei din familia lui Peter, a fost nevoit să aprobe.

Dacă Peter Morrow avea un gol în locul unde ar fi trebuit să fie sufletul, familia lui era de vină.

— Când ai văzut că nu apare, ai luat legătura cu ei? întrebă Gamache.

— Încă nu, spuse Clara. Am păstrat deoparte această mică tratație.

— Ai vreo idee despre ce ar fi putut face Peter în ultimul an? întrebă Beauvoir.

— A pictat, probabil. Ce altceva?

Gamache dădu din cap. Ce altceva? Fără Clara, nu rămânea decât un singur lucru în viața lui Peter Morrow, și acela era arta.

— Unde ar fi putut să se ducă? întrebă Gamache.

— Aș fi vrut să știu.

— Există un loc pe care Peter și-a dorit să-l vizitezeț întrebă el.

— Având în vedere picturile lui, locul nu este important, spuse Clara. Le poate face oriunde. Se opri pentru un moment, gândindu-se. *Mă voi ruga să ajungi un om neînfricat, într-un ținut neînfricat*. Se întoarse spre Gamache. Când am spus asta azi-dimineață, nu m-am gândit la tine, să știi. Știu că ești un om neînfricat. Mă gândeam la Peter. M-am rugat în fiecare zi să se maturizeze. Și să devină neînfricat.

Armand Gamache se rezemă de spătarul scaunului, simțind în spate lemnul cald, și cugetă la asta. Întrebându-se unde plecase Peter. Și ce găsise.

Și dacă trebuise să fie neînfricat.

---

[1] Aluzie la momentul în care vizigoții, sub comanda lui Alaric, au cucerit Roma, în anul 410.

Șapte

Cel mai urât om din lume deschise ușa și îi zâmbi grotesc lui Gamache.

— Armand.

Întinse mâna și Gamache i-o strânse.

— Domnule Finney, spuse Șeful.

Cocoșat de artrită, corpul bătrânului era scălâmb și curbat.

Cu ceva efort, Gamache îl privi fix pe Finney în ochi sau cel puțin într-unul dintre ei. Și nici asta n-a reușit prea mult timp. Ochii bulbucați ai lui Finney se rostogoleau în toate direcțiile, de parcă ar fi fost într-un continuu dezacord. Singurul lucru care îi oprea de la rotirea lor continuă era nasul precum o pătlăgea vânătă, ca o Maginot Line[2] plină de vene, cu tranșee adânci de fiecare parte, de unde un război pe viață fusese purtat și pierdut.

— *Comment allez-vous*? întrebă Gamache, pierzând contactul cu ochiul cel sălbatic.

— Sunt bine, *merci*. Dumneata? întrebă Monsieur Finney.

Ochii lui se învârtiră repede peste uriașul care îl domina. Îl cercetă.

— Arăți bine.

Dar, înainte ca Gamache să poată răspunde, o voce cântată, plăcută veni de pe coridor.

— Bert, cine este?

— Este un prieten de-al lui Peter. Armand Gamache.

Monsieur Finney se dădu înapoi, ca să-i facă lui Armand loc să intre în locuința din Montréal unde trăiau părinții lui Peter Morrow: mama și tatăl vitreg.

— Oh, ce drăguț!

Bert Finney se întoarse spre musafir.

— Irene va fi bucuroasă să te vadă.

Zâmbi, un fel de rânjet pe care copiii, rămași cu ochii larg deschiși în întuneric, și-l imaginează sub patul lor, noaptea.

Dar adevăratul coșmar nu începuse încă.

Când Gamache fusese grav rănit, primise, printre mii de urări de însănătoșire, una foarte frumoasă, semnată de Irene și Bert Finney. Recunoscător pentru urare, inspectorul-șef a înțeles că totuși curtoazia nu trebuie confundată cu bunătatea adevărată. Una era cultivată, educație politicoasă. Cealaltă era naturală.

Unul dintre aceștia doi era curtenitor. De celălalt fel. Și Gamache avea o idee destul de clară despre cine ce era.

L-a urmat pe Finney pe coridor, spre un living luminat din plin. Mobila era un amestec de antichități britanice și pin delicat de Québec. Șeful, mare admirator atât al primilor locuitori din Québec, cât și al mobilei făcute de ei, se străduia să nu se zgâiască.

O canapea confortabilă fusese acoperită cu o husă din material moale, dar cu model șters, iar pe pereți văzu lucrările unora dintre cei mai importanți artiști canadieni. Jean Paul Lemieux, A.Y. Jackson, Clarence Gagnon.

Dar nici măcar una a lui Peter. Nici vreo lucrare a Clarei.

— *Bonjour.*

Șeful străbătu încăperea spre scaunul de la fereastră, în care ședea o femeie în vârstă. Irene Finney. Mama lui Peter.

Părul ei alb, mătăsos era prins într-un coc lejer, care îi încadra fața. Ochii îi erau de cel mai limpede albastru. Pielea roz, delicată era brăzdată de riduri. Purta o

rochie lejeră peste trupul durduliu și pe față avea o expresie amabilă.

— Domnul Gamache.

Vocea îi era binevoitoare. Își ridică o mână și el i-o luă, înclinându-se ușor în fața ei.

— Pe deplin recuperat, din câte văd, spuse ea. Te-ai împlinit un pic.

— Mâncare bună și exercițiu, spuse Gamache.

— Ei bine, mâncare bună, desigur, spuse ea.

Gamache zâmbi.

— Acum trăim la Three Pines.

— Ahh, păi, asta explică totul.

Șeful se abținu să se întrebe ce explica. Acesta ar fi fost primul pas în cavernă. Și nu avea nicio intenție de a intra în vizuina acestei femei mai mult decât o făcuse deja.

— Cu ce pot să te servesc? întrebă Monsieur Finney. O cafea? Poate o limonadă.

— Nimic, mulțumesc. Mă tem că nu este o vizită de curtoazie. Am venit...

Se opri. Cu greu ar fi putut spune că venise „cu treabă", din moment ce nu mai era de mult ocupația lui, și nici ceva personal nu era. Cei doi bătrâni se uitară la el. Sau, mai degrabă, Madame Finney se uită, în timp ce soțul ei își îndreptă nasul în direcția lui Gamache.

Șeful putea observa un început de îngrijorare pe fața lui Monsieur Finney, așa că îi dădu înainte.

— Am venit să vă pun câteva întrebări.

Expresia de ușurare de pe chipul diform al lui Finney a fost evidentă, dar

Madame Finney a rămas placidă, politicoasă.

— Deci n-ai vești proaste? întrebă Finney.

Armand Gamache se obișnuise cu reacția asta, după decenii la Sûreté du Québec. Bătuse pe la uși în miez de noapte, fusese bătrânul clătinându-se pe bicicletă, fusese doctorul cu figură aspră. Un om bun, aducător de vești rele. Atunci când șeful Omuciderilor vine la tine, nu este aproape niciodată o ocazie fericită. Și se pare că această aură îl urmase și la pensie.

— Mă întrebam doar dacă ați auzit ceva de Peter în ultima vreme.

— De ce ne întrebi pe noi? îl chestionă mama lui Peter. Dumneata ești vecinul lui.

Vocea îi era tot caldă, plăcută. Dar ochii îi scăpărau. Aproape că putea să le audă scrâșnetul în piatră.

Gamache se gândi la ceea ce tocmai spusese ea. În mod sigur, nu știa că Peter plecase din Three Pines în urmă cu mai mult de un an. Nici că Peter și Clara se separaseră. Nici Clara și nici Peter nu-i vor mulțumi pentru că le dezvăluia viața privată către întreaga familie.

— A plecat într-o călătorie, probabil ca să picteze, spuse Gamache. În mare parte, acest lucru putea fi adevărat. Dar nu a spus unde se duce. Aș vrea să iau legătura cu el.

— De ce n-o întrebi pe Claire? îl chestionă Madame Finney.

— Clara, o corectă soțul ei. Și probabil că e și ea cu el.

— Dar el n-a spus „au plecat", punctă ea. A spus „a plecat".

Irene Finney își întoarse fața senină spre Gamache. Și zâmbi.

Nimic nu-i scapă femeii ăsteia, iar adevărul n-o interesează deloc. A fost

făcută să ajungă un desăvârșit inchizitor. Doar că ea nu vrea să afle nimic. Nu este curioasă, ci are numai o minte ascuțită și instinct pentru găsirea punctului slab.

În ciuda precauțiilor lui Gamache, îl identificase. Iar acum îl sfredelea.

— Până la urmă a părăsit-o, nu-i așa? Acum îl vrea pe Peter înapoi, și dumneata ești copoiul care ar trebui să-l găsească și să-l aducă înapoi în satul ăla.

Făcuse ca Three Pines să pară o mahala țărănească, iar acțiunea de a-l readuce pe Peter, o crimă împotriva umanității. Și îl asemuise pe Gamache cu un câine. Din fericire, Armand Gamache și copoii avuseseră în timp o relație excelentă, iar lui i se spusese și mai rău de-atât.

Se uită în ochii aceia drăguți și îi întâlni zâmbetul. Nu a tresărit nicio secundă și nici nu i-a evitat privirea.

— Peter avea un loc preferat pentru a picta? Sau un loc despre care a spus că ar vrea să-l viziteze când va fi mare?

— Chiar crezi că o să te ajut să-l găsești, doar ca să-l duci înapoi acolo? întrebă ea.

Tonul vocii rămăsese încă plăcut. O ușoară notă de dezaprobare, dar atât.

— Peter ar fi putut fi unul dintre cei mai mari pictori ai generației sale, știi bine. Ar fi putut trăi în New York sau Paris sau chiar aici, în Montréal. Unde ar fi putut evolua ca artist, ar fi cunoscut alți pictori, ar fi interacționat cu proprietari sau manageri de galerii. Un artist are nevoie să fie stimulat și sprijinit. Ea știa asta, și totuși l-a dus cât de departe a putut de cultură. L-a îngropat împreună cu talentul lui.

Madame Finney îi explică liniștită lui Gamache toate aceste lucruri. Doar enunțând faptele ca și când acestea ar fi fost evidente, îl făcuse pe omul masiv din

fața ei să pară nu doar cam nătâng și prostănac, ci îngropat și el la Three Pines.

— Dacă Peter a scăpat, în sfârșit, spuse ea, nu o să te ajut pe dumneata să-l găsești.

Gamache dădu din cap și își mută privirea de la ea spre pereții încăperii. Găsi imediat alinare în imaginile rurale ale Québecului. Peisajele neregulate, sinuoase și colțuroase, pe care le știa atât de bine.

— O colecție remarcabilă, o felicită el, cu o admirație sinceră.

Madame Finney se pricepea la artă.

— Mulțumesc.

Își înclină ușor capul, acceptând complimentul și adevărul.

— Când era copil, Peter obișnuia să stea ore în șir în fața lor.

— Dar nu aveți niciuna dintre lucrările lui.

— Nu. Nu și-a câștigat încă dreptul de a sta printre ceilalți. Arătă cu capul spre perete. Poate într-o zi, cine știe...

— Și ce-ar fi trebuit să facă pentru a câștiga un loc aici? întrebă Gamache.

— Ah, o întrebare de modă veche, inspectore-șef? De unde vine geniul?

— Asta am întrebat?

— Desigur. Nu mă înconjor cu mediocritate. Când Peter va picta o capodoperă, o voi atârna aici. Printre celelalte.

Lucrările de pe perete erau de complexități diferite. A.Y. Jackson, Emily Carr, Tom Thomson. Păreau captivi. Atârnați până la moarte. Ca o reamintire despre fiul care a dezamăgit. Peter stătuse în fața lor când fusese copil și visase ca într-o zi să li se alăture. Gamache aproape că putea să-l vadă băiețel, în pantaloni scurți regulamentari și cu părul perfect curat, stând pe covor, cu picioarele încrucișate.

Holbându-se la aceste lucrări de geniu. Și tânjind să creeze o pictură atât de bună, încât să-i garanteze un loc în casa mamei sale.

Și dând greș.

Pereții, lucrările păreau acum să se închidă în jurul lui Gamache, și el voia să plece. Dar nu putea. Nu încă.

Madame Finney îl privea insistent. Câți oare se blocaseră în privirea asta, se întreba Gamache. În vecinătatea ghilotinei, a rugului mocnit, a streangului.

— Toate lucrările expuse reprezintă peisaje, punctă Gamache, uitându-se în ochii ei. Cele mai multe, pictate în satele Québecului. Acești artiști și-au găsit inspirația acolo, au reușit să creeze cele mai bune lucrări acolo. Sugerați că muzele sunt consemnate în orașele mari? Această creație nu ar fi posibilă în zona rurală?

— Nu încerca să mă iei de proastă, îl repezi ea, iar spoiala începu să-i crape. Fiecare artist este diferit. Sunt mama lui. Îl cunosc pe Peter. Cineva poate prospera în sălbăticie, dar Peter avea nevoie de stimuli. Ea știa asta și l-a izolat în mod deliberat. Paralizându-l în loc să-l susțină și să-l încurajeze pe el și arta lui.

— Așa cum ați făcut dumneavoastră?

Ochii de spiriduș ai lui Monsieur Finney se opriră brusc și se zgâiră la Șef. Era liniște.

— Cred că l-am susținut mai bine pe fiul meu decât te-au susținut pe dumneata părinții dumitale, spuse Madame Finney.

— După cum știți, doamnă, părinții mei nu au avut această șansă. Au murit când eram copil.

Ochii îi rămaseseră pironiți pe fața lui.

— Nu pot să te ajut, dar mă întreb cum s-ar fi simțit ei când ți-ai ales meseria.

Ofițer de poliție. Clătină din cap, în semn de dezamăgire. Și încă unul pe care chiar colegii lui au încercat să-l omoare. Ăsta nu poate fi considerat un succes. De fapt, n-ai fost împușcat chiar de unul dintre propriii dumitale inspectori? Asta s-a întâmplat, nu?

— Irene, spuse Monsieur Finney, cu o undă de avertizare în vocea lui docilă.

— Cinstit vorbind, doamnă, și eu i-am împușcat pe unii dintre colegii mei. Poate că a fost karma.

— I-ai ucis, din câte îmi amintesc. Îl fixă pe Gamache. În pădure, la ieșirea din sat. Mă mir că nu te bântuie de fiecare dată când te plimbi pe-acolo. Desigur, dacă nu cumva ești mândru de ceea ce ai făcut.

Cum se întâmplase? se întrebă Gamache. Era în cavernă, până la urmă. Tras acolo de o creatură zâmbitoare, cât un boț. Iar apoi eviscerat.

Și încă nu terminase cu el.

— Mă întreb cum s-ar fi simțit mama și tatăl dumitale în legătură cu decizia de a renunța. De a fugi departe și de a te ascunde în satul ăla. Peter nu e bun la pictură, spui? Cel puțin, el se străduiește încă.

— Într-un fel, aveți dreptate, spuse el. Nu voi ști niciodată ce ar fi simțit părinții mei în legătură cu viața mea.

Îi întinse mâna. Ea i-o luă, și el se aplecă astfel încât fața îi ajunse în dreptul urechii ei. Putea simți pe obraz părul său mătăsos și îi putea mirosi aroma de Chanel No. 5 și pudră de bebeluș.

— Dar știu că părinții mei m-au iubit, șopti el, apoi se retrase astfel încât să se uite drept în ochii ei. Peter știe asta despre dumneavoastră?

Gamache se îndreptă de spate, dădu din cap spre Monsieur Finney, apoi păși

înapoi pe coridorul întunecat, spre ușa de la intrare.

— Așteaptă!

Șeful se opri la ușă și, când se întoarse, îl văzu pe Finney șchiopătând în spatele lui.

— Ești îngrijorat pentru Peter, nu-i așa? spuse bătrânul.

Gamache îl cercetă, apoi încuviință din cap.

— Există vreun loc unde mergea când era copil? Un loc care ar putea avea ceva special? Un loc favorit? Se gândi pentru o secundă. Un loc sigur?

— Vrei să spui un loc real?

— Păi, da. Când sunt confuzi, oamenii merg câteodată în locuri unde au fost cândva fericiți.

— Și crezi că Peter este confuz?

— Așa cred.

Finney se gândi, apoi scutură din cap.

— Îmi pare rău, dar nu-mi vine nimic în minte.

— *Merci*, spuse Gamache.

Îi strânse mâna, apoi plecă, încercând să pășească măsurat. Încercând să nu se grăbească. Să se grăbească. Să se grăbească departe de casa asta. Aproape că putea să-i audă pe Emily Carr și A.Y. Jackson și Clarence Gagnon chemându-l înapoi. Implorându-l să-i ia cu el. Implorând să fie apreciați, nu doar evaluați după felul în care sunt apreciați.

Odată ajuns în mașină, Gamache trase adânc aer în piept, apoi își scoase telefonul și găsi un mesaj de la Beauvoir. Jean-Guy venise cu el la Montréal, și Gamache îl lăsase la comandamentul SQ.

Prânzul? spunea textul.

Mai Xiang Yuan, Chinatown, scrise Gamache drept răspuns.

În câteva momente, telefonul sună. Jean-Guy îl va aștepta acolo.

Puțin mai târziu, după colțunași, cei doi își comparau notițele.

---

[2] Linia Maginot este un șir de fortificații de beton, construit între anii 1920–1930 de Franța.

Opt

Jean-Guy Beauvoir scobi o găurică deasupra unui colțunaș și-l înmuie apoi în sos tamari. După care, cu lingura, îl îndesă în gură.

— Mmmmmm.

Gamache îl privea, bucuros să-l vadă pe Jean-Guy mâncând cu atâta poftă.

Folosind bețișoarele, apucă un crevete rotund și un colțunaș cu coriandru și le mâncă.

Beauvoir îl privi și observă că mâna Șefului nu tremura. Nu mult. Nu mai tremura.

Restaurantul micuț, aproape o gheretă, era plin de clienți.

— E ceva gălăgie, spuse Jean-Guy, ridicând vocea ca să acopere zgomotul de la prânz.

Gamache râse.

Beauvoir își șterse bărbia cu un șervețel subțire de hârtie și privi peste carnețelul cu notițe, deschis pe masa laminată, lângă bolul său.

— Okay, uite cum stau lucrurile, spuse el. Am făcut o cercetare rapidă privind cărțile de credit ale lui Peter și cardul lui bancar. După ce a părăsit-o pe Clara, a stat într-un hotel din Montréal pentru o săptămână sau cam așa ceva. Un apartament la Crystal.

— Un apartament? întrebă Gamache.

— Dar nu cel mai mare.

— Deci și-a luat totuși cămașa de penitență, spuse Gamache.

— Păi, da. Cașmirul se consideră cămașă de penitență?

Gamache a zâmbit. După standardele lui Morrow, elegantul hotel Crystal era

probabil echivalentul unei debarale. Nu era Ritz.

— Și apoi? întrebă Gamache.

— Cu Air Canada spre Paris. Să fie o chestie geografică? întrebă Beauvoir.

Șeful se gândi la asta.

— Poate.

Anchetatorii știau că cei care decolau fugeau de nefericire. De singurătate. De eșec. Fugeau, gândindu-se că problema era una de localizare. Credeau că o pot lua de la capăt în altă parte.

Rareori funcționa. Problema nu era geografică.

— Unde a stat la Paris?

— Hotel Auriane. În al cincisprezecelea arondisment.

— *Vraiment?* întrebă Gamache, puțin surprins.

Știa bine Parisul. Fiul lui, Daniel, și soția acestuia, Roslyn, împreună cu nepoții locuiau în Paris, în al șaselea arondisment, într-un apartament de mărimea unui platou de plăcintă.

— Nu la asta te așteptai, *patron?* întrebă Jean-Guy care, la petreceri, pretindea că știe Parisul, deși nu-l cunoștea.

Pretindea, de asemenea, că nu știe partea de est a Montréalului. Dar o știa.

Cu Gamache renunțase de mult la prefăcătorie.

— Ei, al cincisprezecelea arondisment este drăguț, spuse Gamache, gândindu-se la zonă. Rezidențial. Multe familii.

— Nu chiar un centru artistic.

— Nu, spuse Gamache. Cât timp a stat?

Beauvoir își consultă însemnările.

— La hotel? Câteva zile. Apoi a închiriat un apartament mobilat, pentru patru luni. L-a părăsit chiar înainte de a-i expira termenul.

— Și de acolo?

— Cartea lui de credit arată un tichet de TGV, doar dus, spre Florența. Apoi, după câteva săptămâni, un drum spre Veneția, spuse Beauvoir. A călătorit o grămadă.

Da, gândi Gamache. Copoii îl înhățau de picioare pe Peter Morrow. Gamache simți o boare de disperare în zborul ăsta spre Europa. Nu părea să fie ceva planificat.

Și totuși nu putea fi o coincidență faptul că orașele alese erau faimoase ca inspirație pentru artiști.

— Tot ce am până acum sunt cărțile de credit și operațiile înregistrate la bancă, spuse Beauvoir. Știm că a zburat din Veneția spre Scoția...

— Scoția?

Beauvoir dădu din umeri.

— Scoția. De acolo a revenit în Canada. Toronto.

— Este acolo acum?

— Nu. Ghicește unde s-a dus din Toronto.

Gamache îi aruncă lui Beauvoir o privire cumplită. După vizita la mama și tatăl vitreg ai lui Peter, nu prea îi mai ardea de ghicit.

— Orașul Quebec.

— Când s-a întâmplat asta? întrebă Gamache.

— În aprilie.

Gamache făcu o mică socoteală. Cu patru luni în urmă. Lăsă jos cana cu ceai

verde și se holbă la Beauvoir.

— În Quebec, a retras trei mii de dolari din cont.

Beauvoir ridică privirea din carnețel și îl închise ușor.

— Și apoi, nimic. A dispărut.

Clara și Myrna stăteau în livingul familiei Gamache. Șemineul fusese aprins și Gamache pregătea câte ceva de băut. Un front de temperaturi scăzute năvălise peste ei, aducând frig și o burniță ușoară.

Focul nu era neapărat necesar. Era mai mult pentru confort decât pentru căldură.

Annie aranjase să ia cina cu prietena ei Dominique, la bistrou, lăsându-i pe părinți și pe soțul ei să stea de vorbă cu Clara.

— Poftim, spuse Gamache, dându-le Clarei și Myrnei paharele cu scotch.

— Cred că trebuie să ne lași sticla, spuse Clara.

Avea privirea unui pasager speriat, privind țintă la însoțitorii de zbor pe timpul decolării. Încercând să le citească expresia de pe chip.

Suntem în siguranță? O să ne prăbușim? A ce miroase?

Gamache stătea lângă Reine-Marie, în timp ce Beauvoir trăsese din colț fotoliul cu rezemătoare laterală. Închizând cercul lor mic.

— Iată ce am aflat, spuse Gamache. Nu e mult, și e departe de a fi edificator.

Clarei nu-i plăcea cum sună. Încercarea de a-i liniști, de a-i convinge. Însemna că această asigurare era necesară. Însemna că ceva nu mersese bine.

Însemna că mirosul ăla era de la fum și sunetul era un motor care cedează.

Armand și Jean-Guy îi povesteau despre ce făcuseră în ziua aceea. Auzind despre vizita la mama lui Peter, Clara trase adânc aer în piept, adânc de tot.

Lângă ea, Myrna asculta, avidă de informație, pentru situația în care Clara va scăpa unele detalii esențiale.

— După ce a plecat de-aici, Peter a mers pentru câteva zile în Montréal, apoi a zburat la Paris, spuse Jean-Guy. După care s-a mutat la Florența și apoi la Veneția.

Clara dădu din cap aprobator, ca să-i arate că-l urmărește. Până aici, totul era în regulă.

— De la Veneția, a luat avionul spre Scoția, spuse Beauvoir.

Clara încetă să mai dea din cap.

— Scoția?

— De ce ar fi mers Peter în Scoția? întrebă Myrna.

— Speram ca tu să ne poți spune, îi zise Gamache Clarei.

— Scoția, repetă Clara ușor pentru ea însăși, fixând focul. Apoi clătină din cap. Unde în Scoția?

— E ușor de observat pe hartă. Hai să-ți arăt.

Gamache părăsi canapeaua moale și se întoarse un minut mai târziu, cu un atlas. Îl deschise pe măsuța de cafea și găsi pagina.

— A zburat la Glasgow.

Armand marcă punctul.

Se aplecară cu toții deasupra atlasului.

— De aici, Peter a luat un autobuz. Trasă o linie din Glasgow spre sud. Sud. De-a lungul unui drum sinuos. A trecut prin orașe numite Bellshill, Lesmahagow, Moffat.

Apoi se opri.

Clara se aplecă mai mult deasupra hărții.

— Dumfries? întrebă ea.

Sprâncenele i se împreunaseră, în încercarea fie de a citi cuvântul, fie de a-i da un sens sau ambele. Într-un final se așeză și se uită la Gamache, care o privea, la rându-i.

— Ești sigur? întrebă Clara.

— Destul de sigur, spuse Beauvoir.

Apoi tăcură.

— Este posibil să nu fi fost Peter? Cineva să-i fi furat cărțile de credit? întrebă Clara. Și pașaportul?

Întâlni ochii lui Armand. Fără să vrea să afle ce implica această întrebare. Atâta timp cât ești în viață, nu se poate să-ți pierzi actele sau să-ți fie furate, fără să reclami la poliție. Dacă i le luase cineva, le luase de la un mort.

— Este posibil, admise Gamache. Dar puțin probabil. Ar fi trebuit să aibă PIN-urile lui și să arate exact ca el. Agenții de securitate și frontieră se uită foarte atent, în ziua de azi, la fotografiile de pe pașaport.

— Dar există totuși această posibilitate? întrebă Clara.

— Vag. Avem agenți care o cercetează, admise Beauvoir. Mergem pe scenariul mult mai probabil de a fi fost chiar Peter.

— Dar cât de probabil este ca Peter să fi părăsit Veneția pentru Dumfries? întrebă Myrna.

— De acord, acceptă Gamache. E ciudat. Doar dacă Peter nu a avut un interes anume pentru Scoția.

— Nu unul pe care să-l fi amintit vreodată, spuse Clara. Totuși, îi plăcea

scotch-ul.

Myrna zâmbi.

— Poate că este foarte simplu. Paris pentru vinurile bune, Florența pentru Campari, iar Veneția pentru...

Se opri, ezitând.

— Pentru Bellini, spuse Reine-Marie. Am primit unul la barul lui Harry, când a și fost inventat. Îți amintești, Armand?

— Stăteam la bar, pe chei, privind cum pleacă vaporetti, spuse el. Era numit după o robă dintr-unul din tablourile lui Bellini. Roz.

— Roz? Jean-Guy se maimuțări spre Gamache.

— Sugerați că Peter s-a ținut de băut în drumul lui prin Europa? întrebă Clara. Marele Turneu al lui Ruth Zardo.

— Nu te uita la mine, spuse Gamache. Nu e teoria mea.

— Dar care este teoria ta? îl întrebă Clara.

Lui Armand îi pieri zâmbetul și trase aer în piept.

— Nu am o teorie. E prea devreme. Dar știu un lucru, Clara. Oricât de ciudat ar părea, a fost un motiv pentru care Peter a mers în toate locurile astea. Trebuie numai să-l găsim.

Clara se aplecă din nou în față, zgâindu-se la punctul de pe hartă.

— Este încă aici?

Beauvoir scutură din cap.

— A plecat la Toronto...

— Este în Toronto? îl întrerupse Clara. De ce nu mi-ai spus de la început? Însă, văzându-le expresiile, se opri. Ce este?

— Nu a rămas acolo, spuse Gamache. Peter a luat avionul de la Toronto spre Quebec City, în aprilie.

— Mai bine, zise Clara. Vine acasă.

— Quebec City, repetă Gamache. Nu Montréal. Dacă se întorcea acasă, ar fi trebuit să meargă la Montréal, *non*?

Clara îl fulgeră, urându-l pentru un moment. Pentru că nu i-a permis o iluzie, fie și pentru scurt timp.

— Poate că voia să vadă Quebec City, spuse ea. Poate că voia să-l picteze, în timp ce aștepta. Cuvintele ei, la foc automat și insistent, erau șovăitoare. În timp ce aștepta, repetă ea, să vină acasă.

Dar nu venise.

— A retras trei mii de dolari din cont, spuse Jean-Guy în continuare. Apoi se opri și se uită la Gamache.

— Este ultimul loc în care am dat de urma lui, spuse Armand. Asta era în aprilie.

Clara rămase foarte liniștită. Myrna își puse mâna ei mare peste a Clarei, și o simți înghețată.

— Poate că este încă acolo, spuse Clara.

— *Oui*, zise Gamache. Absolut.

— Unde a stat?

— Nu știm. Dar suntem abia la început. Ai dreptate, poate fi încă în Quebec sau poate a luat banii și a plecat în altă parte. Isabelle Lacoste lucrează cu oamenii de la Sûreté ca să-l găsească. Jean-Guy îl caută. Eu îl caut. Dar s-ar putea să ne ia timp.

Reine-Marie azvârli un buștean în foc, aruncând jăratic și scântei în sus pe coș. Apoi plecă în bucătărie.

Simțeau miros de somon și o ușoară aromă de tarhon și lămâie.

Clara se ridică.

— Plec în Quebec.

— Și ce-o să faci? Myrna se ridică și ea. Știu că nu vrei să stai cu mâinile-n sân, dar asta nu ajută cu nimic.

— De unde știi? întrebă Clara.

Gamache se ridică.

— Ai avea totuși ce să faci. Nu știu dacă o să iasă ceva din asta, dar ar putea să ajute.

— Ce? întrebă Clara.

— Peter are rude în Toronto...

— Fratele lui mai mare, Thomas, spuse Clara. Și sora lui, Marianna.

— O să-i sun mâine, să-i întreb dacă Peter a luat legătura cu ei, poate a stat la unul dintre ei.

— Vrei să sun eu?

Gamache ezită.

— De fapt, mă gândeam că te-ai putea duce până acolo.

— De ce? întrebă Myrna. Nu poate doar să sune? O să te duci tu, oricum.

— Așa e, dar față în față este întotdeauna mai bine. Și e și mai bine când îi știi pe oameni. Gamache se uită la Clara. Cred că ți-ai da seama dacă te mint.

— Mi-aș da seama.

— Dar ce contează? întrebă Myrna. Se îndreptau spre bucătărie, să i se

alături lui Reine-Marie. Oricum, el nu mai e acolo.

— Dar a fost pentru câteva luni, spuse Gamache. Poate le-a spus fratelui și surorii încotro urmează să plece, și de ce. Poate că le-a spus și de ce a fost în Dumfries.

Gamache se opri și o privi pe Clara.

— Nu avem nicio pistă în Quebec, dar avem câteva în Toronto. Poate că nu vor folosi la nimic sau poate că vor folosi la ceva.

— O să mă duc, spuse Clara. Sigur că o să mă duc. La prima oră, mâine-dimineață.

Părea ușurată că mai are și altceva de făcut în afară de a fi îngrijorată.

— Atunci merg și eu cu tine, spuse Myrna.

— Și ce-o să se întâmple cu librăria? o întrebă Clara.

— Cred că hoardele disperate după cărți la mâna a doua vor putea să aștepte câteva zile, spuse Myrna, așezând cuțitele și furculițele. Aș putea s-o rog pe Ruth să aibă grijă de magazin. Oricum, își petrece cea mai mare parte a timpului dormind în scaun, la fereastră.

— Aia este Ruth? întrebă Reine-Marie. Am crezut că este un manechin.

Clara se așeză și dădu la o parte somonul din farfurie. În timp ce restul vorbeau, ea asculta răpăitul ploii în fereastră.

Îi era teamă să plece.

Nouă

Clara și Myrna au luat trenul de dimineață din Gara Centrală din Montréal.

Clara asculta sunetul roților și simțea mișcarea reconfortantă, familiară. Se lăsase pe spate, cu capul tolănit în tihnă, și se uita pe fereastră, la păduri, la câmpuri și la fermele singuratice.

Era o călătorie pe care o făcuse de multe ori. Mai întâi, de una singură, spre Facultatea de artă din Toronto. O mare aventură. Apoi cu Peter, la expozițiile de artă din Toronto. Întotdeauna ale lui, niciodată ale ei. Jurii prestigioase argumentau pentru ce fuseseră selectate lucrările lui. Ea stătea lângă el, ținându-l de mână. Fericită pentru el.

Astăzi, trenul îi părea deopotrivă familiar și străin. Peter nu era aici.

În reflexia din fereastră, o observă pe Myrna uitându-se țintă la ea. Clara se întoarse spre prietena ei.

— Ce este?

— Îl vrei pe Peter înapoi?

Era o întrebare pe care Myrna ezita de ceva vreme să i-o pună, pentru că niciodată nu părea a fi momentul potrivit. Însă acum venise.

— Nu știu.

Nu că n-ar fi putut să răspundă la acea întrebare, dar avea prea multe răspunsuri.

Când se ducea singură la culcare, îl voia înapoi.

În atelierul ei, pictând, nu-l voia.

Alături de prieteni, la bistrou, sau luând cina cu ei, nu-i ducea deloc dorul.

Dar să mănânce singură, la masa de pin? În pat, noaptea? Câteodată încă

vorbea cu el. Îi spunea despre cum i-a mers și se prefăcea că el era acolo. Pretinzând că îi pasă.

Apoi aprindea lumina și se răsucea pe partea cealaltă. Și îi lipsea și mai mult.

Îl voia înapoi?

— Nu știu, repetă. I-am cerut să plece pentru că încetase să-i mai pese de mine, încetase să mă mai susțină. Nu pentru că mie încetase să-mi pese de el.

Myrna dădu din cap. Știa asta. Vorbiseră despre asta tot anul trecut. Apropiata lor prietenie devenise și mai strânsă, și mai intimă, pe măsură ce Clara își deschisese inima.

Și lucrurile se adunaseră, toate acele lucruri pe care se presupune că femeile n-ar trebui să le simtă și absolut niciodată să le destăinuie, Clara i le destăinuise Myrnei.

Dorința, frica, furia. Teribila, dureroasa singurătate.

— Adică să nu-l mai sărut niciodată pe buze? întrebase Clara într-o după-amiază din mijlocul iernii, pe când luau prânzul în fața focului.

Myrna cunoștea și ea frica aceea. Știa toate temerile Clarei, pentru că ea i le împărtășise. Și i le îngăduise Clarei.

Și după scurgerea unui an, pe când zilele se măreau, prietenia lor devenea tot mai profundă. Pe măsură ce nopțile se micșorau, și fricile scădeau. Și singurătatea celor două femei descrește treptat.

Îl vrei pe Peter înapoi?

Myrna îi pusese Clarei o întrebare pe care îi era frică să și-o adreseze sieși.

În fereastră, suprapus cu pădurile nesfârșite, Myrna putea zări un eu al său fantomatic.

— I s-o fi întâmplat ceva? vorbi Clara din fundul scaunului de vizavi. Ar fi vina mea.

— Nu, spuse Myrna. Tu i-ai cerut să plece. Ce a făcut după aceea a fost alegerea lui.

— Dar dacă ar fi rămas la Three Pines, acum el ar fi fost bine.

— Doar dacă n-ar fi avut o întâlnire în Samarra.

— Samarra? Clara se întoarse să-și privească prietena. Despre ce vorbești?

— Somerset Maugham, spuse Myrna.

— Ai cumva un atac cerebral? întrebă Clara.

— Maugham a folosit vechea fabulă într-o povestire, explică Myrna. Am petrecut zile întregi citind, amintindu-mi. Știu toate acele detalii. Sunt norocoasă că nu lucrez în brutăria lui Sarah.

Clara râse.

— Vreau doar să-l găsesc, să știu că e bine. Și apoi pot să-mi văd de viață.

— Cu el sau fără el?

— Cred că o să știu când o să-l văd.

Myrna o bătu ușor pe mână.

— O să-l găsim.

Odată ajunse în Toronto, s-au cazat la hotelul Royal York. Myrna a făcut un duș și, când a revenit în cameră, a găsit-o pe Clara în fața laptopului.

— Am însemnat pe hartă toate galeriile de artă importante, spuse Clara peste umăr, făcând semn din cap spre harta deschisă pe pat. Putem să le vizităm mâine.

Myrna își frecă părul ud și se așeză pe pat, studiind harta marcată cu X-uri și cercuri.

— Cred că ar trebui să începem cu fratele și sora lui Peter, spuse Clara. Biroul lui Thomas este chiar pe Yonge Street. Avem întâlnire la patru. Ne întâlnim cu Marianna, în barul hotelului, să bem ceva, la cinci și jumătate.

— Văd că ți-ai găsit de lucru, spuse Myrna.

Se ridică să vadă ce citea Clara pe laptop.

— Ce-i așa interesant?

Apoi se opri.

Sus, pe pagină, scria: „W. Somerset Maugham".

— *Un slujitor a mers într-o piață din Bagdad*, citi Clara pe ecran, cu spatele la prietena ei. *Acolo s-a ciocnit de o femeie bătrână. Când s-a întors, a văzut că era Moartea.*

— Clara, spuse Myrna. Nu am...

— *Moartea l-a privit țintă și slujitorul, înspăimântat, a luat-o la goană. A mers direct la stăpânul lui și i-a povestit că a întâlnit Moartea în piață și că trebuie să plece departe, ca să se salveze. Stăpânul i-a dat un cal, și slujitorul și-a luat tălpășița, călărind cât de repede a putut spre Samarra, unde știa că Moartea nu-l poate ajunge.*

— Nu știu de ce am pomenit de asta...

Clara făcu o mișcare abia perceptibilă cu mâna, și Myrna tăcu.

— *Mai târziu în acea zi, stăpânul era în piață și s-a întâlnit și el cu Moartea,* continuă Clara să citească. *A întrebat-o de ce i-a speriat slujitorul, și Moartea i-a explicat că nu a vrut să-l înfricoșeze. A fost doar surprinsă.*

Clara se întoarse și o privi țintă pe Myrna.

— Tu să termini povestea. Tu o știi.

— N-ar fi trebuit să spun niciodată asta...

— Te rog, spuse Clara.

Într-un final, Myrna vorbi, cu voce slabă.

— *Moartea spuse: am fost pur și simplu surprinsă să-l văd în piață. Pentru că am o întâlnire cu el diseară. În Samarra.*

— Ai găsit fotografia lui Peter? o întrebă Gamache pe Lacoste.

— *Oui.* Și am trimis-o în Quebec City, spuse ea. O să-l caute. Am trimis-o, totodată, prin rețeaua de la Sûreté du Québec, și polițiilor din Paris, Florența și Veneția. I-am rugat să-i urmărească mișcările. A trecut aproape un an, nu mă aștept la prea mult, dar merită încercat.

Gamache zâmbi. Mulți l-au crezut nebun sau ametit de calmante când numise un inspector abia trecut de treizeci de ani ca succesor al său la conducerea faimosului departament Omucideri. Dar el câștigase. Și niciodată, absolut niciodată nu avusese îndoieli că o alesese pe Isabelle Lacoste.

— Bine.

Era gata să încheie convorbirea, când își aminti.

— Oh, și Dumfries. Poți, te rog, să verifici și acolo?

— Corect. Am uitat.

Puse telefonul în furcă și bătu cu degetele în el de câteva ori. Apoi merse la computer și se conectă la internet.

Odată conectat, căută pe Google destinația „Dumfries".

— Ei bine, n-a fost de prea mare folos, spuse Myrna. Întotdeauna este așa?

Coborâseră din TD Bank Tower și stăteau în hol. Myrna își acordă câteva clipe ca să admire designul Mies van der Rohe. Lumina și înălțimea. Un contrast cu sceneta jalnică intrare–ieșire pe care o jucaseră la etajul 52.

Thomas Morrow era elegant, înalt, grațios. Părea, în multe feluri, o versiune animată a clădirii înseși. Cu excepția faptului că în el nu era nimic deschis sau luminos.

Acest imobil de birouri era mai mult decât părea la prima vedere. Thomas Morrow era mai puțin.

— E mai rău, spuse Clara. Cred că faptul că ai fost tu aici l-a făcut mai amabil decât de obicei.

— Glumești, spuse Myrna. Pantofii ei țăcăneau pe marmura podelei. Ceasul de deasupra lungului birou de marmură al pazei arăta ora patru și treizeci și cinci de minute. Thomas Morrow o lăsase pe cumnată-sa să aștepte douăzeci de minute și apoi îi acordase zece minute din timpul lui, înainte de a trece la alte probleme, mai presante decât dispariția fratelui său.

— Sunt sigură că Peter este bine, spusese Morrow, având pe față un zâmbet pe care se străduia să-l arate condescendent. Îl știi doar. A plecat să picteze și a pierdut noțiunea timpului.

Myrna nu scosese niciun cuvânt, pur și simplu îl observase pe Thomas Morrow. Avea cam șaizeci de ani, presupunea ea. Stătea cu picioarele desfăcute, invitându-le pe cele două femei să se uite la prohabul lui. Costumul era perfect croit și avea o cravată de mătase. Stătea cu spatele la fereastră, ceea ce însemna că vizitatorii îl vedeau pe fundalul uriașelor turnuri negre care îl încadrau și al lacului care lucea dincolo de ele.

Era ca un monarh, înconjurat de simbolurile puterii, sperând să-și deghizeze astfel propria slăbiciune.

Clara își păstră cumpătul.

— Sunt sigură că ai dreptate, dar vreau să știu dacă l-ai văzut cât a stat aici.

Thomas scutură din cap.

— Dar nici nu mă așteptam să ia legătura cu mine. Nu-mi agăț tablouri pe pereți.

Arătă cu mândrie spre numeroasele fotografii. Nu ale familiei sau prietenilor, ci ale reușitelor în afaceri. Trofee de golf. Oameni celebri pe care îi întâlnise.

Străini.

— Probabil că a fost prin expoziții și a luat pulsul galeriilor, spuse Thomas Morrow. Ai întrebat pe la galerii?

— E o idee foarte bună, spuse Clara cu un zâmbet zgârcit. Mulțumesc.

Morrow se ridicase și pornise spre ușă.

— Mă bucur că ți-am putut fi de ajutor.

Și asta a fost tot.

— Puteam rezolva asta prin telefon, spuse Myrna pe când mergeau prin cuptorul nimicitor al verii din Toronto.

Căldura poleia clădirile și ricoșa apoi pe pavaj, materială și sfredelitoare, eliberând în aerul greu și umed un parfum de asfalt topit.

Myrna îl găsea, în mod ciudat, liniștitor. Maică-sa și bunică-sa își găseau tihna în mirosul de iarbă cosită și pâine proaspătă, precum și în parfumul discret al așternuturilor uscate pe culme. Pentru generația Myrnei, mirosul liniștitor era fabricat. Asfaltul topit însemna vară. Crema VapoRub însemna iarnă și purtatul de grijă. Mai erau sucul Tang și gazele de eșapament, precum și cerneala de copiator, de mult trecută.

Toate astea o linișteau, pentru motive care nu puteau fi înțelese, pentru că nu

aveau nimic de-a face cu înțelegerea.

După ani de zile petrecuți în Three Pines, aromele ei liniștitoare evoluaseră. Încă îi plăcea mirosul de VapoRub, dar aprecia deopotrivă mirosul delicat al râmelor după ploaie.

— Mi-am dorit să fiu în stare să mă uit la el, spuse Clara în timp ce așteptau într-un colț, în mulțimea de oameni transpirați, ca semaforul să se schimbe în verde. Să văd dacă minte sau dacă ascunde ceva.

— Și a făcut-o? Crezi că l-a văzut pe Peter, că a vorbit cu el?

— Nu cred.

Myrna se gândi.

— De ce a spus chestia despre pereți?

Vedea în față impozanta fațadă a Royal York. Un anacronism important, la poalele unui oraș modern. Și aproape că simți gustul berii pe care o va bea în curând.

— Cine știe de ce cei din familia Morrow spun ceva, zise Clara, oprindu-se la ușa vechiului hotel.

Portarul, asudând în uniforma lui, ținea o palmă pe mâner, gata să se repeadă să le deschidă.

— Cred că a fost un bobârnac pentru Peter, spuse Myrna. Sugerând că ar fi mai interesat de artă decât de fratele lui.

— Și avea dreptate, spuse Clara.

— Hai să bem o bere, zise Myrna, îndreptându-se direct spre bar.

Zece

Reine-Marie luă cartea grea la subsuoară și păși în lumina orbitoare a zilei.

— Înăuntru sau afară, *ma belle?* întrebă Olivier.

Privi în jur și se hotărî pentru o masă pe *terrasse*, ar fi fost perfect sub una dintre cele mai mari umbrele Campari.

Olivier se întoarse în câteva minute cu un pahar mare de bere de ghimbir, deja aburit de la căldură, și cu un bol cu nuci și alune asortate.

— *Parfait*, spuse Reine-Marie. *Merci*.

Luă o înghițitură și deschise cartea, dar își ridică ochii din ea douăzeci de minute mai târziu, când un cap i se lăsă în poală.

Henri.

Îi frământă urechile extravagante, când simți un sărut în creștet.

— Sper că tu ești, Sergio.

— Regret, eu sunt, spuse Armand râzând.

Trase un scaun și făcu semn din cap spre Olivier, care dispăru înăuntru.

— *Istoria Scoției*, citi Gamache pe coperta cărții lui Reine-Marie. O pasiune subită?

— De ce Dumfries, Armand? întrebă ea.

— Și eu am încercat să înțeleg. Am intrat pe internet și am cercetat puțin.

— Ai găsit ceva?

— Nu chiar, admise el. Am printat ce am găsit. Puse foile pe masă. Tu?

— Abia am început să citesc.

— De unde ai luat-o? întrebă. Ruth?

Se uită spre Librăria cu Cărți Vechi și Noi a Myrnei.

— Rosa. Ruth adormise în secțiunea filosofie.

— Adormise sau își pierduse cunoștința, sau...

— Murise? întrebă Reine-Marie. Nu, am verificat.

— Nu era nicio fermă în capul ei? întrebă Olivier, punând pe masă berea lui Gamache.

— *Merci, patron*, spuse Armand.

Au sorbit din băuturi, au mâncat absenți alune și nuci și au citit despre un oraș din Scoția.

— Oh, Dumnezeule! spuse Myrna, privind în jur.

Se oprise ca trăsnită, în pragul barului de la Royal York, provocând o mică înghesuială în spatele ei.

— Câte persoane? întrebă tânăra.

— Trei, spuse Clara, privind spre grămada staționară creată de Myrna.

— Urmați-mă.

Cele două femei asudate porniră după șefa de sală, zveltă și elegantă.

Myrna se simțea ca un gigant. Mare, greoaie, ciufulită și ireală. Fără să fie deloc acolo. Invizibilă în spatele sirenei care le conducea la masă.

— *Merci*, spuse Clara din obișnuință, uitând că era în englezescul Ontario, nu în franțuzitul Québec.

— Oh, Dumnezeule! șopti Myrna din nou, în timp ce se arunca pe fotoliul de pluș, tapițat în roșu strident.

Barul era, de fapt, o bibliotecă. Un loc în care Dickens s-ar fi simțit confortabil. Unde Conan Doyle ar fi putut găsi o carte utilă. Unde Jane Austen ar fi putut sta să citească. Și să se îmbete, dacă ar fi dorit.

— O bere, mulțumesc, spuse Myrna.

— Două, adăugă Clara.

Era ca și cum păsiseră, din arșița strălucitoare și vibrantă a unui Toronto de secol douăzeci și unu, în răcoarea unei case de țară din secolul al nouăsprezecelea.

Poate că erau giganți, dar acesta era habitatul lor natural.

— Crezi că Peter a avut o întâlnire în Samarra? întrebă Clara.

Vocea îi era plată, într-un fel pe care Myrna, grație anilor întregi de ascultare, îl recunoscu a fi al oamenilor care încearcă să pună frâu emoțiilor. Să le striveasscă, să le niveleze și, odată cu ele, și cuvintele, și vocea. Să încerce, cu disperare, să le transforme zgomotul teribil într-unul pământesc.

Dar ochii o trădau pe Clara. Cerșeau certitudini de la Myrna.

Peter era în viață. Pictând. Pur și simplu, pierduse noțiunea timpului.

Nu avea de ce să-și facă griji. Nu era aproape de Samarra.

— Îmi pare rău că am spus asta, zise Myrna, zâmbind chelnerului care le adusese băuturile.

Toți ceilalți din bar păreau să bea un fel de cocktailuri speciale.

— Dar crezi asta? întrebă Clara.

Myrna reflectă pentru un moment, privindu-și prietena.

— Cred că povestea nu este atât de mult despre moarte, cât despre destin. Cu toții avem o întâlnire în Samarra.

Puse berea jos și se lăsă peste masa din mahon, coborând vocea astfel încât Clara fu nevoită, la rândul ei, să se aplece ca s-o poată auzi.

— Ceea ce știu cu siguranță este că viața lui Peter este a lui. Să stea în piață. Să meargă în Samarra. Destinul lui. Nu al tău. Vei primi vreo recunoaștere pentru

tot ceea ce a făcut Peter minunat în acest ultim an?

Clara scutură din cap.

— Și totuși crezi în continuare că este vina ta dacă s-a întâmplat ceva rău.

— Crezi că s-a întâmplat ceva rău?

Myrna se pregătea să spună, ușor exasperată, că nu asta era ideea. Însă, privind-o pe Clara, își dădu seama că nu ar fi contat. Clara avea nevoie de un singur lucru, iar ăsta nu era logica.

— Nu. Myrna îi luă mâna. Sunt sigură că e bine.

Clara trase aer în piept, strânse mâna Myrnei, apoi se lăsă din nou pe spate în fotoliul său.

— Chiar? cercetă ochii Myrnei, dar nu prea profund și nu prea mult.

— Chiar.

Amândouă știau că Myrna mințea.

— Ea este? întrebă Myrna, iar Clara se întoarse în fotoliu ca s-o vadă pe Marianna Morrow apropiindu-se.

O întâlnise pentru prima dată pe Marianna pe vremea când sora lui Peter trăia o viață boemă în Cabbagetown, o enclavă artistică din Toronto. Pretindea că este poetă și încerca să le atragă atenția nepăsătorilor ei părinți. Arma pe care o alesese era să le stârnească îngrijorarea.

Tânăra, jumătate abandon, jumătate disperare, rămăsese atât de întipărită în mintea Clarei, încât ea se aștepta s-o întâlnească pe acea Marianna. I-a luat câteva momente ca să-și dea seama că părul Mariannei era înspicat și că, în ciuda faptului că încă arăta precum o poetă, era, de fapt, un designer de succes. Cu un copil. Și singura din familia lui Peter pe care o putea suporta. Și asta cu greu.

— Marianna.

Clara se ridică și, după ce o prezentă pe Myrna, luară loc toate trei. Marianna își comandă un martini, apoi se uitară una la alta.

— Deci, spuse ea. Unde e Peter?

— De ce Dumfries? întrebă Gamache, privind pe deasupra teancului de hârtii. Pare un loc destul de atractiv, dar de ce să fi părăsit Peter Veneția ca să meargă acolo?

Reine-Marie lăsă în jos cartea grea.

— Aici nu e nimic ieșit din comun. Un oraș scoțian drăguț. Druid în trecut, apoi au apărut romanii, apoi scoțienii și l-au luat înapoi.

— Ceva artiști cunoscuți?

— Niciun cetățean cunoscut, din câte văd.

Gamache se lăsă pe spate și își sorbi berea de ghimbir, privindu-i pe copiii din parc. Văzându-și prietenii și vecinii îndreptându-se spre treburile lor, în această zi caldă de august. Privind mașinile cum înaintau liniștit spre și dinspre Three Pines.

Apoi se aplecă în față.

— S-ar putea ca nu Dumfries să fi fost locul unde mergea, de fapt, Peter. Trase spre el cartea lui Reine-Marie. Poate că era în drum spre o altă destinație.

— Ce vrei să spui? întrebă Clara.

— Tu și Peter sunteți mereu împreună, spuse Marianna Morrow. Am presupus că ni se alătură și el să bem ceva.

Inima Clarei se prăbuși.

— Am venit ca să te întreb același lucru.

Marianna se răsuci în scaun și se uită fără ocolișuri la Clara.

— Vrei să mă întrebi unde este Peter? Adică nu știi?

Myrna încercă să-i citească expresia feței, inflexiunile vocii. La suprafață, cel puțin, se vedea îngrijorare. Dar mai era și altceva, dincolo de asta, ca un turbion.

Satisfacție. Myrna se aplecă ușor spre Marianna Morrow.

Cel puțin Thomas, cu picioarele lui desfăcute și zâmbetul de cunoscător, nu încercase în niciun fel să-și ascundă disprețul. Această femeie încerca. Chiar dacă nu ascundea chiar dispreț, simți Myrna, ci mai degrabă un fel de foame.

Sora lui Peter privea spre Clara ca și cum aceasta ar fi fost un bufet de tipul „mănânci cât poți", iar ea, Marianna, ar fi fost hămesită. Avidă de vestea proastă pe care i-ar putea-o da Clara.

— A dispărut, spuse Clara.

Și Myrna văzu ochii Mariannei devenind și mai strălucitori.

— Asta este îngrozitor.

— Când l-ai văzut ultima dată? întrebă Clara.

Marianna stătu puțin pe gânduri.

— A luat masa cu noi iarna trecută, dar nu-mi amintesc exact când.

— Tu l-ai invitat?

— S-a invitat singur.

— De ce? întrebă Clara.

— De ce? repetă Marianna. Pentru că sunt sora lui. Și voia să mă vadă.

Părea să se simtă jignită, dar toate știau că nu era așa.

— Nu, serios, spuse Clara. De ce?

— N-am idee, admise Marianna Morrow. Poate că voia să-l vadă pe Bean.

— Bean? întrebă Myrna.

— Este...

Clara ezită, sperând că femeia de lângă ea îi va veni în ajutor. Dar Marianna Morrow doar privea. Și zâmbea.

— Copilul Mariannei, spuse Clara în cele din urmă.

— Ahhh, făcu Myrna, pe care ezitarea o bulversase.

Marianna o studie pe Clara.

— Când l-ai văzut ultima dată?

Spre surprinderea Myrnei, Clara nu ezită să-i spună.

— Eram separați de mai mult de un an. Nu l-am mai văzut și n-am mai auzit de el de vara trecută. Ar fi trebuit să fie o separare de probă. Ar fi trebuit să se întoarcă după un an.

Myrna o cerceta îndeaproape pe Clara. Existase un mic indiciu al încărcăturii pe care o purtau vorbele ei. Al greutății pe care Clara o târa după ea, ziua întreagă. Și noaptea.

— Dar nu s-a întors.

Marianna atârna încă de rămășițele îngrijorării, dar satisfacția ei era tot mai vizibilă acum.

Myrna se întreba de ce Clara nu-și ține gura.

— Dar, te rog, nu spune nimănui.

— Nu voi spune, zise Marianna. Știu că a vizitat facultatea de artă în timpul cât a stat aici. Ne-a spus când a venit la cină.

— Unde am învățat împreună, îi spuse Clara Myrnei.

— Cred că a vizitat și niște galerii.

Acum Marianna devenise volubilă și Myrna înțelese de ce Clara îi spusese atâtea. O hrănise pe Marianna, o îndopase. Și Marianna mâncase tot, un mâncău la banchetul veștilor proaste. Supraplină, somnoroasă, lăsase garda jos. Vărsând informații.

— Am o idee. Nu veniți diseară la noi, la cină?

Myrna văzu doar pentru un moment zâmbetul Clarei, apoi acesta dispăru. Și Myrna își privi prietena cu un respect înnoit.

— Ai găsit ceva?

Armand se uita pe deasupra cărții despre Scoția.

Reine-Marie scutură din cap și puse jos foile imprimate.

Schimbaseră între ei materialele, în speranța că unul va găsi ceva ce-i scăpase celuilalt.

— Tu? întrebă ea.

El își scoase ochelarii de citit și se frecă la ochi.

— Nimic. Dar mă contrariază ceva în călătoria lui Peter.

Gamache stătea la masa lor din afara bistroului.

— De-aici, a plecat direct la Paris.

Reine-Marie dădu din cap:

— *Oui*.

— Și și-a găsit un loc în arondismentul cincisprezece.

Acum Reine-Marie înțelese de ce era contrariat Armand.

— Nu-i chiar un refugiu al artiștilor.

— Avem nevoie de o hartă detaliată a Parisului, spuse el, ridicându-se. Avem una acasă, dar sunt convins că o să găsim și la librărie.

Se întoarse după câteva minute, aducând o hartă veche, un ghid de călătorie la fel de vechi și o poetă bătrână.

Ruth se așeză în scaunul lui Gamache, apucând cu o mână berea cu ghimbir a acestuia, iar cu cealaltă ultimele nuci din bol.

— Ultima dată când s-a auzit de Peter, era în Quebec City, spuse ea. Așa că, ce vine să caute Clouseau ăsta? O hartă a Parisului. Hristoasel Pe câți a trebuit să-i otrăvești ca să ajungi inspector-șef?

— Atât de mulți, încât unul în plus nu mai contează, răspunse el, iar Ruth fornăi.

Îi împinse berea înapoi cu o tresărire și flutură mâna spre Olivier.

— Pastile, comandă ea. Alcool.

Reine-Marie îi spuse despre alegerea lui Peter în ceea ce privește ședera la Paris, și Ruth clătină din cap.

— Nebun. Dar, pe de altă parte, oricine ar părăsi-o pe Clara ar fi așa. Să nu-i spuneți că am zis asta.

Toți trei se aplecară deasupra hărții și ghidului, cercetând arondismentul cincisprezece în căutarea a ceva care ar fi putut explica alegerea lui Peter de a sta acolo.

— Plănuiți o călătorie? întrebă Gabri.

Puse pe masă un platouaș cu murături, gustări reci și măsline și li se alătură.

— Mă primiți și pe mine?

Când îi spuseră cu ce se îndeletniceau, Gabri făcu o față lungă.

— Cincisprezece? La ce s-a gândit?

Douăzeci de minute mai târziu, încă se holbau unii la alții. Nu deveniseră mai

înțelepți.

Oare la ce se gândise Peter Morrow?

— Și acesta este Bean, spuse Marianna.

În fața Clarei și a Myrnei stătea un copil de doisprezece sau treisprezece ani. În blugi și cu un tricou prea mare, cu părul până la umeri.

— Bună! spuse Myrna.

— Salut!

— Bean, ți-o amintești pe mătușa Clara.

— Sigur. Unde este unchiul Peter?

— Păi, e plecat să picteze, spuse Clara, simțind ochii isteți ai lui Bean studiind-o.

Erau câteva lucruri clare în privința lui Bean. Copilul era politicos, tăcut, deștept. Atent.

Dar nu era clar dacă Bean era băiat sau fată.

Marianna Morrow, înțelegând că nu-și poate îngrijora părinții într-atât încât să-i dea atenție, apucase pe un alt drum. Făcuse un copil nelegitim. Îl numise Bean[3] pe acel copil. Și, ca o lovitură de grație, nu spusese familiei dacă Bean era fată sau băiat. Marianna produsese deopotrivă un copil și o armă biologică.

Clara presupusese că sexul copilului va deveni evident la un moment dat. Marianna însăși se va plictisi de această șaradă sau Bean însăși/însuși va ieși din povestea asta. Sau va deveni totul clar pe măsură ce Bean se va maturiza.

Nu se întâmplase niciunul dintre aceste lucruri. Bean rămăsese androgin, și familia Morrow rămăsese în întuneric.

Au luat cina aproape în tăcere, Marianna părând că regretă invitația chiar în

momentul în care o făcuse. După masă, Bean le luă sus, ca să le arate roata culorilor pe care învățase să o facă de la unchiul Peter.

— Te interesează arta? întrebă Myrna, urmându-l pe copil pe scări.

— Nu chiar.

Ușa camerei lui Bean se deschise, iar Myrna ridică din sprâncene.

— Bună treabă, îi șopti ea Clarei.

Pereții camerei lui Bean, în loc să fie acoperiți cu postere ale idolilor pop sau ale celebrităților din sport, erau plini cu tablouri, legate unele de celelalte. Locul părea o peșteră neolitică în centrul orașului Toronto.

— Frumoase picturi, spuse mătușa Clara.

Myrna îi aruncă o privire de mustrare.

— Ce? șopti Clara. Încerc să-l încurajez.

— Chiar vrei să încurajezi chestia asta? Myrna arătă înțepat spre perete cu degetul ei gros.

— Sunt o prostie, spuse Bean, așezându-se pe pat și privind în jur. Dar mie îmi plac.

Clara încercă să-și reprime un zâmbet. Cam asta simțise și ea în legătură cu primele ei lucrări. Știa că toate erau prostii. Dar îi plăceau. Chiar dacă nu mai plăceau nimănui altcuiva.

Privi din nou pereții camerei, de data asta cu mintea deschisă. Hotărâtă să găsească ceva bun în ceea ce făcuse Bean.

Privea de la o pictură la alta. Și la alta. Și la alta.

Se îndepărtă. Se apropie. Își înclină capul într-o parte, apoi în cealaltă.

Indiferent cât le-ar fi privit, erau îngrozitoare.

— E-n regulă, nu trebuie să-ți placă, spuse Bean. Nu-mi pasă.

Tot așa spusese și tânăra Clara, pe vremea când vedea mult prea familiara privire a oamenilor străduindu-se să spună ceva drăguț despre lucrările ei de început. Oameni a căror părere o prețuia. Nu-mi pasă, spusese ea.

Dar îi păsa. Și bănuia că și Bean simte în același fel.

— Ai unul preferat? întrebă mătușa Clara, lăsând la o parte propriile sentimente.

— Ăsta.

Bean arătase spre ușa deschisă. Mătușa Clara o închise, ca să se vadă pictura de acolo. Era, dacă așa ceva ar fi fost posibil, mai îngrozitoare decât toate celelalte. În timp ce restul erau din neolitic, aceasta părea un uriaș pas evoluționist făcut îndărăt. Oricine pictase chestia asta avea, aproape sigur, o coadă și labe cu care se târa pe pământ. Și pe pictură.

Dacă Bean învățase de la Peter roata culorilor, atunci Peter fusese un profesor foarte, foarte nepriceput. Acest tablou ignora toate regulile artei și pe multe altele, ale simplei politeți. Era ca un miros urât agățat pe perete.

— Ce-ți place la el? întrebă Myrna, cu vocea încordată de reprimarea unei emoții puternice sau poate că încerca să nu dea afară mâncarea.

— Alea.

Din pat, Bean fluturase un deget spre pictură. Clara își dăduse seama că, odată închisă ușa, acesta era ultimul lucru pe care îl vedea Bean înainte de a adormi, seara, și primul când se trezea, dimineața.

Ce era atât de special în ea?

Privi spre Myrna și își văzu prietena examinând pictura. Și zâmbind. La

început doar un rânjet, care crescu apoi.

— Vezi? întrebă Myrna.

Clara se uită mai atent. Apoi îi pică fisa. Acele bucle roșii, caraghioase zâmbeau. Pictura era plină de ele. Buze.

Nu făceau pictura mai bună. Dar o făceau amuzantă.

Clara privi înapoi spre Bean și văzu un zâmbet larg pe fața gravă.

— În mod sigur, gena artistică nu i s-a transmis lui Bean, spuse Myrna în taxi, la întoarcerea la hotel.

— Aș da oricât ca Peter să vadă ce a produs lecția lui, spuse Clara, și o auzi pe Myrna lângă ea, înecându-se de râs.

— Voi ce ați făcut astăzi? îi întrebă Reine-Marie pe Annie și Jean-Guy în timp ce-și luau cina pe terasa din spatele casei.

— Am călărit împreună cu Dominique prin pădure, spuse Annie, servindu-se cu o salată de pepene cu mentă și feta.

— Și tu? îl întrebă Armand pe Jean-Guy. Știu sigur că tu n-ai încălecat vreun cal.

— Cal? spuse Beauvoir. Cal? Dominique spune că sunt cai, dar cu toții știm că printre ei se află cel puțin un elan.

Reine-Marie râse. Niciunul dintre caii lui Dominique nu putea fi considerat demn de arătat. Abuzați, neglijați și în cele din urmă trimiși la abator, fuseseră salvați de Dominique.

Cu toții aveau privirea aceea... ca și când ar fi știut. Cât de aproape fuseseră.

Cum arăta și Henri câteodată, în momentele sale de liniște. Cum arăta și Rosa. Aceeași expresie pe care o văzuse câteodată și în ochii lui Jean-Guy.

Și în ai lui Armand.

Cu toții știau. Aproape că muriseră. Dar știau, de asemenea, și că fuseseră salvați.

— Am lucrat ceva împreună cu Marc, în curte, spuse Jean-Guy. Voi ce ați făcut?

Gamache și Reine-Marie descriseră după-amiaza pe care o petrecuseră încercând să-și imagineze de ce mersese Peter la Dumfries.

— Și de ce în arondismentul cincisprezece, la Paris, spuse Reine-Marie.

— Tată, ce este? întrebă Annie.

Armand se ridicase, scuzându-se, și mersese în casă, de unde se întoarse cu o hartă a Parisului.

— Scuze, spuse el, trebuie să verific ceva.

Desfășură harta pe masă.

— Ce anume cauți? i se alătură Jean-Guy.

Gamache își puse ochelarii de citit și se aplecă peste hartă, după care, în cele din urmă, se îndreptă de spate.

— Când ați mers la călărie, v-ați oprit să-l vedeți pe tatăl lui Marc? o întrebă Armand pe fiica lui.

— Puțin, da, spuse Annie. I-am dus niște zarzavaturi. De ce?

— Încă nu are telefon, nu?

— N-are, de ce?

— Întrebam și eu. A trăit la Paris o vreme, spuse Gamache.

— A petrecut acolo o perioadă, după ce mama lui Marc l-a dat afară, spuse Annie.

— Trebuie să vorbesc cu el. Armand se întoarse spre Jean-Guy. Ești gata să urci în șa?

Beauvoir îl privi terifiat.

— Acum? Noaptea? Pe cai sau ce-or fi?

— E prea întuneric acum, spuse Gamache. Dar mâine, la prima oră.

— De ce? întrebă Annie. Cum ar putea Vincent Gilbert să știe ceva despre dispariția lui Peter?

— Poate că nu știe nimic, dar îmi amintesc că am vorbit cu el despre timpul petrecut la Paris. Mi-a arătat unde a stat.

Gamache puse degetul pe hartă.

Arondismentul cincisprezece.

---

[3] „Fasole" (engl.).

Unsprezece

Galeriile din Toronto au fost un eșec. Nimeni nu-și amintea de Peter și toți au încercat s-o convingă pe Clara să expună în spațiile lor. Exact aceleași galerii care îi respinseseră lucrările și râseseră de ele cu doar câțiva ani mai devreme se străduiau acum s-o seducă.

Clara nu le purta pică. Ei au fost mult prea severi și ea ajunsese mult prea departe. Dar observase toate lucrurile astea, și mai observase încă ceva. Propriul său ego, arătat dintr-un alt unghi. Cuvintele lingușitoare, zâmbetele curtenitoare ale acestor viteji de după război.

— A trecut pe-aici? o întrebase Clara pe proprietara ultimei galerii de pe lista lor.

— Nu, din câte îmi amintesc, spusese ea, iar recepționera confirmase că, în ultimele douăsprezece luni, nu figura nicio întâlnire cu Peter Morrow.

— Poate că doar a lăsat ceva, insistă Clara, arătându-i patroanei o fotografie a șocantei creații a lui Peter.

— Oh, îl știu, spuse ea.

— A fost aici? întrebă Clara.

— Nu, vreau să spun că îi cunosc lucrările. Acum, hai să vorbim despre picturile dumitale...

Și asta a fost tot. Clara a fost politicoasă, dar a fugit cât de repede a putut, înainte de a fi sedusă. Însă a luat cartea de vizită a proprietarei galeriei. Nu se știe niciodată.

Ultima lor oprire înainte de a lua trenul de după-amiază a fost la Facultatea de artă, unde Peter și Clara se întâlniseră cu aproape treizeci de ani în urmă.

— OCCA[4]..., spuse secretarul.

— Obsesivo-compulsiv..., zise Myrna.

— Facultatea de Artă Canadiană din Ontario, spuse secretarul.

Le dădu o broșură și o trecu pe Clara Morrow în fruntea listei de foști studenți. Nu-i recunoscuse numele, ceea ce a fost pentru ea deopotrivă o ușurare și o iritare.

— Peter Morrow? Recunoștea, în schimb, acest nume. A fost aici în urmă cu câteva luni.

— Ai vorbit cu el? spuse Clara. Ce voia?

De fapt, dorise să întrebe „Cum arăta?", dar se abținuse.

— Oh, doar să mai afle noutăți. Voia să știe dacă mai este cineva dintre cei pe care i-a cunoscut pe vremea când venea aici.

— Și mai este?

— Păi, o singură persoană. Paul Massey.

— Profesorul Massey? Glumești. Ar trebui să aibă...

— Optzeci și trei de ani. Încă predă, încă pictează. Domnul Morrow a fost nerăbdător să-l întâlnească.

— Profesorul Massey preda desen conceptual, îi explică Clara Myrnei.

— Încă o face, spuse secretarul. Transpunerea lumii vizuale pe pânză, citi el din broșură.

— Era unul dintre profesorii noștri preferați, spuse Clara. Acum este aici?

— S-ar putea să fie. Este vacanța de vară, dar profesorul vine deseori la atelierul lui când este liniște.

— Profesorul Massey era extraordinar, spuse Clara, grăbindu-se pe culoar.

Un mentor pentru mulți dintre artiștii tineri, inclusiv pentru Peter.

— Dar pentru tine?

— Oh, nu. Eram o cauză pierdută, spuse Clara, râzând. Nu prea știau cum să procedeze cu mine.

Ajunseră la atelier și Myrna deschise ușa. Le întâmpină mirosul familiar de semințe de in, vopsele în ulei și terebentină. Precum și privirea unui bătrân stând pe un taburet. Părul alb i se rărise și avea fața roz. În ciuda vârstei, părea robust. Un artist hrănit cu boabe, crescut în aer liber. Încă nescos la pășune.

— Da, spuse el, ridicându-se de pe scaun.

— Domnule profesor Massey?

Expresia lui era întrebătoare, dar nu alarmată sau enervată. Arăta, gândi Myrna, ca acel soi de profesori cărora chiar le plăceau studenții.

— Da?

— Sunt Clara Morrow. Am înțeles că soțul meu a venit să vă vadă...

— Peter, spuse profesorul, zâmbind și venind spre ea cu mâna întinsă. Da. Ce mai faci? Ți-am urmărit succesul. Foarte interesant.

Pare să fie sincer, gândi Myrna. Arăta cu adevărat bucuros pentru Clara, și fericit să o vadă.

— Peter v-a povestit despre mine? întrebă Clara.

— Am citit în ziare. Ești cel mai mare succes al nostru. Învățăcelul și-a depășit maestrul.

Profesorul Massey o studie pe femeia din fața lui.

— Probabil pentru că noi n-am fost niciodată maeștri pentru tine, nu-i așa, Clara? Poate că asta a fost cheia. Nu ne-ai urmat pe noi. Nu ai urmat pe nimeni.

Se întoarse spre Myrna și se confesă:

— Nu e ușor să ai un elev cu adevărat creativ. Greu de evaluat, greu de ținut în țarc. Spre rușinea noastră, am încercat s-o facem.

Vorbea cu o asemenea umilință, cu atâta conștientizare a propriilor limite, încât Myrna se trezi captivată de el.

— Mi-e teamă că nu-mi amintesc niciuna dintre lucrările tale, spuse el.

— Nu mă surprinde, zise Clara cu un zâmbet. Cu toate că erau expuse din greu în clădirea facultății, în Salon des Refusés.

— Ai făcut parte din asta? Profesorul Massey clătină capul în semn de tristețe. Un lucru oribil, comis asupra tinerilor vulnerabili. Umilitor. Îmi pare rău. Vom avea grijă să nu se mai întâmple așa ceva niciodată, să știi. Am vorbit și cu Peter despre asta.

— Ei, am supraviețuit, spuse Clara.

— Și ai înflorit. Intră, ia loc.

Trecu prin atelier fără să aștepte răspunsul ei și arătă spre un grup de scaune ponosite, alături de o sofa al cărei mijloc se încovoiase până atinsese podeaua.

— Pot să-ți ofer ceva de băut?

Profesorul păși spre un frigider vechi.

— Obișnuiați să-l umpleți cu bere, spuse Clara, urmându-l. Vineri dădeam petreceri în atelierul dumneavoastră, după cursuri.

— Da. Acum nu mai putem face asta. Administrație nouă. Reguli noi. Limonadă?

Îi oferi o bere.

Clara râse și o luă.

— De fapt, eu aș prefera o limonadă, dacă aveți, spuse Myrna, care era însetată după o zi de umblat din galerie în galerie printr-un Toronto pârjolit de caniculă.

Profesorul Massey îi dădu limonada, apoi se întoarse spre Clara.

— Cu ce pot să te ajut?

— Oh, cu ce l-ai ajutat și pe Peter, spuse ea, așezându-se pe sofa.

Genunchii aproape că-i ajunseră rapid la gură și un val de spumă de la bere îi ateriză în poală.

Ar fi trebuit să fie pregătită pentru asta, își dădea seama. Era aceeași sofa pe care stăluseră când erau studenți, cu atâția ani în urmă.

Profesorul Massey îi oferi Myrnei un scaun, dar ea preferă să se plimbe în voie prin atelier, privind tablourile. Se întreba dacă erau toate pictate de profesor. Păreau bune, dar Myrna cumpărase unul dintre *Uterele războinice* ale Clarei, așa că greu putea fi numită critic de artă.

— Păi, spuse profesorul, așezându-se pe un scaun lângă Clara, Peter și cu mine am discutat mai ales despre ceilalți studenți și profesori. M-a întrebat despre unii dintre profesorii lui preferați. Mulți dintre ei s-au dus. Au murit. Câțiva au înnebunit, ca bietul profesor Norman, deși nu pot spune că el a fost profesorul favorit al cuiva. Mi-ar plăcea să cred că a fost vorba despre vertijul picturii, dar cred că știm cu toții că a venit la noi ușor nebun, iar munca aici nu prea l-a ajutat. Eu însumi am scăpat nedescoperit pentru că am avut o carieră mediocră și am fost mereu de acord cu administrația.

A râs, apoi s-a lăsat liniștea. Era o liniște de un anume fel, care o făcu pe Myrna să se întoarcă de la pânza albă de pe șevalet și să se uite la ei.

— De ce ești aici, de fapt? întrebă într-un final profesorul Massey.

Întrebarea sunase blând, delicat.

O privea pe Clara cu ochii lui albaștri și părea să așeze o bulă în jurul ei. Un scut. Prin care nimic n-ar mai fi putut-o răni. Și Myrna înțelese de ce profesorul Massey era printre favoriți. Și de ce era ținut minte pentru lucruri mai importante decât „transpunerea lumii vizuale pe pânză".

— Peter a dispărut, spuse Clara.

Drumul prin pădure îi aminti lui Jean-Guy de ceva anume. De o imagine veche.

Gamache era în fața lui, pe ceea ce, bănuiau ei, n-ar fi fost chiar un cal. În ultimele cincisprezece minute, Beauvoir se tot ferise de crengile care-l plesneau peste față, cam în același moment în care Gamache striga „Ai grijă".

Și când nu era persecutat de natură, tot ce putea vedea Beauvoir era fundul lui Bullwinkle legănându-se în fața lui.

Deocamdată nu-i plăcea aventura. Din fericire pentru el, nici nu se așteptase să-i placă.

— Se vede ceva? strigă în față, către Gamache, pentru a zecea oară în tot atâtea minute.

— Bucură-te de peisaj și relaxează-te, veni răspunsul calm. O să ajungem, până la urmă.

— Tot ce văd este fundul calului dumitale, spuse Jean-Guy, și, când Gamache se întoarse spre el cu o față dezaprobatoare, adăugă: „domnule".

Beauvoir se balansa înainte și înapoi pe cal și nu putea să accepte în sinea lui că, de fapt, începuse să-i placă. Chiar dacă „să-i placă" era o formulare cam exagerată. Găsea că pasul ușor și ritmic al acestui animal grijuliu îi oferea siguranță și

îl calma. Îi reamintea de legănarea călugărilor când se roagă. Sau de o mamă liniștindu-și copilul agitat.

Pădurea era tăcută, se auzea numai zgomotul copitelor și al păsărilor care fugeau din drum. Cu cât avansau mai mult în adâncul pădurii, cu atât locul devenea mai tăcut și mai verde.

Chakra inimii. Așa îi spusese odată o localnică ce conducea un centru de yoga din împrejurimi.

— Verdele este culoarea chakrei inimii, spusese ea, ca și cum asta ar fi fost un fapt.

Atunci respinsese ideea. Și, ca să fie clar, în fața altora o respingea și acum. Dar în sinea lui, în adânca pace verde, începuse să-și pună întrebări.

În față îl putea zări pe Gamache, legănându-se în spinarea creaturii sale. O hartă a Parisului se ițea din desagi.

— Am ajuns deja la Luvru? întrebă Jean-Guy.

— Taci din gură, nătângule, spuse Gamache, fără să se mai obosească să se întoarcă spre el. Știi bine că am trecut de el acum ceva vreme. Căutăm Turnul Eiffel și, după aceea, arondismentul cincisprezece.

— *Oui, oui, zut alors*, spuse Beauvoir, cu un râs exagerat în nazalizarea lui franțuzească. Hor, hor.

În fața lui, îl auzi pe Șef chicotind.

— Uite!

Șeful arătă ceva și, în acel moment, Beauvoir știu exact de ce anume îi amintea. De un desen înfățișându-l pe Don Quijote, pe care-l văzuse într-o carte.

Gamache arăta spre o colibă rudimentară din pădure, care găzduia o ființă

primitivă. Sau poate era un uriaș.

— Trebuie să ne plecăm în fața lui? întrebă Beauvoir, și auzi duduitul ușor al inconfundabilului râs al Șefului.

— Vino, Sancho, spuse el. Lumea are nevoie de prezența noastră imediat.

Și Jean-Guy îl urmă.

Profesorul Massey ascultă fără să o întrerupă, fără să reacționeze. Doar dând din cap când și când, pe măsură ce Clara îi povestea despre Peter. Despre cariera lui, despre artă, despre viața lor împreună.

Și, într-un final, n-a mai rămas nimic de spus.

Profesorul inspiră, o respirație care părea nesfârșită. Ținu aerul în piept preț de o clipă, fără să-și ia ochii de la femeia din fața lui. Și apoi expiră.

— Peter este un bărbat norocos, spuse el. Cu o singură excepție. Nu pare să știe cât de norocos este.

Acum, Myrna se așeză pe taburetul de lângă șevaletul lui. Avea dreptate. Era ceea ce știa și ea, de multă vreme, despre Peter Morrow. O viață plină cu un noroc extraordinar, cu sănătate, creativitate, prieteni. Trăind în siguranță și bunăstare. Cu un partener iubitor. Era o singură picătură de nenoroc în această viață, anume că Peter Morrow părea să nu aibă nicio idee despre cât de norocos era.

Profesor Massey se ridică, și Clara își puse mâinile mari în mâinile lui și mai mari.

— Sunt plin de speranță, spuse el. Știi de ce?

Clara dădu din cap. Myrna dădu din cap. Fermecată de vocea aceea blândă și fermă.

— S-a căsătorit cu tine. Ar fi putut alege pe oricare dintre studentele

sclipitoare, atractive și pline de succes de aici.

Profesorul Massey se întoarse spre Myrna.

— Peter era în mod evident un star. Un student extrem de talentat. Facultatea de artă nu e doar despre artă, despre cum se înfățișează ea. Ci este, de asemenea, despre atitudine. Locul e plin de copii rebeli, îmbrăcați în negru. Inclusiv Peter. Singura excepție era...

Dădu din cap în mod dramatic spre Clara, care își ștergea berea de pe blugi.

— Din câte îmi amintesc, Peter și-a trăit viața, spuse Massey. Însă, în cele din urmă, a fost atras nu de fetele talentate și cu atitudine, ci de fata aparent lipsită de talent, marginalizată.

— Simt că e o insultă aici, spuse Clara râzând.

Se întoarse și ea spre Myrna.

— Nu l-ai cunoscut pe atunci. Era spectaculos. Înalt, cu părul lung și ondulat. Ca o sculptură grecească adusă la viață.

— Și cum l-ai cucerit? întrebă Myrna. Cu farmecele tale feminine?

Clara râse și-și aranjă cu mâna o imaginară coafură tapată.

— Da, am fost o adevărată vulpiță. Nu a putut rata șansa asta.

— Nu, serios, spuse Myrna, ridicându-se de pe taburet și venind spre ea. Cum ați ajuns voi doi împreună?

— Chiar nu am nicio idee, spuse Clara.

— Eu, da, zise profesorul Massey. Atitudinea este obositoare după o vreme. Și plicticoasă. Și predictibilă. Tu erai proaspătă, diferită.

— Fericită, spuse Myrna.

Ieșise din spațiul destinat musafirilor și se întorsese în atelier, examinând

pânzele de pe pereți.

— Ale dumneavoastră? întrebă ea, și Massey aprobă din cap.

Erau foarte bune. Foarte bune. Iar una, chiar în spate, era excepțională. Profesorul Massey o urmări cu ochii. Indiferent de vârstă, gândi Myrna, un artist este mereu ușor nesigur.

— Deci știm ce a găsit Peter la tine, spuse Myrna. Dar ție ce ți-a plăcut la el? Dincolo de cum arăta. Sau asta a fost?

— La început, în mod sigur, spuse Clara, cugetând. Îmi amintesc acum. Râse. Sună atât de nesemnificativ, dar era crucial pe atunci. Când mi-au expus lucrările în Salon des Refusés, în loc să mă trateze ca pe o leproasă, Peter a venit și s-a așezat lângă mine.

Își trecu mâinile prin păr, ridicându-l aproape vertical pe cap.

— Eram o proscrisă, o glumă. Puștoaica ciudată care făcuse toate montajele alea. Și nu eram nebună într-un fel artistic, deosebit, à la Van Gogh. Creațiile mele erau considerate superficiale. Naive. Și așa eram văzută și eu.

— Trebuie să fi fost tare necăjită, spuse Myrna.

— Am fost, puțin. Dar, știi, eram tot fericită. Eram la OCCA, făcând artă. În Toronto. Era minunat.

— Dar erai supărată din cauza expoziției din Salon des Refusés, spuse profesorul Massey.

Clara dădu din cap.

— Cel care făcea asta era un profesor. Era umilitor. Mi-l amintesc holbându-se la lucrarea mea, în fața sau în centrul galeriei rezervate eșecurilor. Acolo unde le pusese profesorul Norman. Peter a venit și s-a așezat alături de mine. Nu a spus

nimic, doar a stat acolo. Ca toți să vadă.

Zâmbi acestei amintiri.

— Lucrurile s-au schimbat după aceea. Nu am fost chiar acceptată, dar nici nu și-au bătut joc de mine. Nu prea mult, oricum.

Myrna nu avusese nicio idee despre atitudinea lui Peter. Întotdeauna îi păruse puțin superficial. Arătos, puternic din punct de vedere fizic. Și știa mereu ce să spună, astfel încât să pară profund. Dar avea și un punct slab.

— Pot să-ți dau un sfat? întrebă profesorul Massey.

Clara încuviință.

— Du-te acasă. Nu-l mai aștepta, du-te acasă și vezi-ți de viață și de artă. Și ai încredere că o să vină la tine, acolo, după ce va găsi ceea ce caută.

— Dar ce caută? Ți-a spus? întrebă Clara.

Profesorul Massey clătină din cap.

— Îmi pare rău.

— De ce Dumfries? întrebă Myrna.

Cei doi artiști se întoarseră spre ea.

— Pot înțelege Parisul și celelalte locuri, continuă Myrna. Dar de ce un mic orășel din Scoția? Tocmai se întorsese de-acolo când a venit să te vadă pe dumneata. Ți-a spus despre călătoria asta?

Profesorul dădu din nou din cap.

— Am vorbit despre vremurile petrecute de el aici, la facultate, spuse el.

— Există ceva comun pentru toate locurile astea pe care le-a vizitat? întrebă Clara.

— Nu ceva de care să știu eu, spuse profesorul, părând uimit. După cum ai

spus, Paris, Florența și Veneția au sens pentru un artist. Dar un orășel din Scoția? Are rude acolo?

— Nu, spuse Clara. Apoi de aici a mers în Quebec City. Aveți idee de ce?

— Îmi pare rău, spuse profesorul, și chiar arăta nespus de trist.

Myrna începu să simtă că-l hărțuiau pe bătrân, pisându-l pentru a obține răspunsuri pe care în mod evident nu le avea.

Veni spre ei.

— Cred că ar fi bine să mergem. Trebuie să prindem trenul să ne întoarcem la Montréal.

În ușă, profesorul Massey îi strânse mâna Myrnei.

— Toți ar trebui să avem un prieten ca dumneata.

Apoi se întoarse spre Clara.

— Ar trebui să fie cea mai fericită perioadă a vieții tale. O perioadă de sărbătoare. Ceea ce face totul cu atât mai dureros. Îmi amintește de Francis Bacon și de tripticul său.

Apoi se lumină.

— Sunt un idiot. Tocmai am auzit că unul dintre profesorii noștri a trebuit să se retragă din motive de sănătate. Preda pictura și compoziția pentru studenții din anul întâi. Ai fi perfectă pentru asta. Știu că ar trebui să predai la clase mult mai avansate — îi ținea mâna ca pentru a îndepărta obiecțiile Clarei — dar, crede-mă, cu timpul ajung în anul trei și devin insuportabili. Dar când sunt boboci? E cu adevărat incitant. Și te vor adora. Ești interesată?

Clara avu o viziune despre cum ar sta într-un atelier mare, ca acesta. Propriul ei atelier la facultate. Propria ei sofa, propriul ei frigider, umplut până la refuz cu

bere de contrabandă. Îndrumând tineri și tinere plini de ardoare. Artiști în formare.

S-ar asigura că ceea ce i s-a întâmplat ei nu li s-ar întâmpla și lor. I-ar încuraja. I-ar apăra. Pentru ei n-ar exista un Salon des Refusés. Fără batjocură, fără marginalizare. Fără pretenția de a încuraja creativitatea, când tot ce vrea facultatea este, de fapt, conformitatea.

Ei ar veni în atelierul său în zilele de vineri, ar bea bere și ar vorbi despre nimicuri prostești. Ar arunca în jur idei, filosofii, predicții, planuri îndrăznețe, necoapte. Ar fi propria ei expoziție. Un Salon des Acceptés.

Iar ea ar fi centrul atenției. Un artist recunoscut internațional, hrănindu-i pe ei.

Ar ajunge la destinație.

— Gândește-te la asta, spuse profesorul Massey.

— Mă voi gândi, zise Clara. Mulțumesc.

Dr. Vincent Gilbert trăia în inima pădurii. Departe de încleștările oamenilor, dar și de contactul cu ei. Era un compromis pe care fusese mai mult decât fericit să-l facă. Și, ca el, și restul omenirii.

Gamache și Gilbert se întâlniseră de multe ori de-a lungul timpului și, în ciuda tuturor dificultăților, izolarea și o viață dedicată numai lui însuși nu reușiseră să-i îmbunătățească lui Gilbert capacitatea de interacțiune cu ceilalți.

— Ce vrei? întrebă Gilbert, privind pe sub borul unei pălării de paie pe care trebuie să fi furat-o de la calul lui Beauvoir, într-o vizită anterioară.

Se afla în grădina de zarzavat, și lui Gamache îi părea că seamănă tot mai mult cu un profet biblic sau cu un nebun. Gilbert purta o cămașă de noapte trei sferturi, cândva albă, acum gri, și sandale de plastic, fără ciorapi. Ăsta era un lucru bun, având în vedere că stătea până la glezne în compost.

— Nu poate un vecin să-ți facă o vizită? întrebă Gamache, după ce-și legă bidiviul de un copac.

— Ce vrei? repetă Dr. Gilbert, îndreptându-se de șale și venind spre ei.

— Lasă teatrul, Vincent, spuse Gamache râzând. Știu că ești bucuros că mă vezi.

— Mi-ai adus ceva?

Gamache arătă spre Beauvoir, care făcu ochii mari.

— Știi că sunt vegetarian, zise Gilbert. Altceva ai?

Gamache căută în desagi, de unde scoase o pungă maronie de hârtie și o hartă.

— Bine ai venit, străine! spuse Gilbert.

Smulse punga, o deschise și trase pe nări aroma croasanților.

Fără nicio explicație, azvârli în pădure o bucată din prețioasa patiserie și duse restul în coliba lui de bușteni, urmat de Gamache și Beauvoir.

Trenul se smuci și se puse în mișcare, după care imediat își ajustă ritmul, îndreptându-se lin spre Montréal.

— Care e treaba cu Francis Bacon? întrebă Myrna. Ospătarul le luase comanda pentru prânz. Presupun că se referea la pictorul din secolul al douăzecilea, nu la filosoful din secolul al șaisprezecelea.

Clara aprobă din cap, dar nu spuse nimic.

— Ce-a vrut să spună profesorul Massey? o presă Myrna.

Era clar că avusese o semnificație.

Clara privea pe fereastră, spre cele din urmă case din Toronto. Pentru un moment, Myrna se întrebă dacă îi auzise întrebarea. Dar, chiar atunci, Clara vorbi.

Către pubelele care dădeau pe-afară. Către spălătoriile așezate în linie. Spre zidurile cu graffiti. Care nu erau chiar artă, ci reprezentau doar numele artistului, iar și iar. Anunțându-se pe sine. Pictat cu spray, cu litere uriașe, îngroșate, negre. Iar și iar.

— Bacon picta deseori în trei părți.

Vorbele Clarei au format pe geam o ceață fină.

— Tripticuri. Cred că cel la care se gândea profesorul Massey este George Dyer.

Asta nu însemna nimic pentru Myrna, dar însemna, categoric, foarte mult pentru Clara.

— Continuă!

— Cred că profesorul Massey încerca să mă avertizeze.

Clara își întoarse fața de la fereastră și își privi prietena.

— Spune, zise Myrna, deși era limpede dorința Clarei de a face orice altceva decât să pună în cuvinte gândurile acelea.

— George Dyer și Bacon erau amanți, spuse Clara. Au mers împreună la Paris, pentru o expoziție grandioasă a picturilor lui Bacon. Era primul lui mare triumf din carieră. În timp ce Bacon sărbătorea...

Clara se opri, iar Myrna simți că se îmbujorează.

— Spune, repetă ea, cu blândețe.

— Dyer s-a sinucis în camera lor de la hotel.

Aceste cuvinte au fost abia inteligibile. Dar Myrna le-a auzit. Și Clara le-a auzit. Le adusese pe lume.

S-au uitat una la cealaltă.

— Este lucrul de care și tu ai încercat să mă avertizezi, spuse Clara, cu voce

șoptită. Când mi-ai spus despre Samarra.

Myrna nu putea răspunde. Nu suporta să aducă teroarea pe fața Clarei. În trupul ei întreg.

— Crezi că Peter a făcut același lucru, spuse Clara.

Totuși, ochii ei pledau încă în fața Myrnei. Să-i spună că se înșală. Să o asigure iar că Peter plecase numai ca să picteze. Pierduse noțiunea timpului. Data.

Myrna nu a spus nimic. Poate că era grijulie. Sau lașă. Dar a rămas tăcută, lăsând-o pe Clara să se amăgească.

Cu faptul că Peter se va întoarce acasă. Poate că îl vor găsi așteptându-le, când se vor întoarce. Cu bere. Și vreo două fripturi. Cu o explicație. Și scuze din belșug.

Myrna privi pe fereastră. Casele se înșirau în continuare, parcă fără să se mai termine. Dar numele artistului de graffiti dispăruse.

O cameră de hotel, frumoasă, în Paris, gândi ea. Samarra. Sau vreun colțișor în Québec. Indiferent cum ajunsese acolo, Myrna se temea că Peter Morrow aflase capătul drumului. Și acolo întâlnise Moartea.

Și știa că și Clara se teme de același lucru.

Coliba de bușteni a lui Vincent Gilbert nu se schimbase prea mult de la ultima vizită a lui Beauvoir. Era formată tot dintr-o singură cameră, cu un pat mare la un capăt și o bucătărioară la celălalt. Podeaua aspră de pin era acoperită cu un covor oriental foarte frumos, iar de fiecare parte a șemineului de piatră erau rafturi gemând de cărți. Două fotolii confortabile, cu taburete pentru picioare, stăteau față în față lângă cămin.

Înainte ca Vincent Gilbert să se mute aici, coliba lui rustică fusese scena unei

crime teribile. Un omor atât de inuman, încât îngrozise întreaga națiune. Unele locuri sunt atât de malefice, încât pare că durerea, groaza și oroarea fac parte din structura lor.

Dar această căsuță avusese întotdeauna ceva ciudat de nevinovat. Și foarte liniștit.

Dr. Gilbert le turnă în pahare apă de izvor și făcu sandviciuri cu roșii abia culese din grădină.

Gamache desfășură pe masă harta Parisului, îndreptând-o cu palma lui mare.

— Așadar, ce vrei, Armand? întrebă dr. Gilbert, pentru a treia oară.

— Când ai fost la Paris, după ce ți-ai părăsit nevasta, unde anume te-ai dus?

— Ți-am mai spus o dată. N-ai fost atent?

— Am fost, *mon ami*, spuse Gamache cu blândețe. Dar aș vrea să-mi arăți din nou.

Ochii lui Gilbert erau bănuitori.

— Nu mă face să pierd timpul, Armand. Am lucruri mai bune de făcut decât să tot repet. Sunt buruieni de smuls.

Unii îl considerau pe Vincent Gilbert un sfânt. Alții, precum Beauvoir, îl considerau un nemernic. Locuitorii din Three Pines făcuseră un compromis și-l numiseră „un sfânt nemernic".

— Dar asta nu înseamnă că nu este în continuare un sfânt, spusese Gamache. Mulți dintre sfinți sunt niște nemernici. De fapt, dacă el nu este unul dintre ei, ar fi complet descalificat.

Șeful se îndepărtase zâmbind, știind că l-a amețit complet pe Beauvoir.

— Nemernicul, șuierase Beauvoir.

— Am auzit, a spus Gamache, fără să se întoarcă.

Iar acum Jean-Guy îi privea pe cei doi bărbați. Gilbert bătrânul, impetuos, subțire și trecut, cu ochi inteligenți și un temperament năvalnic. Și Gamache, cu douăzeci de ani mai tânăr, mai mare, mai calm.

Jean-Guy Beauvoir văzuse o bunătate imensă în Gilbert și neîndurare în Gamache. Era destul de sigur că niciunul dintre ei nu era sfânt.

— Arată-mi pe hartă, exact, unde ai stat în Paris, spuse Gamache, fără să dea nicio atenție ieșirii lui Gilbert.

— Bine, pufni doctorul. Aici.

Unghia lui, cu un tiv negru de pământ, poposi pe hartă.

Se aplecară să analizeze locul indicat, ca oamenii de știință asupra hârtiei de turnesol. Apoi Gamache se îndreptă de spate.

— Ai vorbit vreodată cu Peter Morrow despre timpul pe care l-ai petrecut la Paris? întrebă el.

— Nu în mod special, nu, spuse Gilbert. Dar trebuie să mă fi auzit vorbind despre asta. De ce?

— Pentru că a dispărut.

— Credeam că l-a alungat Clara.

— L-a alungat, dar și-au fixat o întâlnire peste exact un an. Asta a fost acum câteva săptămâni. Iar el nu a apărut.

Vincent Gilbert era, evident, surprins.

— O iubea pe Clara. Am ratat multe în viață, spuse Gilbert. Dar am nas când e vorba de iubire.

— Ca un porc pentru trufe, spuse Beauvoir, dar regretă, văzând reacția

sfântului nemernic.

Apoi, pe neașteptate, Gilbert zâmbi.

— Exact. Pot s-o miros. Știți, dragostea are o aromă a ei.

Beauvoir se uită la Gilbert, uluit de ceea ce tocmai auzise.

Poate că acest om, gândi el, *a fost*...

— Miroase a compost, spuse Gilbert.

...un nemernic, la urma urmei.

---

[4] Ontario College of Canadian Arts (engl.).

Doisprezece

Armand Gamache se legăna pe calul/elanul lui și reflecta la vizita pe care i-o făcuse lui Vincent Gilbert. Și la Paris.

Parisul lui. Parisul lui Gilbert. Parisul lui Peter. Și, pe măsură ce se gândea, pădurea răcoroasă se rărea și trunchiurile noduroase ale copacilor bătrâni se metamorfozau. Se preschimbau și se remodelau, până când nu mai erau o pădure de nepătruns, ci un mare bulevard parizian. Gamache călărea drept pe mijlocul unei străzi întinse, străjuită de clădiri magnifice. Unele în stil Haussmann, altele art nouveau, altele beaux-arts. Călărea pe lângă parcuri și mici cafenele, pe lângă monumente extraordinare.

Își întoarse calul/elanul pe boulevard du Montparnasse. Dincolo de copertinele roșii, pe lângă parizieni care citeau la mese rotunde, cu tăblia de marmură. Dincolo de La Cupole, La Rotonde, Le Select — cafenele unde Hemingway și Man Ray trăiseră și băuseră. Unde scriitori și artiști dezbătuseră și se inspiraseră unii pe alții, secole întregi. De unde unii nu plecaseră niciodată. La stânga lui, Gamache putea să vadă chiar acum Cimetière de Montparnasse, unde se odihnea Baudelaire, iar Sartre și Simone de Beauvoir vor petrece eternitatea sub o singură lespede, în compania *Sărutului*, fabuloasa sculptură a lui Brâncuși.

Și, la mică distanță, în spatele cimitirului, hidosul turn Montparnasse se ridica precum un semnal de avertizare împotriva convingerii moderne că este posibil să îmbunătățești perfecțiunea.

Gamache și Beauvoir au galopat pe lângă trecut. Dincolo de artiști și scriitori de mult dispăruți. Dincolo de Montparnasse. Spre cartierul unde Peter Morrow alesese să stea. Atât de aproape de o asemenea explozie de creativitate.

Dar la o lume distanță.

S-au întors pe rue de Vaugirard. Și farmecul s-a risipit, încet-încet. Orașul Luminilor s-a încețoșat și a devenit ca oricare alt oraș. Câteodată, minunat. Viu. Dar nu Parisul lui Manet, Picasso și Rodin.

În fine, ajunseseră la destinație.

Gamache trase blând de hățuri și simți o ușoară smucitură când calul lui Beauvoir îi lovi bidiviul în spate, cu capul.

Atât Beauvoir, cât și calul său erau stupefiați. Dar își reveniră.

— De ce ne-am oprit?

Beauvoir și calul priveau în jur.

Gamache se holba la un copac, de parcă ar fi așteptat ca trunchiul să se deschidă și să-l lase înăuntru.

Oomph. Clara aterizâ într-unul din scaunele Adirondack din grădina ei și alunecă pe spate, până se propti în pernă. Pe unul dintre mânerele late se afla ginul tonic la care visase încă de când urcase în mașina sufocantă a Myrnei, pe drumul de la Montréal spre casă. Pe celălalt mâner era un bol cu chipsuri.

Era fericită să se afle acasă.

— Tu primul, spuse, simțindu-și trupul relaxat între perne.

Reine-Marie, Armand, Jean-Guy și Myrna erau aici, în grădina din spatele casei, făcând shimb de informații.

— Cred că știu unde s-a dus Peter când a plecat de-aici, spuse Gamache.

— Asta știm deja, zise Clara.

Arătă spre harta pe care Gamache o întinsese pe masă:

— La Paris.

— Da, Paris, Florența, Veneția, spuse Șeful, privind-o pe Clara pe deasupra ochelarilor de citit. Toate astea par să aibă un sens, cu excepția unei întrebări evidente.

— Dumfries, zise Reine-Marie.

Soțul ei încuviință din cap.

— De ce să meargă la Dumfries? Am fost distras de această întrebare importantă, adică de pădure, și am neglijat să cercetez mai îndeaproape un copac foarte ciudat. Adică un detaliu.

— De ce să faci tot drumul ăla până Paris, ca să stai în arondismentul cincisprezece? întrebă Clara, ridicându-se din nou în capul oaselor în scaunul ei.

— *Oui*. Exact.

Ochii lui adânci, căprui străluciră. Fără nicio îndoială.

Nu pentru că descoperirea îi făcea plăcere, ci pentru că era foarte bun la asta. Era ca un miner ducând o torță. Luminând trecerile întunecoase. Săpând adânc, câteodată periculos de adânc. Ca să ajungă la ceea ce fusese îngropat acolo.

Reine-Marie recunoștea acea strălucire. Și auzi, din nou, zbaterea aripilor de fluture.

Era tot ce putea face ca să nu se ridice. Ca să nu se uite la ceas. Ca să nu-i sugereze lui Armand că trebuie să plece. Să se ducă de aici. Să se întoarcă în casa lor confortabilă. Căreia îi aparțineau. Unde puteau să grădinărească, să citească, să-și savureze limonada și să joace bridge. Și, dacă aveau să moară, ar fi murit în patul lor.

Reine-Marie se foi în scaun și-și drese vocea.

Armand o privi.

— Continuă, spuse ea.

El îi susținu privirea și, când ea zâmbi, dădu din cap și se întoarse spre Clara.

— De ce cincisprezece? spuse el. Azi după-amiază, Vincent Gilbert ne-a sugerat o explicație.

— L-ați vizitat pe sfântul nemernic? întrebă Myrna.

O spusese fără ranchiună și fără intenția de a-l judeca. Obișnuiau de atât timp să-i spună astfel, încât aproape că-i uitaseră numele real și meseria. Până și Vincent Gilbert răspundea la acest nume, chiar dacă, uneori, îi mai corecta: „Pentru tine, sunt dr. Sfântul Nemernic".

Începuse ca un fizician de succes, recunoscut. Terminase printr-o retragere în penitență, în coliba lui de bușteni, formată dintr-o singură încăpere. Între aceste două momente se întâmplaseră multe, dar totul începuse cu o vizită la Paris, în arondismentul cincisprezece.

— Cred că Gilbert și Peter au fost atrași de același loc, spuse Gamache. Ăsta.

Arătă spre amprenta murdară de pe hartă, stând deasupra punctului ca un nor.

Toți se aplecară să vadă, mai puțin Jean-Guy.

El știa spre ce arată Gamache.

LaPorte. Ușa.

Pe când ceilalți se uitau pe hartă, Jean-Guy rămase în grădină și închise ochii, respirând aerul proaspăt al serii. Îi lipsea Annie. În acea dimineață, se întorsese la treburile ei din Montréal. Se pregătise să se întoarcă și el cu ea, dar, pe când stăteau întinși în pat, Annie îi sugerase să mai rămână.

— Găsește-l pe Peter, îi spusese. Și tu vrei asta, iar tata are nevoie de ajutorul

tău.

— Nu cred.

Ea zâmbise și își plimbase degetul pe brațul lui, de la umăr spre cot.

Cea mai mare parte din viața lui de adult, Jean-Guy se întâlnise cu trupuri. Se căsătorise cu Enid pentru sânii ei, picioarele ei, fața ei delicată. Pentru capacitatea ei de a face ca prietenilor lui să li se înmoaie genunchii.

Dar numai când propriul corp a fost plin de răni și vânătăi, iar viața aproape că s-a scurs din el, numai atunci a descoperit Jean-Guy cât de atrăgătoare pot fi o inimă și o minte.

Un surâs cochet l-ar fi putut prinde în mreje, dar, în cele din urmă, un râs din toată inima fusese cel care-l eliberase.

Pentru Annie Gamache nu existau genunchi care să se înmoaie. Nici ochi care să-i urmărească trupul plin. Niciun mascul nu i-ar fi dat târcoale de dragul chipului ei rotund și drăgălaș. Dar era de departe cea mai ispititoare femeie dintr-o încăpere.

Târziu, după treizeci de ani, cu trupul zdrobit și sufletul zdruncinat, Jean-Guy Beauvoir fusese sedus de fericire.

— Vreau să mă întorc cu tine, spuse el cu convingere.

— Și eu vreau, zise ea, tot cu convingere. Dar cineva trebuie să-l găsească pe Peter Morrow, îi datorezi asta Clarei. Și tata i-o datorează. Trebuie să-l ajuți.

De asta era ea fericită. Știa și el acum că fericirea și bunătatea merg mână în mână. Nu există una fără cealaltă. Pentru Jean-Guy, era mereu o luptă. Pentru Annie, părea ceva firesc.

Se ghemuiră unul în altul și el îi prinse degetele, împletite într-ale lui, în spațiul dintre trupurile lor goale.

— Ești într-o permisie temporară, spuse Annie. Isabelle o să fie de acord?

Beauvoir nu se obișnuise încă să-i ceară permisiunea unui agent de la Sûreté care fusese, cândva, subordonatul lui. Dar, la prima oră, a sunat-o pe inspectorul-șef Lacoste și ea și-a dat acordul. Putea să rămână și să ajute la găsirea lui Peter Morrow.

Și Isabelle Lacoste îi era datoare Clarei.

Annie plecase. Și acum, la cumpăna zilei, Jean-Guy Beauvoir stătea în grădină ascultând conversația și îngăduindu-și un moment în care să se lase purtat dinspre minte spre inimă. Involuntar, își ținea mâna dreaptă cu palma în sus, ca în așteptarea mâinii lui Annie.

— LaPorte? întrebă Clara, îndreptându-se de spate după ce stătuse aplecată pe hartă. Ușa? Locul creat de Frère Albert?

— *Oui*, spuse Gamache. Poate că mă înșel, dar asta cred.

Ca în cazul tuturor acelora care acceptă că e posibil să se fi înșelat, își dădeau și ei seama că el știe că, probabil, nu se înșelase. Dar Clara era departe de a fi convinsă. Nici Myrna nu părea altfel.

— De ce s-ar fi dus Peter la LaPorte? întrebă Myrna, așezându-se iar.

Era dezamăgită. Cu greu putea fi acesta un pas înainte.

— Dar Vincent Gilbert de ce a făcut-o? întrebă la rându-i Jean-Guy, alăturându-se conversației.

Myrna cugetă.

— Avea o carieră strălucită, spuse ea, rememorând discuțiile purtate cu sfântul nemernic. Dar mariajul i se destrămase.

Gamache dădu din cap.

— Continuă.

Myrna reflectă mai departe.

— Nu era numai sfârșitul căsniciei, spuse ea, meditând cu voce tare. O grămadă de oameni se despart sau divorțează, fără să alerge spre o suburbie din Franța.

Myrna căzu din nou pe gânduri, cugetând la piesa lipsă. Ce l-ar împinge pe un bărbat de succes, de vârstă mijlocie, să renunțe la cariera lui și să trăiască într-o comunitate înființată de un preot umil, pentru a-i ajuta pe copiii și adulții cu sindrom Down?

Aceasta era misiunea LaPorte. Era o ușă deschisă pentru acești oameni, după ce atât de multe alte uși li se închiseseră în față, în fața chipurilor lor neobișnuite. LaPorte a lui Frère Albert oferea nu numai un simplu, dar vital acoperiș deasupra capului, ci, mai ales, oferea și demnitate. Egalitate. Apartenență.

Genialitatea ideii lui Frère Albert venea din recunoașterea faptului că o comunitate creată să-i ajute pe alții nu va prospera niciodată. Dar una bazată pe beneficii reciproce, da. Știa că și el este imperfect. Poate nu într-un fel atât de evident ca cineva cu sindromul Down, ci în moduri mult mai subtile, totuși în egală măsură provocatoare.

Marele geniu al misiunii LaPorte avea conștiința deplină a faptului că fiecare din comunitate avea ceva de învățat de la ceilalți sau ceva de dat celorlalți. Nu exista nicio deosebire între cei cu sindromul Down și oricine altcineva.

— Dr. Gilbert a mers acolo ca voluntar, în poziția de director medical, spuse Myrna. Nu pentru că ar fi putut să-i vindece, ci pentru că el avea nevoie să se vindece.

— Exact, spuse Gamache. Cu toții avem nevoie să ne vindecăm câteodată, pe parcursul vieții noastre. Toți vom fi fost răniți cumplit. Rana lui a fost, se pare, la fel ca a lui Peter. Nu fizică, ci spirituală. Amândoi aveau un gol. Un plânset.

Spusele lui au fost întâmpinate cu tăcere.

Toți cei din jurul mesei știau sentimentul. Teroarea de a simți că toate jucărioarele, toate succesele, toate puterile de conducător și toate mașinile cele noi, toate preamăririle nu reușesc să umple acel gol. De fapt, îl măresc. Îl adâncesc.

Nu era nimic în neregulă cu succesul, dar trebuia ca acesta să aibă un sens.

— Vincent Gilbert a bătut la ușa misiunii sperând să se regăsească, spuse Gamache.

— Și crezi că și Peter a făcut la fel? întrebă Clara.

— Dar tu ce crezi? o întrebă el.

— *Mă voi ruga să ajungi un om neînfricat, într-un ținut neînfricat*, recită Clara.

— *Mă voi ruga să găsești o cale de a fi de folos*, completă Gamache citatul.

Reine-Marie își coborî ochii asupra propriilor mâini și văzu șervețelul de hârtie mototolit și rupt în bucăți.

Clara încuviință ușor din cap.

— S-ar putea să ai dreptate. Peter nu s-a dus la Paris ca să-și găsească o nouă voce artistică. A fost mai simplu de atât. S-a dus la Paris ca să găsească o cale de a fi de folos.

Soarele apunea, iar păsările, greierii și creaturile cățărătoare se linișteau și ele. Parfumul de trandafiri și de sângele-voinicului se răspândea deasupra lor, în aerul greu al serii.

— Atunci de ce nu a rămas? întrebă Clara.

— Poate că golul era prea mare, spuse Myrna.

— Poate că i-a lipsit curajul, spuse Reine-Marie.

— Poate că LaPorte a fost răspunsul pentru dr. Gilbert, dar nu și pentru Peter, spuse Jean-Guy. Răspunsul lui se afla în altă parte.

Gamache încuviință. A dat un telefon la Sûreté din Paris, rugându-i să facă o vizită la LaPorte cu fotografia și datele lui Peter Morrow. Să le confirme bănuielile. Peter fusese acolo.

Și Peter plecase de-acolo.

Treisprezece

— Îi mai e cuiva foame? întrebă Myrna. Cine știe cât e ceasul?

Nu putea să vadă ora în întuneric. Soarele apusese în timp ce ei îl ascultau pe Armand. Atât de absorbiți erau, încât nu observaseră că se lăsase întunericul. Sau că le era foame. Dar acum observaseră.

— Aproape zece, spuse Beauvoir, al cărui ceas avea lumină. Olivier și Gabri mai au deschis?

Deja se aflau pe drum spre ieșirea din grădina Clarei, către bistrou. Era o seară plăcută și puteau vedea ultimii meseni zăbovind pe *terrasse*, la desert sau cafea.

— Quid pro quo, spuse Clara. Noi îi alimentăm cu noutăți și ei ne hrănesc cu mâncare.

Quid pro quo era o specialitate a bistroului lui Olivier.

S-au așezat la o masă înăuntru, înghesuită într-un colț. Departe de ceilalți meseni. Gabri și Olivier puteau să li se alăture, bucuroși să ia o pauză.

Veni și Ruth, șchiopătând alături de Rosa, dinspre librărie.

— Pot să închid acum? întrebă ea.

Myrna întoarse capul și șopti spre Clara:

— Isuse, am uitat de ea.

— Cine știe dacă măcar a deschis librăria, spuse Clara, cu voce joasă; bine că nu i-a dat foc.

— Abia ne-am întors, o minți Myrna pe Ruth, uitându-se în ochii ei. Îți mulțumesc că ai avut grijă de librărie.

— Rosa a făcut aproape toată treaba.

— „Treaba" sau „treaba ei"? întrebă Gabri.

Myrna și Clara au schimbat priviri neliniștite. Era o întrebare bună și o diferențiere importantă.

— Au venit câțiva oameni, spuse Ruth, ignorând întrebarea. Au cumpărat cărți și ghiduri ale Parisului. Le-am pus un preț de patru ori mai mare. Ce avem la cină?

Apucă, din obișnuință, paharul lui Jean-Guy, apoi își dădu seama că nu era decât o cola și șterpeli iute scotch-ul Myrnei, chiar înainte ca aceasta să-l apuce.

— E bine să te avem înapoi, spuse Ruth.

— Vorbești despre mine, sau despre băutură? întrebă Myrna, și încă o dată Ruth se uită la ea de parcă o făcea pentru prima dată.

— Despre băutură, desigur.

Au comandat cina, apoi Gamache privi spre Clara.

— E rândul tău.

Și așa, au împărțit aperitivele asortate, iar Clara le-a spus despre întâlnirea cu Thomas Morrow și despre cina cu Marianna și Bean.

— Bean e băiat sau fată? întrebă Jean-Guy. Ar trebui să fie evident deja.

Întâlnise familia Morrow cu câțiva ani în urmă și fusese șocat, o dată în plus, de cât de țicniți ajunseseră englezii. Izolați și înrudiți, presupunea el. Decisese că trebuie să le numere degetele de acum înainte. Se uită la Ruth și se întrebă câte degete are la picioare. Apoi se întrebă dacă oare copitele despicate aveau degete.

— Încă nu se poate ști, admise Clara. Dar Bean pare fericit — sau fericită —, în ciuda faptului că, în mod categoric, n-a moștenit genele artistice.

— De ce spui asta? întebă Gabri, înmuind crevetii făcuți la grătar cu jăratic

într-un delicat sos aioli.

— Peter l-a învățat pe Bean roata culorilor. Bean a realizat câteva picturi, pe care le-a pus pe pereții dormitorului său. Erau cam înfricoșătoare.

— Multe capodopere sunt, la început, spuse Ruth. Ale tale arătau ca micul dejun al câinelui. Și ăsta e un compliment.

Clara râse. Ruth avea dreptate în ambele privințe. Era un compliment. Și picturile ei arătau la început absolut îngrozitor. Și, pe cât de rău arătau lucrările sale la început, pe atât se transformaseră în bine.

— Și tu? o întrebă pe Ruth. Cum încep poemele tale?

— Încep ca un nod în gât, spuse ea.

— Lucrul ăsta nu este firesc precum acest cocktail cu măslină? întrebă Olivier.

— Cândva a fost, admise Ruth. Scriam un poem destul de bun înainte să-l dau pe gât.

— Un poem începe ca un nod în gât? o întrebă Gamache pe Ruth.

Bătrâna se uită în ochii lui pentru un moment, înainte de a-și muta privirea spre paharul cu băutură.

Clara era tăcută, căzuse pe gânduri. Într-un final, dădu din cap.

— Și pentru mine la fel. Prima tură înseamnă numai să arunc pe pânză toate acele emoții. Ca pe o ghiulea.

— Picturile lui Peter arată bine din prima, spuse Olivier. Niciodată n-au nevoie să fie salvate.

— Salvate? întrebă Gamache. Ce vrei să spui?

— E ceva ce mi-a spus Peter, spuse Olivier. Era mândru că n-a fost nevoit

niciodată să salveze un tablou din cauză că a scrântit-o.

— Deci „salvarea" unei picturi înseamnă s-o dregi? întrebă Gamache.

— Este o expresie de-a artiștilor, zise Clara. Ceva tehnic. Dacă întinzi prea multe straturi de vopsea pe o pânză, porii se astupă și vopseaua n-o să reziste. Totul devine clisos, iar vopseaua începe să alunece. Pictura e compromisă. Asta se întâmplă mai ales când lucrezi prea mult la ea. Ca atunci când gătești prea mult o mâncare. Nu mai poți să o ne-gătești.

— Deci nu e vorba despre faptul că subiectul tabloului nu este bun, spuse Myrna. Este doar o chestiune practică. Pânza este saturată.

— Corect, chiar dacă cele două merg, de fapt, mână în mână. Aproape niciodată nu lucrezi prea mult la o pânză dacă ești mulțumit de ce-a ieșit. Lucrurile astea se întâmplă când ai probleme. Când încerci să salvezi pictura. Iar și iar, încercând să captezi ceva anume, asta e într-adevăr dificil. Să transformi micul dejun al câinelui în ceva care are cu adevărat o semnificație. Ăsta e momentul în care pânza se îmbâcsește.

— Dar este posibil să o salvezi, câteodată? întrebă Reine-Marie.

— Câteodată. Eu am făcut-o. De cele mai multe ori, e prea târziu. Este chiar ciudat, căci pânza cedează chiar atunci când eu sunt foarte aproape. Când aproape că am reușit. Câteodată chiar când am terminat și am pus ultima tușă. Apoi, dintr-odată, pictura se schimbă și începe să alunece. Nu durează, și totul e pierdut. Ți se taie respirația. Este ca și când ai scrie o carte, rescrii și rescrii și, chiar în momentul în care ai reușit și tocmai ai scris „Sfârșit", toate cuvintele dispar.

— Oh, rahat! rostiră împreună Myrna și Ruth, în timp ce Rosa mârâi în poala lui Jean-Guy: băga-mi-aș, băga-mi-aș, băga-mi-aș!

— Dar câteodată reușești să întorci pictura din drum? întrebă Reine-Marie. Poți s-o salvezi?

Clara privi spre Ruth, care își scotea o bucată de sparanghel dintre dinți.

— Pe ea trebuia s-o salvez, spuse ea.

— Glumești, zise Gabri. Ai avut o șansă, și tu ai salvat-o pe ea?

— Pictura, vreau să spun, precizează Clara. Cea pe care i-am făcut-o lui Ruth.

— Aceea micuță? întrebă Reine-Marie. Cea care a avut parte de atâta atenție?

Clara încuviință din cap. Dacă tabloul uriaș cu *Cele Trei Grații* fusese ca un strigăt, atunci portretul micuț al lui Ruth reprezentase un tăcut semn din mână. Lesne pierdut și lesne ignorat.

Cei mai mulți treceau pe lângă minusculul canevas. Mulți dintre cei care se opreau simțeau repulsie față de expresia de pe fața bătrânei femei. Mânia radiind din interiorul ramei, de unde bătrâna privea cu severitate și amărăciune, clocotind spre lumea ce o ignora. Toți acei oameni aflați în galerie treceau mai departe chicotind și șoptind vulgarități, bârfind, râzând, lăsând-o singură pe perete.

Mâna ei subțire, plină de vene se strângea în jurul șalului albastru, zdrențăros, de la gât.

Îi disprețuia pe toți.

Dar acei câțiva care stăruiau vedeau mai mult decât furie. Vedeau o suferință. O pledoarie. Pentru ca cineva să se oprească. Să-i țină companie, chiar și numai pentru câteva momente.

Iar cei care țineau seamă de această pledoarie erau recompensați. Vedeau că nu era vorba doar despre o femeie acrită.

Clara o pictase pe poetă drept Maria. Mama lui Dumnezeu. Bătrână. Singură.

Cu toate miracolele estompate și uitate.

Și cei care săteau în fața ei suficient de mult timp, cei care îi țineau companie, erau răsplătiți mai târziu. Oferta finală. Ultimul miracol.

Numai ei vedeau ce pictase Clara cu adevărat.

Numai ei vedeau izbăvirea.

Acolo, în ochii ei, era un punct. O strălucire. Bătrâna tocmai începuse să vadă ceva. Acolo, în depărtare. Dincolo de nesocotita mulțime a cocktailurilor.

Speranță.

Clara prinsese, într-un singur punct, momentul de deznădejde prefăcut în speranță.

Era luminos.

— Ai salvat-o? întrebă Reine-Marie.

— Cred că a fost reciproc, spuse Clara și o privi pe Ruth, care luase acum o bucățică de pâine din farfuria lui Jean-Guy și i-o dădea Rosei. Acea pictură mi-a salvat cariera.

Nimeni n-a spus-o, dar cu toții se gândeau că, dacă Peter ar fi fost cel pictat de Clara în acel moment, ea ar fi reușit poate să capteze clipa în care speranța s-a prefăcut în deznădejde.

Clara le spuse despre vizitele făcute în acea dimineață la cele mai importante galerii din Toronto. Nimeni nu-și amintea să-l fi văzut pe Peter.

Armand Gamache o privea atent în timp ce vorbea. Asimilând fiecare lucru. Cuvintele ei, tonul, mișcările discrete.

La fel cum Clara așeza laolaltă elementele unei picturi sau Ruth elementele unui poem, Gamache aduna împreună elementele unui caz.

Și, precum într-o pictură sau un poem, în miezul cazului lui se afla o emoție puternică.

— Așadar, n-ați avut noroc? întrebă Olivier. Nici urmă de Peter?

— De fapt, am reușit până la urmă să găsim pe cineva care nu numai că l-a văzut, ci a și stat de vorbă cu el, spuse Clara.

Și le povesti despre vizita lor la Facultatea de artă.

— De ce să se fi întors la vechea voastră facultate? întrebă Gabri. A mai făcut-până atunci?

— Nu, nici Peter, nici eu nu ne-am mai întors vreodată, spuse Clara.

— Atunci de ce crezi că a făcut-o el, iarna trecută? întrebă Gamache, ignorându-și creveții la grătar cu salsa de mango. Ce a vrut?

— Chiar n-am idee ce a vrut. Tu ai? o întrebă ea pe Myrna.

— Cred că a vrut să regăsească sentimentele pe care le avea când era student, spuse rar Myrna. Profesorul Massey ne-a povestit că au vorbit amândoi o grămadă despre momentele petrecute acolo de Peter. Studenții, profesorii. Presupun că voia să-și reamintească de vremurile în care era tânăr, puternic, admirat. Când lumea era a lui.

— Nostalgie, spuse Gabri.

Myrna încuviință.

— Și poate ceva mai subtil de-atât. Probabil că a vrut să regăsească magia.

Clara zâmbi.

— Nu cred că Peter a trăit magia.

— Nu, nu ar fi numit-o astfel, aprobă Myrna. Dar ar fi fost același lucru. Facultatea de artă a reprezentat o perioadă magică pentru el, așa că în disperarea

lui a fost atras înapoi, spre locul unde i se întâmplaseră lucruri frumoase. Poate, cine știe, le putea găsi iar.

— Voia să fie salvat, spuse Ruth.

Își trăsese în față farfuria lui Gamache și, acum, lua ultimul crevete la grătar.

— Prea multe straturi de viață, continuă ea. Lumea lui aluneca la vale. Voia să fie salvat.

— Și s-a dus la facultate pentru asta? întrebă Olivier.

— S-a dus la profesorul Massey, zise Myrna, dând din cap. Era puțin iritată de faptul că nebuna de Ruth văzuse ceea ce ei îi scăpase. Ca să se asigure că este încă puternic și talentat. Un star.

Reine-Marie privi împrejur, în bistroul liniștit. Dincolo de ochiurile de geam ale ferestrelor, spre mesele acum goale de pe *terrasse*. La inelul format de case, cu luminile lor palide în întuneric.

Salvat.

Surprinse ochii lui Armand și văzu din nou acea privire. A cuiva salvat.

În ceea ce-l privea, Gamache luase o bucată de baghetă și o mesteca, reflectând.

Ce voise Peter? În mod sigur voise ceva, și încă voia cu disperare, de călătorise atât de departe și atât de repede. Paris, Florența, Veneția, Scoția. Toronto. Quebec City.

Călătoria lui avea un iz de disperare, de ipostază în care era, în același timp, vânat și vânător. Un joc de-a v-ați ascunselea de unul singur.

— Profesorul vostru a amintit de un Salon des Refusés, spuse el. Ce era chestia asta?

— De fapt, eu am fost cea care a amintit, spuse Clara. Nu cred că profesorul Massey a fost fericit să i se reamintească.

— De ce nu? întrebă Jean-Guy.

— Nu este evenimentul cel mai demn de laudă al facultății, zise Clara râzând. Exista o expoziție anuală de final de an. Era jurizată, judecată de profesori și comercianți importanți de artă din Toronto. Erau incluși doar cei mai buni. Unul dintre profesori a considerat că asta era nedrept, așa că a organizat o expoziție paralelă.

— Salon des Refusés, spuse Olivier.

Clara aprobă din cap.

— O expoziție a eșecurilor. După modelul uneia organizate în Parisul anilor 1863, când unei picturi a lui Manet i se refuzase includerea în Expoziția oficială de la Paris. Așa că a fost organizat Salon des Refusés, iar artiștii respinși au expus acolo. Și nu doar Manet, ci și *Simfonia în alb* a lui Whistler au sfârșit în Salon des Refusés.

Dădu din cap.

— Una dintre cele mai mari opere de artă.

— Știi o grămadă despre asta, *ma belle*, spuse Gabri.

— Ar trebui. Lucrările mele erau în fața și în centrul expoziției din Salon des Refusés, din facultate. Din prima am știut că au fost refuzate de juriu. Și iată-le aici, în expoziția paralelă.

— Și ale lui Peter? întrebă Gamache.

— În fața și în centrul expoziției legitime, spuse Clara. Realizase niște picturi spectaculoase. Lucrările mele nu erau chiar spectaculoase, presupun. Experimentam.

— Încă nu erau salvate? spuse Gabri.

— Dincolo de salvare.

— Avangardă, zise Ruth. Nu e ăsta termenul? În fruntea vremurilor tale. Restul nu aveau decât să te prindă din urmă. Nu trebuia să fii salvată. Nu erai pierdută. Explorai. Este o diferență.

Clara se uită la ochii apoși, obosiți ai lui Ruth.

— Îți mulțumesc. Totuși, era umilitor. L-au concediat pe profesorul organizator. Avea niște idei ciudate despre artă. Timpul nu se potrivea acolo. Un rătoi ciudat.

Se întoarse spre Rosa:

— Scuză-mă.

— Ce-a zis? întrebă Ruth.

— A zis că ești un rahat pansat, zise Gabri tare.

Ruth râse gros, huruit.

— Aici nu greșește.

Se întoarse spre Clara, și Clara se depărtă de ea.

— Dar greșește în legătură cu expoziția. Acela este locul unde adevărații artiști ar vrea să fie. Împreună cu refuzații. N-ar trebui să fii supărată.

— Spune-i asta celei care eram la douăzeci de ani.

— Ce ai fi vrut să fii mai degrabă? întrebă Ruth. O persoană de succes la douăzeci de ani și uitată la cincizeci? Sau invers?

Precum Peter, gândeau cu toții. Inclusiv Clara.

— Chiar la plecare, profesorul Massey a amintit de Francis Bacon, spuse Clara.

— Scriitorul? întrebă Reine-Marie.

— Pictorul, preciză Clara.

Și le povesti contextul.

— Pare o cruzime să spui asta, zise Olivier.

— Nu cred că asta a vrut, replică ea. Tu ce zici?

Myrna dădu din cap.

— Părea să-i pese de Peter. Cred că voia numai s-o prevină pe Clara...

— De ce anume, că Peter s-ar putea sinucide? întrebă Ruth cu un hohot, privind de jur împrejur. Nu credeți cu toții așa ceva, nu? Este ridicol. Avea o părere prea bună despre el. Se iubea prea mult. Nu, Peter ar fi putut ucide pe altcineva, dar niciodată să se sinucidă. De fapt, îmi retrag cuvintele. Aduce mult mai mult a victimă decât a călău.

— Ruth! strigă Olivier.

— Ce? Cu toții vă gândiți la asta. Care dintre voi nu a vrut să-l omoare, cel puțin o dată? Și noi suntem prietenii lui.

Poate că au protestat puțin cam insistent. Fiecare defensivă indignată era alimentată de amintirea stării de bine pe care ar fi avut-o lovindu-l pe Peter cu o tigaie. Era atât de îngâmfat, de autosuficient, de premiat și totuși atât de neatent.

Însă putea să fie, deopotrivă, loial, amuzant și generos. Și bun.

Ceea ce făcea ca absența și tăcerea lui să fie atât de derutante.

— Uite care-i treaba, spuse Ruth. E ceva firesc. Eu aș vrea să-i omor pe cei mai mulți dintre voi, în cea mai mare parte a timpului.

— Vrei să ne omori? întrebă Gabri, cu răsuflarea tăiată din pricina lipsei ei de loialitate. Tu? Pe noi?

— Crezi că este în viață? întrebă Clara, incapabilă să formuleze întrebarea altfel.

Ruth se zgâi la ea; și își ținură cu toții răsuflarea.

— Cred că, dacă reușesc să câștig premiul pentru poezie al Guvernatorului General, și dacă tu ajungi o pictoriță celebră în toată lumea, și dacă acești doi nătângi gângavi reușesc să facă un succes dintr-un bistrou, și dacă tu — gesticulă spre Reine-Marie — poți să-l iubești pe șchiopul ăsta ca pe un bărbat — se întoarse spre Gamache, atunci se pot întâmpla miracole.

— Dar crezi că este nevoie de un miracol? întrebă Clara.

— Cred că ar trebui s-o cam lași baltă, copilă, spuse Ruth liniștită. Ți-am dat cel mai bun răspuns de care sunt în stare.

Cu toții știau care era răspunsul cel mai rău. Și mai știau și care era răspunsul cel mai probabil. Anume că, poate, Three Pines trebuia să facă mai mult decât să împartă cu ceilalți propriile miracole.

Armand Gamache privi spre farfuria din fața lui. Era goală. Toată acea minunată mâncare dispăruse. Era sigur că trebuie să fi fost delicioasă, dar nu-și amintea să fi luat nici măcar o singură înghițitură.

După un desert de zmeură cu mousse de ciocolată, au plecat cu toții acasă. Myrna sus, în mansarda de deasupra librăriei. Clara spre cabana ei. Gabri și Olivier au verificat ca totul să fie în ordine în bucătărie, apoi s-au îndreptat spre pensiunea lor, cu cazare și mic dejun. Beauvoir le-a condus acasă pe Ruth și Rosa, apoi s-a întors la reședința Gamache. Lăsaseră lumina aprinsă pe verandă, pentru el, și o lumină în living. Însă restul casei era cufundat în întuneric și în liniște și în pace.

După ce a sunat-o pe Annie, Jean-Guy s-a întins în pat și a reflectat în

întuneric la ce înseamnă să fii salvat. În acest timp, sus, Reine-Marie s-a întins în pat și a reflectat în întuneric la viața lor liniștită, care aluneca la vale.

Paisprezece

Clara merse cu pâinea prăjită și cafeaua de dimineață în atelierul lui Peter. Firimiturile cădeau pe planșeul de beton în timp ce își lua micul dejun, stând pe un taburet în fața picturilor lui neterminate.

Știa că Peter ar fi zbierat de parcă firimiturile ar fi fost acid, iar planșeul pielea lui.

Clara nu fusese, probabil, atât de atentă pe cât ar fi trebuit să fie. Pe cât ar fi putut să fie. Poate fusese vorba despre o dorință inconștientă de a-l răni pe Peter în cele mai intime trăiri. Să-i facă rău, așa cum și el îi făcuse ei. Aceasta fusese singura trăire intimă la care ea avea încă acces. Peter ar fi trebuit să se considere cu adevărat norocos.

Sau poate că toată această mizerie nu însemna nimic. Totuși, chiar în timp ce o picătură de gem de căpșuni căzu pe podea, ea se îndoi de lucrul ăsta.

Afară era înnorat, înăbușitor. Stătea să plouă și părea probabil să se și pornească înainte de prânz. În ciuda ferestrelor îndreptate spre râul Bella Bella, atelierul părea închis și întunecos.

Dar ea stătea aici, încercând să priceapă canevasul de pe șevalet. Era exact ca Peter. Foarte detaliat, precis, controlat. Excepțional din punct de vedere tehnic. Aplicând perfect toate regulile.

Nu era micul dejun al câinelui.

Deloc asemănător creațiilor lui Bean. Zâmbind, Clara își aminti sălbaticele coliziuni de culori conflictuale, contrastante, izbitoare. Culori însuflețite, dintr-o imaginație însuflețită, neîngrădită.

Ultima îmbucătură de pâine prăjită se opri la o oarecare distanță de gura ei.

Un alt strop de gem aluneca tot mai mult și mai mult pe marginea sfărâmicioasă, spre marele salt în gol.

Dar Clara nu-l observă. Se holba, cu gura căscată, la pictura lui Peter.

Apoi stropul de gem căzu.

Myrna Landers stătea la fereastra mansardei ei, privind prin ochiurile de geam. Sticla era atât de veche, încât avea imperfecțiuni, distorsiuni, dar femeia se obișnuise să vadă lumea astfel și să arate îngăduință.

În dimineața asta stătea în pijamale, cu o cană de cafea în mână, și privea satul care se trezea. Era o priveliște obișnuită. Nimic remarcabil. Poate doar pentru cineva care ar fi venit dintr-o zonă de haos sau agitație. Atunci ar fi fost remarcabil.

Își privea vecinii plimbându-și câinii prin parculeț. Îi vedea discutând, schimbând replici pofticioase.

Apoi privirea îi călători spre drumul murdar care ducea în afara satului Three Pines și se opri la margine, la banca ce veghea așezarea. Acolo îl văzu șezând pe Armand, așa cum stătea în fiecare dimineață, ținând o carte în mâini. Chiar și de la depărtare, putea vedea că este o carte foarte mică. În fiecare dimineață stătea acolo, citind din ea. Apoi o închidea și privea țintă.

Myrna Landers se întrebă ce citea. Se întrebă ce gândea.

Venea la ea o dată pe săptămână pentru terapie, dar nu amintise nici măcar o dată de cartea asta. Și ea nu-l întrebase, preferând ca inițiativa să vină de la el. Și va veni. Atunci când va fi timpul.

Totuși, erau multe alte lucruri despre care să vorbească. Răni ale trecutului. Cele care se vedeau și cele care nu erau la vedere. Vânătăile din minte și trup, și suflet. Se vindecau, încetul cu încetul. Dar rănile care păreau să-l afecteze cel mai tare

nici măcar nu erau ale lui.

— Viața lui Jean-Guy nu este responsabilitatea ta, Armand, îi spunea ea.

Iar și iar. Și el pleca, aprobând din cap și mulțumindu-i. Și înțelegând.

Apoi, la următoarea întâlnire, Armand trebuia să admită că frica revenise.

— Dar dacă el o să se apuce iar de băut? Sau de medicamente? întrebase el.

— Și dacă? îl întrebase și ea, susținând privirea aceea îngrijorată. Jean-Guy și Annie trebuie să lucreze ei înșiși la asta. El este în proces de recuperare și are propriul terapeut. Face exact ceea ce trebuie să facă. Lasă-l în pace. Concentrează-te la direcția ta de mers.

Își dădea seama că lucrurile pe care le spunea aveau sens pentru Gamache. Însă își dădea seama, totodată, că aveau mereu aceeași conversație. Iar și iar. Pentru că temerile lui nu erau despre ce are sens. Ele nu trăiau în mintea lui.

Putea, de asemenea, să-i vadă și progresele. Într-o bună zi vor reuși. Și, odată ajunși la liman, își va găsi și el liniștea.

Iar Myrna știa, în timp ce-l privea pe uriașul de la marginea satului deschizându-și cărțulia, punându-și ochelarii de citit și luând-o de la capăt, că acesta era locul potrivit pentru ce aveau de făcut.

Cu toții se aflau aici ca s-o ia de la capăt.

Armand Gamache privi în jos, în carte, și citi. Nu pentru mult timp, nu cine știe ce. Dar simțea chiar și aceste câteva rânduri relaxându-l, în fiecare zi. Apoi, așa cum făcea în oricare altă dimineață, închise cartea, își scoase ochelarii de citit și privi spre sat. După aceea ridică ochii spre pădurea cețoasă și spre munții de dincolo de ea.

Exista o întreagă lume acolo. O lume plină de frumusețe, iubire și bunătate. Și

de cruzime, și de ucigași, și de josnicii plănuite și gata să fie comise chiar în acest moment.

Peter plecase și fusese înghițit de această lume.

Care se apropia tot mai mult. Venind spre ei. Ciugulind ușor din marginea satului.

Simți furnicături pe piele și, dintr-odată, îl copleși dorința de a se ridica. De a pleca. De a face ceva. De a o opri. Fusese ca o experiență exterioară trupului, atât de puternică era nevoia de a acționa.

Apucă marginea băncii, închise ochii și făcu așa cum îl învățase Myrna.

Respiră adânc. Inspiră. Și expiră.

— Și nu doar să respiri, auzi vocea ei calmă, melodioasă. Inspiră. Trage în tine mirosurile. Ascultă sunetele. Lumea reală. Nu cea pe care o invoci.

A inspirat, simțind mirosul pădurii de pini, mirosul pământului jilav. A simțit în obraji aerul proaspăt, rece al dimineții. A auzit, departe, hămăitul nervos al unui cățelandru. Și a mers după el. Cățelandrul l-a condus înapoi printre urletele, țipetele și alarmele din mintea lui.

Se ținea strâns de acest sunet. De parfumul lui. Așa cum îl învățase Myrna.

— Urmărește orice poți, îl sfătuise ea. Înapoi spre realitate. Trage-te de pe margine.

Și așa a făcut.

Inspirație profundă. Iarba proaspăt tăiată, căpițele dulci de la marginea drumului. Expirație profundă.

Și, în sfârșit, când alarmele s-au potolit și inima a încetat să bubuie, și să bubuie, s-a gândit că putea auzi pădurea însăși. Frunzele nu fosneau, ci murmurau

pentru el. Spunându-i că a reușit. Acasă. Era în siguranță.

Gamache slăbi strânsoarea marginii tari a băncii de lemn și se lăsă pe spate, până când se simți gata să se odihnească, sprijinit de spătarul de lemn. Sprijinit de cuvinte.

Inspirație profundă. Expirație profundă.

A deschis ochii și satul a apărut în fața lui.

Era încă o dată salvat. A fost surprins de bucurie.

Dar ce s-ar întâmpla dacă ar pleca? Dacă ar merge înapoi în acea lume despre care el știa, mai bine decât mulți, că nu se afla doar în imaginație?

Myrna Landers se răsuci ușor de la fereastră.

În fiecare dimineață îl vedea pe Armand citind. Apoi îl privea punând în buzunar misterioasa carte și privind în gol.

Și în fiecare dimineață vedea demonii apropiindu-se, mișunând și dându-i târcoale, până găseau o cale de a intra. În mintea lui, în gândurile lui. Și, de acolo, îi prindeau inima în gheare. Vedea cum îl ia în stăpânire teroarea. Și cum luptă împotriva ei.

În fiecare dimineață se trezea, își făcea o cafea și apoi stătea și privea prin ochiurile de geam. Întorcându-se la ale ei numai când îl vedea în siguranță, ajuns acolo de unul singur.

Clara lăsă jos cafeaua înainte să se verse. Își dusese la gură ultima îmbucătură de pâine prăjită, înainte de a-i cădea pe jos.

Se holba la pictura lui Peter. Lăsându-și mintea să sară de la imagine la imagine. De la gând la gând. Până când ajunse la aceeași concluzie pe care instinctele ei i-o dictaseră câteva minute mai devreme.

Era imposibil. Trebuie să fi făcut ea vreun salt într-o direcție greșită. Să fi legat între ele lucruri care n-ar fi trebuit puse laolaltă. Se așeză la loc pe taburet și privi țintă șevaletul.

Încercase Peter să le spună ceva?

Myrna întinse pe brioșa ei englezească un strat gros de marmeladă galben-aurie. Apoi scufundă cuțitul în gemul de zmeură și îl adăugă acestei combinații. Era invenția sa. Marmeură. Arăta grotesc, dar așa arată de multe ori mâncarea excepțională. Nu contează ce-ți spun bucătarii, gândi ea, luând o îmbucătură. Cea mai reconfortantă mâncare arată de parcă cineva ar fi scăpat farfuria pe jos.

Zâmbi spre propria ei „roată a culorilor" ratată și se gândi la Bean și picturile sale. Așa arăta și brioșa ei englezească. Precum paleta pe care o folosise Bean ca să creeze acele minunății, dar nu într-un sens bun.

Cum numise Ruth primele eforturi artistice ale Clarei? Micul dejun al câinelui.

— Micul dejun al câinelui.

Myrna ridică brioșa în semn de salut și mușcă din ea.

Dar mestecă încet, încet, până se opri de tot. Se uita în gol.

Gândurile ei, la început doar tentative, au luat-o la goană. Ca până la urmă să fugă de-a binelea, să alerge spre o concluzie complet neașteptată.

Dar nu era posibil. Sau era?

Înghiți.

Poate că singurul lucru bun în toată suferința pe care o încercase, gândi Gamache, respirând adânc aerul dulce al dimineții, era că, odată ce aceasta trecuse, el ajunsese aici.

Zâmbi la vederea cabanelor din piatră, șipci și cărămidă, radiind în cercuri

pornite de la parcul din sat.

Și când iadul a dispărut și el a reușit, în sfârșit, să izgonească demonii, oare va dispărea și raiul?

Va iubi oare mai puțin locul acesta, doar pentru că va avea mai puțină nevoie de el?

Privi din nou spre Three Pines, sătucul pierdut în vale, și avu senzația obișnuită de ușurare a inimii. Dar ar mai fi existat această ușurare, dacă n-ar fi fost și o greutate?

Era oare cea din urmă teamă a lui faptul că, risipindu-și temerile, își va risipi deopotrivă și bucuria?

Fusese atât de îngrijorat pentru Jean-Guy și dependențele sale, dar pentru a lui? Nu era dependent de durere, de panică, dar poate că era dependent de fericirea de a le pune capăt.

Mintea, știa și el, are într-adevăr locul ei bine stabilit. *Poate face un Rai din Iad, un Iad din Rai.*

Gamache era aproape sigur că asta făcuse Peter Morrow. Transformase raiul în iad. Și, în consecință, fusese izgonit. Paradisul Pierdut.

Dar Peter Morrow nu era Lucifer, îngerul căzut. Nu era decât un bărbat tulburat care trăia în propria minte, fără să-și dea seama că Paradisul poate fi găsit întotdeauna numai în inimă. Din păcate pentru Peter, sentimentele trăiau tot acolo. Și erau mai mereu în dezordine. Lui Peter Morrow nu-i plăcea dezordinea.

Armand râse, amintindu-și discuția din noaptea precedentă.

Despre cum descrisese Clara prima ei tentativă de a picta. Nu, nu o dezordine, fusese altceva. Micul dejun al câinelui. Ruth îi spusese așa și Clara fusese de

acord. Ruth încercase să capteze sentimente în poeziile ei. Clara încercase, cu ajutorul culorilor și al subiectelor, să dea formă sentimentelor.

Era dezordine. Nesupunere. Risc. Spaimă. Atât de multe puteau merge prost! Eșecul dădea tot timpul târcoale. Dar așa era și excelența.

Peter Morrow nu-și asumase riscuri. Nici nu ratase, nici nu câștigase. Nu existau nici văi, dar nici munți. Peisajul lui Peter era neted. Un deșert nesfârșit, predictibil.

Cât de zdrobitor trebuie să fi fost totuși să joace prudent toată viața lui și să fie oricum exclus. De acasă. Din carieră.

Ce ar face o persoană atunci când metodele încercate și validate nu se mai verificau?

Gamache privi ținutul care se întindea în fața lui, mijindu-și ochii. Și ascultând. De data asta, nu câinii. Nu păsările, și nici măcar stejarii, arțarii ori pinii șopotitori. Acum asculta frânturi de conversații, plutindu-i în amintire. Rememoră în detaliu conversația de azi-noapte. Punând laolaltă o propoziție de aici, un gest de dincolo. O atingere, un punct, o izbitură scurtă de cuvinte. Până când se formă un tablou.

Se ridică, încă privind țintă în depărtare. Așteptând elementele finale. Și atunci le găsi.

În timp ce îndesa cartea înapoi în buzunar și pornea la vale, o văzu pe Myrna ieșind din librărie, încă în halatul de casă, și luând-o la fugă prin parcul din sat.

Știa că se îndreptau spre același loc.

Locuința Clarei.

— Unde ești? strigă Myrna.

— Aici.

Clara abandonă taburetul, merse spre ușa atelierului și o văzu pe Myrna stând în picioare, ca o statuie din Insula Paștelui, dacă acestea ar fi fost îmbrăcate în flanelă. Myrna trecea des pe la ea, dar rareori așa de devreme și de obicei îmbrăcată. Rareori Myrna se deranja să se anunțe. Și rareori auzise Clara tonul ăsta în vocea ei.

Panică? Nu, nu panică.

— Clara?

Sosise o altă voce, dar cu același ton.

Era Armand, iar glasul lui arăta tulburare.

— Cred că știu ce a făcut Peter, spuse el.

— Și eu la fel, spuse Myrna.

— Și eu, spuse și Clara. Dar trebuie să dau un telefon.

— *Oui*, zise Gamache, urmând-o pe Clara spre telefonul din living, împreună cu Myrna.

Câteva minute mai târziu, aceasta puse receptorul în furcă și, întorcându-se spre ei, dădu din cap.

Avuseseră dreptate. Apăruse o piesă uriașă din puzzle sau cel puțin avea să apară în curând.

Cincisprezece

— M-am prins chiar când îi priveam ultima lucrare, spuse Clara.

Se mutaseră în atelierul lui Peter, atrași de canevasul de pe șevalet.

— Tu cum ți-ai dat seama? o întrebă ea pe Myrna.

— Roata culorilor.

Myrna descrise însuflețita ei brioșă englezească. Gamache, care nu-și luase încă micul dejun, se gândi că marmeură suna genial.

— Tu? îl întrebă Myrna.

— Mă gândeam la micul dejun al câinilor, spuse el și descrise căile diferite pe care mersese spre aceeași concluzie. Și despre cât de dificil trebuie să fie să pictezi un sentiment. O întreagă dezordine, la început.

În fața lor stătea pictura pe care Peter o lăsase în urmă. Toată era în umbre de alb. Nuanțate minunat. Era aproape imposibil de distins între pânză și pictură. Între mijloace și metodă.

Cineva ar plăti, probabil, mulți bani pentru asta. Și, într-o zi, gândi Gamache, s-ar putea să valoreze mulți bani. Ca descoperirea unui artefact al unei civilizații dispărute. Sau, mai exact, un os de dinozaur. Albit și fosilizat. Valoros doar pentru că era dispărut. Ultimul de felul acela.

Ce contrast între descrierile făcute de Myrna și Clara picturilor exuberante ale lui Bean!

Acestea erau o dezordine totală. O revoltă de culori în coliziune. Fără tehnică. Auzind regulile, Bean le înțelesese și apoi le ignorase. Alegând, în schimb, să fugă de convenții.

— Când v-ați uitat la picturile de pe peretele camerei lui Bean, își întrebă el

prietenele, ce ați simțit?

Clara zâmbi larg, amintindu-și.

— Sincer? M-am gândit că sunt groaznice.

— Asta ai gândit, insistă Gamache, dar ce ai simțit?

— Amuzament, spuse Myrna.

— Ai râs de ele? întrebă el, și Myrna cugetă.

— Nu, spuse ea încet. Cred că m-au făcut fericită.

— Și pe mine, spuse Clara. Erau ciudate și amuzante, și neașteptate. M-am simțit cumva încurajată, știi?

Myrna încuviință din cap.

— Și asta? Gamache arătă spre șevalet.

Toți trei priviră din nou spre canevasul albit, șic. Ar fi mers perfect în penthouse-ul cuiva, în spațiul de luat masa. Nu era niciun pericol să-ți strice pofta de mâncare.

Amândouă dădeau din cap. Nimic. Era ca și când s-ar fi uitat în gol.

— Deci, până la urmă, Bean este un pictor mai bun, spuse Gamache. Dacă Bean este cel care le-a pictat...

Și aceasta era gigantica piesă de puzzle pe care o găsiseră cu toții, simultan.

Nu Bean pictase acele tablouri prostești. Ci Peter.

Erau dezordonate, pentru că reprezentau un început. Primul pas haotic al lui Peter spre strălucire.

— Trebuie să-mi descrii picturile mai în detaliu, spuse Gamache.

Se mutaseră la cafea în grădina Clarei, simțind nevoia de aer curat și culoare după opresiunea cu șaif din atelierul lui Peter.

Ploaia îi amenința în continuare, dar nu începuse încă.

— Ceea ce m-a frapat la început au fost violetul și rozul, și portocaliul, toate strivite împreună pe pictura de la biroul lui Bean, spuse Myrna.

— Și cea de la fereastră? întrebă Clara. Parcă cineva ar fi aruncat găleți de vopsea pe un perete, și picăturile prinseseră cumva formă.

— Și munții ăia din tabloul de pe spatele ușii, spuse Myrna. Surâsurile.

Clara zâmbi.

— Uimitor!

Luând o *pain au chocolat*, smulse o bucată astfel încât inima clisoasă de ciocolată neagră rămase la vedere și fulgi de foitaj căzură pe masă.

— Nu aș vrea să crezi că sunt minunate, spuse Clara spre Gamache, care punea gem de căpșuni pe un corn și se întindea după marmeladă. Nu-i vorba că le transformăm în mintea noastră în capodopere, acum, că știm că nu sunt pictate de un copil.

— Tot niște prostii rămân, aprobă Myrna. Dar un *merde* fericit.

— Peter le-a făcut. Clara dădu din cap.

Era de necrezut. Dar adevărat.

O sunase pe sora lui Peter, Marianna, și-l ceruse pe Bean. Întrebase cine pictase tablourile, și răspunsul venise imediat, surprinzător. În mod sigur, mătușa Clara știa.

— Unchiul Peter.

— El ți le-a dat?

— Da. Pe unele mi le-a trimis prin poștă. Am fost pe țeavă cu mai multe luni în urmă.

În acest punct, Clara vorbi din nou cu Marianna, aranjând ca toate picturile să-i fie trimise prin curier la Three Pines.

— Ți le trimit în dimineața asta. Îmi pare rău, am crezut că știi că el le-a pictat. Nu sunt prea grozave, nu-i așa?

Marianna spuse asta cu o plăcere cu greu ascunsă.

— Mi-a arătat câteva când a trecut pe la noi. Așteptând parcă să spun ceva despre ele. N-am știut ce să zic, așa că am tăcut.

Bietul Peter, gândi Clara, stând în grădină. Atât de obișnuit cu aplauzele pentru tot ceea ce făcea. Atât de obișnuit să facă lucrurile bine de prima dată. Ce straniu trebuie să fie ca, dintr-odată, să nu mai fii atât de bun la ceva pentru care cândva ai primit ovații. Ca un mare jucător de golf care își schimbă balansul pentru a deveni mai bun. Dar, făcând asta, devine mai slab, pe termen scurt.

Câteodată, ca să poți urca trebuie mai întâi să cobori. Câteodată, ca să poți avansa trebuie să mergi înapoi. Părea că asta făcuse și Peter. Aruncase tot ce știa și o luase de la capăt. La peste cincizeci de ani.

Un bărbat neînfricat, gândi Clara.

— În dimineața asta, am primit un mesaj de la Sûreté, din Paris, spuse Gamache. Au vizitat locașul LaPorte și au vorbit cu șeful voluntarilor. A confirmat că Peter a făcut voluntariat anul trecut, dar a plecat după câteva luni.

— De ce să facă tot drumul ăla până la Paris, să fie voluntar la LaPorte și să plece atât de repede? întrebă Clara.

— Peter a mers la LaPorte pentru că treaba funcționase în cazul lui Vincent Gilbert, spuse Myrna. Când a ajuns la Paris, Vincent era un nemernic egoist, imatur și josnic. Și s-a transformat într-un nemernic sfânt.

— Un progres, zise Gamache. Într-un fel. Cred că a fost un soi de Oz, iar Peter era Omul de Tinichea în căutarea unei inimi. S-a gândit că ar putea-o găsi aici, făcând o faptă bună pentru cei mai puțin norocoși. Iar asta îi va aduce, la schimb, transformarea lui într-un pictor mai bun.

— Fără suflet nu există artă, spuse Myrna. Trebuie să se fi gândit că, dacă treaba a funcționat pentru o creatură atât de ridicolă precum Vincent Gilbert, în mod sigur va funcționa și în cazul lui. Dar motivația lui Peter a fost egoistă, ba chiar mai mult decât atât, cu un aer de „treacă de la mine". Pentru ca lucrurile să se schimbe ar fi trebuit să reziste, însă el a plecat. Căutând un alt remediu rapid.

— Câteodată, magia funcționează, zise Clara, privindu-i cu speranță. Nu știți de unde vine asta?

Gamache și Myrna negară, dând din cap.

— Este scena mea favorită dintr-un film, spuse ea. *Micul om mare*. Chief Dan George este bătrân și slăbit și hotărăște că i-a venit timpul. El și Dustin Hofman clădesc un divan impunător, iar Chief Dan George se urcă și se întinde, încrucișându-și mâinile pe piept.

Clara mimă mișcarea, închizând ochii și îndreptându-și chipul spre cerul înnorat.

— Dustin Hoffman este distrus, spuse ea. Îl iubește pe Chief. Stă de veghe toată noaptea, și dimineața, chiar când răsare soarele, merge la patul de moarte și îl vede pe Dan George, liniștit și tăcut. Era în pace.

Clara deschise ochii și privi publicul, liniștită și ea, și tăcută.

— Apoi Chief Dan George deschide ochii și se ridică. Se uită la Dustin Hoffman și spune: „Câteodată, magia funcționează. Câteodată, nu".

După un moment de tăcere buimacă, Myrna și Armand au izbucnit în râs.

— De asta îmi amintește călătoria lui Peter, spuse Clara.

— Tot revine, nu? Ideea de magie, zise Myrna. Ne întrebam chiar noaptea trecută dacă Peter s-a întors la colegiu sperând să recapete magia din tinerețe. Și acum vorbim despre ea din nou, la LaPorte.

— Cred că vorbim despre ea pentru că noi credem în asta, nu Peter.

— Și totuși, ceva i s-a întâmplat și lui, spuse Gamache, ridicându-se. Judecând după cum ați descris noile lui picturi. Ceva l-a schimbat. Poate nu la Paris, dar undeva, ceva s-a întâmplat de i-a schimbat atât de radical picturile.

— Unde te duci?

— Să sun în Scoția.

Le-a lăsat în grădina din spate și a plecat spre casă fără grabă, gândindu-se la Peter și la Paris. Și la fuga lui Peter spre Europa. Pentru că așa i se înfățișa lui Gamache situația. După ce urmărise oamenii timp de multe decenii, recunoștea diferența dintre fugă și căutare.

Asta îi părea lui Gamache o fugă. De la Paris la Florența, apoi la Veneția și Scoția.

Erau o mulțime de călătorii pentru un om atât de statornic.

De ce fug oamenii? se întrebă Gamache, în timp ce își saluta vecinii cu o mișcare a capului sau își ridica mâna drept răspuns la vreun salut. Fugeau pentru că erau în pericol.

Oare Peter plecase așa de repede de la LaPorte din motive care țineau mai degrabă de salvarea trupului său decât a sufletului?

Traversând parcul, Gamache se gândea cu îngrijorare că Peter nu fugise

destul de repede sau destul de departe. Sau poate că fugise direct spre Samarra.

Saisprezece

— Ei?

— Am întrebat dacă există vreo colonie de artiști în zonă, domnule.

— Wur yur, coloane de aer?

— Ha?

Gamache stătea în biroul lui, cu telefonul lipit de ureche, ca și când gestul de a-l apăsa mai tare ar fi făcut conversația mai ușor de înțeles.

Nu o făcea.

Îl sărise pe inspectorul de la Poliția Scoțiană. Îi sărise pe asistenți și directori. Știa din experiență că, oricât de bine informați și binevoitori ar fi acești ofițeri superiori, oamenii care cunoșteau cu adevărat comunitatea erau aceia care o protejau în fiecare zi.

Așa că sunase direct la secția din Dumfries și se prezentase singur. Asta îi luase câteva minute, până când persoana de la celălalt capăt al firului fusese convinsă că nu e nici victima, nici făptașul unui delict.

Părea că, vorbind engleză, accentul lui combinat cu urechea scoțiană a celuilalt producea un fel de zgomot neutru al nonsensului.

În Dumfries, polițistul Stuart se străduia să fie răbdător. Se uita pe fereastra secției de poliție la clădirile înălbite. La clădirile din piatră gri. La clădirile victoriene din cărămidă roșie. La înaltul turn cu ceas din capătul îndepărtat al pieței. La oamenii grăbindu-se în trecerea lor, la ploaia rece care îi îndemna spre baruri și magazine.

Și încerca să fie răbdător.

Încerca să-și imagineze ce vrea omul ăsta. O coloană? De ce sună la poliție ca

să ceară un asemenea lucru? Apoi i s-a părut că aude ceva despre artiști, ceea ce era la fel de ridicol. Din nou, de ce să suni la poliție ca să discuți despre artă?

Se întreba dacă acest bărbat nu-și pierduse cumva mințile, însă după voce părea calm și rațional, ba chiar el însuși un pic exasperat.

Polițistul Stuart a devenit mai atent când a deslușit cuvântul „omucidere", dar, când a întrebat dacă omul vrea să raporteze ceva de genul ăsta, a primit cel mai limpede răspuns de până acum.

Nu.

— Atunci, dacă-mi permiteți să vă întreb, ce doriți?

Auzi, la capătul liniei telefonice, un oftat lung, lung.

— *Mon dieu*, mai auzi el.

— Ați spus „*Mon dieu*"? întrebă el. Vorbiți franceză?

— *Oui*, spuse Gamache. Dumneavoastră?

A întrebat asta în franceză și a fost răsplătit cu un hohot.

— Oh, da. *Je parle français.*

Și, în sfârșit, cei doi au reușit să comunice. În franceză. Mulțumită relației pe care polițistul Stuart o avea cu o franțuzoaică devenită între timp soția lui. În cele din urmă, învățase și ea engleza, iar el franceza.

Gamache se prezentă drept fostul inspector-șef al secției Omucideri de la Sûreté du Québec, din Canada, și îi ceru ajutor polițistului Stuart. Dar nu într-un caz de crimă. Aceasta era o anchetă privată. Încercarea de a găsi un prieten dispărut. Un artist. Fusese identificat în zona Dumfries la începutul iernii. I-a dat polițistului datele când Peter fusese acolo. Dar Gamache nu știa unde mersese, ce făcuse sau măcar de ce venise Peter în Dumfries. Se întreba dacă în zonă exista o

colonie, o tabără de artiști sau ceva de care un pictor ar fi putut fi atras.

— Păi, ce să spun, este o parte foarte frumoasă de lume, să știți.

Gamache invidie accentul polițistului Stuart. În franceză devenise blând și fermecător, cu graseierea scoțiană prelungă, contopită perfect în limba franceză.

Cine să știe?

— Deci sunt acolo artiști cunoscuți?

— Nu chiar cunoscuți. Apoi făcu o pauză. Nu, nu aș putea spune că sunt cunoscuți. Dar sunt foarte buni. Și orice artist ar fi inspirat de așezare.

Polițistul Stuart se uită pe fereastră la ziua rece și gri. La straturile de ploaie curgând în jos.

Era minunat.

— Ce să spun, avem câteva grădini frumușele. Unele remarcabile, se pare. Voia să fie grădinar?

— Mă tem că nu. Cred că avea nevoie să fie artist. N-aveți nicio idee de ce ar fi putut veni prietenul meu la Dumfries?

— În afară de convingerea mea că oricine ar trebui să vină? Nu, domnule.

Gamache privi pe fereastra camerei de zi. O negură grea coborâse și abia mai putea zări cei trei pini din parcul satului. Din bistrou rămăsese doar un contur fantomatic, cu o ușoară urmă de lumină în fereastră.

Era minunat.

— Știm din retragerile de numerar că a fost în zonă, dar șederea lui nu a fost înregistrată nicăieri.

— Ce să zic, asta nu-i ceva neobișnuit. Sunt o grămadă de pensiuni în oraș și în împrejurimi. Preferă banii gheață.

— Aș vrea să vă trimit o fotografie și o descriere a prietenului meu.

— Perfect. O s-o transmit mai departe.

După voce, era amabil și îndatoritor. Plin de speranță. Dar accentul fermecător nu putea ascunde faptul că, de fapt, avea prea puține motive să spere la ceva. Șansele ca polițistul Stuart să descopere orice urmă a activității de acum câteva luni a lui Peter Morrow erau extrem de mici. Totuși, se arăta doritor să încerce și Gamache îi era recunoscător.

Peter făcuse cu un motiv tot acel drum spre Dumfries. Dar motivul rămânea necunoscut. Ce știau era că Peter nu se mai afla acolo acum. În cele din urmă, plecase și apăruse în Toronto.

Cei doi și-au luat la revedere și Gamache a rămas așezat în scaunul lui confortabil. Fereastra era deschisă și putea auzi ploaia cum răpăie afară. Izbind frunzele, lovind veranda și bătând toba în geam. Atât vremea, cât și starea inspectorului erau în concordanță cu ziua de azi.

Se lăsă pe spate, își împreună degetele și se uită în gol, cântărind lucrurile. Gândindu-se la Peter, la Dumfries și la discuția lui cu polițistul Stuart. Scoțienii și cei din Québec aveau multe în comun. Și unii, și alții fuseseră cuceriți de englezi. Și unii, și alții reușiseră să-și păstreze limba și cultura, în ciuda unor piedici mari. Și unii, și alții aveau aspirații naționaliste.

Dar Gamache știa că Peter Morrow nu mersese în Scoția ca să studieze autodeterminarea. Cel puțin, nu la nivel național. Era vorba mai degrabă despre o căutare de ordin personal.

Undeva, pe acest drum, ceva se întâmplase, și Peter Morrow pictase acele extraordinare pânze.

Lui Gamache îi era teamă să le vadă.

Pânzele ajunseră acasă la Clara la prima oră a dimineții. Grijuliul șofer de la UPS, în camionul lui maro și în pantalonii lui maro, i-a înmânat Clarei ceea ce arăta ca rodul iubirii dintre o bâtă de baseball și o baghetă.

Clara a semnat pentru cilindrul lung și maroniu și l-a flutural spre Gamache și Reine-Marie, care își luau micul dejun pe terasa bistroului, împreună cu Jean-Guy și Ruth.

Ploaia se oprise pe timpul nopții, și ziua răsărea limpede și caldă, iar soarele licărea în roua căzută pe frunze și petalele florilor, pe acoperișuri și pe iarbă. Pe măsură ce se evapora, încinsă de soare, umplea aerul cu aromă de trandafir și lavandă, și de pietriș din asfalt.

La amiază, satul va sfârâi de căldură, însă deocamdată era strălucitor și parfumat. Toate astea erau însă în zadar pentru Clara. Avea ochi numai pentru cilindrul de la UPS. L-a luat înăuntru și a chemat-o pe Myrna.

Apoi a așteptat. Ținând strâns cilindrul. Holbându-se la el. Pigulind învelișul de hârtie maronie. Din fericire, nu a trebuit să aștepte mult. În câteva minute, sosise toată lumea, și Clara a sfâșiat învelitoarea.

— Să le vedem, să le vedem, zise Ruth.

— Știi că nu e un joint uriaș, nu? o întrebă Jean-Guy.

— Știu, fraiere. Totuși, o mare parte din entuziasmul lui Ruth se evaporase.

Apoi se uită îndeaproape la cilindru și se învioră.

— Și nici vreo sticlă de scotch, spuse Jean-Guy, citindu-i gândurile.

Abia ăsta era un motiv de îngrijorare.

— Atunci pentru ce toată agitația?

— Sunt picturile lui Peter înăuntru, spuse Reine-Marie, zgâindu-se la cilindru, temătoare să le vadă.

Era ca și cum Peter însuși le trimisese. Nu eul lui fizic. Spera ea. Peter își pusese la poștă gândurile, sentimentele. În interiorul tubului de carton era un jurnal al locurilor unde fusese, creativ vorbind, de când plecase de la Three Pines.

Se înghesuiau în jurul Clarei, care îndepărta hârtia maronie. Un bilet mâzgălit de Marianna se eliberă și aterizâ pe podea. Jean-Guy îl ridică și îl citi.

Iată picturile. Cele trei pe pânză sunt cele mai recente. Peter i le-a trimis lui Bean în mai. Nu știu de unde au venit. Celelalte trei sunt pe hârtie. I le-a dat lui Bean când ne-a vizitat, astă-iarnă. Vi le trimit cu drag.

Ultima propoziție i-a sunat lui Jean-Guy în genul „Scap de ele cu drag".

— Să le vedem, zise Gabri.

Abia ajunsese și se înghiontea cu Ruth pentru o poziție mai bună.

Jean-Guy luă una dintre pânze, și Reine-Marie alta. Le-au desfăcut, dar marginile se încăpățânau să se ruleze la loc.

— Nu văd nimic, pufni Ruth. Țineți-le desfăcute.

— E prea ciudat, spuse Myrna.

Au privit de jur împrejurul bucătăriei și până la urmă au decis să le așeze pe toate trei pe jos, ca pe niște covoare.

Le-au desfășurat cu grijă, punând câte o carte mare pe fiecare colț, apoi s-au dat înapoi. Rosa tropăia mărunt în jurul lor, legănându-se.

— Nu o lăsa să calce pe ele, o atenționă Clara pe Ruth.

— Să calce pe ele? întrebă aceasta. Ai noroc dacă se cacă pe ele. N-ar putea decât să le îmbunătățească.

Nimeni nu a negat.

Gamache le privea. Clătinând din cap.

Clara avusese dreptate. Erau o porcărie. Și și-a dat seama că nu a crezut că ar putea fi așa.

Sperase că picturile vor conține, cel puțin, o promisiune. Dar, de fapt, se așteptase să fie mai bune decât atât. Neconvenționale, da. Neașteptate. Chiar și oarecum dificil de înțeles. Ca un Jackson Pollock. Toate acele culori sălbatice. Stropi și picături, și linii arătând ca niște vopsele împrăștiate. Accidente pe pânză.

Dar toate acestea se coagulau într-o formă, într-un sentiment.

Gamache se aplecă ușor spre stânga. Spre dreapta. La centru.

Nu.

Erau numai porcării.

Așezate așa, pe podea, picturile lui Peter arătau efectiv ca micul dejun al câinelui. Și asta când câinelui îi lipsește simțul gustului. Și de parcă apoi le vomitase.

Orice ar fi scăpat Rosa pe picturi, n-ar fi fost nicio pagubă, gândi Gamache.

Clara era în cealaltă parte a bucătăriei și scosese elasticele picturilor mai mici, pe care le așeza pe masă, fixând fiecare colț cu râșnițele de sare și piper și cu niște căni.

— Așa, spuse ea în timp ce i se alăturau cu toții, după cum spune Marianna, astea sunt primele lucrări ale lui Peter.

Se uitară insistent la ele.

Nici astea nu erau mai bune. De fapt, erau — dacă așa ceva ar fi fost posibil — chiar mai rele decât cele întinse pe podea.

— Suntem siguri că le-a făcut Peter? întrebă Gamache. Era extrem de greu de crezut că același artist care pictase tablourile plăcute, elegante, precise din atelier le făcuse și pe acestea.

Clara privea, plină de îndoieli la rândul ei. Aplecându-se, examină colțul din dreapta, jos.

— Nu-i nicio semnătură. Își mușcă buza. De obicei își semna lucrările.

— Mda, ei bine, de obicei îi lua șase luni ca să termine o pictură, spuse Ruth. De obicei, nu arăta nimănui nicio lucrare până când nu era perfectă. De obicei, folosea nuanțe de crem și gri.

Clara se uită uluită la Ruth. Poate că nu era chiar atât de aeriană pe cât crezuse Clara.

— Crezi că sunt ale lui Peter? o întrebă pe Ruth.

— Sunt ale lui, spuse aceasta categoric. Nu pentru că arată ca operele lui, ci pentru că niciun om zdravăn la minte nu și-ar fi asumat astea dacă nu le-ar fi pictat.

— De ce nu le-a semnat? întrebă Jean-Guy.

— Tu ai fi făcut-o? îl întrebă Ruth.

Se întoarseră ca să analizeze cele trei picturi de pe masă.

Din când în când, unul dintre ei — de parcă ar fi fost respins de acestea trei — ieșea din rând și se ducea la pânzele așezate pe podea.

Apoi, ca respins din nou, se reîntorcea la masă.

— Ei bine, spuse Gabri, după ce reflectă puțin, trebuie să spun că sunt groaznice.

Picturile țipau, plescăiau și explodau de atâtea culori. Roșu și violet, galben și portocaliu. Luptându-se una cu cealaltă. Se spulberau de pe hârtie sau pânză. Era

ca și când Peter le făcuse felul tuturor regulilor pe care le învățase. Le lăsase în urmă. Le spărsese ca pe o piñata. Și vopseaua acestor certitudini zdrobite se scursese. Grămezi peste grămezi de vopsea lucioasă. Toate culorile la care strâmbase din nas, cărora le râsese în nas, de care își bătuse joc împreună cu isteții lui prieteni artiști. Toate culorile pe care el și le refuzase și pe care Clara le folosise. Se scurgeau. Ca sângele. Ca mațele.

Loviseră hârtia și acesta era rezultatul.

— Ce spune asta despre Peter? întrebă Gamache.

— Chiar trebuie să ne uităm în caverna asta? șopti Myrna către el.

— Poate că nu, admise el. Dar există vreo diferență între astea — și le arătă pe cele de pe masă — și astea? Gesticulă spre podea. Vezi vreo îmbunătățire? Vreo evoluție?

Clara clătină din cap.

— Arată ca un exercițiu de la școala de artă. Vedeți aici?

Arătă cu degetul spre un model de tablă de șah dintr-una din picturile de pe masă. S-au aplecat cu toții, dând din cap.

— Fiecare elev dintr-o școală superioară de arte face ceva asemănător, ca să învețe despre perspectivă.

Sprâncenele lui Gamache se uniră, în semn că se gândește la asta. De ce ar picta așa ceva unul dintre cei mai de succes artiști din Canada? Și să includă un exercițiu învățat de copii la școală?

— Măcar e artă? întrebă Jean-Guy.

Era încă o întrebare bună.

Când Beauvoir îi întâlnise pentru prima dată pe acești oameni, în această

așezare, știa prea puțin despre artă și considera că tot ce știa era mai mult decât ar fi avut nevoie. Dar, după mulți ani în care interacționase cu lumea artei, devenise interesat. Într-un fel.

Ceea ce-l preocupa cel mai mult nu era arta, ci mediul. Competiția. Cruzimea ocazională. Ipocrizia. Afacerea urâtă care vindea creații frumoase.

Și felul cum această urâțenie se prefăcea câteodată în delict. Și cum acest delict degenera în crimă. Câteodată.

Jean-Guy îl plăcea pe Peter Morrow. O parte din el îl înțelegea pe Peter Morrow. Acea parte pe care Beauvoir o accepta foarte puțin.

Partea fricoasă. Partea pustiită. Partea egoistă. Partea de nesiguranță.

Partea lașă a lui Jean-Guy Beauvoir îl înțelegea pe Peter Morrow.

Dar, în timp ce Beauvoir luptase din greu ca să înfrunte această parte din el însuși, Peter fugise de ea, pur și simplu. Mărind prăpastia, ruptura.

Beauvoir învățase că nu frica făcea golul mai mare. Dar lașitatea, da.

Totuși, Jean-Guy Beauvoir îl plăcea pe Peter Morrow și era îngrijorat că acestuia i s-ar fi putut întâmpla ceva îngrozitor. Însă, cel puțin, nimeni n-ar fi ucis pentru picturile astea. Poate cu excepția lui Peter. Ar fi ucis ca să le ascundă.

Dar nu o făcuse, nu? De fapt, era departe de a le ascunde, ba chiar se străduise din răsputeri să le pună la loc sigur.

— De ce a păstrat astea? întrebă Jean-Guy. Și de ce i le-a dat lui Bean?

În loc să răspundă la întrebările lor, picturile dăduseră naștere chiar la mai multe.

Ruth plecase. Plictisită și, mai mult decât atât, un pic revoltată.

— Sunt revoltători, spusese ea, în caz că cineva nu înțelesese cum se simțea.

Plec să curăț litiera Rosei. Vrea cineva să mă ajute?

Era tentant și, la scurt timp după plecarea lui Ruth, se scuză și Gabri.

— Cred că ar trebui să curăț părul din scurgerea de la baie, spuse, în timp ce se îndrepta spre ușă.

Părea că lucrările lui Peter le aminteau oamenilor de corvoade dezgustătoare. În cazul în care plecase în lume pentru a găsi o cale de a fi util, probabil că nu asta avusese în minte.

Armand, Reine-Marie, Clara, Myrna și Jean-Guy rămaseră nedumeriți, adunați în jurul picturilor.

— În regulă, spuse Gamache, îndreptându-se spre canevasurile de pe podea. Acestea sunt cele mai recente lucrări. Trimise de Peter la sfârșitul primăverii. Sunt pe pânză, în timp ce lucrările de la început — făcu trei pași mari spre masa de pin — oferite lui Bean astă-iarnă sunt pe hârtie.

Priveau ca și când o vietate căzuse de la mare înălțime. Și se strivise de masă.

Nu puteau fi considerate un triumf. Sau un succes. Sau un sfârșit bun.

Dar acestea, știa și Gamache, nu erau nici pe departe un final. Acestea erau începutul. Erau borne de semnalizare. Repere.

Inuiții obișnuiau să ridice oameni de piatră ca instrumente de navigare, ca să-și marcheze drumurile. Să arate încotro merg și de unde vin. Drumul înainte sau drumul spre casă. *Inuksuit*, cum erau numite. Literal, un substitut al bărbatului. Când au fost descoperite de europeni, inițial au fost distruse. Apoi au fost disprețuite, ca elemente păgâne. Astăzi sunt recunoscute nu doar ca repere, ci și ca opere de artă.

Asta făcuse și Peter. Picturile puteau fi lucrări de artă, dar, mai mult decât

atât, erau repere, borne de semnalizare. Arătând pe unde fusese și unde urma să meargă. Drumul pe care călătorea din punct de vedere artistic, emoțional, creativ. Aceste picturi ciudate erau *inuksuit*-ul lui, înregistrând nu atât locul în care se afla, cât evoluția gândurilor și sentimentelor sale.

Picturile astea țineau locul unui bărbat. Interiorul lui Peter, expus.

Cu această nouă înțelegere a lucrurilor, Gamache se uită mai atent la cele șase picturi. Ce îi spuneau ele despre Peter?

La prima vedere, păreau a fi simple pete de vopsea. Cele mai recente, pe pânză, păreau încă mai violente decât primele.

— De ce unele sunt pictate pe hârtie, iar celelalte pe pânză? întrebă Reine-Marie.

Și Clara se întrebase același lucru. Se uita insistent la cele două grupuri. Sincer, îi păreau la fel de oribile. Nu puteai spune că cele pe pânză erau în mod evident mai bune și meritau păstrate, iar de celelalte, pe hârtie, se puteau lipsi.

— Cred că ar fi câteva motive, spuse ea. Ori nu a avut la dispoziție pânze atunci când le-a pictat pe primele trei, ori știa că sunt experimente. Care nu sunt menite să dureze.

— Dar astea sunt? Jean-Guy arătă spre lucrările de pe jos.

— Câteodată, magia funcționează, spuse Clara, și Gamache zâmbi ușor.

— Peter e un bărbat isteț, spuse Reine-Marie. Un artist de succes. Trebuie să-și fi dat seama că acestea nu sunt grozave. Nu sunt nici măcar bune.

Jean-Guy încuviință din cap.

— Exact. De ce să le fi păstrat? Și nu numai că le-a păstrat, dar le-a mai și dat altcuiva, a lăsat și pe altcineva să le vadă?

— Tu ce faci cu lucrările care nu-ți plac? o întrebă Reine-Marie pe Clara.

— Oh, pe cele mai multe dintre ele le păstrez.

— Chiar și pe cele pe care nu le-ai putut salva?

— Chiar și pe acelea.

— De ce?

— Păi, nu se știe niciodată. Într-o zi în care nu am ce face sau când sunt lipsită de inspirație, le scot și mă uit la ele. Câteodată le așez chiar pe una dintre laturi sau cu capul în jos. Asta îmi dă o perspectivă diferită. Îmi dezvăluie ce mi-a scăpat, ceva ce n-am văzut înainte. Vreun lucru mic pe care merită să-l urmăresc. O combinație de culoare, o serie de tușe, genul ăsta de lucruri.

Beauvoir se uită la picturile de pe jos. Numai o serie de atacuri cerebrale[5] le-ar fi putut explica.

— Le păstrezi pe cele care nu ți-au ieșit, spuse Myrna. Dar nu le expui.

— Adevărat, admise Clara.

— Jean-Guy are dreptate. Este un motiv pentru care Peter le-a păstrat pe-astea, spuse Gamache. Și un motiv pentru care i le-a trimis lui Bean.

Merse până la imaginile micuțe de pe masa uzată din lemn de pin.

— Care este cea despre care spuneai că reprezintă un zâmbet? o întrebă Gamache pe Myrna. Buzele? Nu le văd.

— Oh, aceea. Am uitat de ea, spuse. E undeva printre astea. Îl duse înapoi la cele expuse pe podea. Caut-o tu!

— Femeie sinistră, spuse el, dar nu protestă.

După un minut și ceva, Myrna deschise gura, dar Șeful o opri.

— Acum, lasă-mă! O s-o găsesc.

— Ei, eu merg afară, spuse Clara.

Și-au turnat limonadă și au mers în grădină, dar Beauvoir a rămas în spate, cu Șeful.

Gamache s-a aplecat asupra fiecărei picturi în parte, apoi s-a îndreptat de spinare și și-a prins mâinile la spate. S-a legănat ușor în față și înapoi, de la călcâi înspre vârful degetelor. De la călcâi înspre vârful degetelor.

Beauvoir s-a dat câțiva pași în spate. Apoi alți câțiva. Apoi a tras un scaun de la masa de pin și s-a urcat pe el.

— Nu se vede nimic nici de aici, de sus.

— Ce faci? întrebă Gamache, pășind spre Jean-Guy. Dă-te jos imediat de pe scaunul ăla.

— E rezistent. Mă ține.

Dar a sărit oricum jos.

Nu-i plăcuse tonul inspectorului.

— N-ai de unde să știi asta, zise Gamache.

— Și dumneata n-ai de unde să știi că n-o să mă țină, spuse Beauvoir.

Cei doi se holbară unul la celălalt până când un sunet îl făcu pe Gamache să se întoarcă. Myrna stătea în ușă, ținând în mână carafa de limonadă, goală.

— Vă întrerup?

— Deloc, spuse Șeful, forțându-se să zâmbească.

Apoi respiră adânc, expiră aerul și se întoarse spre Beauvoir, care încă îl privea fix.

— Îmi pare rău, Jean-Guy. Urcă-te la loc, dacă vrei.

— Nu, am văzut ce aveam de văzut.

Gamache avea sentimentul că Jean-Guy se referea și la altceva decât la picturi.

— Iată, spuse tânărul.

Gamache i se alătură.

Jean-Guy găsise zâmbetul. Zâmbetele.

Și Gamache și-a dat seama de propria greșeală. Căutase o singură pereche mare de buze. O vale care să formeze un munte. Dar Peter pictase o mulțime de guri, zâmbete micuțe, văi mici de veselie care mărșăluiau de-a lungul și în adâncul picturii.

Gamache rânji satisfăcut.

Cu ele, pictura nu era mai bună, dar era prima dintre lucrările lui Peter care îl făcea totuși să simtă ceva.

Se întoarse să se uite pe masă. Chiar și aceste picturi dădeau naștere unor sentimente, cu toate că nu știa dacă greața putea fi considerată o emoție. Dar, cel puțin, era ceva. În stomac. Nu în cap.

Dacă ăsta era un început, Armand Gamache se temea să afle încotro vor duce zâmbetele.

---

[5] Joc de cuvinte intraductibil. În original, „stroke", cu semnificația „tușă" și „atac cerebral".

Saptesprezece

Reine-Marie zâmbea.

Gamache îi arătase parada de buze minuscule. I-a luat un moment să-și dea seama ce sunt, dar Armand a știut când ea le-a descoperit.

Propriile-i buze s-au arcuit într-un rânjet. Apoi într-un zâmbet înțelept.

— Cum a putut să-mi scape așa ceva, Armand?

Se întoarse spre el, apoi înapoi spre pictură.

— Mi-a scăpat și mie. Jean-Guy le-a găsit.

— *Merci*, îi spuse ea ginerelui său, care se aplecă ușor în semn de mulțumire.

Se întrebă dacă el își dădea seama că asta era una dintre apucăturile lui Armand.

În timp ce Reine-Marie se întorsese iar spre pictură, Gamache își îndreptă atenția către celelalte două pânze de pe jos. Clara se uita țintă la ele.

— Ai găsit ceva? o întrebă.

Ea neagă din cap, apoi se aplecă mai mult asupra picturilor. Pe urmă se dădu înapoi.

Era ceva în tablourile astea, ceva asemănător buzelor? O imagine, o emoție pe care Peter o inclusese aici, așteptând să fie descoperită, precum o țară sau o planetă, ori vreo nouă specie ciudată?

Dacă era, nici Gamache, nici Clara nu au văzut-o.

Gamache simți niște ochi ațintiți asupra lui și presupuse că era Beauvoir, dar tânărul era ocupat să facă niște sandviciuri, în bucătărie.

Reine-Marie încă zâmbea privind buzele pictate. Clara examina celelalte două pânze.

Iar Myrna îl examina pe el.

Îl trase deoparte.

— Este prea mult pentru tine, Armand?

— Ce vrei să spui?

Myrna zâmbi subtil, apoi rânji.

— Ai observat schimbul de replici cu Beauvoir.

— Da.

Îl studie pentru un moment.

— Clara va înțelege dacă îi spui că trebuie să te oprești.

— Să mă opresc? O privi cu uluire. De ce aș face așa ceva?

— De ce te-ai repezit adineauri la Beauvoir?

— Se urcase cu picioarele pe scaun. Un scaun vechi de pin. Putea să se rupă.

— Să se rupă?

— Haide, râse Gamache. Nu crezi că vezi mai mult decât e cazul? M-am înfuriat pe moment pe Jean-Guy și i-am zis. *Point final*. Nu-i mare lucru. Las-o baltă!

Vocea lui era mai aspră când rostise ultimele două cuvinte. Iar ochii transmiteau un avertisment. *Nu întrece măsura!*

— Viața e făcută din „nu-i mare lucru", spuse Myrna, întrecând totuși măsura. Știi și tu asta. Nu așa spuneai despre crime? Rareori sunt provocate de un eveniment mare, ci mai degrabă de serii de întâmplări mici, aproape invizibile. Mai multe „nu e mare lucru" care se combină și dau naștere unei catastrofe.

— Unde vrei să ajungi?

Ochii lui n-au șovăit.

— Știi unde vreau să ajung. Aș fi nebună să ignor ce s-a întâmplat adineauri.

Și tu la fel. La suprafață, a fost un lucru mic. S-a urcat pe un scaun, l-ai certat. El s-a dat jos. Și dacă nu te-aș ști, dacă n-aș ști ce s-a întâmplat, n-aș crede ceva anume despre asta. Dar te știu. Și-l știu și pe Jean-Guy. Și știu că acel „rupt" înseamnă mai mult pentru tine, pentru el decât pentru majoritatea oamenilor.

Se țintuiau cu privirea, Gamache la fel de neîndurător. Fără să accepte că Myrna ar fi putut avea dreptate.

— E doar un scaun oarecare, spuse el, cu vocea joasă, dar deloc blândă.

Myrna clătină din cap.

— Dar nu e doar un bărbat oarecare. Este Jean-Guy.

— Dacă scaunul s-ar fi rupt, nu s-ar fi rănit, spuse Gamache. Era la o jumătate de metru de pardoseală.

— Știu. Știi și tu, spuse Myrna. Dar nu mai este vorba despre ceea ce știm, nu? Dacă viața ar fi doar rațională, ar fi mai puține războaie sau sărăcie, sau infracțiuni. Sau crime. S-ar deteriora mai puține lucruri. Reacția ta nu a fost rațională, Armand.

Gamache rămase tăcut.

Se uită la el îndeaproape:

— Este prea mult pentru tine?

— Prea mult? Ai idee despre lucrurile pe care le-am văzut? Și făcut?

— Am idee, spuse ea.

— Nu cred că ai.

O fixa cu privirea și un val de imagini o șterseră pe Myrna. Trupuri ciopârțite. Ochi sticloși. Scene terorizante. Cele mai rele lucruri pe care oamenii și le pot face unii altora.

Și fusese misiunea lui să se ia după dârele de sânge. În cavernă. Ca să înfrunte ce era acolo.

Și să o facă din nou. Iar și iar.

Miracolul nu era că ucigașul fusese prins, ci că omul din fața ei își păstrase umanitatea în ciuda tuturor acestor lucruri. Chiar și după ce el însuși fusese târât în cavernă Și rănit grav.

Și acum se oferise să se ridice iar și să fie de ajutor.

Și ea se oferise să-i dea un permis de trecere. Dar el nu-l luase.

— Nu sunt chiar atât de fragil, să știi, spuse Gamache. În plus, aici e vorba despre o dispariție, nu despre o crimă. Simplu.

Încercase să pară relaxat și reușise să pară doar obosit.

— Ești sigur? îl întrebă ea.

— Că nu e o crimă? întrebă, la rândul lui. Sau că e simplu?

— Ambele.

— Nu, admise el. Și ai dreptate într-o privință. Mai degrabă aș sta aici, la Three Pines. Să dorm, să savurez o limonadă la bistrou sau în grădină...

Ridică mâna, s-o oprească de la a comenta cu privire la așa-zisa grădină.

— Îmi place să fac numai ce vrem Reine-Marie și cu mine.

Pe măsură ce vorbea, Myrna simțea profunzimea năzuinței sale.

— Câteodată nu ai de ales, spuse el blând.

— Ai de ales, Armand. Întotdeauna ai de ales.

— Ești sigură?

— Vrei să spui că nu poți refuza s-o ajuți pe Clara?

— Vreau să spun că, uneori, un refuz face mai mult rău.

A lăsat cuvintele să se așeze între ei.

— De ce m-ai ajutat, acum câteva luni? o întrebă. Știai că e periculos. Știai că ajutorul ăsta poate genera consecințe teribile pentru tine, pentru sat. De fapt, aproape că a generat. Totuși, ai făcut-o.

— Știi de ce.

— De ce?

— Pentru că viața mea și acest sat și-ar fi pierdut întreaga semnificație, dacă ți-am fi întors spatele.

El zâmbi:

— *C'est ça*. La fel e și pentru mine, acum. La ce folosește vindecarea, dacă viața astfel salvată este imatură și egoistă, dominată de frică? Există o diferență între a fi în sanctuar și a te ascunde.

— Cu alte cuvinte, trebuie să părăsești sanctuarul ca să-l meriți? întrebă ea.

— Tu ai făcut-o, zise el.

Îl privi trecând înapoi spre bucătărie. Șchiopătatul abia se mai vedea. Tremuratul mâinii drepte aproape că-i trecuse de tot.

Gamache li se alătură Clarei și lui Reine-Marie.

— Ceva nou?

Ar fi putut spune însă după expresia fețelor lor că nu găsiseră nimic altceva în picturi.

— Asta nu înseamnă că nu e ceva acolo..., se pierdu ușor vocea Clarei.

Ciudățenia era, își dădea Gamache seama, ținând cu privirea celelalte două pânze de pe podea, că, deși nu exista nicio imagine fățișă care să evoce un sentiment, simțea totuși ceva, uitându-se la ele.

Erau, pe cât putea spune, simple amestecături de vopsele aflate în coliziune.

De ce le trimisese Peter pe acestea, precum și vesela pictură cu buze? Ce văzuse Peter în ele, și îi scăpa lui Gamache? Și îi scăpa Clarei? Le scăpa tuturor?

Ce scăpa din picturile astea, rămânând nedetectabil?

— Jean-Guy? îl chemă Gamache, iar tânărul puse deoparte cuțitul de pâine și i se alătură.

— *Oui?*

— Poți să mă ajuți?

Gamache ridică una dintre pânzele de pe podea.

— Clara, putem să punem asta pe perete?

Jean-Guy ținea de un colț, Gamache de altul, în timp ce Clara bătu un cui. Apoi și pe celelalte. Trei crime împotriva artei, fixate pe zid.

Încă o dată, au pășit cu toții în spate, ca să evalueze mai bine lucrările.

Apoi au mai pășit o dată. Evaluând. Pășind. Evaluând. Ca o foarte, foarte înceată retragere. Sau ca un bocet.

S-au oprit când au ajuns cu spatele la zid. Distanța și perspectiva nu îmbunătățiseră picturile.

— Ei bine, mie mi-e foame.

Beauvoir plecă spre insula din bucătărie și luă farfuriile cu sandviciurile pe care le făcuse; Myrna luă carafa cu limonadă, pe care o umpluse din nou, și se îndreptară împreună spre ușa ce dădea în grădina din spate, târându-i și pe ceilalți după ei. Departe de picturi, în ziua călduroasă de vară.

Mușteleе se odihneau pe sandviciul cu șuncă al Clarei. Nu le mai gonea. Li-l lăsase lor.

Nu-i era foame. Stomacul ei era supărat. Nu-i era chiar greață. Nu de ceva ce mâncase. Mai degrabă de ceva ce văzuse.

Acele picturi o supăraseră. În timp ce prietenii ei mâncau și vorbeau, ea se gândea la picturi.

Când le văzuse pentru prima dată, în camera lui Bean, se amuzase. Mai ales de buze. Văzându-le în propria casă, devenise ultrasensibilă. Era un fel de boală. Orizontul nu mai era sigur. Avusese loc o schimbare, o răsturnare de situație.

Era geloasă? Era posibil acest lucru? Se temea cumva că aceste picturi făcute de Peter chiar dădeau semnalul unei lansări importante pentru el, ca artist? Chiar dacă erau ridicole acum, puteau să-l conducă spre geniu? Și tocmai la capătul acestui gând era cocoțat un altul. Un geniu mai mare decât al ei?

După ce simțise o ușoară îngâmfare în legătură cu Peter și gelozia lui meschină, ea era oare mai bună? Sau, de fapt, mai rea? Geloasă și ipocrită, și gata să judece. Oh, Doamne!

Dar mai era ceva. Un alt loc spre care au dus-o gândurile. Altceva care slujea drept acoperire.

Prietenii ei discutau însuflețit despre picturi și motivul pentru care Peter i le trimisese lui Bean.

— Am întrebat asta acum o oră, protestă Jean-Guy. Și nimeni nu m-a ascultat. Myrna întreabă acum și brusc este o întrebare excepțională?

— Soarta crudă a avangardiștilor, *mon beau*, spuse Reine-Marie, apoi se întoarse spre Myrna.

— Deci, ce crezi?

În timp ce ei discutau, Clara stătea cu paharul de limonadă în mână, alunecos

din pricina condensului, și își analiza sentimentele.

— Clara?

— Hm?

Se uită la Myrna, care-i zâmbea, în mod evident amuzată.

— Unde ai plecat? întrebă Myrna.

— Oh, mă bucuram de grădină. Și mă întrebam dacă aș putea pune mai mult sângele-voinicului pe spalierele alea.

Myrna o privea acum cu mult mai puțin amuzament. Precum celor mai mulți dintre noi, Myrnei Landers nu-i plăcea să fie mințită. Dar, în mod diferit față de mulți dintre noi, era dispusă să spună lucrurilor pe nume.

— La ce te gândeai, de fapt?

Clara respiră adânc, adânc.

— Mă gândeam la picturile lui Peter și la felul în care mă fac ele să mă simt.

— Și cum te fac să te simți? întrebă Reine-Marie.

Clara privi chipurile îndreptate spre ea.

— Tulburată, spuse. Cred că picturile mă sperie puțin.

— De ce? întrebă Gamache.

— Pentru că am impresia că știu de ce i le-a trimis lui Bean.

Se aplecară cu toții spre ea.

— De ce? întrebă Beauvoir.

— Prin ce e Bean altfel decât cei mai mulți dintre oameni? întrebă Clara, la rându-i.

— Păi, nu știm dacă e fată..., spuse Reine-Marie.

— ... sau dacă este băiat, completă Gamache.

— Bean este un copil, spuse Beauvoir.

— Adevărat, zise Clara. Toate astea sunt adevărate. Dar mai este ceva prin care Bean e altfel.

— Bean este altfel, spuse Myrna. În familia Morrow, unde este de așteptat ca fiecare să se conformeze, Bean n-o face. Probabil că Peter s-a identificat cu acest fapt. S-ar putea chiar să vrea să răsplătească asta.

— Și a trimis aceste picturi oribile drept răsplată? întrebă Beauvoir.

— Într-un fel, zise Myrna. Faptul în sine este mai important decât obiectul concret.

— Spune-i asta unui copil care primește șosete de Crăciun, spuse Beauvoir.

— Întreabă un copil care primește o steluță aurită în caietul de teme, zise Myrna. Abțibildul este inutil, dar faptul în sine este neprețuit. Simbolurile sunt puternice, mai ales pentru copii. De ce credeți că vor trofee și medalii? Nu pentru că se joacă sau cumpără lucruri cu ele, ci pentru ceea ce reprezintă.

— Aprobarea, încuviință Reine-Marie.

— Corect, spuse Myrna. Și când unchiul Peter i-a trimis lui Bean picturile, l-a făcut pe acest copil să se simtă deosebit. Cred că Peter s-a identificat cu Bean, îl înțelege și vrea să-i spună că este în regulă să fii diferit.

Myrna o privi pe Clara, așteptând aprobarea ei. Așteptând steluța aurie.

— Acesta ar putea fi un motiv, spuse Clara. Dar cred că, de fapt, e mai simplu de-atât.

— Adică? întrebă Beauvoir.

— Cred că Peter știa că Bean poate păstra un secret.

Bean ținuse secret propriul său sex. Presiunea de a spune trebuie să fi fost

enormă, dar Bean nu spusese nimănui. Nici familiei. Nici colegilor de la școală. Nici profesorilor. Nimănui.

— Peter știa că picturile vor fi în siguranță cu Bean, spuse Reine-Marie.

— Dar, dacă erau secrete, de ce nu le-a ținut la el? întrebă Jean-Guy. Nu se aflau în cea mai mare siguranță la el?

— Poate a crezut că el însuși nu este în siguranță, spuse Gamache. La asta te gândești, nu-i așa?

Clara confirmă din cap. Ăsta era sentimentul pe care-l avea, de unde și golul din stomac. Peter fusese nevoit să țină secrete aceste picturi.

Privi spre casă.

Dar ce era ascuns în aceste desene ciudate? Ce dezvăluiau ele?

Optsprezece

— *Un poem începe ca un nod în gât*, spuse Armand Gamache, luând loc pe unul dintre scaunele albe, de plastic, ale lui Ruth.

— Îl faci să sune ca un cocoloș de blană, spuse Ruth.

Turnase scotch într-un pahar, fără să-i ofere și lui.

— Ceva s-a stricat. Poemele mele sunt șlefuite fin, fiecare nenorocit de cuvânt este ales cu grijă.

Rosa adormise în cuibul ei de pături, lângă scaunul lui Ruth, totuși lui Gamache i se păru că vede ochii răței mijiți. Pândindu-l.

N-ar fi fost atât de enervant dacă nu și-ar fi spus mereu în minte că este doar o rață. Doar o rață. O rață care nu te enervează.

— Ei, tu ai spus-o.

Gamache își luă ochii de la rața care îl veghea.

— Am spus-o?

— Da.

Bucătăria lui Ruth era plină cu obiecte găsite, inclusiv scaunele și masa de plastic. Inclusiv o sticlă de scotch, găsită în vitrina cu lichioruri a lui Gabri. Inclusiv Rosa. Găsită sub formă de ou, după cum știa Gamache. Într-o dimineață de Paști, Ruth descoperise cuibul pe helești din parcul satului și pipăise cele două ouă dinăuntru. Atingerea le întinase, iar ouăle fuseseră abandonate de mamă. Așa că Ruth le-a luat acasă. Toată lumea a presupus, evident, că va face din ele o omletă. În schimb, bătrâna poetă a făcut ceva de-a dreptul nefiresc pentru ea. A încropit un incubator dintr-o flanelă și a încălzit ouăle în cuptor. Le-a întors de pe-o parte pe alta, le-a supravegheat, a rămas trează până noaptea, târziu, în caz că vor începe să

eclozeze și puii vor avea nevoie de ea. Și-a plătit și factura de la Hydro-Québec, doar ca să fie sigură că nu va rămâne fără curent. A plătit-o cu banii găsiți la Clara acasă.

S-a rugat.

Rosa a eclozat de una singură, dar sora ei, Flora, s-a luptat ca să iasă. Astfel încât Ruth a ajutat-o. Jupuind coaja. Crăpând-o mai mult.

Și acolo, înăuntru, era Flora. Privind în acei ochi bătrâni, trudiți și îngrijorați.

Flora și Rosa s-au atașat de Ruth. Și Ruth s-a atașat de ele.

Au urmat-o peste tot. Dar, în timp ce Rosa prospera, Flora era tot mai plăpândă.

Din cauza lui Ruth.

Flora fusese sortită să lupte ca să-și găsească drumul spre lume. Această bătălie ar fi trebuit s-o facă mai puternică. Ajutorul lui Ruth o slăbise. Până când, într-o noapte, târziu, Flora murise în aceleași mâini care o ajutaseră.

Confirmase toate temerile lui Ruth. Grija ucide. Nu poate ieși nimic bun din a-i ajuta pe alții.

Așa că Ruth și-a făcut un crez din a întoarce spatele. Nu pentru ea, ci ca să-i protejeze pe cei pe care-i iubea.

— Ce vrei? întrebă ea.

— *Un poem începe ca un nod în gât. Un sentiment al greșelii*, continuă Gamache citatul. *Un rău de casă, un rău de iubire.*

Ruth îl privi cu asprime peste buza paharului de sticlă, cel găsit în casa lui Gamache.

— Știi citatul, spuse ea, cuprinzând paharul cu mâinile-i costelive. Nu este al

meu, după cum știi.

— Nici măcar nu e o poezie, spuse Gamache. Este dintr-o scrisoare trimisă de poetul Robert Frost unui prieten, în care îi descria cum compune.

— Și unde vrei să ajungi?

— Este la fel pentru orice formă de artă? întrebă el. O poezie, un cântec, o carte.

— O pictură? întrebă ea, cu ochii urduroși plini de istețime, ca o barracuda care îl fixa de pe fundul unui lac rece.

— O pictură începe cu un nod în gât? Cu o impresie de ceva greșit? Cu un rău de casă, un rău de iubire? întrebă el.

Cu vederea periferică o zărea pe Rosa trează, supraveghindu-și mama. Îndeaproape.

— Cum dracu' aș putea să știu?

Dar, în cele din urmă, sub privirea răbdătoare a lui Gamache, lăsă să scape o scurtă încuviințare.

— Cele mai bune așa încep, da. Noi ne exprimăm în diferite moduri. Unii aleg cuvintele, alții notele, alții pictura, dar toate astea vin din același loc. Însă există ceva ce trebuie să știi.

— *Oui?*

— Fiecare act autentic al creației este mai întâi un act al distrugerii. Picasso a spus-o, și e adevărat. Nu construim pe ceva vechi, ci dărâmăm. Și apoi o luăm de la capăt.

— Dărâmați tot ceea ce este familiar, confortabil, spuse Gamache. Trebuie să fie înfricoșător. Cum bătrâna poetă tăcea, o întrebă: Ăsta este nodul din gât?

— Pot să te întreb ceva? spuse Clara.

Olivier era ocupat cu pregătirea meselor din bistrou pentru prânz. Unul dintre ospătari anunțase că este bolnav și rămăseseră cam puțini.

— Poți tu să împăturești șervetele?

Fără să aștepte răspunsul ei, îi înmână un morman de pânzeturi albe.

— Cred că da, zise Clara nesigur.

Olivier căuta în sertarul lui cuțite, furculițe și linguri vechi de argint, care să se potrivească între ele, să fie la fel. Apoi le-a separat. Întâi le-a potrivit, apoi le-a amestecat.

— Știi unde s-a dus Peter? îl întrebă Clara.

Olivier se opri, cu o lingură în mână, ca un microfon.

— De ce mă întrebi asta?

— Pentru că erați prieteni buni.

— Cu toții eram. Suntem.

— Dar cred că în special tu cu el erați apropiați. Cred că, dacă ar fi spus cuiva, tu ai fi fost acela, zise Clara.

— Ție ți-ar fi spus, Clara, răspunse Olivier, reapucându-se să aranjeze mesele. Despre ce vorbim?

— Deci, nu ți-a spus?

— N-am auzit de el de când a plecat. Olivier se opri din ce făcea și o privi fără ocolișuri. Aș fi spus ceva mai repede, când am văzut că nu apare. Nu te-aș lăsa niciodată să te perpelești așa.

Adusese mai multe tacâmuri de argint și Clara împăturea șervetele. Se roteau în jurul unei mese, apoi treceau la alta.

— Când ai plecat din Three Pines..., începu ea, dar Olivier o întrerupse.

— Când am fost îndepărtat, o corectă el.

— Ți-a fost dor de Gabri?

— În fiecare zi. Tot timpul. Abia așteptam să mă întorc acasă. Era singurul lucru pe care-l doream.

— Dar mi-ai spus că, în acea noapte în care ai revenit, ai stat aici — flutură un șervet spre firida ferestrei —, prea înfricoșat ca să intri.

Olivier continuă să aranjeze masa, asigurându-se, cu mâinile sale pricepute, că argintăria cea veche este amestecată și așezată cum se cuvine.

— De ce anume te temeai? întrebă Clara.

— Ți-am spus deja.

Se mutaseră la altă masă, căreia îi dădeau roată, aranjând-o.

— Dar am nevoie să aud din nou. Este important.

Îi privea capul blond, cu început de chelie, aplecându-se deasupra scaunelor, ca și când locurile acelea goale ar fi fost sfințite.

Olivier se îndreptă atât de repede, încât Clara tresări.

— Mi-a fost teamă că nu mai aparțin acestui loc. Stăteam aici și vă vedeam pe toți înăuntru, râzând, simțindu-vă bine. Păreați atât de fericiți. Fără mine. Gabri părea atât de fericit.

— Oh, Olivier.

Îi întinse un șervet și el își îngropă fața în pânza albă. Își frecă ochii și își șterse nasul și, pentru un moment după ce a lăsat jos șervetul, a părut să fie în regulă. Dar apoi o altă picătură își făcu drum pe obrazul lui. Apoi alta. Nu părea conștient de ceea ce i se întâmplă.

Și poate, gândi Clara, chiar era. Poate că acum starea asta era normală pentru Olivier. Poate, din când în când, pur și simplu plângea. Fără durere sau tristețe. Lacrimile erau numai amintiri copleșitoare, prefăcute în apă, prelingându-se afară. Clara aproape că putea să vadă imaginile din interiorul lacrimilor. Era iarnă. O noapte amară și rece. Și Olivier stătea afară, în fața bistroului. Vedea, prin ochiurile de geam înghețate, bușteni din cămin. Vedea băuturile și masa festivă. Își vedea prietenii, îl vedea pe Gabri. Nu doar continuând să trăiască, ci părând chiar fericit. Fără el.

Acum nu mai era dureros, dar lucrul ăsta nici nu putea fi uitat.

— Știi că i-a fost așa de dor de tine, că era să moară, spuse Clara. N-am văzut niciodată pe nimeni atât de trist.

— Știu asta, acum, spuse Olivier. Și știam și atunci. Dar să-l văd...

Cuvintele pieriră. Flutură șervetul și Clara știu ce voia să spună și cum se simțea. Și în lacrimile lui văzu toate fricile, incertitudinile și îndoielile lui Olivier.

Văzu tot ce avea și fusese pe cale să piardă.

— Știu, spuse ea.

Olivier o privi cu ciudă, de parcă i-ar fi încălcat teritoriul. Dar iritarea i-a dispărut când i-a văzut expresia.

— Ce s-a întâmplat? o întrebă el.

— Peter i-a trimis lui Bean, în Toronto, niște picturi.

— *Oui*, spuse el. Mi-a spus Gabri.

— Ți-a spus și cum arată?

— Un pic, se strâmbă Olivier. Ca să privim partea bună a lucrurilor, de când le-a văzut, Gabri a curățat scurgerile din pensiune și acum râcâie mâzga din cuptor.

Olivier își smuci capul spre ușile batante de la intrarea în bucătărie. Mă gândesc să atârn acasă unele dintre picturile lui Peter.

Fără să vrea, Clara rânji.

— Zece dolari, și sunt ale tale.

— Mă tem că va trebui să-l plătești cu mai mult de-atât, spuse Gabri.

Ieșise din bucătărie, ținând în sus, ca la ieșirea din secția de chirurgie, mâinile cu mănuși de cauciuc galben-strălucitor.

— Nu sunt chiar așa de rele, spuse Clara.

Gabri se holbă la ea cu neîncredere. Era clar, pacientul nu mai avea nicio speranță.

— Bine, nu sunt grozave, admise Clara. Dar când te-au făcut ultima oară picturile lui Peter să simți ceva, orice, nu mai spun să te inspire să faci ceva?

— Nu cred că sunt foarte mulți artiști care să-și dorească să te pună pe fugă, spuse Gabri, râcâind mănușile.

— De fapt, unii vor. Vor să provoace. Să miște și să urnească prejudecățile. Să stârnească.

— Peter? întrebă Olivier, și Clara trebui să-și amintească faptul că el nu văzuse ultimele picturi.

— Ce ai simțit când te-ai uitat la ele? îl întrebă ea pe Gabri.

— Revoltă.

Dar Clara aștepta, și îl văzu pe Gabri gândindu-se mai bine.

— Erau groaznice, spuse el în final, dar erau, totodată, într-un fel amuzante. Atât de idioate, în mod ridicol, cumva naive. Aproape înduioșătoare.

— Peter? întrebă din nou Olivier.

— Cred că ce m-a supărat au fost toate culorile alea amestecate...

— Peter? întrebă Olivier. Culori? Fiți serioși.

— Și nici măcar n-ai văzut buzele, zise Clara.

— Ce buze? întrebară cei doi într-un glas.

— Într-un tablou, Peter a pictat buze zâmbitoare. Într-un fel, e genial.

Chiar când a spus asta s-a simțit frivolă, fără control. Gabri icnea dezgustat la gândul că i-ar putea plăcea ceva pe care el nu-l văzuse altfel decât ușuratic și urât mirositor. Dar Olivier o privea.

— Ce s-a întâmplat? o întrebă din nou, încet.

Clara a știut atunci că acele picturi, mai ales cea cu buze, erau ferestrele ei cu ochiuri. Rame prin care putea vedea în viața lui Peter. Precum Olivier, privindu-l pe Gabri în acea noapte rece de iarnă.

Și, la fel ca Olivier, a văzut limpede că Peter era fericit. Acesta era mesajul picturilor. Peter experimenta, căuta. Lăsase în urmă tot ceea ce fusese sigur din punct de vedere artistic. Rupsese frânghiile, regulile și naviga liber, lăsând în urmă lumea cunoscută. Explorând. Și își trăia cu adevărat viața.

Lucrările erau un dezastru. Dar exprimau emoții.

Clara se uitase prin ferestrele acestor lucrări și văzuse că Peter era fericit.

În sfârșit.

Fără ea.

Olivier privi de jur împrejur prin bistrou după un șervet pe care să i-l dea Clarei. Abia atunci observă că ea răsucise pânzeturile în tot felul de forme. Intenționat sau nu, șervetele arătau ca niște creaturi din adâncuri. Aruncate la mal, în Three Pines. Aterizate pe mesele din bistrou.

Olivier îi oferi un șervet Clarei, care îl luă fără mirare. Nu și-a dat seama că ea le făcuse. Și nu-și dădea seama că plânge. Își tampona obrajii cu o creatură din mare și se întrebă ce vedea Olivier în lacrimile ei.

Gamache arunca mingea și îl privea pe Henri țopăind după ea prin iarba înaltă, împestrițată cu flori de câmp.

El și Henri urcaseră dealul și ieșiseră din sat, până la pajiștea din spatele morii vechi. Simțea nevoia să fie singur cu gândurile lui.

Gamache știa că ceea ce-i spusese Ruth despre procesul de creație avea o semnificație. O importanță. Și se simțea pe marginea răspunsului. Aproape acolo.

Aruncare, aport. Aruncare, aport.

Un sentiment al greșelii. Un rău de casă. Un rău de iubire. Cuvintele lui Robert Frost îi dădeau târcoale.

Un nod în gât. Fiecare act de creație vine din același loc, spusese Ruth. Și fiecare act de creație a fost întâi un act de distrugere.

Peter își dezmembrase propria viață. O desfăcuse în bucăți. Și înlocuise fiecare lucru cu ceva nou. Reconstruise.

Aruncare, aport.

Iar tablourile erau instantanee ale acestui proces.

De aceea a vrut să le păstreze. Ca pe un testament. Ca pe un catalog de călătorie. Un jurnal.

Brațul lui Gamache se opri. Henri, dând puternic din coadă, se zgâia la mâna și la mingea care coborau încet.

Apoi Gamache aruncă, și amândoi, câinele și mingea, s-au avântat pe pajiște.

Peter își părăsise căminul, din punct de vedere fizic, emoțional și creativ.

întorsese spatele oricărui lucru familiar, oricărui lucru sigur.

De unde, odată, folosea culori neutre, acum folosea culori strălucitoare, vibrante.

De unde, odată, imaginile lui erau controlate din scurt, acum erau haotice, nesupuse. Nebunești.

De unde, odată, picturile lui erau aproape dureros de autosuficiente și chiar pretențioase, acum erau naive, jucăușe.

De unde, odată, Peter se supunea regulilor, acum le încălcase. Primul său act de distrugere. Experimenta culoarea, perspectiva, distanța și spațiul. Încă nu era prea bun. Dar, dacă Peter încerca în continuare, avea să ajungă acolo unde își dorea să fie.

Acest nou Peter era doritor să încerce. Doritor să greșească.

Gamache păși înainte, apropiindu-se de răspuns. Simțindu-l chiar în fața lui. Henri pierduse mingea în ierburile dese și se înțepenise acolo, cu fundul în sus și nasul în jos.

Din când în când privea spre Gamache, pentru îndrumare, dar Armand avea propria sa căutare.

De unde, odată, picturile lui Peter erau abstracte, acum... acum.

Henri își ridicase capul în semn de triumf. Cu mingea în gură, plus un smoc zdravăn de flori de câmp și iarbă.

Henri îl fixa pe Gamache. Și Gamache pe el. Amândoi aveau la ce să se uite.

— Bună treabă, îi spuse Armand lui Henri. Luă mingea de tenis plină de salivă și prinse ciobănescul în lesă, repetând: Bună treabă.

S-au grăbit înapoi spre Three Pines, gândurile lui Gamache alergând înaintea

lor.

Cu toate că trăise la țară, Peter ținuse natura la distanță, ferindu-se de ea ca de un teritoriu al amatorilor. Vieți liniștite, peisaje. Toate prea figurative, prea evidente. Fără valoare pentru un mare artist. Ca el. Care vedea lumea ca fiind mai complexă. Mai abstractă.

Gamache presupusese că vopselele aruncate pe ultimele lucrări ale lui Peter erau exerciții, însă tot abstracte. Reprezentau primele încercări ale unei minți curate de a fi mizerabilă.

Dar dacă Peter lăsase totul în urmă, de ce să nu-și fi lăsat, la fel de bine, și stilul?

Dacă nu erau abstracte?

Dacă Peter pictase ceea ce văzuse?

Gamache ciocăni la ușa Clarei, apoi deschise.

— Clara?

Niciun răspuns.

Cercetă cu privirea parcul din sat, apoi se uită spre bistrou.

— La naiba cu asta, spuse, intrând în casa Clarei.

El și Henri găsiră picturile acolo unde le lăsaseră, atârnate pe peretele bucătăriei.

Se uită fix la ele, apoi merse spre picturile rămase pe masa de la bucătărie, cu colțurile țintuite de solnițele de sare și piper și de cana ciobită de cafea.

Și-a scos telefonul, a făcut câteva poze, apoi a plecat.

A condus până la Cowansville, unde s-a putut conecta la internet cu viteză mare, și a trimis pozele prin e-mail. S-a uitat la ceas.

Patru și treizeci și cinci. Nouă și treizeci și cinci seara în Scoția. Târziu, prea târziu ca să aștepte răspuns. Și totuși, Gamache a petrecut în mașină următoarele douăzeci de minute, holbându-se la telefon. Sperând să apară un mesaj.

Dar nu a primit nimic.

Așa că a condus înapoi spre Three Pines, gândindu-se la citatul lui Robert Frost. Îi venise în minte cu ani în urmă și își amintise de el pentru că, dacă un poem poate începe ca un nod în gât, tot așa poate începe și o investigație a unei crime.

La fel și o crimă.

Nouăsprezece

— Ceva nou? își întrebă Reine-Marie soțul, când acesta se strecură înapoi în pat.

— Nimic, șopti el.

Era puțin după ora trei dimineața când s-a dus să-și verifice e-mailul. Henri ridicase capul, însă chiar și câinele era prea obosit ca să îl ia în serios.

Gamache se conectase la internet prin telefon, cutremurându-se la auzul bipăitului și al țiuitului care au umplut noaptea tăcută. În cele din urmă, mesajele începuseră să se încarce.

Mirese din Rusia.

Câștiguri la loterie.

Niște mesaje de la un prinț din Nigeria, dar nimic din Scoția.

Acolo era ora opt dimineața. Sperase ca polițistul Stuart să fie în schimbul de dimineață. De asemenea, sperase ca polițistului Stuart să-i pese suficient de mult de mesaj, încât să și acționeze.

Aceasta era, ca să spunem adevărul, a treia oară în acea noapte când Gamache își verifica e-mailul. Primele două fără vreo speranță reală, dar de data asta chiar avea o șansă.

Se întoarse în pat și căzu din nou într-un somn agitat.

O oră mai târziu, s-a ridicat din nou. În timp ce se prelingea ușor pe scări, a văzut un pătrat de lumină venind din birou. Nu-și amintea să fi lăsat vreo lampă aprinsă, și zâmbi, stând în cadrul ușii.

— Ceva nou?

— *Tabarnac*! tresări Beauvoir. M-ai speriat ca dracu'. Domnule.

— Sper că nu. Gamache se apropie, uitându-se peste umărul lui Jean-Guy. Ceva pornache?

— Dacă asta înțelegi prin așteptarea de veacuri pentru nenorocita asta de conexiune prin telefon.

— Îmi amintesc când..., începu Gamache, răsplătit de Jean-Guy cu o privire ursuză.

În cele din urmă, mesajele au început să sosească.

— *Rien*, spuse Beauvoir, împingându-se în spate de la birou. Nimic.

Cei doi bărbați se îndreptară spre camera de zi.

— Crezi că polițistul ar putea recunoaște vreuna dintre picturile alea? întrebă Beauvoir, stând pe brațul canapelei.

Gamache căzu într-un fotoliu, își încrucișă picioarele și își aranjă halatul.

— Cinstit vorbind, sper doar să nu-mi șteargă mesajele, pur și simplu.

— Chiar crezi că tablourile alea reprezintă peisaje?

Beauvoir părea prea puțin convins.

— Cred că există o posibilitate să fie așa.

Poate, gândi Gamache, picturile lui Peter reprezentau într-adevăr niște borne, înregistrând locurile pe unde trecea. *Inuksuit*-ul lui.

— Dacă alea sunt peisaje, Scoția trebuie să fie un loc tare ciudat.

Gamache râse.

— N-am spus că se pricepe la asta.

— Hai, pe bune.

— Ar putea fi ca impresioniștii. Ei pictau natură, dar era ca și cum își pictau sentimentele.

— Atunci e posibil să nu-i fi plăcut prea mult Scoția.

Beauvoir alunecă de pe brațul canapelei, aterizând pe unul dintre locuri.

— Dar, dacă era atât de interesat să experimenteze pictarea peisajelor, n-ar fi putut-o face în Paris sau Veneția? De ce Scoția?

— Și de ce Dumfries? spuse Gamache.

Trase de el să se ridice.

— Înapoi la culcare.

Dar, chiar în acel moment, se auzi un *bing*.

Se uitară unul la altul. Venise un mesaj.

Reine-Marie pipăi patul lângă ea. Se răcise. Se ridică în capul oaselor și privi pe fereastră. Soarele nu se trezise încă. Dar Armand, da.

Și-a pus halatul și a coborât scările. De data asta, a urmat-o și Henri, cu unghiile țăcănind pe podeaua de lemn.

— Armand?

În camera de zi era întuneric, dar se vedea lumină venind din birou.

— Aici, auzi o voce familiară.

— Ceva nou? întrebă ea.

— Ceva, spuse Jean-Guy dându-se la o parte, astfel încât să poată vedea și soacra lui. Cred.

Gamache îi oferi lui Reine-Marie scaunul său.

Ea se așeză și privi ecranul.

— *Este cosmic*, citi, apoi se uită la soțul ei. Nu înțeleg. Crezi că a vrut să spună „comic"?

Armand și Jean-Guy se zgâiau la mesajul acela scurt cu la fel de multă

confuzie pe cât simțea și ea.

Polițistul Stuart răspunsese la mesajul lui Gamache cu două cuvinte scurte.

Este cosmic.

Robert Stuart se afla în bar noaptea trecută, când iPhone-ul bâzâise. Îl programase în așa fel încât să sune diferit, în funcție de tipul de mesaj primit.

Ăsta era clar de la serviciu și în mod normal nu i s-ar fi întâmplat niciodată să-l verifice, dacă bărbatul de pe scaunul alăturat n-ar fi sporovăit încontinuu despre cum l-au falimentat taxele și impozitele.

Stuart și-a luat iPhone-ul și s-a scuzat cu o ridicare din umeri ignorată de celălalt, care a continuat să bolborosească. Așa că și-a luat iPhone-ul și halba și s-a retras într-un colț liniștit.

Mesajul era de la bărbatul din Canada. Francezul cu accent ciudat. Mesajul nu părea important.

Polițistul Stuart a lăsat telefonul jos. E-mailul servise scopului său, permițându-i să scape. Mesajul în sine putea aștepta până dimineață.

Și-a sorbit berea și a privit în jur, dar ochii îi tot cădeau pe masa uzată din lemn. În cele din urmă, a luat telefonul și a deschis mesajul. Ochii i s-au mărit puțin, cu interes, apoi a deschis documentul atașat.

Trecu repede peste picturi, clătină din cap și se simți ușor dezamăgit. Nu știa prea multe despre artă, dar recunoștea porcăriile, atunci când le vedea. Era bucuros că Apple nu realizase încă o cale de a transmite și mirosul.

Și totuși. Și totuși. Era acolo ceva, mai ales într-una dintre imagini. Canadianul, anchetator la Omucideri, retras din activitate, după cum mărturisise el însuși, nu-i ceruse să fie critic de artă. Ci doar îl rugase să-i spună dacă vreunul

dintre locurile acelea îi părea cunoscut.

Nu-i părea. Adevărul este că nu arătau ca niște „locuri". Ci doar ca niște pete de vopsea strălucitoare.

În afară de una singură. Una care avea vopsea strălucitoare, și încă ceva.

— Hei, Doug! A făcut cu mâna unui prieten. Vrei să te uiți la asta?

Doug luă telefonul, părând să aibă probleme cu focalizarea.

— Ce naiba e asta?

— Ți se pare cunoscut?

— Arată ca o migrenă.

Îi aruncă telefonul înapoi lui Stuart.

— Mai uită-te o dată, băi boașe ce ești, spuse Stuart. Cred că știu unde e locul ăsta.

— E un loc? Doug luă telefonul și se mai uită o dată. Pe Pământ? Bieții de ei.

— Nu doar că e pe Pământ, ci e chiar în josul drumului.

— Ești supărat rău, spuse Doug, continuând să examineze pictura. Apoi ochii i se măriră de uimire și-l privi pe Stuart: Speculații, flăcău.

— Da, spuse Stuart. Așa cred și eu. E cosmic.

În dimineața următoare, polițistul Stuart s-a trezit devreme și a condus șase mile spre nord. Când a parcat mașina și s-a dat jos, soarele abia răsărise, împrăștiind negura.

Și-a pus cizmele de cauciuc și și-a luat telefonul cu el. Polițistul Stuart a pășit pe iarbă, studiind fotografiile trimise de Gamache.

Odată ieșit de pe drum, observă că pământul se înmuiase și se trezi într-un vad unde se adunaseră negura și ceața. Purta un pulover, dar ar fi vrut, dintr-odată,

ca acesta să fi fost mai gros și mai greu. Și tot dintr-odată și-a dorit să nu fi fost singur.

Polițistul Stuart nu era dăruit cu avânturi ale imaginației. Nu mai mult decât oricare alt celt. Dar stând acolo, cu toată culoarea scursă din lume, cu multă culoare scursă din el, toți demonii din poveștile bunicii sale materne se reîntorseseră. Avertismentele bunicului patern se reîntorseseră.

Fantomele de demult, sufletele neliniștite, spiritele malefice se reîntorseseră. Ele luaseră toate culorile din lume și le turnaseră în jurul lui, în negura scursă.

— Adună-te, își spuse. Fă-o repede, apoi întoarce-te la timp pentru o cafea și o tartină cu șuncă.

Însăși ideea sandviciului cu șuncă îl reconfortă în timp ce păși cu grijă prin ceață, testând cu talpa terenul din fața lui.

Păstră în prim-planul minții imaginea tartinei, ca pe un talisman. Care-i aducea noroc. Un înlocuitor al crucifixului purtat odinioară de bunica.

Își scoase telefonul și se opri, ca să le trimită un mesaj amicilor din Québec.

„Este cosmic", scrise el, nimic mai mult.

Piciorul i-a alunecat pe iarba udă de rouă. Mâinile i s-au rotit prin aer, încercând să se întoarcă în timp. Înainte de pasul greșit. Înainte de a ajunge aici. Înainte de a se decide să vină în acest loc uitat de Dumnezeu.

Piciorul drept i-a alunecat. Apoi cel stâng. Mâna s-a desfăcut și iPhone-ul a zburat departe. A vâslit prin aer, ca să nu fie prins de demonii din negură. Pentru o clipă, polițistul Robert Stuart a rămas suspendat în văzduh. Zburând.

Apoi a căzut, lovindu-se zdravăn de pământ, izbind aerul. Totul a devenit un amestec confuz de imagini și senzații, pe măsură ce el aluneca, se rostogolea și

făcea tumbe la vale pe povârniș, dezorientat și apucând orice în jur, luptându-se în căutarea unui punct de sprijin. Negăsind altceva decât iarba alunecoasă de rouă.

S-a izbit și a alunecat în jos. Unde se va sfârși? Într-un copac? Într-o stâncă?

Și, dintr-odată, la fel de brusc cum a început, s-a terminat. I-a luat un moment ca să-și dea seama că nu se mai mișcă. Cu capul cufundat, cu ochii încețoșați, cu trupul și creierul în două locuri diferite.

Polițistul Stuart zăcea fără vlagă. Se terminase.

Apoi, panica. Nu se terminase.

Ochii s-au deschis. Gura s-a deschis.

Nu se putea mișca și nu putea respira. Era paralizat. Firele de iarbă, atât de aproape de ochii lui, erau uriașe. Știa că erau ultimele lucruri pe care le vedea. Copaci de iarbă.

Era pe moarte. Cu gâtul rupt. Cu hemoragie internă. Murea în șanț. Acolo unde nimeni n-avea să-l găsească zile întregi. Săptămâni. Și când o vor face, va fi de nerecunoscut. Văzuse destule trupuri în starea asta, și le găsise grotești. Era gata să devină grotesc.

Desigur, îi vor face o slujbă comemorativă cu onoruri. Cu sicriul învelit în drapelul Scoției. Vor cânta „Floarea Scoției", văduva îndurerată, prietenii și colegii. De neconsolat, ai lui...

O înghițitură de aer a fost absorbită în plămânii săi. Umflându-i. Apoi a expirat. Un lung și dureros geamăt.

A tras aer în piept. A scos aerul din piept. A strâns palmele, prinzând iarba între degete. Iarba moale și dulce. Se putea mișca. Putea respira.

Opriți muzica. Lăsați funeraliile să aștepte. Viața nu i se sfârșise încă.

Robert Stuart a zăcut acolo pentru mult timp, inspirând. Expirând. Privind la negura fantomatică topindu-se în cerul albastru.

S-a ridicat ușor. Apoi s-a proptit pe picioarele nesigure, de parcă ar fi fost noi. Și a privit în jur.

Nu mai fusese niciodată aici. Se zvonea că acest loc există după propriile lui reguli. În propria sa realitate, propriul său spațiu și timp. Cu putere de viață și de moarte. Sau de moarte și apoi de viață. Acest loc, mai întâi ucidea și apoi reînvia.

Stuart se holba la lumea în care se *rostogolise*. O lume din adâncuri. O lume de dedesubt.

Își reperă iPhonul câțiva metri mai sus. Apucându-l, începu să facă poze. Încercând să capteze ceea ce vedea. Numai după ce le-a revăzut, mai târziu, și-a dat seama că nicio fotografie nu putea face asta, de fapt.

Dar acele picturi puteau. Sau, cel puțin, fuseseră pe-aproape. Dintr-odată, acele picturi păreau mult mai puțin stranii.

Douăzeci

— Ei, să fiu al naibii! spuse Gamache, zgâindu-se la ecranul computerului.

După primul mesaj enigmatic al polițistului Stuart, *Este cosmic*, nu mai primise nimic. Până acum.

Tocmai se ivise o fotografie stranie.

— Cred că o să-i ia optzeci de ani ca s-o descarce, spuse Jean-Guy.

În mod sigur poza arăta de parcă fusese realizată în urmă cu mult timp. Era în alb–negru, cu umbre de gri, și părea destrămată pe margini.

— Ce este? întrebă Reine-Marie.

Uitându-se cât de insistent putea, Reine-Marie tot nu-și putea da seama ce anume vedea. Și, în mod sigur, nu putea face o conexiune între informațiile pe care i le ceruseră ofițerului din Dumfries și chestia asta.

Armand trimisese în Scoția imagini ale picturilor lui Peter, presupunând că acestea reprezentau, într-adevăr, peisaje. În speranța că polițistul va recunoaște locurile unde fuseseră realizate.

Și, ca răspuns, polițistul Stuart le trimisese asta.

Oare înțelesese greșit cererea lor? se întreba Reine-Marie.

Apoi, un deget, cel al lui Jean-Guy, atinse ușor ecranul. Acolo, de-a lungul contururilor unui mic delușor, șerpuind înăuntrul și în afara pâclei, era un vag model de tablă de șah. Urmărea șerpuit linia pământului ca și când textura acestuia s-ar fi rupt, lăsând la vedere, în rana făcută, pătrățelele albe și negre.

Reine-Marie se simți atrasă ea însăși în această imagine. Arăta ca un loc ce nu aparține acestei lumi, nici măcar uneia viitoare.

Se uită într-o parte, în ochii lui Armand, și văzu în ei o reflexie a imaginii

nepământești de pe ecran. Apoi se uită la Jean-Guy. Amândoi priveau fix, transfigurați.

— Ei, să fiu al naibii, șopti Jean-Guy.

— Una dintre picturile lui Peter are acest model în tablă de șah, spuse Gamache. Credeam că doar se prostește cu un exercițiu banal al vechii școli de artă. Dar nu e așa.

— A pictat ce-a văzut, spuse Reine-Marie.

— Dar ce este? întrebă Jean-Guy.

— Și unde este? adăugă Gamache. Îmi dai voie?

Reine-Marie se ridică, și Armand se așeză în fața computerului. Scrisese un mesaj către polițistul Stuart, cerându-i mai multe detalii.

— Îmi dai voie?

Jean-Guy l-a înlocuit pe Gamache în fața computerului și s-a conectat la un motor de căutare. A tastat cuvintele-cheie. *Dumfries. Tablă de șah.*

Însă nu a apărut nimic util.

— Încearcă *Dumfries, Scoția, tablă de șah*, sugeră Gamache.

Tot nimic.

— Îmi dai voie?

Reine-Marie l-a înlocuit pe Beauvoir și a adăugat un cuvânt nou acestei căutări. Apoi a apăsat „enter".

Și răspunsul a apărut imediat, ca și când n-ar fi așteptat decât cuvântul magic.

Cosmic.

— Ei, fir-ar să fiel șopti Reine-Marie.

— Grădina Speculațiilor Cosmice? întrebă Clara. Vă baleți joc de mine?

Dar fețele lor îi spuneau că, probabil, nu era deloc o glumă.

Cu zece minute mai devreme îi sunase telefonul, iar ea se ridicase direct în capul oaselor, răspunzând de la primul apel și uitându-se la ceas. Nici șase dimineața.

Era Armand. Voiau să vină cu toții la ea.

— Acum?

— Acum.

Acum, patru oameni în halate de casă, plus un câine stăteau în bucătăria Clarei. Jean-Guy pusese laptopul pe masa de pin, chiar lângă primele picturi ale lui Peter.

— Ei, fir-ar să fie! zise Clara.

Privi picturile. Apoi, din nou, ecranul laptopului.

Apoi iar picturile. În special una.

— Ăsta nu e un exercițiu de perspectivă, spuse ea, holbându-se la modelul de tablă de șah în alb–negru, care șerpuia de-a lungul picturii lui Peter. Ci este asta.

Se întoarse spre fotografie, unde modelul în alb–negru intra și ieșea din negură. Precum o cobra.

— Oricine a făcut poza asta trebuie să fi stat exact în locul unde a stat și Peter atunci când a realizat pictura, spuse ea. Vorbise ca pentru sine.

Clara își simți inima luând-o la goană, bătând nebunește. Nu de bucurie — în pieptul ei nu era un dans al fericirii.

Exista ceva lugubru în fotografia aceea. Arăta o lume unde din negură putea ieși orice. Unde orice s-ar fi putut târî afară din acea sfâșiere a pământului, formată de modelul în alb–negru.

Acel sentiment se transmitea acum din pictura lui Peter. În timp ce fotografia arăta o lume gri, lumea normală a lui Peter, pictura lui era o confuzie sălbatică de culori.

Însă ambele imagini aveau ceva în comun. Se coagulau în jurul acelui șarpe simplu, cu model clar de tablă de șah. În grădină.

Își simți pielea strângându-se și furnicând-o ca și cum sângele se scursese de la suprafață. Departe de pictură și de fotografie. Ascunzându-se în inima ei.

— Aici, spuse ea, arătând spre tablou. Ăsta este locul unde s-a întâmplat.

— Ce să se întâmple? întrebă Reine-Marie.

— Locul unde Peter a început să se schimbe. M-am întrebat de ce n-a păstrat niciuna dintre celelalte lucrări ale sale. Probabil că a pictat câteva în Paris, alte câteva la Florența și Veneția. Dar nu le-a păstrat, nu i le-a dat lui Bean să le țină în siguranță. De ce nu?

— Și eu m-am întrebat același lucru, spuse Armand. De ce n-a făcut-o?

— Pentru că nu meritau păstrate? sugeră Jean-Guy, și pentru asta a fost răsplătit de Clara cu un surâs.

— Exact. Exact. Dar le-a păstrat pe astea. Trebuie să fi auzit în călătoriile sale de grădina asta și a decis să meargă acolo...

— Dar de ce? întrebă Beauvoir.

— Nu știu. Poate pentru că este atât de ciudată. Veneția, Florența și Parisul sunt orașe minunate, dar convenționale. Fiecare artist merge acolo pentru inspirație. Peter voia ceva diferit.

— Ei bine, a găsit, spuse Jean-Guy, privind picturile.

Erau tot *merde*. Ca și cum Peter căzuse într-o grămadă de rahat. Și apoi o

pictase.

— Nu știu ce s-a întâmplat, spuse Clara. Dar ceva din grădina aia l-a schimbat pe Peter. Sau a declanșat schimbarea.

— Ca un vapor, spuse Gamache. Schimbarea cursului. Poate că durează o vreme până ajunge în port, dar cel puțin merge în direcția cea bună.

În sfârșit, Peter nu mai era debusolat. Își găsise Steaua Polară, gândi Gamache.

Dar, dacă era așa, de ce zburase la Toronto? Doar ca să-i lase lui Bean picturile? Acestea puteau fi trimise prin poștă, ca și celelalte.

Poate ca să-l viziteze pe bătrânul său profesor? Căuta o aprobare, un mentor? Sau poate era mai simplu, mai uman. Mai Peter.

Poate fugea din nou, înfricoșat de ceea ce văzuse în grădină. Fără să vrea să meargă mai departe pe acel drum. Poate că mersese la Toronto ca să se ascundă.

Și, încă o dată, îi veni în minte povestea din Samarra. Nu exista niciun loc unde să se ascundă. Nu de soartă. Destinul lui îl va găsi.

Atunci, Toronto fusese doar cu un pas mai aproape de destinație.

De parcă ar fi avut cu toții același gând, în același timp, se întoarseră ca unul să privească spre peretele celălalt. Toate pânzele erau atârnate acolo. Ultimele lucrări ale lui Peter. Poate cele din urmă lucrări ale sale. Cu siguranță, ultimele sale semne de viață.

— Dă-mi un sandvici cu șuncă, spuse polițistul Stuart.

A spus-o ca un șerif din Vestul Sălbatic care cere să i se dea un pahar cu whisky.

Și-a scos haina și și-a netezit părul ud.

— Ce ți s-a întâmplat, băiete? îl întrebă ospătarul de la bufetul unde se servea micul dejun, în timp ce aduna firimiturile de pe blatul de melamină.

— Ce știi despre grădina din josul drumului?

Mișcarea circulară a cârpei umede încetini. Apoi se opri. Bătrânul îl cercetă pe polițist.

— Este doar o grădină. Ca oricare alta.

Stuart coborî de pe scaunul rotund.

— Te las să te gândești la răspuns. Când mă întorc, ar fi bine să ai unul mai bun. Și sandviciul ăla. Și o cafea neagră.

A mers la toaletă, apoi s-a spălat pe mâini și și-a frecat fața, încercând să înlăture de pe piele stratul de murdărie și iarbă. O parte din mizerie se prefăcuse în vânătăi, așa că s-a oprit.

S-a prins de chiuveta de porțelan și s-a aplecat spre oglindă, privind țintă în propriii ochi larg deschiși. Știa că avocații sunt învățați să nu pună niciodată o întrebare dacă nu sunt pregătiți să primească răspunsul. Nu le plac surprizele.

Dar polițiștii sunt exact opusul. Ei sunt aproape întotdeauna surprinși. Și rareori într-un mod plăcut.

Robert Stuart se întrebă dacă era pregătit pentru răspunsul care îl aștepta dincolo.

Clara sătea în fața laptopului pe care Jean-Guy îl adusese cu ei.

Făcuse cafeaua și o turnase în cești, iar acum scotea computerul din stand-by.

Pe ecran s-a afișat o pagină de pornire.

— Ce e asta? întrebă Clara. Nu poate fi o grădină obișnuită. Nu cu un nume

ca ăsta.

— N-am avut când să citim prea multe despre ea, spuse Reine-Marie, aducându-și un scaun mai aproape de Clara. Am zis să venim cât mai repede la tine. Tot ce știm este că nu se află prea departe de Dumfries.

Bărbații își aduseseră și ei scaune; sorbiră din cafea, citind despre grădina speculațiilor cosmice.

Polițistul Stuart își legăna picioarele pe scaun. Îl așteptau, într-adevăr, un sandvici cu șuncă și o cafea neagră, dar nici urmă de bătrânul ospătar. Sau de altcineva. Auzea însă voci dincolo de ușile batante.

A luat o îmbucătură uriașă din sandviciul la grătar. Era cald, iar șunca afumată trosnea, amintindu-i de orele fixe de gustare, din copilărie. Puse sandviciul jos, cu silă, și privi în jur, ca să vadă dacă îl pândea cineva. Dar era singur în sala de mese. Păși rapid și ușor spre ușă.

— Ce ai de gând să-i spui? întreba o voce de femeie, bătrână și greoaie.

— Adevărul.

Stuart a recunoscut vocea ospătarului.

— Bătrân caraghios, nu știi mai mult decât mine care este adevărul. Nu există „adevăr".

— Există. Uite ce e, cel puțin eu am fost acolo. Tu n-ai fost.

— Te-ai dus acolo ca să vânezi iepuri. Nu-i nimic cosmic în asta.

— Nici n-am spus că ar fi.

Acum, vocea bătrânului suna iritat.

— Ai plictisit destulă lume cu poveștile tale de om cherchelit. Acum du-te înapoi, până nu fură condimentele, spuse bucătăreasa. Îi știu eu pe ăștia de teapa

lui. Alunecoși.

Polițistul Stuart se îndreptă de spate, ofensat, apoi se strecură cu repeziciune înapoi spre masa cu micul dejun.

Clara trecu în revistă, pe rând, imaginile de pe internet dedicate grădinii. Într-una dintre ele, câteva elipse uriașe de ADN răsăreau din pământ ca și cum ar fi țâșnit afară. Într-o altă parte a grădinii, sculpturi îndrăznețe reprezentând diferite teorii științifice se amestecau cu arbori înalți, formând o pădure. Parte făcută de oameni, parte de natură. Aproape de nediferențiat.

Și apoi erau modelele în tablă de șah care se năpusteau în sus și-n jos, țâșnind dintr-o altă dimensiune.

Fotografiile de pe pagina web fuseseră făcute în plină zi, în lumina soarelui. Însă tot exista în ele ceva tulburător. Aceasta nu era o grădină cu sculpturi vremelnice. Părea veche, durabilă.

Semăna cu Stonehenge sau cu cioburile de piatră bântuite, de pe culmea dealului Bryn Cader Faner, din Țara Galilor. Semnificația lor este ascunsă, dar puterea de neconfundat.

De ce? se întrebă Clara. De ce ar fi creat cineva această grădină? Și de ce se dusese Peter acolo?

— Nu l-am întâlnit niciodată pe proprietar, spuse bătrânul, al cărui nume se dovedise a fi, cu totul neașteptat, Alphonse.

— Poți să-ți spun Al? întrebă polițistul Stuart.

— Nu.

— El a creat grădina? întrebă Stuart.

— Da, cu cea din urmă nevastă. Niște oameni drăguți, din câte am auzit. Au

făcut-o doar pentru ei, dar, când s-a dus vorba, au decis s-o deschidă și pentru public.

Stuart dădu din cap. Știa și el asta. Și mai știa că grădina era deschisă numai o zi pe an.

— Nu o zi, îl corectă Alphonse. Cinci ore. O dată pe an. Prima duminică din mai.

— Atunci ai văzut-o? întrebă Stuart, știind răspunsul.

— Nu chiar. Am mers acolo seara.

— De ce?

În mod sigur, Alphonse nu-și dorea un interogatoriu de tipul ăsta. Ar fi trebuit oare să-i mărturisească faptul că se dusese acolo pentru braconaj de iepuri de câmp? Nu ca să-i mănânce, aveau mâncare destulă. Ci pentru distracție. Așa cum făcea încă de când era copil. Împușca veverițe și iepuri. Cârtițe și șoareci.

Ar fi trebuit să-i povestească acestui polițist despre ultima dată când a vânat în grădină? Era pe înserat. Văzuse mișcare și ridicase carabina.

Avea iepurele în bătaia puștii. Stătea pe una dintre sculpturile acelea stranii, o scară albă ca osemintele, căzând în cascadă de pe un deal, tăind iarba de la mare înălțime.

Era un iepure minunat. Uriaș. Bătrân. Gri. În timp ce Alphonse îl privea prin cătarea puștii, iepurele se ridică încet pe picioarele din spate. Înalt. Atent. Simțind ceva.

Aphonse îl fixase cu privirea pe sub butoiul puștii. Și apăsase pe trăgaci.

Dar nu se întâmplase nimic. Arma se blocase.

Înjurând, Alphonse deschisese camera armei, înlocuise cartușul și o

închisese cu zgomot, așteptându-se ca iepurele să fi fugit de mult.

Dar el rămăsese tot acolo. Ca o sculptură. Ca o parte a grădinii. O piatră veche, gri. Deopotrivă însuflețită și neînsuflețită.

Alphonse ridicase arma, știind că are puterea de a decide care dintre iepuri va fi.

— Prima duminică din mai? citi Reine-Marie cu voce tare de pe pagina web. Dar, la acel moment, Peter se întorsese deja în Canada. Trebuie să fi pictat asta undeva la începutul iernii.

— Atunci înseamnă că trebuie să fi încălcat proprietatea, spuse Clara.

Încercase s-o facă să sune nonșalant. O simplă enunțare a faptelor. Dar era mult mai mult de-atât. Pentru ea.

Omul pe care îl știa urma regulile. Urma rețetele, pentru numele lui Dumnezeul Citea instrucțiunile, plătea facturile la timp și își curăța dinții de două ori pe an. Făcea ceea ce i se spunea și fusese învățat. Nu era în natura lui să încalce proprietăți.

Dar Peter se schimbase. Nu mai era bărbatul pe care îl știa ea.

Îl alungase, sperând că se va schimba. Dar acum, confruntată cu mai multe dovezi ale faptului că el chiar o făcuse, se simțea brusc speriată. Nu numai pentru că se schimbase. Ci pentru că schimbase și cursul. Departe de ea.

Ca să-și ascundă supărarea, se întoarse să studieze pagina web. La început doar s-a holbat la ea, sperând că nimeni nu-i va observa starea de spirit, dar după câteva momente imaginile au atras-o în ele. Nu semănau cu nimic din ce văzuse până atunci.

Creatorii grădinii voiau să exploreze legile naturii, misterele universului și ce

anume se întâmpla atunci când cele două se intersectau.

Se ciocneau.

Era ca o bombă nucleară, distrugând cu totul viața? Sau era ca o dublă elipsă. Creând viața?

În această grădină nu existau răspunsuri, ci numai întrebări. Speculații.

Acel Peter pe care îl știa Clara era omul certitudinilor. Dar străbătuse o jumătate de lume spre un loc unde erau plantate întrebări. Care creșteau. Unde înflorea incertitudinea.

Și Clara începu să aibă o ușoară senzație de ușurare. Era genul de loc pe care ei i-ar fi plăcut mult să-l viziteze. Vechiul Peter și-ar fi bătut joc. Poate că ar fi însoțit-o, dar în silă și prefăcându-se.

Însă acest Peter mersese de unul singur spre Grădina Speculațiilor Cosmice.

Poate, poate că schimbase cursul, dar nu ca să se îndepărteze de ea. Se mutase mai aproape. Dacă nu fizic, atunci în oricare alt fel.

— Ha, mormăi Reine-Marie, citind. Este o grădină, dar nu în sensul obișnuit. Este un amestec de fizică și natură, spuse ea, mutându-și privirea din ecran. Un fel de răspântie.

Peter își așezase șevaletul în această răspântie și crease ceva.

Clara tânjea să-i vorbească. Să afle ce găsise. Să audă cum se simțea. În sfârșit, cotise. Se îndreptase spre ea. Și apoi dispăruse de pe fața pământului.

— A devenit un fel de atracție, spuse Alphonse. Oamenii vin de peste tot ca s-o vadă. Unii o numesc mistică.

Spusese asta cu un fornăit, dar polițistul Stuart nu era convins. Auzise ce zisese bucătăreasa. Atenționarea. Să nu spună iar poveștile lui de om cherchelit.

— Ce ți s-a întâmplat în grădină, Alphonse?

Clara se duse iar la picturile lui Peter. Nu la cea cu modelul în tablă de șah, ci la celelalte două.

Nu știa sigur, dar bănuia că și acestea fuseseră pictate tot în Grădina Speculațiilor Cosmice. Era aceeași paletă, aceeași insistență.

Ca și în prima, existau explozii de culoare. Coliziuni aproape ieșite din minți. Combinații de culori neplăcute, neatractive. Părea că Peter le pictase abandonându-se, disperat să prindă și să păstreze ceva trecător, să captureze acel ceva.

— Arată de parcă i-ar fi explodat creierul pe pânză, spuse Jean-Guy, stând alături de Gamache.

Ce văzuse Peter, se întreba Clara, în Grădina Speculațiilor Cosmice? Ce simțise el?

Alphose privi în spate, către ușile batante dinspre bucătărie, apoi, lăsându-și coatele pe tejghea, coborî vocea.

— Asta rămâne între noi, ai înțeles?

Polițistul Stuart minți, aprobând din cap.

— Era undeva, toamna trecută. Am mers acolo înainte de căderea serii, ca să împușc iepuri.

Și așa și-a început povestea.

S-a oprit după ce a descris prima încercare eșuată de a omorî iepurele.

— O făcusem de multe ori înainte, serios. Încă de când eram copil.

— Ai fost în grădină și mai înainte? întrebă Stuart.

Aphonse aprobă, dând din cap.

— Am omorât mulți iepuri acolo. Dar n-am văzut niciodată unul ca ăsta.

— În ce fel era diferit?

Alphonse îl cercetă pe polițist cu privirea. Nu mai semăna cu ospătarul de la restaurantul de pe marginea drumului. Stătea la mică distanță de fața polițistului Stuart și părea foarte bătrân. Dar nu fragil. Semăna cu un matelot care toată viața își întorsese fața spre vânt. Navigând. Căutând.

Până când găsise ceea ce căuta. Uscatul.

— Oare ar trebui să-ți spun? întrebă el.

Și polițistul Stuart se întrebă, din nou, dacă voia într-adevăr acest răspuns.

Dădu din cap.

— L-am privit cum stătea pe picioarele din spate, iepurele ăsta. Drept-drept. Uriaș. Gri. Nu se mișca. Chiar și când mi-am ridicat din nou carabina. Pur și simplu, stătea acolo. Puteam să-i văd pieptul. Îi puteam auzi respirația. Îi puteam vedea inima bătând. Apoi am observat ceva îndărătul lui.

— O mișcare? Proprietarul?

— Nu. Nu era un om. Ci un alt iepure. Aproape la fel de mare. Doar stând acolo, și el. Am fost atât de prins cu primul, că nu îi zărisem pe ceilalți.

— Ceilalți?

— Trebuie să fi fost vreo douăzeci. Cu toții stând pe picioarele din spate. Drepți, perfect drepți. Într-un cerc perfect. Fără să se miște.

Polițistul Stuart simțea cum devine el însuși foarte tăcut. Foarte liniștit. Ochii bătrânului erau ațintiți asupra lui, ca două reflectoare.

— Nevasta mi-a zis că am fost beat, și am fost un pic. Dar nu mai mult decât de obicei. A spus că am văzut dublu. Triplu. A spus că am văzut chestii.

Își plecă ochii și capul și vorbi spre tejgheaua zgâriată și pătată.

— Și are dreptate. Am văzut ceva.

— Ce?

— Ce e asta? întrebă Clara, aplecându-se mai mult spre culorile dezgustătoare.

— Care? întrebă Reine-Marie, apropiindu-se la câțiva centimetri de pictură.

— Aici, lângă zigzagul ăsta.

— Sunt scări, cred, spuse Armand.

— Nu, nu mă refer la zigzag, vreau să spun lângă el.

Clara vorbea repede, ca și când lucrul acela ar fi putut dispărea în orice moment.

— Este o piatră, spuse Jean-Guy.

Clara veni și mai aproape.

— Iepurii erau făcuți din piatră.

Cei doi bărbați se priviră adânc în ochi.

— Este o grădină cu sculpturi, spuse polițistul Stuart. Probabil că erau pietre.

— Nu.

Alphonse vorbea blând, aproape cu regret. Și polițistul Stuart a înțeles că acest om nu căutase uscatul. Căutase un însoțitor. O ființă. Cineva care să-l creadă.

— L-am văzut pe primul mișcându-se. I-am văzut inima bătând. Și l-am văzut prefăcându-se în piatră.

— Este un cerc de pietre, spuse Armand, aplecându-se și el.

Ochii i se obișnuiseră cu sălbaticele culori ale lui Peter, până când ceea ce părea a fi haos devenise un desen.

— Dar pagina web nu arată cercul de pietre de lângă scări, spuse Clara.

— Și apoi s-au prefăcut din nou în iepuri, spuse Alphonse. Au prins din nou viață.

Ochii îi străluceau, dar nu de teamă, ci de uimire. Uimirea unui bătrân, mai apropiat de moarte decât de viață.

— Te-ai mai dus vreodată acolo? întrebă Stuart.

— În fiecare noapte. Mă duc acolo în fiecare noapte. Dar nu-mi mai iau carabina.

Alphonse zâmbi. Polițistul Stuart zâmbi și el.

Când ceilalți au plecat să se îmbrace, Gamache a rămas în urmă.

— Îmi permiți? o întrebă el pe Clara, care încuviință din cap.

— Mai fă niște cafea, spuse ea și-și flutură mâna spre vechiul filtru electric. Cobor în câteva minute.

În timp ce se prepara cafeaua, Gamache își aduse un scaun, ca să privească peretele cu picturi. Stătea și se uita la ele.

— Oh, Doamne, se auzi o voce familiară. Am nimerit în ceva ce n-ar fi trebuit să știu?

Gamache se ridică. Myrna se afla în cadrul ușii, ținând în mână o franzelă care, după miros, era pâine proaspătă cu banane.

— Ce vrei să spui? întrebă el.

Ea își flutură mâna în sus și în jos, semnalizându-i atât vestimentația, cât și întreaga prezență.

Privi în jos și își dădu seama că încă era în haine de casă și papuci. Strânse halatul mai bine în jurul taliei.

— Tu și Clara ați dat o petrecere în pijamale? întrebă Myrna, punând franzela

caldă pe blatul de bucătărie.

— Asta e casa Clarei? întrebă el, aparent nedumerit. Fir-ar să fiel Nu iar.

Myrna râse și, mergând spre bufet, tăie câteva felii de pâine, pe care le unse cu unt, în timp ce Gamache turna cafea.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Myrna.

O puse la curent cu Grădina Speculațiilor Cosmice.

Ea l-a potopit cu întrebări, toate începând cu „de ce" și niciuna pentru care el să aibă un răspuns.

— Așa e mai bine, spuse Clara, întorcându-se în bucătărie și turnându-și și ei niște cafea.

Toți trei s-au așezat pe scaune și au privit ultimele picturi, ca și când ar fi așteptat să înceapă un spectacol.

Dacă lucrările realizate de Peter în Grădina Speculațiilor Cosmice arătau de parcă i-ar fi explodat capul pe hârtie, aceste ultime picturi arătau ca și când i-ar fi explodat intestinele.

— Ceva s-a întâmplat cu Peter în Grădina Speculațiilor Cosmice, spuse Gamache.

Descoperi că-i plăcea să rostească acest nume și își promise să-l spună în fiecare dimineață, în timp ce se afla în propria grădină, făcând speculații.

— A plecat și s-a întors în Canada. Unde a pictat astea.

— De unde știm că n-au fost pictate tot în grădină? întrebă Myrna, indicând cu felia ei de pâine cu banane cele trei pânze înșirate pe perete.

— Pentru că Peter i le-a dat pe astea trei — Gamache arătă cu felia lui spre picturile de pe masă — lui Bean astă-iarnă. Când s-a întors din Dumfries. Pe astea

trei, mari, i le-a trimis prin poștă mai târziu.

— Ergo, pe astea le-a pictat la întoarcerea în Canada, spuse Clara.

— Ergo? întrebă Myrna.

— Nu-mi spune că nu ți-ai dorit niciodată să-l folosești, spuse Clara.

— Nu acum, când chiar aud cum sună.

Tăceau, privind lucrările.

— Credeți că și astea sunt tot peisaje? întrebă Myrna într-un târziu.

— Da, spuse Armand, gândindu-se că nu a sunat tocmai convingător. Nu arătau ca niciun peisaj pe care îl văzuse. De fapt, în afara buzelor plutitoare, nimic nu semăna cu ceva.

— Clara, spuse încet Gamache, lungindu-i numele. Câștigând timp, ca să-și trieze gândurile. Ce ai spus că faci cu picturile tale ratate?

— Le păstrez și le scot când sunt între proiecte.

Gamache dădu ușor din cap.

— Și ce faci cu ele?

— Ți-am mai spus și înainte, spuse Clara, zăpăcită de întrebare. Mă uit la ele.

Gamache nu spuse nimic și Clara se întrebă unde vrea să ajungă, apoi făcu ochii mari. Și-a amintit ce făcea cu vechile ei picturi.

Se ridică în picioare și, trăgând cu unghiile, desprinse de pe perete pictura cu buze a lui Peter.

— Singurul motiv pentru care am așezat așa tablourile astea, spuse ea în timp ce Myrna și Armand veniseră s-o ajute, este pentru că așa erau puse în camera lui Bean. Dar dacă Bean s-a înșelat? Nu există nicio semnătură care să ne spună cu ce parte trebuie așezate în sus.

Le înșiră din nou la locurile lor. Cu fundul în sus. Și toți trei s-au dat înapoi. Ca să le vadă.

Nu arătau deloc cu fundul în sus, ci mai degrabă corect așezate.

— Ei, fir-ar să fie! spuse Myrna.

Dârele de culori vii deveniseră un râu învolburat. Buzele roșii, îndrăznețe deveniseră valuri. Iar ceea ce păruse a înfățișa copaci deveniseră versanți de stâncă.

Toți trei stăteau acum în fața a ceea ce crease, de fapt, Peter. Surâsurile nu erau deloc surâsuri. Nu era nimic nesocotit, nimic vesel în pictura aceea. Peter pictase un amplu și nesfârșit râu de tristețe.

— Știu locul ăsta, spuse Gamache.

Douăzeci și unu

— Armand.

Reine-Marie apăruse în bucătăria Clarei cu o bucată de hârtie în mână.

— Ți-a răspuns polițistul Stuart.

Arăta năucă; îi înmână mesajul, pe care îl tipărise.

El l-a luat și, în schimb, i-a arătat spre peretele cu picturi. Reine-Marie avansă în timp ce Armand citea, cu sprâncenele tot mai împreunate a mirare, pe măsură ce parcurgea mesajul.

I-a dat Clarei hârtia și i s-a alăturat lui Reine-Marie, în fața peretelui cu picturi.

— Ești OK? o întrebă, observându-i paloarea.

— *Oui*. Peter a înțeles, în cele din urmă, cum să picteze emoții, și a pictat asta.

Se opri.

— Bietul de el.

— Vino cu mine, spuse el.

Au lăsat pictura tristă de pe perete și s-au întors la Grădina Speculațiilor Cosmice, de pe masa de pin.

Clara terminase de citit și îi trecuse Myrnei foaia.

— Nu crezi, nu-i așa? întrebă Reine-Marie, privind de la Clara la Armand și dând din cap spre scrisoarea aflată acum în mâinile Myrnei.

— O chestie imposibilă, înainte de micul dejun? întrebă Armand.

Își așeză mâna, desfăcută, în centrul uneia dintre picturile de pe masă. Și o întoarse.

Numai atunci au văzut ce făcuse Peter.

Nu crease ceva anume în picturile astea. Surprinsese ceva. Un moment într-o grădină, pe înserat.

Ceea ce păruse un cerc de pietre, atunci când pictura fusese așezată invers, era într-adevăr un cerc de pietre. Înalte, masive, gri.

Dar acum ele spuneau cu totul altceva. Prelungiri de culoare lungi, puternice în capătul pietrelor.

Urechi de iepure.

— Peter n-ar fi crezut niciodată așa ceva, spuse Clara.

Dar, în inima ei, știa că trebuie să se oprească de la a spune asta. Dacă aveau vreo speranță să afle ce i se întâmplase, trebuia să accepte că bărbatul pe care îl cunoștea chiar dispăruse.

Jos, în vizuina iepurelui. Unde se întâmplă lucruri imposibile.

Unde iepurii se transformă în rune de piatră.

Unde zâmbetele buimace se transformă într-o tristețe uriașă. Și apoi, invers. În funcție de perspectivă.

Când demaraseră căutările, avusese un sentiment de vină. De responsabilitate. Voise să-l găsească, să-l știe în siguranță. Dar acum nu mai era sigură că-l dorea înapoi.

Însă, cu cât mai multe lucruri descopereau acum despre Peter, cu atât mai mult voia ea să-l întâlnească pe acest om. Să-l cunoască. Și să-l facă și pe el s-o întâlnească pe ea, pentru prima dată.

Clara își dădea seama că se îndrăgostește. Întotdeauna îl iubise pe Peter, dar asta era altceva. O stare mult mai profundă.

— Nu contează ce credem noi, spuse Myrna, alăturându-li-se în

contemplarea picturii. Ceea ce contează este ce a crezut Peter că vede.

Privirile li s-au mutat de pe masă spre picturile de pe perete.

Una dintre ele era acum destul de clară. Valurile de buze roșii. Încruntându-se. Scâncind. Oftând.

Întorseseră invers și celelalte două picturi, dar acestea își dezvăluiseră deja secretele.

— Să mergem la Dumfries? întrebă Clara. Să vedem cu ochii noștri? Să vorbim cu acest Alphonse?

— *Non*, spuse Armand. Orice s-a întâmplat acolo e deja trecut. Și Peter, și timpul au mers mai departe. O să mergem aici.

Arătă spre râul de oftaturi.

Spre un loc pe care Gamache îl știa bine. Era în Québec, dar nu al Québecului. Această regiune era unică în lume, fiind creată cu sute de milioane de ani în urmă, de o catastrofă. O catastrofă cosmică.

Gamache, Jean-Guy și Reine-Marie stăteau în fața unei hărți uriașe a Québecului, prinsă în cuie pe peretele camerei de zi.

Cât de des, se întrebă Beauvoir, stătuseră în fața acestei hărți, în casa din Montréal a familiei Gamache, plănuind cel mai bun drum pe care să ajungă la locul faptei? La un cadavru. La o crimă.

Spera că nu asta vor găsi și la capătul acestui drum.

Dar tăcerea lui Peter era prevestitoare de rele și, cu cât mai repede ajungeau acolo, cu atât era mai bine. Și, cel puțin, acum știau unde se afla acel „acolo".

Degetul Șefului trasă o linie de la Three Pines spre granița cu Vermont, spre autostrada 20. De-a lungul orașului Québec, apoi pe pod, înconjurându-l, și din

nou în sus.

Sus, sus, pe lângă malul de nord al fluviului St. Lawrence. Călătorind spre nord-est.

Spre destinația lor din regiunea Charlevoix.

— Asta e cea mai bună rută?

În timp ce bărbații discutau despre diferite opțiuni, Reine-Marie se uita la acel punct de pe hartă. De câte ori stătuse așa, chiar în fața acestei hărți, uitându-se la un punct? Imaginându-și-l pe Armand înăuntrul lui. Dorindu-și să fie în siguranță, dorindu-și-l acasă.

Punctul ăsta avea un nume. Baie-Saint-Paul.

Saint-Paul. Altul care văzuse[6] ceva neverosimil pe drum. Și a cărui viață se schimbase.

— Suntem pe drumul spre Damasc, spuse Armand cu un zâmbet. Sau spre Charlevoix, oricum.

Era o regiune atât de frumoasă, unică, încât îi atrăgea de secole pe vizitatori. Cel puțin un președinte american avusese aici o reședință de vară. Dar cei mai atrași de Charlevoix erau artiștii, artiști din Québec, artiști canadieni. Artiști din toată lumea.

Și acum acest loc îl atrăsese și pe Peter Morrow.

— Cât timp veți fi plecați? întrebă Reine-Marie câteva minute mai târziu, în timp ce-l ajuta pe Armand să-și facă bagajul.

El se opri, ținând în mâini o mulțime de șosete.

— Greu de spus. O să petrecem cea mai mare parte pe drum, iar apoi o să trebuiască să aflăm unde stă.

— Dacă mai este acolo, spuse ea, așezând cămășile în valiză.

Se gândi puțin și mai puse una.

Pe fereastra camerei de zi, Gamache îl putea vedea pe Jean-Guy urcând în Volvo două valize. Uluit, Gamache își strecură cărticica în buzunarul servietei și ieși împreună cu Reine-Marie.

În timp ce cobora aleea, Gamache le văzu pe Clara și Myrna stând lângă mașină.

Clara avea într-o mână picturile lui Peter, făcute sul, iar Myrna ducea o hartă.

— Ați venit să ne vedeți plecând? întrebă Gamache, dar știa deja că nu era așa.

Clara scutură din cap și privi spre valizele lor, deja încărcate în Volvo.

— Veniți cu noi? întrebă Gamache.

— Nu, spuse Clara. Voi veniți cu noi.

O spusese zâmbind, dar diferența era limpede.

— Înțeleg, spuse Armand.

— Bine.

Clara îl privi atentă.

— Nu glumesc, Armand. Merg să-l găsesc pe Peter. Poți veni și tu, dacă vrei, dar, dacă o faci, vei fi de acord cu faptul că deciziile finale îmi aparțin. Nu vreau ca asta să se transforme într-o luptă pentru putere.

— Crede-mă, Clara, nu mă tentează puterea.

A făcut o pauză și s-a liniștit atât de mult, încât Clara s-a liniștit și ea.

— Nu aduc cu mine niciun fel de încărcătură artistică.

— Ce vrei să spui?

— Nu sunt artist.

— Și eu nu sunt anchetator, spuse ea, prinzând sensul spuselor lui.

— Nu știi ce vei găsi acolo, zise el.

— Nu, nu știu. Dar trebuie să fiu cea care caută.

— Ce vei face când vom ajunge? întrebă el.

— Voi afla unde stă Peter.

— Și presupunând că nu se mai află acolo?

— Mă tratezi ca pe un copil, Armand?

— Nu. Te tratez ca pe un adult responsabil, care încearcă însă să facă lucruri pentru care nu este pregătit. Nu este instruit. Eu nu pot realiza o pictură prea grozavă. Tu nu poți derula o anchetă prea grozavă. Este vorba despre viața ta, într-adevăr. Dar este vorba și despre felul în care noi ne câștigăm existența.

A făcut o pauză și s-a aplecat mult spre ea, astfel încât nimeni să nu audă ce-i spune.

— Sunt foarte bun la asta. O să-l găsesc pe Peter.

Și ea i-a răspuns, atât de aproape încât Armand a simțit căldura cuvintelor ei.

— Tu poate știi cum să faci o anchetă, dar eu îl știu pe Peter.

— Îl știai pe Peter.

Gamache văzu cum o lovesc vorbele.

— Crezi că a rămas la fel, dar nu-i așa. Dacă nu accepți lucrul ăsta, o să ieși din joc. Repede.

Ea se dădu înapoi.

— Știu că nu mai este la fel. Îl privi țintă. Peter s-a schimbat. Acum își urmează inima. Ăsta este teritoriul meu. Pot să-l găsesc, Armand. Știu că pot.

Gamache și Jean-Guy se mulțumiră să se uite la ea și Clara simțea cum se înfurie. Se înfuria pe ei, pentru că n-o înțelegeau, și se înfuria pe ea, pentru că nu era în stare să le explice. Și se înfuria pe faptul că părea atât de îngrozitor de jalnică.

— Tu îl placi pe Peter, spuse ea într-un final. Dar eu îl iubesc. Poți râde dacă vrei, dar asta face diferența. Voi fi în stare să-l găsesc.

— Dacă dragostea ar fi suficientă ca busolă, spuse Armand liniștit, atunci n-ar mai exista copii dispăruți.

Clara a simțit cum respirația îi părăsește corpul. Nu exista nicio replică potrivită. Era inimaginabil de adevărat. Și totuși, și totuși Clara știa că trebuie să meargă. Și nu să-l urmeze pe Gamache, ci să-l conducă.

Putea să-l găsească pe Peter.

— N-aș râde niciodată de tine, îi spunea Armand, cu toate că părea a fi atât de departe. Și niciodată, absolut niciodată n-aș lua în derâdere puterea iubirii. Dar și aceasta se poate deteriora. Și poate aluneca în disperare și deziluzie.

— Exact de asta este nevoie să vii cu noi, spuse Clara. Te rog. Dar trebuie ca eu să port responsabilitatea. Pot să-l găsesc.

Gamache a încuviințat, dând din cap.

— Ai responsabilitatea. Suntem aici ca să te susținem.

— Glumești, nu? îi șopti Jean-Guy lui Gamache, în timp ce se îndreptau împreună spre mașină. Dacă lucrurile degenerează, preiei conducerea.

— Nu vor degenera.

— Dar dacă se întâmplă asta?

— Dacă se întâmplă asta, Clara e la conducere.

— Urmărind ce? Inima ei? Firimiturile de dragoste? întrebă Beauvoir.

Șeful se întoarse spre el și coborî vocea.

— Și dacă Annie ar fi fost cea dispărută? Ai fi lăsat pe altcineva s-o caute?

La acest gând, Jean-Guy păli.

— Niciodată.

— Clara are dreptate, Jean-Guy. Are o șansă mai bună ca oricare de a ști ce ar face Peter și unde s-ar duce. Dacă ea își urmează inima și noi ne urmăm mintea, s-ar putea să-l găsim.

— Cred că mie îmi rămâne de urmat stomacul, spuse Myrna, care le auzise din întâmplare conversația. Căra o sacoșă de hârtie plină cu sandviciuri de la brutăria lui Sarah. Cine vrea să mă urmeze?

A pus în mașină sandviciurile și o geantă frigorifică, în timp ce ceilalți încărcau valizele bărbaților. Erau gata să urce în mașină, când Clara a întins mâna.

Jean-Guy a privit spre Gamache, care a încuviințat din cap. Beauvoir a lăsat cheile să cadă în palma Clarei, a ocolit mașina și era gata să se urce pe locul pasagerului din dreapta, când Myrna i-a tăiat fața. Încă o dată Jean-Guy a privit spre Gamache, și încă o dată Șeful a încuviințat din cap.

Cei doi bărbați au ocupat locurile din spate.

Clara stătea pe locul șoferului.

— Ești sigur că-i o idee bună? îi șopti Beauvoir lui Gamache.

— Clara conduce foarte bine. O să fim în regulă.

— N-am vrut să spun asta, și știi și tu.

— Clara o să fie bine, spuse Șeful.

— Mda. Bine.

Jean-Guy se aplecă în față chiar când mașina se puse în mișcare.

— Am ajuns deja? întrebă el.

— Ești sigură că-i o idee bună? o întrebă Myrna pe Clara.

— O să fie bine.

Apăsă pe accelerație și întoarse mașina spre drumul de ieșire din sat. Drumul spre nord.

— Mi-e foame, spuse Jean-Guy. Trebuie să fac pipi.

Când au trecut pe lângă băncuța din vârful dealului, inscripționată cu vorbele *Surprins de Bucurie*, Gamache se întoarse în scaun. Și privi înapoi.

Și acolo o văzu pe Reine-Marie stând în mijlocul drumului.

Se întoarse, concentrându-se la drumul din față și încercând să ignore nodul din gât.

---

[6] Aluzie la legenda biblică a convertirii instantanee a Sfântului Pavel, la vederea lui Iisus, pe drumul spre Damasc.

Douăzeci și doi

— Și acum? întrebă Jean-Guy.

Evident, se întorsese spre Gamache, dar Șeful a deviat întrebarea spre Clara.

Trecuseră pe la toate pensiunile din Baie-Saint-Paul. Pe la toate hanurile de țară. Pe la toate hotelurile, fie ele ponosite sau luxoase.

Nici urmă de Peter.

Ca pentru a înrăutăți lucrurile, Baie-Saint-Paul se bucura de apogeul turistic al verii și devenise clar că, pe lângă dificultatea de a-l găsi pe Peter, va fi greu și să găsească un loc unde să rămână peste noapte.

Clara se uita încolo și încoace, într-o parte și în cealaltă a străzii principale, extrem de aglomerate. Era foarte cald, iar ea era frustrată. Se gândise că vor merge la Baie-Saint-Paul și că-l vor găsi pe Peter stând la colțul străzii. Așteptând.

— Pot să-ți fac o sugestie? spuse Myrna, iar Clara dădu din cap, recunoscătoare pentru ajutor. Cred că trebuie să ne regrupăm. Trebuie să găsim un loc unde să stăm jos și să ne gândim.

Privi împrejur la acele *terrasses* aglomerate și la turiștii veseli care mâncau, beau și râdeau. Totul era extrem de enervant.

— Ne-am gândit destul, spuse Clara. Asta e tot ce facem de zile întregi la Three Pines. Acum trebuie să acționăm.

— A gândi este o acțiune, spuse Gamache, de la câțiva pași depărtare. Să alergi de colo-colo te poate face să te simți bine, dar nu te duce nicăieri. Și, în etapa asta, pierderea de timp provoacă pagube.

— Are dreptate, spuse Myrna, și primi de la Clara o privire reprobabilă.

— Trebuie să mă duc la baie.

— Ai spus asta tot drumul până aici, izbucni Clara.

— Ei bine, de data asta e adevărat.

Se întoarseră cu toții spre Jean-Guy, care se lăsa de pe un picior pe altul.

Clara cedă.

— Oh, Hristoasel Okay. Hai să ne regrupăm.

— Pe aici. Jean-Guy le arătă direcția, îndrumându-i în josul unei pante ușoare, de-a lungul unei străduțe lăturalnice, înguste, îndepărtându-i tot mai mult și mai mult de zarva făcută de turiști.

Aceste străduțe, mai mult niște alei, erau mărginite de case aliniate, de modă veche, de afaceri demodate. Magazine de feronerie, drogherii ținute de câte o familie, dépanneurs[7] vânzând țigări și bilete la loterie și pâini albe, moi, de la POM Bakery. Ici și colo, la fiecare colț, zăreau printre clădirile din bârne lucioase și piatră o licărire de albastru oțelit. Fluviul. Atât de mare, atât de larg, încât părea oceanul însuși. Jean-Guy Beauvoir i-a dus departe de forfota turiștilor, într-un loc pe care îl știau numai localnicii.

— Pe aici.

L-au urmat pe Beauvoir într-un han vechi.

— Dar aici am întrebat deja, spuse Clara. Nu-i așa?

Se întoarse de jur împrejur. Drumul sinuos pe care îi dusese Beauvoir o dezorientase.

— *Oui*, spuse el. Dar am venit pe ușa din față. Aici suntem în spate.

— Și te aștepți la un răspuns diferit, în funcție de ușa pe care intri? întrebă Myrna. Bănuiesc că Peter tot nu va fi aici, chiar dacă am escalada fereastra.

Ceea ce, gândi ea, chiar vor fi nevoiți să facă, în cazul în care nu vor găsi

repede un loc pentru înnoptat.

— O să punem altă întrebare.

Beauvoir arăta ca și cum i-ar fi luat părul foc.

— Pe aici.

I-a condus printr-un gang îngust sub formă de arcadă și, dintr-odată, s-au trezit în fața acelui lucru abia ghicit printre spațiile dintre clădiri. Ca și când ar fi surprins frânturi dintr-o creatură uriașă, numai coada sau nasul, sau dinții.

Dar acum se afla în fața lor, explodându-le dinainte imediat ce au ieșit din gang.

Fluviul St. Lawrence. Magnific, sălbatic, veșnic. Disputat, pictat, transformat în poezie și muzică. Se întindea spre infinit, în fața lor.

— Unde sunt toaletele? îl întrebă Beauvoir pe un chelner care venise pe terasa ascunsă privirilor. Fără să aștepte răspuns, Jean-Guy dispăru înăuntru.

O singură masă era ocupată în toată curticica pavată cu piatră. Doi localnici beau bere, fumau Gitanes cu miros înțepător și jucau table. I-au privit cu un vag interes pe nou-veniți, apoi s-au întors la jocul lor.

Clara alese o masă chiar lângă gardul de lemn. De partea cealaltă era o prăpastie. Și o vedere nestingherită spre *baie*[8] din Baie-Saint-Paul.

Au comandat ice-tea și nachos.

Clara privi în jos, spre șervetul de hârtie de pe masă. Ca în multe dintre restaurantele și braseriile de pe tot cuprinsul Québecului, șervetele de tipul ăsta reprezentau harta schematică a locului, nu chiar la scară, prezentându-i istoria, dar și punctele de interes și afacerile. Hanuri, restaurante, galerii și buticuri care plătiseră ca să se afle pe harta turistică.

Peter fusese aici. Poate nu chiar pe această *terrasse*, dar în această zonă.

— Am uitat că Cirque du Soleil a pornit din Baie-Saint-Paul, spuse Myrna, citind pe șervetul de hârtie. Unele locuri așa sunt.

— Așa, cum? întrebă Jean-Guy, care se întorcea de la toaletă.

— Puncte de referință, spuse Myrna. Pentru creativitate. Pentru creație. Three Pines este unul dintre ele. În mod evident, Charlevoix este un altul.

— Văd că a fost și o epidemie de sifilis, la sfârșitul anilor 1700, spuse Jean-Guy, citind pe șervet. Numită Diavolul din Baie-Saint-Paul. Ce mai punctuleț de interes!

Se servi cu nachos.

— Cum ai știut de această *terrasse*, de aici? întrebă Clara.

— Este superputerea mea.

— Jean-Guy Beauvoir, spuse Gamache. Băiatul Minune.

— Ei cred că suntem tovarăși, îi șopti Beauvoir Myrnei.

— Oh, cât mi-ar plăcea să te văd la mine pe canapea, replică ea.

— Stai la rând, soro.

Myrna râse.

— Am o abilitate stranie de a identifica băile, spuse el.

— Pare un soi limitat de superputere, zise Myrna.

— Mda, păi, dacă ai avea într-adevăr nevoie, ce putere ți-ai dori cel mai mult să ai? Să zbori? Să fii invizibil? Sau să ai capacitatea de a găsi o toaletă?

— Invizibilitatea ar putea fi utilă, dar ai marcat, Kato.

— Ți-am zis. Nu-i sunt tovarăș, și gesticulă pe furiș spre Gamache.

— Ai mai fost aici? întrebă Clara. Așa ai știut unde este?

— *Non.*

Privi peste râpă și păru, pentru un moment, prins de priveliște. Apoi își întoarse ochii spre Clara. Și ea văzu în ei copacii de pe mal, disperați să se înrădăcineze. Și un râu nesfârșit.

— Nu este magie, dacă la asta te gândești, spuse el. Ți-aș fi putut spune că aici există o prăpastie și, când am venit prima dată, am presupus că niciun proprietar de han n-ar ezita să tragă foloase de pe urma unei asemenea priveliști, dacă ar avea acces la ea.

— Ai ghicit? întrebă Myrna.

— Da.

Dar cele două femei știau că nu era vorba despre ghicit. Poate că Jean-Guy Beauvoir se comporta ca un băiat-minune, un tovarăș. Dar ele, mai mult decât oricine altcineva, știau că asta era doar o fațadă. Și el avea un gang sub formă de arcadă și o curte interioară. Și priveliști pe care le ținea ascunse.

Și-au sorbit băuturile și și-au ținut respirația.

— Și acum? întrebă Myrna.

— Am fost la toate pensiunile și hanurile, spuse Clara, bifând hotelurile de pe șervet. Am arătat peste tot poza lui Peter. Acum trebuie să arătăm peste tot picturile lui.

Arătă spre sulul de pânze de pe masă.

— Proprietarilor de hoteluri? întrebă Jean-Guy.

— Nu. Galeriilor. Baie-Saint-Paul e înțesat de ele. Din nou, gesticulă spre șervetul de hârtie. Dacă Peter se află aici, probabil că a vizitat una sau mai multe.

— E o idee bună, spuse Jean-Guy, fără să se deranjeze să-și ascundă

surprinderea.

— Voi doi mergeți la cele din partea asta a Baie-Saint- Paul. Desenă un cerc pe fața de masă din hârtie. Și noi le luăm pe celelalte.

Se uită la ceas. Era aproape cinci. Aproape ora închiderii.

— Trebuie să ne grăbim.

Se ridică și toți își luară șervetele cu ei.

— Unde ne întâlnim? întrebă Myrna.

— Aici.

Degetul Clarei căzu pe o braserie din centrul orașului.

La Muse.

Myrna și Clara au luat două dintre picturile lui Peter, inclusiv pe cea cu buze. Jean-Guy o ridică pe cea care mai rămăsese și o examină, fără să fie sigur care parte ar fi trebuit să fie în sus.

A privit, scurt, de la pictură la priveliște, și apoi din nou la pictură.

Și a scuturat din cap.

Cum a devenit aia, asta? se întrebă el. Poate, se gândi, în timp ce rula pânza și îi urma pe ceilalți înapoi prin gangul-arcadă, el chiar era băiatul-minune.

Acolo se afla, în opinia lui Beauvoir, o treabă importantă despre care să se tot minuneze.

Gamache și Jean-Guy au ajuns primii la La Muse.

Două dintre cele cinci galerii din zona lor erau deja închise la momentul când au ajuns, inclusiv Galeria Gagnon.

Gamache adora lucrările lui Clarence Gagnon și fusese bucuros când Clara îi dăduse lui zona care includea galeria dedicată artistului din Québec. Dar Gamache

nu putuse decât să iscodească prin fereastra din față picturile ispititoare, ferecate.

Jean-Guy se dusese în spate și bătuse cu insistență, sperând că vreun curator sau altcineva se mai afla încă acolo, dar totul era bine încuiat.

Acum, stând pe veranda de la La Muse, Gamache și-a dat seama de ce se simțea atât de relaxat aici.

Pur și simplu, ședea într-o pictură a lui Clarence Gagnon, nu foarte diferită de cea pe care o văzuse atârnată pe peretele din casa mamei lui Peter. Norocos Peter, că a crescut cu un Gagnon. Totuși, în același timp fusese crescut și cu o gorgonă. Aici nu mai era așa de norocos.

Gamache aruncă o scurtă privire discretă. Dacă i-ar fi dat la o parte pe oameni, locul ar fi arătat exact ca în lucrările pe care bătrânul maestru le pictase la Baie-Saint-Paul, cu mai mult de șaptezeci de ani în urmă. Casele viu colorate alinindu-se de-a lungul străzilor așezării. Urcușurile și coborâșurile acoperișurilor de mansardă. Lucarnele ținuguiate. În fundal, înaltele vârfuri de clopotniță de la biserici. Era ciudat și reconfortant, și foarte specific Québecului.

Tot ce lipsea era un cal de povară trăgând o căruță, în fundal, sau copii jucându-se. Sau zăpadă. Atât de multe lucrări ale lui Gagnon conțineau zăpadă! Și totuși, imaginile erau departe de a fi reci.

A sunat-o pe Reine-Marie și a informat-o repede asupra stadiului cercetărilor.

— Și celelalte trei galerii? a întrebat ea.

— Două dintre ele erau mai degrabă locuri de înrămat, dar am întrebat oricum și nu-l cunoșteau pe Peter, nici n-au arătat vreun interes pentru pictură. Cealaltă se îngrijea de lucrări ale artiștilor contemporani. Câteva piese minunate, într-adevăr.

— Dar nici urmă de Peter Morrow?

— Nu. Proprietarul nici măcar nu auzise de el.

— I-ai arătat pânza lui Peter? întrebă Reine-Marie.

— Da. A fost..., Gamache căuta cuvântul.

— Dezgustat?

Armand a râs.

— Politicos. A fost politicos.

O auzi pe Reine-Marie oftând.

— Este mai rău așa, nu? spuse el.

— Ați găsit un loc unde să dormiți?

— Nu. Jean-Guy a plecat să vadă dacă nu există vreo anulare. Te anunț.

— Și aveți un plan B? întrebă ea.

— De fapt, chiar am. Există o bancă drăguță în parc, peste drum, spuse el.

— Vagabondaj. Mi-a spus mama că aici o să ajungem. Eu stau pe veranda noastră, cu un gin tonic și niște brânzeturi maturate.

— Și eu, se auzi o voce familiară.

— Tu ești „brânza maturată", spuse Reine-Marie, și Gamache auzi râsul hârbuit al lui Ruth. Îmi povestea despre tinerețea ei irosită. Știai că a fost...

Și legătura s-a întrerupt.

Gamache privi fix telefonul și zâmbi. Bănuia că Reine-Marie închisese intenționat, ca să-l tachineze. Un minut mai târziu, a primit un e-mail în care îi spunea că-l iubește și îl ruga să se grăbească înapoi, acasă.

— Nimic, *patron*, spuse Beauvoir, așezându-se pe locul de lângă Șef.

Nimic. Căutările lor în Bain-Saint-Paul nu scoseseră la iveală nici urmă de

Peter, niciun semn al trecerii lui pe acolo și... niciun pat pentru la noapte. Gamache se gândi că poate nu a fost cea mai bună idee.

Jean-Guy îl înghionti și-i arătă în josul străzii șerpuitoare. Clara și Myrna veneau în grabă spre ei. Clara flutura sulul de pânze, și cei doi bărbați au putut lesne vedea că cele două femei erau bucuroase.

Ceva. În sfârșit, ceva. Beauvoir se simțea atât de ușurat, încât a uitat să se supere că Myrna și Clara erau cele care găsiseră ceva.

Li s-au alăturat pe *terrasse* La Muse, iar Clara nu a pierdut vremea. A derulat una dintre picturile lui Peter, în timp ce Myrna a derulat harta zonei Charlevoix.

— Aici.

Degetul Clarei a lovit harta ca o lovitură de fulger.

— Acesta este locul unde a pictat Peter asta.

Au privit de la hartă la pictura cu buze, apoi iar la hartă.

— Ți-au spus de pe la vreo galerie? întrebă Gamache.

Când și-a ridicat ochii de la hartă, a observat un bărbat aflat în cealaltă parte a terasei, privindu-l insistent. Când Gamache i-a întâlnit ochii, s-a grăbit să se uite în altă parte.

Fostul inspector-șef era obișnuit să i se întâmple așa ceva, la urma urmelor apăruse de atâtea ori la știri. Totuși, Gamache a avut impresia că bărbatul nu se uita atât la el, cât dincolo de el, la Clara.

— Nu, cele mai multe dintre galerii erau închise, spunea Clara. Myrna și cu mine eram pe drum spre voi când, dintr-odată, ne-am gândit să întrebăm pe altcineva.

— Pe cine? întrebă Beauvoir.

Gamache asculta, uitându-se cu coada ochiului la bărbatul care îi privea. Acesta se uita din nou țintă în direcția lor.

— Pe cei doi bătrâni care jucau table, spuse Myrna. Arătau de parcă ar fi fost acolo de când lumea...

— Și chiar erau.

Clara preluă povestirea.

— Familiile lor sunt aici de generații. Atât de demult, pe cât își pot aminti. Chiar l-au cunoscut pe Clarence Gagnon. Au spart lemne pentru el când erau copii. Tăcu pentru un moment. Îți imaginezi cum e să-l întâlnești pe Gagnon? Picta sate și peisaje, dar diferit de tot ce se făcea pe atunci. Era ca și cum Gagnon jupuia pământul și picta mușchii și tendoanele, și venele unui anume loc. Poate că sună grotesc, dar știi ce vreau să zic.

— Știu.

Cel care vorbise nu era însă vreunul dintre însoțitorii ei. Era bărbatul din cealaltă parte a terasei.

În timp ce Clara vorbea, Gamache observase că bărbatul s-a ridicat, a lăsat niște bani pe masă și apoi a pornit în direcția lor.

Gamache și-a dat seama că și Jean-Guy îl observase. Și că veghea în continuare. Precaut. Pregătit.

— *Excusez-moi*. Bărbatul se afla acum chiar lângă masa lor. Mă scuzați că vă deranjez.

Era îmbrăcat de zi, dar Gamache a recunoscut croiala de bună calitate a cămășii și a pantalonilor. Avea cam cincizeci de ani, poate un pic mai puțin.

Bărbatul i-a privit pe fiecare în parte, politicos. Ochii i s-au oprit la Gamache,

cu o undă de interes. Dar, pe urmă, privirea i-a poposit asupra Clarei.

— Am auzit că vorbiți despre Clarence Gagnon și aș vrea să mă prezint. Și eu sunt un fan al lucrărilor lui. Pot să mă alătur discuției?

Era un pic mai scund decât Gamache și mai zvelt. Purta ochelari, iar în spatele lentilelor luceau doi ochi albaștri, inteligenți.

Clara se ridică și îi zâmbi.

— Din păcate, noi trebuie să plecăm.

— Dacă vă pot fi de folos cu ceva pe timpul ședерii la Baie-Saint-Paul, vă rog să-mi spuneți.

Le-a dat o carte de vizită.

— Ar fi o plăcere să stăm de vorbă. Să ne comparăm impresiile despre artă, spuse el și, cu o neașteptată demnitate, se înclină ușor și spuse: *Au revoir.*

Gamache îl privi plecând. Și o văzu pe Clara punând cartea de vizită în buzunar.

— Veniți? întrebă Myrna strângând picturile și harta de pe masă.

În câteva minute, ieșeau din Baie-Saint-Paul, îndreptându-se spre est. Dar nu de-a lungul circulatei autostrăzi 138. În loc s-o ia pe acolo, Clara întorsese ușor spre sud. Spre fluviu. Și apoi o luase pe un drum mult mai îngust și mai puțin circulat.

Autostrada 362 îmbrățișa stâncile și urma cursul fluviului St. Lawrence. Și, chiar înainte de a ajunge în satul Les Éboulements, trase pe dreapta.

Știa că este obscen de prostesc, dar aproape că se așteptase să vadă silueta lui Peter profilată pe cerul de început de seară. Stând în fața șevaletului. Pictând.

Și așteptând. Așteptând-o pe ea. Așa cum și ea îl așteptase cu săptămâni în

urmă, în grădina lor.

Nu era nici urmă de Peter, dar era altceva.

Au coborât din mașină și Myrna s-a întins după pânzele lui Peter, apoi s-a oprit. Ea, Clara, Armand și Jean-Guy au făcut câțiva pași în față.

Nu era nevoie să se uite la picturi. Erau aici. Acesta era locul unde stătuse Peter.

St. Lawrence se întindea în fața lor, chiar mai spectaculos decât cum se vedea în sat. Aici, măreția, splendoarea sălbatică a locului erau deopotrivă evidente și imposibile.

Cei patru prieteni stăteau unul lângă altul, pe marginea râpei.

Chiar acolo, exact în acel loc, un meteorit se izbise de pământ. Lovise pământul. Acum trei sute de milioane de ani. Se prăbușise cu atâta forță, încât ucisese totul pe o suprafață de mile și mile în jur. Se ciocnise atât de violent, încât locul impactului putea fi văzut din spațiu chiar și astăzi.

Pământul, spulberat în valuri, se pietrificase așa, formând munți blânzi și un crater adânc.

Nimic nu supraviețuise. Orice urmă de viață fusese nimicită. Pământul fusese pustiit. Pentru mii de ani. Sute de mii de ani. Milioane de ani.

Sterp. Gol. Nimic.

Și, în cele din urmă... În cele din urmă... Mai întâi apa, apoi plantele, apoi peștii. Apoi, pe solul roditor începuseră să crească și copacii. Gândaci, muște, lilieci, păsări, urși, elani, căprioare.

Ceea ce fusese un tărâm pustiit devenise un cazan, un creuzet al vieții. Atât de bogat, atât de divers, crease un ecosistem unic în lume.

Delfini, foci, balene albastre.

Bărbați. Femei. Copii.

Toate create aici. Toate având casa aici. În crater.

Acesta era Charlevoix.

Acesta era locul unde stăteau cei patru prieteni, în căutarea celui de-al cincilea. Sub ei, fluviul se vătăma singur pe interior și pe deasupra și vătăma și pământul. Unde se sfârșise viața. Și unde începea, din nou.

Un impact teribil crease unul dintre cele mai pline de magie, mai remarcabile locuri de pe Pământ.

Asta încercase Peter să surprindă. Această catastrofă. Acest miracol.

Armand se întoarse, încet, de jur împrejur. Ca și Clara, aproape că se aștepta să-l vadă pe Peter Morrow uitându-se la ei.

Peter călătorise din Scoția până aici. De la speculații cosmice la evenimente cosmice. Un bărbat absolut rațional vâna magia. Încercase s-o picteze.

În timp ce Gamache privea peste stâncă spre St. Lawrence, soarele la apus se reflecta în valurile marelui fluviu, colorându-le în roșu-aprins crestele înspumate. Transformându-le în încruntări, apoi în zâmbete. Apoi în încruntări. Ceea ce le metamorfoza din nou în surâsuri minunate, buimace. Un fluviu al emoției eterne.

Gamache stătea acolo, fascinat. Mai mult îi simțea decât îi vedea, alături de el, pe Clara, Myrna și Jean-Guy, uitându-se și ei țintă. Uluiți.

Au privit până când soarele a apus și tot ce a rămas a fost un fluviu întunecat și o strălucire roz pe cer.

Peter fusese aici. Încredințase pânzei această priveliște, atât de bine cât putuse. Încercase să imortalizeze minunea. Venerația. Nu numai frumusețea, ci și

triumful.

Și apoi trimisese pânza prin poștă. Departe de aceste locuri. De ce?

Și el unde era acum? Plecase mai departe, țintind tot mai adânc, spre propria sa rană? Căutând încă?

Sau... Gamache se uită fix în crater. Oare Peter nu plecase deloc? Era oare acum cu ei, zăcând în pădure, la poalele stâncii? Devenind o parte a peisajului? Tăcerea lui era totală pentru că devenise acum nesfârșită?

Lângă el, Clara privea fluviul pe care îl pictase Peter și lăsa emoțiile să treacă peste ea. Și ale ei, și ale lui. Îl simțea foarte intens pe Peter.

Nu prezența, ci absența lui.

---

[7] „Dépanneurs" sau „dep", magazine de proximitate din Québec sau alte regiuni francofone din Canada.

[8] Golf (fr.).

Douăzeci și trei

— Unde o să stăm? șopti Jean-Guy.

Se îndreptau din nou spre Baie-Saint-Paul și spre realitate. Lăsând în urmă cosmicul, în favoarea grijilor de tipul „cu picioarele pe pământ". Precum hrana și adăpostul.

— Nu știu, șopti Gamache, la rândul lui.

— Nu ești îngrijorat? întrebă Beauvoir.

— Putem să dormim în mașină, dacă n-avem încotro, spuse Armand. N-ar fi pentru prima dată.

— Sigur, putem. Dar vrem? Nu trebuie să stăm cu mâinile în sân, *patron*. E nevoie să ne planificăm următoarea mișcare. Clara e un om minunat, dar e depășită de situație.

— Mă întreb dacă e așa, murmură Gamache și își întoarse privirea spre fereastră.

Prin ea văzu stelele. Și luminile din Baie-Saint-Paul.

Nu puteai spune care sunt care. Care lumini erau cerești, care de pe acest pământ.

— Unde o să stăm? șopti Myrna spre Clara.

— Nu știu.

Myrna dădu din cap și se uită țintă, prin apărătoarea de vânt de la geam, la noaptea înstelată.

Îi lipsea mansarda ei. Îi lipsea patul ei. Îi lipseau infuzia ei de ceai și fursecurile cu fulgi de ciocolată.

Dar știa că și Clarei îi lipsesc aceste lucruri. Și că îi lipsește și Peter. Peter, pe

care dintr-odată îl simțise, în timp ce stăteau pe stâncă, deopotrivă foarte-foarte aproape și foarte-foarte departe.

Myrna o privi pe Clara. Se uita țintă drept în față, concentrată la drumul bătut de vânt. Încercând să-i mențină pe traiectorie.

Încercând să nu se ducă spre margine.

Myrna se lăsă pe spate în scaunul ei și trase adânc aer în piept. Și încercă să se calmeze, privind stelele. Sau luminile așezării. Nu prea putea spune care erau stelele, care lacrimile. Și nici nu conta. Și unele, și altele erau liniștitoare.

Pe măsură ce se apropiau, luminile din Baie-Saint-Paul deveneau tot mai mari și stelele se estompau. Apoi au ajuns din nou la bistroul La Muse. Se făcuse deja nouă seara și erau hămesiți. Au comandat cina, iar Myrna a rămas la masă, pe când ceilalți trei au colindat în sus și în jos pe străzi, verificând la hanuri și pensiuni dacă există vreo rezervare anulată.

Nu exista.

S-au întors chiar când a sosit mâncarea.

Friptură cu cartofi prăjiți pentru toată lumea, fripturile la char-grill, groase. Cartofii subțiri și bine asezonați.

Beauvoir, deși nu era un fan al dormitului în mașină, nu părea prea îngrijorat. Acesta era marele avantaj al faptului că văzuse lucruri mult mai rele de-atât. Puține îl mai îngrijorau acum.

— Ce urmează? întrebă el, luând o furculiță cu vârf de friptură fragedă, pe care se topea untul cu usturoi.

— Știm sigur că Peter a fost aici, spuse Clara. Acum trebuie să aflăm dacă mai este încă aici și, dacă nu, încotro a plecat.

Prin „ce urmează", Jean-Guy voise să întrebe „ce este la desert", dar era bucuros să discute despre caz. Pentru că asta era în mintea lui, un caz. Și, după cum putea vedea, la fel și în mintea Șefului.

Nu existase nicio îndoială în privirea lui Gamache, în timp ce măsura stânca. Odată ce măreția trecuse, creierul Șefului se pornise.

Cercetând. Evaluând.

Unde s-ar putea afla cadavrul? Dacă ar cădea cineva? Dacă cineva era împins?

Unde ar cădea?

Când au terminat masa și le-au venit cafelele, Gamache se întoarse spre Clara.

— Vrei să știi ce cred?

Ea l-a studiat pentru un moment.

— Probabil că nu, dacă mă iau după fața ta.

Gamache a dat scurt din cap, în semn de înțelegere.

— Cred că ar trebui să vorbim cu poliția locală. Să-i implicăm și pe ei.

— Ca să aflăm unde ar putea locui Peter?

— Ca să aflăm unde ar putea fi Peter, spuse Gamache, cu vocea joasă, dar fermă.

Ochii lui nu au slăbit-o pe Clara.

Chipul ei s-a albit, imediat ce a înțeles semnificația spuselor lui.

— Crezi că e mort?

— Cred că a venit aici și a pictat tablourile alea. Cred că i le-a trimis prin poștă lui Bean. Și apoi a dispărut. Asta a fost cu luni în urmă.

Gamache a rămas tăcut pentru un moment. A privit în jos, spre ceașca de

espresso acoperit cu crème caramel, maronie. Apoi și-a ridicat din nou ochii spre ea.

— Pădurile sunt dese pe aici, spuse el.

Clara devenea foarte, foarte tăcută.

— Nu crezi că-l vom mai găsi vreodată.

— Au trecut luni întregi, Clara, repetă el. Sper să mă înșel. Sper să-l găsim în vreo colibă, undeva. Cu barba crescută și cu hainele acoperite de vopsele. Înconjurat de pânze.

Îi susținu privirea.

— Sper.

Clara privi spre Jean-Guy, care o privea, la rându-i. Fața acestuia era băiețoasă și aspră.

Apoi, spre Myrna. Optimista, cea plină de speranță, energica Myrna. Părea tristă.

— Sunteți de aceeași părere, spuse Clara.

Vedea asta pe chipul Myrnei.

— Trebuie să fi știut că există și această posibilitate, Clara. Ai admis și tu că s-ar putea să nu-ți placă ce vei afla.

— M-am gândit că s-ar putea să-l găsim pe Peter fericit, de unul singur, spuse ea. M-am gândit chiar că s-ar putea să-l găsim împreună cu o altă femeie.

Privi în jurul mesei, la chipurile lor.

— Dar întotdeauna m-am gândit că îl vom găsi. În viață.

Acum îi provoca pe toți. Sfidându-i să intre într-o dispută cu ea.

Cum nimeni n-a făcut-o, se ridică.

— Și cred încă asta.

Clara ieși din La Muse.

— Să mergem după ea? întrebă Jean-Guy.

— Nu, dă-i un pic de timp, spuse Myrna.

Beauvoir o privi pe Clara mergând în susul drumului, cu capul plecat, precum o torpilă. Turiștii se fereau în ultimul moment din calea ei. Și apoi a dispărut din vedere.

Beauvoir se ridică și dădu ocol braseriei. Pe pereți se aflau picturi, de care atârnau, ușor piezișe, etichetele cu prețuri. Strâmbe din cauza anilor de șters praful de pe ele. Erau peisaje destul de drăguțe, dar în Charlevoix o pictură trebuia să fie mai mult de-atât ca să se vândă.

Dacă n-ar fi privit prin vitrinele Galeriei Gagnon, Jean-Guy ar fi considerat că aceste tablouri sunt destul de bune. Dar privise. Și acum vedea diferența. O parte din el regreta asta. Poate că acum îi plăceau lucrurile mai frumoase, dar acestea erau mai puține.

— Uitați pe cine am găsit.

Beauvoir auzi vocea Clarei venind din cealaltă parte a braseriei, auzi triumful ei și se întoarse cu repeziciune.

Lângă ea stătea bărbatul care îi abordase mai devreme în La Muse.

Beauvoir și-a simțit inima liniștindu-se, după ce tresărise puternic. Și și-a dat seama că, de fapt, crezuse că spusele ei se refereau la Peter.

— Doamna Morrow m-a sunat și mi-a spus despre situația în care vă aflați, spuse bărbatul.

Apoi se prezentă.

— Marcel Chartrand.

Le-a strâns mâinile.

— Conduc Galeria Gagnon. Am venit să vă iau acasă.

S-a făcut aproape miezul nopții până când au reușit să se instaleze în apartamentul lui Chartrand, deasupra Galeriei Gagnon.

S-a dovedit a fi o gazdă delicată și primitoare. Nu oricine, Gamache știa acest lucru, ar fi privit cu bunăvoință un telefon dat la ora unsprezece noaptea de un necunoscut, care îi cerea un loc de înnoptat. Pentru el și alți trei prieteni.

Dar Marcel Chartrand le deschisese ușa casei sale și acum le turna un păhărel înainte de culcare, în timp ce se odihneau în camera de zi.

Ori era un sfânt, gândi Gamache în timp ce-l privea pe Chartrand pălăvrăgind cu Clara, ori o persoană care avea propriile planuri. Gamache nu uitase privirea de prădător a lui Chartrand, prima oară când îi observase, în La Muse.

Prima dată o ochise pe Clara.

— Asta nu este locuința mea principală, spuse Chartrand. Adusese un platou cu fursecuri și, după ce le turnase coniac Myrnei și Clarei, îi oferise un pahar și lui Jean-Guy. Când tânărul îi făcu semn că nu vrea, Chartrand se îndreptă spre Gamache.

— Am o *maison* la câteva minute de aici, spre Les Éboulements.

— Cu vedere spre St. Lawrence? întrebă Gamache, refuzând și el băutura.

— *Oui, Chef*, spuse Chartrand, turnându-și un deget de alcool pe fundul unui pahar borcănat.

Nici lui Gamache, nici lui Beauvoir nu le-a scăpat faptul că gazda lor tocmai lăsase să se vadă că știa exact cine îi erau oaspeții. Sau cel puțin unul dintre ei.

— Tocmai am fost acolo, spuse Gamache. Uluitoare priveliștea fluviului.

— Da. Îți taie respirația.

Marcel Chartrand s-a lăsat într-un fotoliu și și-a încrucișat picioarele. Relaxându-se, și-a reținut o fărâmă de surâs. Nu, gândi Gamache, un zâmbet superior. În timp ce unele chipuri se relaxau păstrând o ușoară atitudine dezaprobatoare, acest om părea mulțumit.

De la distanță, fața lui părea arătoasă, urbană. Însă, de aproape, se vedea că pielea îi era brăzdată de linii fine. Un chip erodat de intemperii. De timpul petrecut în natură. La schi sau snowshoeing, sau la tăiat de lemne. Sau de stat pe marginea prăpastiei, privind la marele fluviu. Era o față onestă.

Dar era el un bărbat onest? Gamache era rezervat în această privință.

Era posibil ca Chartrand să fie mai în vârstă decât îi păruse la început. Și totuși avea o vitalitate de neconfundat.

Gamache se plimba prin cameră. Pereții erau din piatră groasă. Răcoroși vara și călduroși iarna. Ferestrele mici și retrase erau autentice, aparținând acestei case vechi, specifice regiunii Québec. În mod evident, Chartrand respecta trecutul și pe acel *habitant* care construise locuința cu mâinile lui, cu sute de ani în urmă. O făcuse în grabă, dar cu mare grijă, pentru a se proteja pe sine și familia sa de intemperii. De iarna care se apropia. De monstrul care mărșăluia în josul marelui fluviu, stârnind gheața și zăpada, și frigul amarnic. Crescând în forță și putere. Atât de puțini întemeietori supraviețuiseră. Dar cine construise această casă reușise. Și casa încă oferea adăpost celor în nevoie.

În spatele lui, Chartrand le oferea Clarei și Myrnei un alt pahar cu coniac. Myrna refuză, dar Clara acceptă jumătate de dușcă.

— Poate o să-l beau în pat, cu un fursec, spuse Clara.

— Ăsta e spiritul pionieratului, spuse Myrna.

Podelele erau originale. Scânduri late de pin, făcute din copacii înalți care străjuiau locul, acum întinși la pământ. Se înnegriseră de atâtea generații de focuri fumegătoare. Două canapele aflate față în față înaintea șemineului și un fotoliu orientat spre foc, cu un taburet pentru picioare dinaintea lui, și cărți stivuite pe o măsuță. Lămpile luminau blând încăperea.

Însă pereții erau cei care îl intrigau pe Gamache. Merse de-a lungul lor. Câteodată se apleca în față, atras de un Krieghoff original. Un Lemieux. Un Gagnon. Și acolo, între două ferestre, exista o mică pictură în ulei, pe lemn.

— Minunată, nu-i așa?

Chartrand se apropiase în spatele lui Gamache. Șeful îl simțise acolo, dar nu-și luase ochii de la pictură. Reprezenta o pădure și o limbă de piatră înaintând în interiorul unui lac. Și un copac singuratic atârnând de dantelăria stâncoasă, cu ramurile sculptate de vântul neîndurător.

Era uluitor în frumusețea și dezolarea lui, deopotrivă.

— Este un Thomson? întrebă Gamache.

— Da.

— Din Parcul Algonquin?

Terenul colțuros era de neconfundat.

— *Oui*.

— *Mon dieu*, spuse Gamache într-o răsuflare, conștient că respiră asupra aceleiași picturi ca și persoana care o crease.

Cei doi bărbați priveau țintă spre micul dreptunghi.

— Când a fost realizată? întrebă Gamache.

— 1917. În anul în care a murit, spuse Chartrand.

— În război? întrebă Jean-Guy, care venise să li se alăture.

— Nu, spuse proprietarul galeriei. Într-un accident.

Acum, Gamache se îndreptă de spate și îl privi pe Chartrand.

— Crezi în povestea asta?

— Așa aș vrea. Ar fi oribil să cred altceva.

Jean-Guy se uita de la Chartrand la Gamache.

— E vreun dubiu?

— Unul minor, spuse Gamache, întorcându-se pe canapea, ca și când n-ar fi vrut ca pictura să le audă conversația.

— Ce dubiu?

— Tom Thomson picta mai mult peisaje, spune Chartrand. Tema lui favorită era Parcul Algonquin, din Ontario. Părea să-i placă solitudinea acestuia. Mergea cu canoea să campeze de unul singur, apoi să desăvârșească cele mai frumoase picturi.

Și arătă cu mâna spre micul tablou de pe perete.

— Era faimos? întrebă Beauvoir.

— Nu, spuse Chartrand. Nu la acel moment. Nu-l știau prea mulți. Poate alți pictori, dar publicul nu. Nu încă.

— A trebuit să moară ca să ajungă în atenția oamenilor, spuse Gamache.

— Norocul celor care aveau picturi de-ale lui, spuse Beauvoir.

— Norocul proprietarului galeriei unde expunea, încuviință Chartrand.

— Și care e misterul? Cum a murit?

— Cauza oficială este înecul, spuse Gamache. Dar există un dubiu. Sunt zvonuri că fie l-a omorât cineva, fie s-a sinucis.

— De ce ar fi făcut una ca asta? întrebă Beauvoir.

Ședeau cu toții — Gamache și Beauvoir pe canapea, Chartrand pe scaunul lui — cu fața spre șemineul gol.

— Teoria este că Thomson era deznădăjduit din cauză că nu primea recunoaștere pentru munca lui, spuse Chartrand.

— Și teoria care justifică omorul? întrebă Beauvoir.

— Poate un alt artist, invidios pe talentul lui, spuse Chartrand.

— Sau cineva care deținea mai multe dintre lucrările sale, spuse Gamache, privind direct spre gazda lor.

— Precum proprietarul galeriei unde expunea?

Chartrand zâmbi cu ceea ce părea a fi amuzament sincer.

— Suntem oameni lacomi, feroce. Ne place să profităm deopotrivă de artiști și de clienții noștri. Am face orice ca să obținem ceea ce dorim. Totuși, poate că nu am ucide.

Cu toate astea, Beauvoir și Gamache știau că nu era adevărat.

— Despre cine vorbiți?

Clara și Myrna fuseseră în cealaltă parte a camerei, admirând un Jean Paul Lemieux, iar acum Clara se așeză pe canapeaua de vizavi de Gamache.

— Despre Tom Thomson.

Chartrand flutură cu mâna spre micuța pictură, ca o fereastră în perete, deschisă spre un alt timp, spre o altă lume. Dar una nu foarte diferită de Charlevoix.

— *Désolé*, spuse Gamache încet, fără să-și ia ochii de la Clara. A fost lipsit de

sensibilitate din partea noastră.

— *Désolé?* întrebă Chartrand.

Privi de la unul la celălalt, năucit de neașteptata intensitate a emoției.

— De ce ar fi supărător un astfel de lucru?

— Și soțul meu a dispărut. De aceea suntem aici.

Clara se întoarse spre Gamache.

— Nu l-ai întrebat despre Peter când ai mers la galerie?

— Era închis, spuse Gamache. M-am gândit că ați discutat când l-ai sunat.

— De ce aș fi făcut una ca asta? Am crezut că deja l-ai întrebat tu și că nu-l știe pe Peter.

— Peter? întrebă Chartrand, privind de la unul la celălalt.

— Soțul meu. Peter Morrow.

— Peter Morrow este soțul dumitale? spuse Chartrand.

— Îl cunoști? întrebă Gamache.

— *Bien sûr*, spuse Chartrand.

— Pe el sau creațiile lui? întrebă Myrna.

— Pe el, omul. A petrecut multe ore în galerie.

Pentru câteva momente, Clara rămase încremenită în tăcere. Și apoi întrebările au început să se amestece în mintea ei și au format un baraj. Niciuna nu era capabilă să evadeze. Însă, până la urmă, au țâșnit afară.

— Când a fost asta?

Chartrand se gândi.

— În aprilie, cred. Poate un pic mai târziu.

— A stat la dumneata? întrebă Clara.

— *Non*. A închiriat o colibă la capătul drumului.

— Este încă acolo?

Clara se ridică, de parcă era gata să plece.

Chartrand dădu din cap.

— Nu. A plecat. Nu l-am mai văzut de luni de zile. Îmi pare rău.

— Încotro s-a dus? întrebă Clara.

Chartrand o privi drept în față.

— Nu știu.

— Când l-ai văzut ultima oară? întrebă Gamache.

Chartrand se gândi.

— Suntem la început de august. A plecat înainte de a începe vara. Primăvara târziu, cred.

— Ești sigur că a plecat? întrebă Jean-Guy. Ți-a spus el că pleacă?

Chartrand arăta ca un boxer năucit de lovitură, amețit de trecerea de la un anchetator la altul.

— Îmi pare rău, nu-mi amintesc.

— De ce nu-ți amintești? întrebă Clara, ridicând vocea.

Chartrand părea tulburat, confuz.

— Nu mi s-a părut important, încercă el să explice. Nu era un prieten apropiat sau ceva de genul ăsta. A fost aici într-o zi, și în următoarea n-a mai fost.

Se uită de la Clara la Gamache și înapoi.

— De asta ne-ai invitat aici? întrebă Jean-Guy. Pentru că Peter ți-a spus despre ea?

Gesticulă spre Clara.

— Ți-am spus, nu știam că este soțul ei. V-am invitat aici pentru că era târziu, hotelurile sunt pline și aveați nevoie de un loc peste noapte.

— Și pentru că ne-ai recunoscut, spuse Gamache, fără să-l lase pe Chartrand să scape așa ușor.

Poate că era un om foarte, foarte bun. Dar, în același timp, nu era prea sincer.

— Adevărat. Pe dumneata te știu, inspectore. Cu toții te știm. De la știri. Și o știam și pe Clara, din articolele scrise despre ea în revistele de artă. V-am abordat în La Muse pentru că...

— Da?

— Pentru că am crezut că putem avea o conversație interesantă. Asta-i tot.

Gamache observă, încă o dată, scaunul singur, solitar. Care părea acum să-l învăluie pe Marcel Chartrand, să-l devoreze. Și Gamache se întrebă dacă lucrurile erau atât de simple.

Oare acest om dorea doar compania celorlalți? Pe cineva cu care să vorbească, pe care să-l asculte?

Era oare arta conversației lucrul după care tânjea, până la urmă, Marcel Chartrand? Ar fi tranzacționat aceste capodopere tăcute în schimbul unui singur prieten bun?

Chartrand se întoarse spre Clara.

— Peter nu a pomenit niciodată că ar avea o soție. Aici trăia viața unui *religieux*. Un călugăr, zâmbi Chartrand convingător. M-a vizitat, dar mai mult pentru a fi în compania tablourilor mele decât a mea. Lua masa la unul dintre restaurantele din oraș. Rareori ceva atât de prețios ca La Muse. Aproape că nu vorbea cu nimeni. Și apoi se întorcea la coliba lui.

— Ca să picteze, spuse Clara.

— Poate.

— Ți-a arătat la ce lucra? întrebă Gamache.

Chartrand scutură din cap.

— Și nici eu nu i-am cerut vreodată să văd. Sunt abordat destul de des, nu am nevoie să caut. Cu excepția unor ocazii rare.

Se întoarse din nou spre Clara.

— Ce ai spus astăzi, mai devreme, la La Muse, despre Gagnon care jupoaie pielea pământului și pictează mușchii, venele, era foarte corect. Departe de a fi urât sau sinistru, ceea ce pictează el este minunăția locurilor. Inima și sufletul locului. Picta ceea ce vedeau atât de puținii Trebuie să fi avut o muză foarte puternică, dacă l-a lăsat să meargă atât de profund.

— Cine era muza lui Gagnon? întrebă Gamache.

— Oh, nu m-am referit la o persoană.

— Atunci la ce te-ai referit?

— La natură. Cred că, precum în cazul lui Tom Thomson, și muza lui Clarence Gagnon era însăși Natura. Nu există ceva mai puternic de atât. Se întoarse din nou spre Clara: Ceea ce face Gagnon pentru peisaje faci dumneata pentru oameni. Fețele lor, pielea, aparența lor sunt pentru lumea exterioară. Dar dumneata pictezi, de asemenea, și interiorul lor. Este un dar rar, doamnă. Sper că nu te-am stânjenit.

Era limpede că o făcuse.

— Îmi pare rău, spuse el. Mi-am promis mie însumi că nu-ți voi menționa lucrările. Probabil că ți se întâmplă tot timpul. Iartă-mă. Și acum ai griji mult mai

presante. Cum pot să ajut?

Se întoarse de la Clara la Gamache.

— Știi lucrările timpurii ale lui Peter? întrebă Gamache.

— Știam că era artist, și încă unul de succes. Nu pot spune că-mi amintesc să fi văzut o anume pictură.

Vocea lui Chartrand se schimbase. Încă elegantă, dar exista în ea o anumită detașare. Vorbea chestiuni de afaceri.

— Ai discutat cu el despre munca lui? întrebă Clara.

— Nu. Nu mi-a cerut niciodată opinia și nu m-am oferit niciodată să i-o spun.

Dar nu aveau decât cuvântul lui în această privință, gândi Gamache. Și Șeful știa deja că Chartrand nu era mereu sincer până la capăt.

Douăzeci și patru

Gamache se trezi devreme, într-un pat străin, în zgomote necunoscute care veneau de dincolo de fereastra deschisă.

Perdeaua de dantelă se umfla ușor, ca și când ar fi respirat, apoi se domolea. Aerul care pătrundea în cameră mirosea a proaspăt, cu un inconfundabil parfum venind dinspre cursul masiv de apă din apropiere.

Își privi ceasul, aflat pe noptieră.

Încă nu era ora șase, dar soarele se înălțase deja pe cer.

Beauvoir însă nu. Adormise imediat în patul de alături, cu fața înfundată în pernă, cu gura ușor deschisă. Era o priveliște pe care Gamache o văzuse de multe ori și știa că Annie o vedea în fiecare zi.

Trebuie să fie vorba despre dragoste, decise el, în timp ce se ridica în liniște ca să se pregătească pentru o nouă zi, oprindu-se să tragă dantela de la fereastră și să privească afară. Trecuse bine de miezul nopții când, în sfârșit, adormiseră sub pături. Gamache nu avea nicio idee despre ce se vedea de la geam, așa că a fost surprins și încântat că acest dormitor dădea spre acoperișurile de metal ale vechiului sat Charlevoix. Și spre St. Lawrence, aflat dincolo de acestea.

Odată spălat și îmbrăcat, se furișă pe scări și apoi afară.

Era un moment cu nuanțe pastelate al zilei. Numai albastru palid și rozuri aruncate de soarele de dimineață. Turiștii erau adormiți în hotelurile și pensiunile lor. Doar câțiva localnici se treziseră, astfel încât toată așezarea era doar a lui Gamache. Departe de a se simți abandonat, locul părea mai degrabă în așteptare. Gata să dea naștere unei noi zile vibrante.

Dar nu încă. Deocamdată, totul era cuprins de pace. Orice era posibil.

Nu departe a găsit o bancă, s-a așezat, a căutat în buzunar și a scos cartea. Însoțitorul lui obișnuit.

A început să citească. După câteva pagini, a închis cartea și și-a pus mâna mare pe copertă, așa încât titlul era ușor ascuns. Precum fluviul printre casele vechi. Abia ghicit. Acolo, dar nu complet la vedere.

Leacul din Gilead.

A presat-o ca să se închidă și s-a gândit, așa cum făcea în fiecare dimineață din ziua retragerii sale, la ultimele mâini care închiseseră cartea.

...să vindece un suflet bolnav de păcate.

Exista vreun leac pentru ce făcuse el în pădurile acelea din preajma satului Three Pines, cu opt luni în urmă? Nu era vorba atât despre acțiunea de a ucide. Despre a lua o viață. Era despre ceea ce simțea în legătură cu asta. Și despre faptul că intenționase s-o facă, chiar sperase s-o facă, atunci când venise momentul.

Mens rea. Diferența dintre omucidere și crimă. Intenția. *Mens rea.* O minte vinovată. Un suflet bolnav de păcate.

Privi cartea de sub palma sa.

Ce ar fi simțit fostul deținător al cărții legat de ceea ce făcuse el?

Armand Gamache era aproape sigur că știa răspunsul la această întrebare.

S-a întors cu spatele la fluviu, la malurile colțuroase, la cargoboturi și la balenele alunecând ușor sub suprafața apei. Uriașe și nevăzute.

Gamache se întoarse acasă la Marcel Chartrand.

— Mi s-a părut că aud pe cineva plecând, spuse Chartrand, de pe verandă, când Gamache se apropie. Cum ai dormit?

— Perfect.

— Trebuie să fii obișnuit cu paturile străine, spuse gazda, înmânându-i lui Gamache o cană de cafea, aburind în aerul proaspăt al dimineții.

— Sunt, într-adevăr, admise Șeful. Dar puține sunt atât de confortabile ca al dumitale. *Merci.*

A ridicat cana spre Chartrand, în semn de apreciere.

— *Un plaisir.* Ai vrea să vezi galeria?

Gamache zâmbi.

— Tare mult.

Se simțea ca un copil care a primit permis privat în Disneyland.

Chartrand a descuiat ușa și a aprins luminile. Gamache a pășit spre centrul încăperii și a rămas acolo, în picioare. Și-a dat seama, cu oarecare neliniște, că parcă îi venea să plângă.

Aici, de jur împrejur, era moștenirea lui. Țara lui. Istoria lui. Dar era și mai mult decât atât. Aici, pe pereți, era înlăuntrul său. Expus.

Casele pictate în culori luminoase. Roșu și galben mustar. Fumul ieșind pe hornuri. Turlele bisericilor. Scenele de iarnă, zăpada pe ramurile pinilor. Caii și săniile. Lumina blândă din ferestre, noaptea.

Omul cu lampa de ulei. Mergând pe o potecă formată de pași prin zăpada înaltă. Spre casa din depărtare.

Gamache se întoarse. Era înconjurat. Scufundat. Nu înecat, ci plutind. Botezat.

Oftă. Și apoi privi spre Marcel Chartrand, care stătea lângă el. Și el arăta ca și când ar fi fost gata să plângă. Asta simțea acest om în fiecare zi?

Asta era banca lui aflată deasupra satului? Era și el, în fiecare zi, surprins de

bucurie?

— Peter Morrow venea des aici, spuse Chartrand. Doar ca să stea. Și să privească insistent picturile.

Să stea și să privească.

Dumnezeu știa că și Gamache însuși făcuse de multe ori același lucru, dar combinația de cuvinte, inflexiunea îi aminteau de ceva. Nu prea îndepărtat în timp. Ceva recent. Și deodată Gamache și-a amintit.

Mai era cineva care îl descrisese pe Peter ca stând și privind. Pe când era copil.

Madame Finney, mama lui Peter. Ea îi spusese lui Gamache că micul Peter voia doar să se uite, ore în șir. La pereți. La picturi. Încercând să ajungă mai aproape de imagini. Încercând să se alăture geniului care văzuse astfel lumea și care pictase ceea ce simțise în legătură cu ea.

Toate tușele fluide, liniile care se uneau unele cu altele, astfel încât casele deveneau pământuri, deveneau copaci, deveneau oameni, deveneau cer și nori. Care atingeau casele compacte.

Totul în culori strălucitoare, vesele. Nu în nuanțe prefăcute, ci în culori pe care Gamache chiar le vedea acum prin ferestrele galeriei. Fără nevoia de a împodobi. De a născoci. De a romanța.

Clarence Gagnon văzuse adevărul. Și nu atât îl capturase, cât mai mult îl eliberase.

Tânărul Peter tânjea și el să se elibereze. Și picturile de pe pereții acelei case sinistre erau calea de a o face. Din moment ce nu putea, în fapt, să evadeze în ele, aplicase cel mai bun plan de rezervă.

Devenise artist. În ciuda familiei sale. Deși familia reușise totuși ceva. Drenase toată culoarea și creativitatea din el, lăsându-l pe el și arta lui să atragă, dar să fie și predictibili. În siguranță. Sterili.

Gamache privea țintă spre pereții Galeriei Gagnon. Spre culorile vii. Spre învolburatele și fluidele tușe de pensulă. Și spre peisajele care erau mai mult interioare decât exterioare.

Peter privise țintă spre aceiași pereți. Apoi dispăruse.

Și, pentru un moment, Armand Gamache se întrebă dacă nu cumva Peter atinsese magia pe care fusese atât de disperat s-o găsească și, de fapt, intrase într-una dintre aceste picturi.

Se apropie mai mult, examinând omul cu felinarul. Era oare Peter? Trudind spre casă?

Apoi rânji. Desigur că nu. Aici era Baie-Saint-Paul, nu Zona Crepusculară.

— Ăsta este motivul pentru care a venit Peter la Baie-Saint-Paul? întrebă Gamache arătând spre picturile înșirate în galerie.

Chartrand scutură din cap.

— Cred că ăsta a fost un supliment, nu motivul în sine.

— Care să fi fost motivul?

— Părea să caute pe cineva.

— Pe cineva?

— Pe cineva sau ceva, sau ambele. Nu știu, spuse Chartrand.

— De ce nu ne-ai spus despre asta aseară?

— Nu prea m-am gândit la asta. Peter era doar o cunoștință, nimic mai mult. Doar un alt artist venit la Charlevoix în căutarea inspirației. Sperând că ceea ce

inspirase asta — gesticulă spre picturile lui Gagnon atârnate pe pereți — îl va inspira deopotrivă și pe el.

— Că muza lui Gagnon îl va găsi și va apărea din nou să se joace, spuse Gamache.

Chartrand căzu o clipă pe gânduri:

— Crezi că e mort?

— Cred că este foarte greu ca oamenii să dispară, pur și simplu. Mult mai greu decât ne dăm seama, spuse Gamache. Până când încercăm să ne imaginăm.

— Atunci cum de se întâmplă?

— Nu există decât o singură cale. Trebuie să încetăm să trăim în această lume.

— Vrei să spui, să murim?

— Ei bine, ar merge și asta, dar mă refeream la a te retrage complet din societate. Să mergi pe o insulă. Să mergi în adâncul pădurii. Să trăiești în afara uscatului.

Chartrand părea inconfortabil.

— Să te alături unei comunități?

— Păi, cele mai multe dintre comunitățile de azi sunt cam sofisticate. Își studie gazda: Ce vrei să spui?

— Când a vizitat galeria pentru prima dată, Peter a întrebat de un bărbat pe nume Norman. N-am avut nicio idee la ce se referă, dar i-am promis că o să mă interesez.

— Norman? repetă Gamache. Numele îi suna cunoscut. Ce-ai aflat?

— Nimic util.

— Dar ai aflat totuși ceva? îl presă Gamache.

— Era un tip care întemeiase în pădure o colonie de artiști, dar numele lui nu era Norman. Era No Man[9].

— Noman?

— No Man.

Se holbau unul la celălalt. Repetând aproape același lucru.

În cele din urmă, Chartrand scrise pe o hârtie și Gamache dădu din cap. Înțelesese, deși confuzia lui crescuse.

No Man?

Clara și Myrna coborâseră câteva minute mai târziu, urmate de Jean-Guy.

— No Man? întrebă Myrna.

Părăsiseră galeria și mergeau în jos pe o stradă îngustă, ca să ia micul dejun într-o cafenea din zonă.

— No Man, confirmă Chartrand.

— Ce ciudat, spuse Clara.

Beauvoir nu știa de ce era surprinsă. Cei mai mulți dintre artiștii pe care îi cunoscuse erau mai mult decât ciudați. „Ciudat" era pentru ei conservator. Clara, cu părul ei sălbatic plin de resturi de mâncare și cu ale sale *Utere războinice*, era unul dintre artiștii cei mai zdraveni la cap.

Peter Morrow, cu acele cămăși cu gulerul prins în nasturi la vârf și personalitatea lui calmă, era aproape sigur cel mai țicnit dintre ei toți.

— Peter nu-l căuta pe No Man. El încerca să găsească un tip pe nume Norman, spuse Chartrand.

— Și l-a găsit? întrebă Clara.

— Nu, din câte știu eu.

Ajunseseră la un mic restaurant și s-au așezat la o masă, înăuntru. La cererea lui Gamache, Chartrand îi adusese într-un loc unde Peter mânca uneori.

— *Oui*, îl știu, spuse chelnerița, atunci când i-au arătat fotografia lui Peter.

— Ouă pe pâine prăjită neagră. Fără șuncă. Și cafea neagră.

Părea ca ea să fie de acord cu acest mic dejun spartan.

— A luat vreodată masa cu cineva? întrebă Clara.

— Nu, întotdeauna era singur, spuse ea. Ce să vă aduc?

Jean-Guy comandă meniul „Călător Special". Două ouă și orice carne aveau, friptă.

Chartrand comandă ouă jumări.

Ceilalți au luat clătite cu afine și șuncă.

Când ospătărița se întoarse cu mâncarea, Gamache o întrebă dacă știa pe cineva pe nume Norman.

— Numele sau prenumele? întrebă ea, turnându-le iar cafea.

— Nu știm.

— *Non*, spuse, îndepărtându-se.

— Ți-a spus Peter de unde îl știa pe acest Norman? întrebă Jean-Guy.

Chartrand scutură din cap.

— Nu l-am întrebat.

— Îți aduci aminte de vreun Norman din viața lui Peter? o întrebă Gamache pe Clara. Poate un prieten? Un artist pe care îl admira?

— M-am tot gândit, spuse ea. Dar numele nu-mi spune nimic.

— Unde e de găsit No Man? întrebă Jean-Guy.

— De fapt, nu e de găsit, admise Chartrand. E doar un tip, printre alții, care a întemeiat în zonă o colonie de artiști. A dat greș și a plecat mai departe. Se întâmplă tot timpul. Artiștii au nevoie de bani și cred că învățându-i pe alții sau organizând tabere vor reuși să-și asigure traiul. Nu reușesc aproape niciodată, îi zâmbi el Clarei. Tabăra a fost abandonată cu mult înainte ca Peter să ajungă aici. În plus, Peter nu părea genul căruia îi place compania.

— *Călătorește mai repede cel care călătorește singur*, spuse Gamache.

— M-am întrebat întotdeauna dacă este adevărat, zise Myrna. Poate că mergi mai repede, dar nu e la fel de plăcut. Și când ajungi, ce găsești? Pe nimeni.

No man, gândi Gamache.

— Clara? Ești tăcută, spuse Myrna.

Clara se lăsase pe spătarul scaunului, părând că admiră priveliștea. Dar ochii ei aveau o expresie fixă, îndepărtată.

— Norman, repetă ea. A existat cineva. O privi pe Myrna. Un profesor pe nume Norman, la Facultatea de artă.

Myrna încuviință din cap.

— Așa este. Profesorul Massey a pomenit de el.

— Era cel care înființase Salon des Refusés, spuse Clara.

— Crezi că ar putea fi vorba despre aceeași persoană? întrebă Gamache.

Clara se încruntă.

— Nu văd cum. Peter a urmat cursul lui și l-a considerat o porcărie. N-are cum să fie aceeași persoană, nu-i așa?

— Ba da, spuse Myrna. Este cel despre care profesorul Massey spunea că e nebun?

— Da. Nu cred că Peter ar vrea să-i calce pe urme.

— *Excuse-moi.*

Gamache ascultase discuția și acum se ridicase, îndepărtându-se cu telefonul spre un colț liniștit. În timp ce vorbea, s-a întors și a privit spre fereastră. Spre vest. A vorbit câteva minute, apoi s-a întors la masă.

— Pe cine ai sunat? întrebă Clara.

Dar Jean-Guy știa, și asta chiar înainte ca Șeful să răspundă la întrebare. Știa din limbajul trupului lui Gamache. Postura lui, chipul și direcția în care privise în timp ce vorbea.

Spre vest. Spre un sat dintr-o vale.

Beauvoir știa, pentru că aceea era direcția spre care se întorcea și el, atunci când vorbea cu Annie.

Spre casă.

— Pe Reine-Marie. Am rugat-o să meargă la Toronto. Să stea de vorbă cu fostul vostru profesor, să vadă registrele, dacă e posibil. Să afle tot ce poate despre acest profesor Norman.

— Dar am fi putut suna de aici, spuse Myrna. Ar fi mai rapid și mai ușor.

— Da, însă e o chestiune delicată și nu avem niciun drept să vedem dosarele. Cred că Reine-Marie va reuși mai mult decât am reuși într-o convorbire telefonică. Este foarte pricepută când e vorba de obținut informații.

Spunând asta, Gamache zâmbi. Soția lui petrecuse zeci de ani lucrând la Arhivele naționale din Québec. Adunând informații. Dar adevărul este că era mult mai bună la păstrarea acestora decât la împărtășirea lor.

Totuși, dacă exista cineva care putea obține cu vorba bună informații dintr-o

instituție, ea era aceea.

Se uită încă o dată spre vest și întâlni privirea lui Beauvoir.

---

[9] Joc de cuvinte intraductibil. „Nimeni" (engl.).

Douăzeci și cinci

Avionul a prins viteză și a săltat pe pista Aeroportului Internațional Trudeau, din Montréal.

Reine-Marie cumpărase biletul de la o companie care opera mai mult pe micul Island Airport din centrul orașului Toronto decât pe uriașul aeroport din afara orașului. Era mult mai convenabil așa.

Dar asta însemna să zbori cu un avion cu elice, or, nu toată lumea de la bord era confortabilă cu situația. Incluzând-o pe femeia care stătea alături de ea.

Aceasta strângea cu putere cotiera și avea pe față o grimasă asemănătoare cu o mască a morții.

— O să fie în regulă, spuse Reine-Marie. Promit.

— Cum ai putea să știi dumneata asta, cap pătrat? izbucni femeia.

Și Reine-Marie zâmbi.

Înseamnă că Ruth nu era atât de speriată, dacă nu uitase s-o insulte.

Avionul se ridică în aer. Dacă un avion cu reacție decola ca un glonț, micul avion cu elice decola ca un pescăruș. Desprins de sol, dar la cheremul curenților. Sălta și se împleticea, iar Ruth începu să se roage în gând.

— Oh, Doamne, rahat, rahat, rahat. Oh, Isuse!

— Suntem sus acum, spuse Reine-Marie cu voce blândă. Așa că poți să te relaxezi, bătrână vrăjitoare.

Ruth își întoarse spre ea ochii scormonitori. Și râse. Imediat ce au trecut prin plafonul de nori, strânsoarea ca de gheară a lui Ruth slăbi.

— Oamenii nu sunt făcuți să zboare, spuse Ruth, acoperind huruitul motoarelor.

— Dar avioanele da și, din fericire, suntem într-unul. Acum, că mai avem o oră până la aterizare, mai povestește-mi despre timpul pe care l-ai petrecut în închisoarea aia turcească. Sper că ai fost gardian, nu deținut.

Ruth râse din nou, iar culoarea i se întoarse pe chip. Deși era atât de speriată de zbor, Ruth venise totuși cu Reine-Marie. Să-i țină companie. Și, după cum bănuia Reine-Marie, să o ajute să-l găsească pe Peter.

Ruth se retrase, cu o nervozitate prostească, în timp ce Reine-Marie își puse mâna peste a ei și rămase așa până la finalul acestui zbor zănatic.

— I-ai arătat lui Chartrand picturile alea?

Gamache gesticulă spre pânzele făcute sul, pe care Clara le cărase tot timpul cu ea, ca pe o ansă.

— Nu. M-am gândit la asta, dar Peter ar fi putut să i le-arate el însuși și a ales să n-o facă. Dacă el n-a făcut-o, cred că n-ar trebui s-o fac nici eu. Îl privi cu atenție pe Gamache: De ce? Crezi că ar trebui?

Gamache se gândi, la rându-i.

— Nu știu. Sincer, nu-mi dau seama dacă ar conta. Cred că eram doar curios.

— În legătură cu ce?

— În legătură cu ce ar face Chartrand cu ele. Tu nu ești?

— Cuvântul nu e chiar „curioasă", spuse Clara cu un rânjet. Mai degrabă speriată.

— Le consideri chiar atât de proaste?

— Le consider stranii.

— Și asta e rău? întrebă el.

Ea se gândi la întrebare, legănând pânzele din mână.

— Mi-e teamă că oamenii vor vedea astea și vor crede că Peter a înnebunit.

Gamache deschise gura, apoi o închise.

— Spune, zise ea. Spune ce ai în cap. Peter a înnebunit.

— Nu, zise el. Nu. Nu asta voiam să spun.

— Atunci ce voiai să spui?

Departe de a se simți în defensivă, Clara aflase ceea ce voia într-adevăr să știe.

— *Uterele războinice*, spuse el.

Clara se zgâi la el. Ar fi putut să-și petreacă tot restul vieții încercând să ghicească ce voise să spună Armand și n-ar fi reușit niciodată să ajungă la aceste două cuvinte.

— *Uterele războinice*? repetă ea. Ce are de-a face asta cu ele?

— Acum câțiva ani, ai realizat o serie de sculpturi, îi aminti el. Erau utere de diferite mărimi. Le-ai decorat cu pene și piele și săpunuri fanteziste și bețe, și frunze, și dantelă, și tot felul de lucruri. Apoi le-ai expus într-o expoziție de artă.

— Da, râse Clara. Oricât de ciudat ar fi, încă le mai am pe toate. Mă gândeam serios să-i trimit unul mamei lui Peter, ca dar de Crăciun, dar mi-a fost frică. Râse: Cred că atunci când le-am sculptat, eu nu prea aveam așa ceva. Un uter războinic, vreau să spun.

— Sculpturile nu au fost chiar așa de demult, îi reaminti Gamache.

— Adevărat.

— Îți pare rău că le-ai făcut?

— Deloc. A fost foarte amuzant. Și, în mod ciudat, mi-au dat putere. Toată lumea a crezut că era o glumă, dar nu era așa.

— Dar cum era? întrebă Gamache.

— Un pas înainte.

El dădu din cap și se ridică. Dar, înainte să plece, se aplecă spre ea și șopti:

— Și pun prinsoare că toată lumea te-a crezut nebună.

— Nu era doar țicnit, spuse profesorul Massey. Era nebun de-a binelea.

Se uita când la una, când la cealaltă. Se așezaseră în atelierul din sala lui de curs. Îi cedase lui Ruth ceea ce, evident, era scaunul lui favorit. Acela din care se vedea tot spațiul deschis al încăperii, plin cu pânze de protecție și șevalete, cu palete vechi, distruse. Într-un colț erau depozitate pânze albe, iar propriile picturi ale lui Massey, neînrămate, se aflau ici și colo pe pereți, ca și cum ar fi fost atârnate la întâmplare. Erau foarte bune, înviorând și încălzind locul.

— Și nu era genul amuzant de nebunie, le avertiză profesorul Massey. Nu excentric. Era periculos.

— Periculos? Adică violent? întrebă Reine-Marie.

Încerca pe cât putea să-i prindă și să-i susțină privirea, dar atenția bătrânului profesor nu se oprea prea mult asupra ei. Ochii lui continuau să se întoarcă.

Spre Ruth.

La rândul ei, Ruth părea că își pierduse mințile. Dar, gândi Reine-Marie, își găsise inima.

Bătrâna poetă chiar chicotise când profesorul Massey îi strânsese mâna, în semn de salut.

Sosiseră în urmă cu o jumătate de oră, neanunțate, deși Reine-Marie sunase înainte ca să se asigure că profesorul Massey va fi acolo.

Era.

Părea că era întotdeauna. Iar acum Reine-Marie a început să observe și alte lucruri. O pernă cu pături împachetate ordonat deasupra ei, lângă canapeaua uzată.

Un cuptor cu microunde așezat pe blat, lângă chiuveta acoperită cu o peliculă de vopsea. O plită. Un frigider micuț.

Privi de jur împrejur prin sala de curs și își dădu seama că părea mai puțin o sală de clasă, și mai mult un atelier. Mai puțin un atelier, și mai mult o mansardă. Un spațiu de locuit.

Privirea lui Reine-Marie se întoarse spre bătrân. Perfect îmbrăcat, cu pantaloni largi de catifea reiată, călcați, cu o cămașă răcoroasă de bumbac și o vestă ușoară din jerse. Îngrijit. Curat.

Cum se întâmplase? se întreba ea. Avusese odată soție și copii? O casă în Anexă?

Oare se mutaseră copiii? Oare îi murise soția?

Oare încetase să se mai ducă acasă? Până când acest loc îi devenise casă? În compania mirosurilor familiare și reconfortante. Și a pânzelor albe. Unde picau studenți la orice oră. Să întrebe ceva. Să bea ceva și să mănânce un sandvici, și să discute despre prostii pretențioase.

Privi la pânza de pe șevalet.

De cât timp, se întrebă, stătea aici. Goală.

— Nu violent, spuse el. Oricum, nu din punct de vedere fizic. Nu încă. Nu ne-am putut asuma acest lucru. Sébastien Norman era genul mesianic. Tipul cu vederi puternice și inflexibile. Desigur, n-am știut asta când l-am angajat. Preda teoria artei. Un curs destul de inofensiv, vă imaginați. Massey zâmbi: Presupun că nu am clarificat suficient că trebuie să predea teoria artei, nu a sa, personală. Am

început să ne dăm seama destul de repede că avem o problemă.

— Cum așa? întrebă Reine-Marie.

— Zvonuri pe coridoare. Am început să trag cu urechea la ce spuneau studenții lui. Cei mai mulți îl luau peste picior, râdeau de el. Reflexul meu a fost întotdeauna să-mi apăr colegii profesori, așa că i-am întrebat ce era atât de caraghios. Și ei mi-au spus.

— Continuați!

— Păi, acum ar suna cam prostesc.

Profesorul Massey arăta jenat și privi spre Ruth. Reine-Marie se mulțumi să aștepte și în cele din urmă el păru să-și înfrângă reținerea.

— Aparent, profesorul Norman credea în cea de-a zecea muză.

Se strâmbă, ca pentru a-și cere iertare pentru stupiditatea pe care tocmai o spusese.

Acum vorbi Ruth:

— Dar sunt numai nouă.

— Da, exact. Cele nouă fiice ale lui Zeus. Ele personifică știința și arta. Muzica, literatura, știința, spuse el.

— Dar nu pictura, spuse Reine-Marie. Acum îmi amintesc. Nu există o muză pentru artă.

Acum, profesorul Massey își îndreptă întreaga atenție spre ea. Și încă ce atenție! Reine-Marie simți forța personalității lui. Nu violentă, ci copleșitoare. Învăluind-o.

Îi simți inteligența și calmul. Și, pentru prima dată în viața ei, își dori să fi fost artistă, numai ca să fi studiat cu acest profesor.

— Ciudat, nu? spuse el. Nouă muze. Ce mai gașcă! Dar nici măcar una singură pentru pictură sau sculptură. Și totuși, acestea nu au fost desemnate niciunei muze.

— De ce nu? întrebă Reine-Marie.

Massey ridică din umeri și își înălță sprâncenele albe.

— Nimeni nu știe. Există unele teorii, desigur.

— Ceea ce ne aduce la profesorul Norman, spuse Reine-Marie. Care era teoria lui?

— N-am vorbit niciodată cu el despre acest lucru, în mod direct, spuse Massey. Tot ce știu este compilat din discuțiile cu studenții lui. Nici măcar nu sunt sigur că-mi amintesc corect. A trecut mult timp de atunci. Știu că el credea că, de fapt, a existat și o a zecea muză. Și că pentru a fi un mare artist, trebuie s-o găsești.

— Credea că această a zecea muză locuia undeva anume, în prezent? întrebă Reine-Marie. Că ai putea să ciocănești la ușă, și ea să-ți deschidă?

— Îmi pare rău, nu știu ce credea cu adevărat profesorul Norman. Astea s-au întâmplat acum multă vreme. Ar fi trebuit să știu. E vina mea. Eu am încurajat facultatea să-l angajeze.

— De ce?

— Păi, văzusem câteva dintre lucrările sale și mi se păruseră promițătoare. Era nou-venit în Toronto, nu avea prea mulți bani și nu cunoștea mai pe nimeni. Părea perfect. Putea să predea cu jumătate de normă, să facă rost de ceva bani, să întâlnească oameni.

Vocea i se stinse. Toată acea energie și toată forța personalității sale păreau a se risipi, și omul acesta minunat se dezumflă. Însuși gândul la profesorul Norman

părea să-l secătuiască.

— A fost o greșeală, spuse profesorul.

A tăcut pentru un moment, privind înapoi, în timp.

— Norman nu a fost concediat pentru convingerile sale nebunești, să știți. Pe atunci eram o instituție foarte liberală. Chiar dacă teoriile lui nu erau acceptate și studenții nu-l respectau deloc. Felul în care arăta nu l-a ajutat în niciun fel.

— Arăta ca un nebun? întrebă Reine-Marie și, în mod neașteptat, profesorul Massey a râs.

— Noi toți arătam ca niște țicniți. El arăta ca un bancher. Unul prosper. Toți ceilalți erau cumva jerpeliți sau cel puțin încercau să fie. Asta era uniforma vremurilor. Acum toți încercăm să părem de succes, respectabili.

Privi în jos spre propriile haine, apoi spre jerpelita Ruth.

Și Reine-Marie se întreba dacă acea pânză de pe șevalet ar fi fost la fel de goală dacă profesorul Massey n-ar fi fost atât de respectabil.

— De ce a fost concediat, dacă nu pentru teoria lui privind cea de-a zecea muză?

— Eram în Consiliul de administrație și ne făceam probleme în legătură cu asta. Norman nu era violent, cel puțin nu încă. Asta-i problema, nu-i așa, cu acest tip de situații? E greu să concediezi pe cineva pe baza suspiciunii că ar putea face ceva.

— Dar ce v-a făcut să credeți că ar putea deveni violent? întrebă Reine-Marie.

— Pur și simplu, nu aveam cum să știm. Avea izbucniri verbale. Tremura de mânie. Am încercat să stau de vorbă cu el, dar a negat că ar fi ceva în neregulă. Spunea că artiștii adevărați sunt pasionali și că despre asta era vorba. Pasiune.

— Nu l-ați crezut?

— Poate că avea dreptate. Poate că adevărații artiști sunt pasionali. Mulți sunt nebuni. Dar problema nu era dacă el era un artist adevărat, ci dacă era un profesor bun.

— Ce îl făcea să se înfurie? Ce l-ar fi făcut să explodeze?

— Orice persoană care nu era de acord cu teoria celei de-a zecea muze. Și orice lucru judecat de el drept mediocru. În mintea lui, cele două mergeau împreună. Din nefericire, pe măsură ce trecea anul, își pierdea tot mai mult echilibrul. Nu știam când va ajunge pe muchie și cine va trage ponoasele după el. Datoria noastră era să-i protejăm pe studenți. Dar nu am acționat la timp.

— A existat vreun incident? întrebă Reine-Marie.

Alături, Ruth nu era deloc de ajutor. Reine-Marie nici măcar nu era sigură că ea ascultă. Avea pe față un zâmbet nătâng, în timp ce-l privea pe profesorul Massey.

— Nu violent, spuse profesorul. În orice caz, nu de ordin fizic. Fără să spună nimănui, fără să aibă permisiunea facultății, Sébastien Norman a înființat Salon des Refusés.

— Clara Morrow ne-a povestit despre asta. Dar despre ce era vorba?

— Era o expoziție care se desfășura în paralel cu expoziția reală. Expunea lucrările respinse.

— Și de ce era ăsta un lucru rău?

Reine-Marie i-a simțit imediat reținerea. Radia dinspre el, în valuri de dezaprobare, de dezamăgire. Spre ea. Și s-a trezit regretând că pusese întrebarea. Din punct de vedere intelectual, știa că este o naivitate. Era o întrebare legitimă. Dar în

sinea ei știa că îl dezamăgise pe acest om pentru că nu cunoștea răspunsul.

Acum, chiar și Ruth o abandonase. Era absentă, începuse să examineze picturile de pe pereți. Oprindu-se înainte de fiecare. Acordându-le mai multă atenție decât o făcuse vreodată, din ce știa Reine-Marie, lucrărilor Clarei sau celor ale lui Peter.

— Ești profesor? întrebă profesorul Massey.

Reine-Marie scutură din cap.

— Bibliotecar.

— Dar ai copii?

— Doi. Amândoi, adulți acum. Și doi nepoți.

— Și pe când mergeau la școală și greșeau ceva la lecții, v-ar fi plăcut ca profesorul să-i scoată în fața clasei? A școlii? Ca să râdă colegii de ei?

— Nu, sigur că nu.

— Ei bine, profesorul Norman exact asta a făcut. Întrebați-o pe prietena dumneavoastră, Clara, cum s-a simțit. Cum se simte încă. Ăștia sunt oameni tineri, doamnă Gamache. Sunt talentați, și mulți sunt fragili, din cauză că cea mai mare parte din viața lor au fost marginalizați pentru că au fost creativi. Trăim într-o societate care nu pune preț pe a fi diferit. Când vin aici, la Facultatea de artă, este probabil pentru prima dată în viața lor când simt că aparțin de ceva. Când se simt în siguranță. Nu doar apreciați, ci și valoroși.

O privi în ochi, iar vocea lui era adâncă și calmă, aproape fermecând-o. Și Reine-Marie simți din nou atracția față de acest bărbat, în ciuda vârstei lui înaintate. Cât de puternic trebuie să fi fost în tinerețe!

Și cât de reconfortant era mesajul său pentru femeile și bărbații tineri,

pierduți, răniți care se perindau prin facultate, cu atitudinea lor de frondă, piercingurile lor și inimile lor frânte.

Aici erau în siguranță. Să experimenteze, să exploreze. Să greșească și să încerce din nou. Fără teamă de ridicol.

Privea la canapeaua uzată și aproape că putea să vadă generații de artiști tineri și entuziaști lenevind în dezbateri animate. În sfârșit, liberi.

Până când profesorul Norman intrase în legătură cu ei. Și atunci n-au mai fost în siguranță.

Salon des Refusés.

Reine-Marie începea să înțeleagă, acum, cât de josnic era totul.

— Oare există în dosarele facultății adresa profesorului Norman?

— S-ar putea. Era din Québec. Asta știu. Avea un accent caraghios.

— Știți de unde anume, din Québec? întrebă Reine-Marie, iar el scutură din cap.

— Peter v-a pus și el întrebările astea, când v-a vizitat?

— Despre profesorul Norman? Massey era, în mod evident, și surprins, și amuzat. Nu. Am vorbit puțin despre el, dar cred că eu am fost cel care a adus vorba.

— Este posibil ca Peter să-l fi căutat pe profesorul Norman? întrebă Reine-Marie.

— Mă îndoiesc, spuse Massey. Nu a spus nimic despre asta când a plecat. De ce?

— Clara și soțul meu și alții încearcă să-l găsească pe Peter, spuse ea. Și pare că Peter încerca să găsească pe cineva pe nume Norman.

— Aș fi șocat dacă ar fi vorba despre aceeași persoană, spuse Massey. Și arăta șocat. Sper că nu e adevărat.

— De ce?

— Dacă Sébastien Norman era nebun acum treizeci de ani, nici nu vreau să mă gândesc cum este acum.

Massey trase aer în piept și dădu din cap.

— Când a plecat, am sfătuit-o pe Clara să meargă acasă. Să-și vadă de viață. Și i-am spus că Peter se va întoarce atunci când va fi pregătit s-o facă.

— Credeți că avea de gând să se întoarcă la ea? întrebă Reine-Marie.

— Nu a spus, admise Massey. Dar asta nu înseamnă că nu avea de gând s-o facă.

— La fel și căutarea lui Norman, poate.

— Poate.

Profesorul privi în stânga lui Reine-Marie, unde o întâlni pe Ruth. Era în partea cealaltă a atelierului său, privind o altă pictură.

— Presupun că nu aveți o poză a profesorului Norman?

— În portofel? Profesorul Massey zâmbi: De fapt, s-ar putea să am una. În albumul promoției lor.

În timp ce Massey cerceta rafturile cu cărți, Reine-Marie merse spre Ruth.

— Asta-i pictura despre care Myrna spunea că e atât de bună? întrebă Reine-Marie.

A privit-o și a înțeles ce voia Myrna să spună. Restul erau bune. Aceasta era excepțională. Fermecătoare.

S-a recules și s-a întors spre Ruth.

— Ești gata de plecare sau măsori ferestrele, pentru draperii?

— Și asta ar trebui să fie amuzant? întrebă Ruth.

Reine-Marie a rămas mută. Uimită nu de ceea ce spusese Ruth, ci de propriul ei comportament. De a fi minimizat, ba chiar ridiculizat sentimentele lui Ruth față de profesor.

— Iartă-mă, spuse Reine-Marie. A fost o prostie din partea mea.

Ruth privi spre bătrân, care trăgea din raft albumele, se uita la ele, apoi le punea la loc.

Bătrâna poetă se îndreptă de spate și spuse:

— *Noli timere*[10].

Reine-Marie a simțit că aceste cuvinte nu erau pentru urechile ei, și nici expresia de pe fața lui Ruth nu era pentru ochii ei.

— Iată-l.

Profesorul Massey se îndreptă spre ele ținând în mână, triumfător, un album al promoției.

— M-am temut că l-am rătăcit în timpul renovărilor. Sau că l-am zidit în pereți. Ați fi surprinse să știți ce au găsit când i-au dărâmat.

— Ce? întrebă Ruth, în timp ce Reine-Marie luă albumul.

— Păi, în primul rând azbest, dar se așteptau să găsească asta. De aceea s-au făcut renovările. Un alt lucru a fost cu adevărat surprinzător.

Albumul era plin de praf, și Reine-Marie se întoarse spre profesor.

— Azbest?

— Da.

O privi, apoi înțelese de ce îl întrebase asta. Râse.

— Nu vă temeți. Sunt numai două decenii de praf. Fără azbest în el.

Luă albumul înapoi, îl șterse cu mâneca și apoi i-l înmână din nou. Le conduse spre canapea.

Ruth și Paul Massey se așezară, iar Reine-Marie rămase în picioare, răsfoind albumul.

— Ce au găsit în pereți? întrebă Ruth. Vocea ei era aproape de nerecunoscut pentru Reine-Marie.

— În cea mai mare parte, ziare vechi. Demonstrând că această clădire sau fundația ei era mult mai veche decât ar fi crezut cineva. Niște muncitori italieni își lăsaseră o parte din sandviciuri, iar biologii ar fi putut crește roșii din semințele vechi pe care le-au găsit. Plante care s-au transformat toate, dar dispărute. De asemenea, au găsit câteva pânze.

— Ăsta e unul dintre ele? Ruth arătă spre pictura la care se uitase, în fundul atelierului.

Profesorul Massey a râs.

— Credeți că e un gunoi?

Nu părea jignit, ci doar amuzat. Chiar mulțumit.

— Asta e pictată de profesorul Massey, spuse Reine-Marie, sărind să atenueze un potențial moment de jenă, cu toate că doar ea părea să se simtă inconfortabil din pricina spuselor lui Ruth.

— Puteți vedea picturile găsite într-o vitrină lângă ușa din față, spuse Massey. Mă tem că nu-i nimic remarcabil la ele. Nicio Emily Carr, niciun Tom Thomson îndesați în izolație.

Pe când ei vorbeau, Reine-Marie studia pagină cu pagină fotografiile unor

oameni tineri, bărbați și femei. Mulți dintre studenți erau albi. Mulți dintre ei aveau părul lung, unsuros. Și helănci strâmte, și blugi și mai strâmți. Și expresii irascibile, dezinteresate.

Prea șmecheri pentru școală. Prea șmecheri ca să le pese.

Reine-Marie se opri și dădu o pagină înapoi.

Acolo, de neconfundat, era Clara, cu părul ca al lui Einstein. Purtând o cămașă fără formă și cu un uriaș rânjet de fericire pe față.

Și lângă ea, pe canapea, aceeași canapea pe care tocmai stătuse și Reine-Marie, câțiva studenți lenevind. Profesorul Massey, mai tânăr și mai în vigoare, stătea în picioare lângă ei, vorbind cu un tânăr.

Arătau prinși într-o conversație foarte serioasă. De buzele tânărului atârna o țigară, și un norișor de fum îi ascundea fața. În afară de un singur ochi. Isteț, evaluând. Atent.

Era Peter.

Reine-Marie zâmbi privind fotografia, apoi reîncepu să-l caute pe Sébastien Norman. Dar când a găsit secțiunea profesorilor, a fost dezamăgită.

— Am uitat, spuse Massey, când ea i-a arătat secțiunea. Acesta a fost anul în care editorii au decis să nu folosească fotografiile noastre recente. Poate ca răspuns la Salon des Refusés, au publicat în schimb poze cu arta noastră. Cred că au ales în mod intenționat cele mai jenante exemple.

A luat albumul și a dat câteva pagini, apoi s-a strâmbat.

— Asta e a mea. Cel mai urât lucru pe care l-am realizat vreodată.

Erau acolo coloane de vopsea strălucitoare, cu dâre printre ele. Lui Reine-Marie îi părea destul de dinamic. Nu era deloc rău.

Dar artiștii nu sunt, probabil, cei mai buni judecători ai propriilor lucrări.

— Pot să-l iau? întrebă ea, arătând spre album.

— Da, dacă mi-l aduceți înapoi.

Vorbise, deloc surprinzător, cu Ruth. O spusese atât de blând, încât Reine-Marie s-a simțit tentată să răspundă în locul acesteia.

— O să aștept, îi spuse el bătrânei poete. *Doar o să stau acolo unde-s pus, compus din pietre și năzuințe.*

Reine-Marie recunoscu un citat dintr-o poezie de Ruth. Și-ar fi dorit să-l atenționeze pe acest om să se oprească. Și-ar fi dorit să-i spună că, deși el se gândea, poate, că se arată curtenitor cu Ruth folosind propriile ei cuvinte, n-avea nici pe departe habar ce anume stârnește.

Ruth se întoarse spre profesorul Massey și vorbi, cu voce puternică și limpede:

— *Căci zeitatea care ucide de plăcere va și vindeca.*

Completase distihul.

Pe drum spre casă, Reine-Marie a cugetat la ceea ce auzise. Despre profesorul Norman. Despre pasiunea lui, despre nebunia lui. Despre a zecea muză. Muza care lipsea.

Căci zeitatea care ucide de plăcere va și vindeca.

Era oare a zecea muză acea zeitate? Ca și celelalte muze, era inspirațională? Era vindecătoare?

Dar în același timp și omora, de plăcere?

[10] „Nu te teme“ (lat.).

Douăzeci și șase

Marcel Chartrand a pus sulul de pânze pe masa de lemn.

Se aflau în biroul său din spatele galeriei, departe de ochi iscoditori.

Galeria în sine era deschisă, iar turiștii, artiștii și entuziaștii intraseră toată ziua. Nu ca să cumpere, ci ca să-și aducă omagiul.

Era ușor să-i distingi pe cei veniți de departe de cei din Québec. Turiștii din alte provincii și țări stăteau în fața picturilor în ulei ale lui Clarence Gagnon și zâmbeau, apreciind lucrările de artă.

Cei din Québec priveau aproape în lacrimi. Un dor neașteptat, ieșit la suprafață, descoperit. Dor de timpuri mai simple și vieți mai simple. Înainte de internet, de schimbările climatice, de terorism. Când vecinii conviețuiau și separarea nu era subiect de discuție sau o problemă sau o chestiune de înțelepciune.

Și totuși, picturile lui Gagnon nu idealizau imaginea vieții la țară. Arătau greutățile. Dar arătau, deopotrivă, atâta frumusețe, atâta pace, încât tablourile și cei care le priveau exprimau emoție.

Gamache stătea în ușa dintre birou și galerie și privea cum reacționau clienții în fața picturilor.

— Armand?

Clara îl chema înăuntru. A închis ușa în spatele lui și li s-a alăturat celorlalți de la masă.

După prânz discutaseră ce e de făcut mai departe. Petrecuseră dimineața mergând la coliba pe care o închiriase Peter. Departe de a fi o cochetă cabană din Québec, aceasta era o cocioabă ieftină cu o singură cameră, aproape de nedescris, un pic mai mult decât o șandrama sărăcăcioasă.

Proprietara și-l amintea pe Peter.

— Înalt. Englez. A plătit cu bani gheață, spuse ea, privind în jur cu dezgust, fără nicio iluzie asupra calității camerei. Se închiriază cu luna. Sunteți interesați?

Privi spre Clara, cel mai probabil mușteriu.

— A avut vreun musafir? întrebă Clara.

Proprietara o privi ca și când ar fi pus o întrebare ridicolă, ceea ce era corect, dar trebuia să fie pusă. La fel și următoarea...

— A întrebat de cineva pe nume Norman?

Același răspuns.

— Știți pe cineva pe nume Norman?

— Uitați care e treaba, vreți camera sau nu?

Nu.

Proprietara a încuiat.

— A spus de ce se află aici? mai încercă încă o dată Clara, în timp ce stăteau în fața ușii.

— O, sigur, am avut lungi discuții despre fondue și vin alb. O privi pe Clara cu dezgust: Nu știu de ce se afla aici. Nici nu-mi pasă. A plătit cu bani gheață.

— Când a plecat, v-a spus unde se duce? perseveră Clara, în ciuda eșecului evident.

— Nu am întrebat, nu mi-a spus.

Și asta a fost tot.

Apoi s-au întors la braserie, ca să savureze niște burgeri.

— Ce facem mai departe? întrebă Clara.

— Reine-Marie trebuie să se afle deja la facultatea voastră de arte, în Toronto,

spuse Gamache, uitându-se la ceas. O să ne spună ce-a aflat.

— Și până atunci? întrebă Myrna.

— Nu-i decât un singur lucru de făcut, cred, spuse Clara, aruncându-i o privire lui Gamache. Putem să-i arătăm lui Marcel picturile lui Peter.

Clara se întoarse spre Myrna și puse o mână pe tablourile rulate.

— Ție ce-ți spun?

Myrna observă gestul ei protectiv.

— Cred că nu-mi ceri părerea în calitate de critic de artă.

— Din moment ce mă consideri un geniu, cred că expertiza ta în acest domeniu nu poate fi pusă la îndoială. Dar nu, vreau cealaltă opinie.

Myrna își studie prietena pentru un moment.

— Îmi spun că Peter este adânc tulburat.

— Crezi că și-a pierdut mințile? întrebă Clara.

— Cred, spuse Myrna încet, că Peter își poate permite să-și piardă o parte din minți. Nu ar fi în mod neapărat un lucru rău.

Apoi Myrna zâmbi. Vag.

— Corect, spuse Clara, ridicându-se și apucând sulul de picturi. Hai să mergem.

Mărșăluia precum un general din Războiul Crimeei, conducând un asalt zadarnic.

A urcat dealul spre Galeria Gagnon, lăsându-i în urmă pe ceilalți și nota de plată.

— Are fler, trebuie să admit, spuse Jean-Guy, grăbindu-se să ia o ultimă înghițitură uriașă din hamburgerul lui.

Achitând nota, Gamache știa că acest „fler" nu era un compliment din partea lui Beauvoir.

Iar acum stăteau la masă, în timp ce Marcel Chartrand desfășura sulul de pânze.

Deasupra de tot era cel cu buze.

Gamache îl studia pe curator așa cum Chartrand studia pictura. Dar Gamache realiză faptul că „a studia" nu era cuvântul corect. Chartrand o absorbea. Încercând să nu se gândească la pictura în sine, ci la experiența pe care o oferea. De fapt, ochii celuilalt erau aproape închiși.

Chartrand își aplecă puțin capul într-o parte. Apoi în cealaltă.

Apoi apăru un zâmbet ușor. Ochiul lui exersat văzuse buzele pictate.

Îi zâmbea picturii. Era perspectiva caraghioasă, buimacă.

— E un pic de zăpăceală aici, spuse Chartrand. Aici și aici. Își plimbă mâna pe deasupra pânzei. Arată ca și cum Peter ar fi umplut niște goluri, fără să fie sigur de ceea ce face. Nu este nicio coerență. Dar există totuși, trebuie să admit, o anume — căută cuvântul — plutire.

Clara se ridică și întoarse încet pictura lui Peter. Precum rotația pământului. De jur împrejur. Încet, de jur împrejur. Până când ziua devine noapte. Zâmbetele deveniră încruntări. Râsetele deveniră triști. Cerul deveni apă.

— Oh!

Asta a fost tot ce-a spus Chartrand și tot ce era nevoie să spună. Expresia lui spunea restul. Corpul lui, în această neașteptată tensiune, vorbea.

Gamache își simți telefonul vibrând în buzunar. Scuzându-se, ieși pe ușa din spate.

— *Bonjour?* Reine-Marie?

— *Oui.* Suntem în sala de așteptare la aeroport, să luăm următorul avion spre Montréal. Am vrut să-ți dau un semn.

— Cum a mers?

— Nu sunt prea sigură.

Îl informă despre vizita de la Facultatea de artă, despre profesorul Massey. Și despre profesorul Norman.

— Așadar, este din Québec, spuse Armand. Dar nu știu de unde anume?

— Cei de la administrație încearcă să afle, spuse ea. Funcționara de la registratură este cam copleșită zilele astea. Se pregătește să plece în vacanță, dar cred că am convins-o să caute dosarul profesorului Norman. Fișele vechi nu sunt introduse în computer, așa că trebuie să le caute manual.

— Dar e dispusă s-o facă?

— Din fericire, nu-ți trebuie decât un rinichi, nu-i așa, Armand?

El se strâmbă.

— Atâta vreme cât e singura parte a corpului pe care i-ai oferit-o.

Râsul lui Reine-Marie se auzi de la celălalt capăt și el zâmbi, întorcându-se în direcția ei. Pe fundal se auzea anunțul pentru zborul lor.

— Armand, ce știi despre Muze?

— Muze?

Nu era sigur că a auzit-o peste zgomotul general al anunțurilor de îmbarcare. Apoi s-a auzit o altă voce, mai clară.

— Închide telefonul, pentru numele lui Dumnezeul

— Asta e Ruth?

— Am luat-o cu mine. Cred că a făcut o pasiune pentru profesorul Massey.

— Ruth?

— Știu. Ar fi trebuit s-o vezi. Hlizindu-se și roșind. Ba chiar au recitat împreună o parte dintr-o poezie de-a ei. *Doar o să stau acolo unde-s pus...* Aia.

— Ruth?

— Hai mai repede, veni vocea amenințătoare. Dacă plecăm acum, poate reușim să dăm gata un scotch înainte să decoleze drăcovenia aia.

Ruth.

— Trebuie să plec, spuse Reine-Marie. Îți spun mai multe când ajung acasă. Profesorul Massey mi-a dat un album al promoției. O să-l studiez în avion.

— *Merci*, îi răspunse, de la celălalt capăt. *Merci*.

Dar ea plecase.

S-a întors în birou, unde i-a găsit pe ceilalți patru aplecați deasupra uneia dintre celelalte pânze.

— Ați găsit ceva? întrebă.

— Nimic.

Chartrand neagă din cap și se ridică, parcă respins de canevas.

— Bietul Peter!

Clara întâlni privirea lui Gamache, iar temerile i s-au confirmat. Era de parcă lenjeria murdară a lui Peter ar fi fost întinsă pe birou.

— Dumneata? întrebă Jean-Guy, arătând spre telefonul care se afla încă în mâna Șefului.

— Reine-Marie. Ea și Ruth tocmai se urcau în avionul de Montréal.

— Ruth? întrebă Clara.

— Da, a mers cu Reine-Marie. Se pare că profesorul Massey a plăcut-o instantaneu.

— Pare atât de rațional, spuse Myrna, dând din cap. A supraviețuit?

— Oh, a supraviețuit, spuse Gamache. Ruth chiar a chicotit.

— Niciun „idiotul idioților"? întrebă Jean-Guy. Niciun „cretin"? Trebuie să fie iubire la mijloc. Sau ură.

— Reine-Marie a aflat ceva? întrebă Clara.

— Doar că profesorul Norman era considerat dezechilibrat. Preda teoria artei. Era din Québec. Așteaptă să afle de unde anume.

— Uitasem de asta, spuse Clara. Avea un accent ciudat, totuși. Greu de identificat.

— Chiar când era anunțat zborul lor, m-a întrebat dacă știu ceva despre Muze, spuse Gamache. Are vreun sens chestia asta?

— Adică braseria? întrebă Myrna.

— Nu, cred că se referea, de fapt, la zeițele grecești.

Clara fornăi.

— Doamne, am uitat. Profesorul Norman era obsedat de Muze. Peter obișnuia să râdă pe tema asta.

— Dar ce este atât de caraghios? întrebă Myrna. Nu au cei mai mulți artiști o muză?

— Absolut, dar Norman transformase chestia asta într-un fel de manie. În ceva obligatoriu.

— Se presupune că o muză trebuie să-l inspire pe artist, nu? spuse Jean-Guy.

— *Oui*, zise Chartrand. Există Victorine a lui Manet și Joanna Hiffernan a lui

Whistler... Făcu o pauză. Ce ciudat!

— Cum așa? întrebă Gamache.

— Ambele femei au inspirat lucrări care au ajuns mai întâi în Salon des Refusés.

— Ce mai muze, spuse Jean-Guy.

— Dar există și o mulțime de alte exemple, spuse Chartrand. Și chiar aceste două picturi au fost considerate, până la urmă, lucrări de geniu.

— Datorită muzelor? întrebă Jean-Guy. Nu crezi că talentul artiștilor are ceva de-a face cu asta?

— *Absolument*, spuse Chartrand. Dar ceva magic se întâmplă atunci când un mare artist își întâlnește muza.

Iată din nou acel cuvânt, gândi Gamache. *Magic*.

Clara asculta, dar aproape că nu-l putea privi pe Beauvoir în timp ce Chartrand încerca să-i explice inexplicabilul. Jean-Guy era atât de asemănător cu Peter, în atât de multe privințe!

Peter nu crezuse în muze. El credea în tehnică și disciplină. El credea în roata culorilor și în regulile perspectivei. Credea în muncă intensă. Nu într-o ființă mitologică, magică, ce l-ar fi putut face un artist mai bun. Era absurd.

Clara sperase în secret că, în ciuda convingerilor lui Peter, ea îi fusese muză. Inspirație. Însă trebuise, în cele din urmă, să renunțe la acest gând.

— Care e muza ta? întrebă Jean-Guy.

— A mea? întrebă Clara.

— Îhî. Dacă o muză e atât de importantă, a ta care e?

Ar fi vrut să spună că este Peter. Cu ceva timp în urmă, ar fi spus că este

Peter, chiar dacă numai din loialitate. Era cel mai ușor și evident răspuns.

Dar nu era cel adevărat.

Myrna o scuti de un răspuns.

— Este Ruth.

Clara îi zâmbi prietenei sale și apoi încuviință.

Nebuna, turmentata, deliranta Ruth o inspira pe Clara.

Ruth, cu nodul ei în gât.

— Numai artiștii de succes au muze? întrebă Beauvoir.

— Oh, nu, spuse Chartrand. Mulți artiști au una sau mai multe. O muză ar putea să-i inspire, dar nu face din ei mari artiști și nu garantează succesul.

— Câteodată, magia funcționează?

Jean-Guy o privi pe Clara și zâmbi. Determinând-o să se întrebe dacă nu cumva el știa mai multe sau înțelegea mai mult decât lăsa să se vadă.

— Dacă muza e o persoană, spuse Beauvoir, gândind cu voce tare, ce se întâmplă cu artistul când muza lui moare?

Clara, Myrna, Chartrand și Gamache se priviră unul pe altul. Ce se întâmpla dacă muza ar fi murit? O muză era o persoană foarte importantă în viața unui artist.

Dacă înlăturai acest lucru, cu ce rămâneai?

Beauvoir putea vedea cum întrebarea lui îi năucise. Dar, departe de a se mândri cu asta, simțea o neliniște crescândă.

Se gândea la ce auzise și ce știa despre lumea artistică. Și despre artiști. Mulți dintre ei și-ar fi vândut sufletul pentru o singură expoziție individuală. Și ar fi ucis pentru recunoaștere.

Din experiența lui Beauvoir, pentru un artist exista un singur lucru mai rău decât propriul insucces: succesul unuia dintre cunoscuții săi.

Acest lucru putea fi suficient pentru ca un artist dezechilibrat să treacă dincolo de limite. Să-l facă să bea. Să se drogheze. Să ucidă.

Pe el însuși. Sau pe celălalt artist. Sau, poate, muza.

Douăzeci și șapte

Reine-Marie termină mesajul pentru Armand în timp ce o aștepta pe Ruth în aeroportul din Montréal. Zborul lor aterizase cu douăzeci de minute mai devreme, și Ruth se îndreptase șchiopătând direct spre toaletă.

Bătrâna poetă refuzase să folosească facilitățile din avion, de teamă că, în cazul unei prăbușiri, o vor găsi moartă în wc.

— Chiar îți pasă de ce ar crede oamenii? o întrebase Reine-Marie.

— Sigur că nu. Dar cum aș putea să-i mai bântui? Viața de Apoi mi s-ar fi terminat. Mor în casa mea din Three Pines și apoi bântui așezarea. Dacă mor în toaleta unui avion, unde aș putea să mă duc?

— Bine gândit, spuse Reine-Marie.

Și astfel Ruth se îndreptase spre facilitățile de pe Aeroportul Trudeau, care, aparent, meritau riscul eternității. Reine-Marie reciti mesajul în care detaliase vizita la profesorul Massey. Îl va suna pe Armand la sosirea în Three Pines, dar voia să-i ofere câteva detalii în scris.

Aproape că apăsase pe butonul de trimitere, când și-a amintit ceva ce omisese din mesaj. Un document atașat. Deja atașase o fotografie, iar acum adăugă încă una.

Reine-Marie a deschis albumul, a găsit secțiunea profesorilor și a făcut o poză. Apoi a închis repede albumul, strivind imaginea înăuntru ca pe o insectă.

Nu trebuia să piardă mai mult timp decât era necesar. Se simțea aproape vinovată de a i-o fi trimis lui Armand. Spera ca el să citească mesajul înainte de a deschide documentele atașate. Altfel, ar fi fost un șoc.

Apăsă pe „trimite" chiar când Ruth reapăru.

— Așadar, spune-mi despre a zecea muză, zise Reine-Marie în timp ce mergeau încet prin aeroport, spre mașina lor.

— E o prostie, spuse Ruth. A zecea muză nu există.

— Dar celelalte nouă există?

Ruth râse.

— *Touché*. Își adună gândurile înainte de a răspunde: Cele nouă muze au fost create de greci. Erau zeițe ale științei și inspirației. Reprezentau poezia, istoria, știința, teatrul. Ruth scotoci în memorie, în timp ce mergeau: Dansul. Se gândi în continuare: Și o grămadă de alte chestii. Erau fiicele lui Zeus și ale Mnemosynei. Memoria.

— Ironic, spuse Reine-Marie. Dar niciuna pentru artă? De ce?

— De unde naiba vrei să știu? Cel puțin există o muză pentru poezie, asta e tot ce mă interesează.

— Tu ai o muză?

— Arăt eu ca o nebună?

— Păi, ai o rață. Pare plauzibil să ai și o muză.

Ruth zâmbi.

— Corect. Dar nu, nu am nicio muză.

— De ce nu?

— Prea multă putere. Să presupunem că mă părăsește? Unde aș fi atunci? Nu, prefer să mă bazez pe talentele mele amărâte.

Au făcut câțiva pași în liniște, până când Ruth a dat un lung și gutural semn de viață.

— Dar, Ruth, talentul tău este legendar. Uriaș, spuse Reine-Marie. Singurul

lucru amărât este orgoliul tău.

— Chiar vorbești serios? spuse Ruth, zâmbind.

— Putem să ne întoarcem la muze? întrebă Reine-Marie.

Se aflau la mașină și, după ce o văzu pe Ruth așezată în locul ei, se așeză și ea pe locul șoferului, căzând pe gânduri.

— Nouă muze. Cum a ajuns în discuție a zecea? întrebă Reine-Marie.

— Există o teorie potrivit căreia erau, de fapt, zece surori, spuse Ruth. Dar cumva, în timp, una dintre ele a fost eliminată. Ștearsă.

— Cea a artei?

Ruth ridică din umeri.

Reine-Marie porni mașina și părăsi locul de parcare, îndreptându-se spre Three Pines.

— *Muzele lucrează cât e ziua de mare*, spuse Ruth. *Și apoi, noaptea, se adună toate și dansează.*

Reine-Marie încerca să se uite la drum, dar aruncă o privire spre Ruth.

— Spui asta de parcă le-ai fi văzut.

Bătrâna râse.

— Este un citat din Degas. Dar, câteodată, în nopțile cu lună, în parcul din sat...

Reine-Marie se uită din nou la Ruth, care avea un zâmbet strâmb pe fața-i strâmbă.

— Era lumina lunii sau erai tu? întrebă Reine-Marie, iar Ruth râse.

Totuși, în timp ce părăsea insula Montréalului, spre districtele din est, Reine-Marie și le putea imagina. Nu în parcul din sat, ci în adâncurile pădurii. Într-un

crâng. Nouă femei tinere, surori, într-un cerc, dansând. Ținându-se de mâini, puternice, sănătoase, vesele.

— O imagine minunată, nu-i așa? întrebă Ruth, ca și când ar fi împărtășit viziunea lui Reine-Marie. Acum, imaginează-ți pe altcineva, stând pe margine. Privind.

Reine-Marie văzu cercul fericirii, format din zeițe robuste, tinere. Și, în fundal, o altă tânără care privea. Așteptând. Să fie și ea invitată.

Așteptând. Pentru totdeauna.

— A zecea muză, spuse Reine-Marie. Dar dacă a existat, dacă era una dintre surori, de ce a fost lăsată pe dinafară?

— Nu doar exclusă, ci și ștearsă de tot, spuse Ruth. Ba chiar i-a fost negată existența.

— De ce? întrebă Reine-Marie.

— De unde naiba ai vrea să știu?

Și bătrâna își întoarse privirea spre pădurile care goneau pe lângă ele.

Armand Gamache a citit mesajul de le Reine-Marie despre întâlnirea lor cu profesorul Massey. Îi explica faptul că profesorul Massey îi dăduse un album al promoției. Atașase o fotografie veche cu Clara și Peter în studioul lui Massey. Sperase să găsească și o poză a profesorului Norman, dar în anul acela editorii deciseseră să nu folosească fotografiile profesorilor — în loc, reproduseseră una dintre lucrările lor de artă.

Gamache oftă, dezamăgit. O fotografie, chiar și una veche, ar fi fost de folos.

A deschis unul dintre documentele atașate. Și a zâmbit. Era Clara. Inconfundabilă. Strălucitoare. Bucuria ei era cu atât mai evidentă față de aparentul plictis de viață al celor din jurul ei, de pe canapea. Și, stând în picioare în spatele

canapelei, se afla un Peter foarte tânăr, cu un ochi pătrunzător privind prin ceața fumului venit dinspre ceea ce Gamache a ales să creadă că era o țigară.

Apoi a deschis al doilea document atașat.

Și a tras aer în piept. Nu chiar un icnet. Nu așa de dramatic. Dar o respirație adâncă.

Apăruse o față. Un portret. Distorsionat. Nu abstract, ca un Picasso, ci dilatat, ca și cum ar fi fost umflat cu emoție. Și ceea ce simțea acest om era evident. Nu era nimic subtil în această pictură.

Urla de furie. Nu spre zei. Nu spre Rai sau Soartă. Obiectivul lui era mult mai apropiat, mai personal. Era chiar peste umărul privitorului.

Gamache simți nevoia subită de a se întoarce. Ca să vadă dacă, într-adevăr, era cineva sau ceva în spatele lui.

Dar acest portret înfiorător nu reprezenta un strigăt de groază, nu era vreun personaj de film horror. Acesta era revoltă.

Gamache simți un gol în stomac. O durere. Nu greața anormală pe care o simțise când privise pentru prima dată stridentele lucrări ale lui Peter. Aceasta era concentrată și clară, și inconfundabilă.

Portretul împrăștia nebunie în jurul lui. Incontrolabilă, dezlănțuită. Ceva închis, care rupsese lanțurile și se eliberase.

Era în expresia gurii. Era în ochi. Era în fiecare tușă de pensulă.

Gamache privi în colțul din dreapta, jos.

Norman. Era un autoportret. Al profesorului Norman.

Apoi se uită mai atent.

I-a sunat telefonul. Era Reine-Marie.

— Armand, cred că am uitat să-ți scriu ceva în mesaj, începu ea. De fapt, nu chiar am uitat, dar nu am fost precisă.

— Mă pregăteam și eu să te sun, spuse el. Îl vezi?

— Ce să văd?

Stătea în grădina lor, într-unul dintre scaunele Adirondack, cu Henri întins pe iarbă, lângă ea. Tocmai îi dăduse de mâncare și îl plimbase, apoi își turnase un gin tonic. Paharul ședea pe unul dintre inelele de pe rezemătoarea lată.

— Portretul pe care mi l-ai trimis, spuse el. Ai albumul promoției?

— Da, este aici, pe masă. Cam înfiorător. Adică, poate că pictura este excepțională, dar ce spune ea despre om, în sine? Este un autoportret, nu-i așa?

— *Oui*, spuse Gamache. Poți să-l găsești din nou, te rog, și să te uiți la semnătură?

— Vrei să spui că nu-i făcut de profesorul Norman? spuse ea.

— Mai bine spune-mi ce vezi.

El auzi zgomote vagi, în timp ce ea puse telefonul jos, ca să facă ce-i ceruse. Apoi reveni.

— Norman, citi ea.

— Uită-te mai bine.

— Îmi pare rău, Armand. Tot Norman scrie. Stai puțin.

A auzit mai multe zgomote, apoi liniște. Apoi pași și un trosnet, în timp ce telefonul era ridicat.

— Mi-am luat computerul. Așteaptă puțin, aduc camera foto și pozele. Pot mări imaginea.

El așteptă.

— Oh!

A fost tot ce-a auzit. Și tot ce avea nevoie să audă.

— Ce voiai să-mi spui? întrebă el.

Lui Reine-Marie i-a luat un moment ca să-și desprindă ochii și inima de la ceea ce tocmai văzuse.

A lăsat jos aparatul, iar portretul nebunului i-a căzut în poală.

— Profesorul Norman preda teoria artei, la facultate, spuse ea. Dar, potrivit profesorului Massey, el nu preda teoriile tradiționale despre perspectivă și estetică și despre natura artei. Preda propriile teorii.

— Da, spuse Gamache. Despre locul unei muze în viața unui artist.

— Dar profesorul Norman nu îi sfătuia pe studenți să-și găsească o muză, spuse ea. Le spunea despre cea de-a zecea muză.

Armand ridică din sprâncene, în încercarea de a-și aminti.

— A zecea muză? Credeam că erau doar nouă surori.

— E o teorie că a existat și cea de-a zecea muză, spuse Reine-Marie. Aceasta este teoria pe care o preda profesorul Norman. Armand, niciuna dintre muzele originale nu reprezintă pictura sau sculptura.

— Dar ar trebui, spuse el.

Ea clătină din cap, chiar dacă el n-o putea vedea.

— Nu. Poezia, dansul, chiar istoria. Cuvântul „muzeu" vine de la „muză". „Muzică" și chiar „amuzament" vin de la cuvântul „muză". Dar nu există nicio muză pentru arta însăși.

— Cu greu e posibil așa ceva, spuse el, cu toate că o credea.

— Profesorul Massey a admis că nu-și putea reaminti detaliile, dacă le-a știut

vreodată, dar știa că teoria profesorului Norman spunea că a existat, de fapt, o muză a artei. A zecea muză. Și, ca să fii un artist de succes, trebuia s-o găsești.

— Vrei să spui că Norman credea că această a zecea muză chiar există? Și că trăiește undeva?

— Nu spun asta. Nici profesorul Massey nu a spus-o. Dar se pare că asta le preda Sébastien Norman studenților săi. Însă mai este ceva. Ceva ce a spus Ruth.

— Ascult, spuse el și păru atât de stoic, încât Reine-Marie zâmbi.

— L-a citat pe Degas, care spunea că muzele muncesc toată ziua, iar noaptea se strâng laolaltă ca să danseze.

— Frumoasă imagine!

— Ruth se întreba cum ar fi să stai în pădure, privind. Exclusă pentru eternitate.

O altă imagine îi răsări în minte. A unei figuri înceţoşate. Printre copaci. Tânjind să aparțină cuiva.

În schimb, a fost respinsă.

Și, în cele din urmă, acea durere s-a transformat în amărăciune, iar amărăciunea în mânie, și mânia în furie.

Până când acea furie a devenit nebunie.

Și nebunia a devenit un portret.

Gamache și-a plecat privirea asupra ecranului. Acum, din cauza unghiului, fața părea să țipe spre pieptul lui. Spre buzunarul de la piept.

Acolo unde stătea cărțulia. Cartea despre leacul acela. Din Gilead.

Care făcea rănile să se vindece.

Oare a zecea muză și urmărirea ei l-au dus la nebunie pe profesorul Norman?

Sau era deja nebun, iar ea i-a fost salvarea? Leacul lui.

Oare ea îl făcuse să se simtă împlinit?

Gamache se holbă la fața distorsionată.

Dacă exista acolo un suflet bolnav de păcate, atunci acesta era.

Douăzeci și opt

— Era Reine-Marie, spuse Gamache, întorcându-se la grupul din biroul lui Chartrand.

Pânzele lui Peter erau din nou rulate și stăteau cuminți pe birou.

— Ce este? întrebă Clara, văzându-i expresia.

— Mi-a trimis asta. Gamache îi întinse telefonul. Din albumul vostru de promoție.

— Ar trebui să vreau să văd asta? Clara se strâmbă. N-am fost mereu femeia elegantă de azi.

Apăsă pe buton, iar ceilalți se adunară în jurul ei.

— Nu glumeai, zise Jean-Guy.

— Asta nu sunt eu, fraiere, spuse Clara, și pentru prima oară Beauvoir a văzut dovada faptului că Ruth este muza Clarei.

Nebunul se holba la ei. Desfigurat de mânie.

— Bietul om!

Myrna a reacționat prima. Ea, singura dintre ei toți, era familiarizată cu nebunia. Dacă nu chiar imună la ea.

Acest „bietul om" spus de ea i-a amintit lui Gamache de ceva ce spusese Marcel Chartrand privind picturile lui Peter.

Bietul Peter, spusese el.

Deși pictura cu buze a lui Peter nu atinsese gradul de oroare al acestui portret, exista totuși o similitudine. Ca atunci când privești la un eu mai tânăr. Și vezi spre ce a dus.

— Profesorul Norman? întrebă Myrna, iar Gamache încuviință din cap.

— Un autoportret, spuse el. Priviți semnătura.

S-au conformat.

— Măriți-o, spuse el.

S-au conformat.

Și apoi s-au uitat la el, confuzi.

— Dar nu scrie Norman, spuse Clara.

Și nu scria. Numai mărind-o, semnătura devenea clară.

No Man.

— Am nevoie de un pic de aer curat, spuse Clara.

Arăta ca și cum cineva tocmai îi pusese o față de pernă pe cap. Dezorientată, a lăsat jos telefonul, l-a ridicat iar, apoi i l-a dat Myrnei.

S-a întors de jur împrejur, căutând ușa din priviri și, găsind-o, a ieșit.

Ceilalți au urmat-o.

Mergea repede și a fost nevoie ca ei să se grăbească s-o prindă din urmă, înșirându-se în spatele ei ca o coadă.

Departe de a încetini, Clara a grăbit pasul. Mergea rapid pe alei, pe străzi dosnice, pe străzi pietruite, străzi lăturalnice, unde turiștii nu se aventurează niciodată. A trecut de casele decolorate ale Québecului, urmărită de fața aceea umflată, până când a lăsat orașul în urmă.

Până când a ajuns la margine. Până când acolo n-a mai existat un acolo. Doar aer. Și râul de dincolo.

Numai atunci s-a oprit.

Jean-Guy a fost primul care a ajuns-o. Apoi Gamache și Chartrand și, într-un final, amenințând și pufnind, dar hotărâtă, a sosit și Myrna.

Clara privea drept în față, cu ochi pătrunzători, cu pieptul ridicându-i-se.

— Ce înseamnă asta?

Vorbea de parcă uriașul fluviu ar fi știut să-i răspundă. Apoi se întoarse spre ei și-i privi.

— Ce înseamnă asta? repetă ea.

— Sugerează faptul că profesorul Norman și acest No Man sunt una și aceeași persoană, spuse Gamache.

— Sugerează? spuse Clara. Există și o altă interpretare?

— Nu prea.

— Și dacă Norman și No Man sunt aceeași persoană? întrebă Clara. Ce înseamnă asta?

— Pentru noi? întrebă Gamache. Știi ce înseamnă.

— Înseamnă că profesorul Norman a venit aici când a fost concediat, spuse Clara. Era probabil de prin locurile astea. S-a întors, dar nu ca Sébastien Norman. A decis să devină No Man.

— Dar de ce să-și schimbe numele? întrebă Beauvoir.

— De rușine, poate, spuse Myrna. Fusese concediat.

— Sau poate a fost vorba despre opusul rușinii, spuse Gamache. Nu urmărea să se ascundă. Ai spus că întemeiase o tabără pentru artiști.

Chartrand încuviință din cap și păru încurcat.

— Așa e, dar nu cred că asta a vrut.

— Ce vrei să spui?

— A construit un loc numai pentru el, nu departe de aici. În pădure. Dar apoi oamenii au început să i se alăture. Alți artiști. Neinvitați. S-a întâmplat, pur și

simplu.

— Peter a venit încoace ca să-l caute, spuse Clara. A vrut să-l găsească pe profesorul Norman, din niște motive pe care nu le pot pricepe încă. Și, în schimb, l-a găsit pe No Man?

— *Non*, spuse Chartrand. *C'est impossible*. No Man plecase de mult. Tabăra lui se desființase cu ani în urmă. Cu mult înainte de a ajunge Peter aici.

— De ce a făcut Peter tot drumul ăsta ca să-l caute pe profesorul Norman? întrebă Clara. Ce voia de la el?

Nu exista niciun răspuns la această întrebare, așa că au rămas cu toții tăcuți.

— Unde este? întrebă Clara. Unde este Peter?

— Unde este No Man? întrebă Beauvoir.

Gamache nu-și luase ochii de la Chartrand.

— Ei bine?

— Ei bine, ce?

— Unde este No Man?

— Nu știu, spuse proprietarul galeriei. Ți-am spus asta deja.

— Dacă nu știi unde este, măcar știi unde a fost, spuse Gamache.

Și Chartrand dădu din cap. Apoi arătă.

Dincolo de fluviu, în pădure.

Zece minute mai târziu mergeau de-a lungul unei poteci năpădite de iarbă, croită prin pădure.

Și, dintr-odată, ca și cum ar fi trecut de o barieră, pădurea dispăru și au nimerit în lumina soarelui. Înaintea lor se întindea un luminiș plin de iarbă și tufișuri. Au trebuit să se chinuie ca să-și croiască drum printre ferigi, până când au

ajuns în mijlocul unui teren rotund.

Era presărat cu movilițe și dâmburi. Gamache a presupus că sunt cioturi de copaci, dar apoi și-a dat seama că aveau forme diferite. Pătrate. Dreptunghiuri.

Fundații.

Pe ceea ce era acum o încâlceală de flori sălbatice, scaieți și buruieni fuseseră odată case.

Nu doar abandonate, ci demontate. Făcute bucăți. Până când doar scheletul golaș rămăsese ca dovadă că cineva trăise cândva aici.

Gamache auzi un zgomot chiar lângă el. Un fel de expirație, un geamăt.

Privi spre Clara, care stătea foarte liniștită și privea fix în fața ei. Îi urmări privirea, dar nu văzu nimic neobișnuit.

— Claral o strigă Myrna.

Observase și ea tăcerea subită, concentrarea prietenei sale.

Abia acum Clara se mișcă. Foarte repede. A derulat picturile lui Peter și, azvârlind două pe jos, o apucă pe cea de-a treia și porni, mergând de colo-colo. Ținea pictura întinsă pe toată lungimea brațului, ca pe o hartă. Cerceta câmpul, ca un radiestezist disperat să găsească izvorul tămăduirii.

Se poticnea printre roci și pietre, și fundații.

Apoi s-a oprit.

— Aici. Peter era aici când a pictat asta.

I s-au alăturat cu toții. Și au schimbat priviri. Nu era nicio corelație între culorile sălbatice și tușele violente ale picturii și această scenă bucolică. O nevastă disperată văzuse ceva ce nu se afla acolo.

Dar cu cât priveau mai mult, cu atât se potrivea mai mult.

Chiar dacă luminișul nu se vedea în adevăratul sens al cuvântului, chiar dacă adevăratele sale culori nu arătau precum cele de pe pânză, totuși, încetul cu încetul, se arătă.

Ceea ce ținea Clara în mână era un mariaj ciudat, un fel de alchimie, între realitate și percepție. Între ceea ce vedeau și ceea ce simțise Peter.

— A fost aici, căzu Myrna de acord. Și celălalt?

Myrna a recuperat cealaltă pictură și, cu Beauvoir lângă ea, a întins-o și a mers de-a lungul poieniței. Până când s-au oprit.

— Aici.

Apoi s-au uitat cu toții spre Marcel Chartrand.

— Știai, nu-i așa? spuse Gamache.

— Nu de la început, zise el. Nu când am văzut picturile, în biroul meu. Este imposibil să le asociezi cu locul ăsta.

Gamache a trebuit să fie de acord, cam în silă. Însă continuă să-l privească fix pe Chartrand.

— Când ai știut că Peter a fost aici?

— După ce am realizat că profesorul Norman și No Man sunt aceeași persoană. Trebuie să înțelegeți, nu m-am mai gândit la tipul ăsta, No Man, de ani întregi. Taberele de artiști răsar tot timpul pe aici, prin împrejurimi. A existat una, acum câțiva ani, ai cărei adepți pictau numai în nuanțe de verde. O alta unde vorbeau numai latinește. Unele dintre comunități supraviețuiesc pentru o vreme, dar cele mai multe, nu. Pur și simplu, așa merg lucrurile.

— Dar nu ne-ai spus că Peter a venit aici, spuse Beauvoir. El și Myrna li se alăturaseră.

— N-am fost sigur până n-am ajuns aici. Chartrand privi spre Clara.

— Cum a știut el să găsească locul? întrebă Gamache. Nu este marcat pe harta turistică de pe șervetele de masă. Dumneata i-ai spus? L-ai adus aici?

— V-am mai spus, nu. Dar locul nu era un secret. Toată lumea știa despre tabără. Așa cum am zis, era una dintre multele de aici. Probabil că mai există foști membri care trăiesc încă prin împrejurimi. Poate că unul dintre ei i-a spus lui Peter.

— Dar dumneata știai unde se afla. Fuseseși aici înainte, spuse Gamache.

— O dată.

— Făceai și tu parte dintre ei? Îl privea cu atenție pe Chartrand.

— Eu? Proprietarul galeriei părea cu adevărat surprins de această bănuială. Nu. Eu nu sunt artist.

— Locul ăsta chiar avea legătură cu arta? întrebă Myrna. Sau era despre a zecea muză?

— Era despre artă, din câte știu.

— De ce ai venit aici, dacă nu pentru artă? întrebă Gamache.

— No Man mi-a cerut să vorbesc despre Clarence Gagnon. Era interesat. Toți participanții erau.

— De ce? întrebă Gamache.

— Știi și dumneata de ce, spuse Chartrand. Îmi dau seama că știi după cum te uiți la picturile lui. Omul nu era doar genial, ci și curajos, îndrăzneț. Dornic să rupă convențiile. Picta imagini tradiționale, dar cu așa o...

Chartrand căuta cuvântul, și în liniștea care se lăsase puteau auzi bâzâitul muștelor și albinelor.

— Grație. Picta cu grație.

Iar Gamache știa că acesta era adevărul.

— Crezi că Clarence Gagnon o găsise pe cea de-a zecea muză?

Întrebarea a venit de la Jean-Guy Beauvoir, fără nicio urmă de sarcasm.

Marcel Chartrand trase adânc aer în piept și reflectă.

— Cred că, dacă ar fi existat o muză a artei, atunci Clarence Gagnon a găsit-o. Aici, în Baie-Saint-Paul. Există o mulțime de locuri minunate în Québec, dar acesta este ca un magnet pentru artiști. Cred că No Man bănuia faptul că Clarence Gagnon găsise aici a zecea muză. Și de aceea a venit. Ca s-o găsească.

Au privit cu toții spre poiana goală, abandonată. La movilițele și dâmburile care fuseseră odată case, iar acum arătau ca niște pietre funerare. Și Armand Gamache s-a întrebat ce ar vedea dacă s-ar întoarce noaptea. Probabil nicio ființă umană. No Man. Dar ar vedea muzele dansând?

Nouă dintre ele?

Sau doar una. Învârtindu-se ca un derviș. Singură, puternică. Exclusă. Așa cum fusese No Man.

Împins spre nebunie. Împins aici.

Douăzeci și nouă

Se făcuse târziu când s-au întors în Baie-Saint-Paul.

Chartrand a parcat la galerie, iar Beauvoir, după o privire aruncată lui Gamache, s-a scuzat și a plecat pe strada pavată cu piatră.

— Unde se duce? a întrebat Myrna.

— Să ia un ceai cu gheață, i-a răspuns Gamache.

— Nu m-ar deranja nici pe mine unul, spuse ea.

Dar când se întoarse, Beauvoir dispăruse deja. Se răsuci din nou spre Gamache.

— Ce puneți la cale, Armand?

El zâmbi.

— Dacă ai fi făcut parte din tabăra lui No Man, iar comunitatea s-ar fi desființat, unde te-ai fi dus?

— Acasă.

— Dar presupunând că aici ar fi acasă?

— Aș fi..., rămase puțin pe gânduri,... găsit de lucru, cred.

— Sau poate ai fi pornit propria afacere, spuse Gamache.

— Poate. O galerie de artă, de exemplu? Îl studie, apoi coborî vocea: Nu-l crezi pe Chartrand, nu-i așa?

— Nu cred pe nimeni. Nici măcar pe tine.

Ea râse.

— Nici nu trebuie. Mint chiar acum. Nu sunt interesată de ceaiul cu gheață, voiam doar să știu unde alerga așa Jean-Guy.

— Poți să ghicești? întrebă Gamache.

Myrna se gândi, apoi zâmbi larg.

— Vulpiță ce ești! S-a dus la braserie. La Muse.

Armand zâmbi.

— Merită o încercare.

— Și crezi că ea va fi acolo? A zecea muză?

— Dar tu crezi?

Jean-Guy s-a așezat la o masă înăuntru. Cele de pe *terrasse* erau deja ocupate, dar oricum ar fi vrut să stea înăuntru. Acolo unde putea să-i observe pe ospătari.

A luat un meniu și a privit imaginea laminată de pe copertă. Era conturul simplu al unei femei. Dansând.

— Ce să-ți aduc? întrebă ospătărița.

Vocea îi era zgrunțuroasă, profesională, dar ochii ei îl cercetaseră deja. Fixându- trupul uscățiv, părul închis la culoare și ochii. Relaxarea lui.

Beauvoir era obișnuit cu asta, și era obișnuit și să întoarcă priviri. Dar acum își dădea seama, în timp ce îi conștientiza prezența, că nu însemna nimic pentru el. Departe de a simți că pierduse ceva, își aminti, încă o dată, de tot ceea ce găsise. În Annie.

— O bere de ghimbir, *s'il te plaît*. Fără alcool.

I-a adus băutura.

— De când lucrezi aici?

I-a dat o hârtie de cinci dolari, spunându-i să păstreze restul.

— De câțiva ani.

— Ești artistă?

— Nu. Studiez arhitectura. Vara muncesc aici.

— Proprietarul este pe aici?

— De ce? E ceva în neregulă?

Părea îngrijorată.

— Nu, voiam doar să vorbesc cu el. Beauvoir ridică meniul. Interesant design.

— L-a făcut chiar el. Este artist.

Beauvoir a încercat să nu-și trădeze interesul.

— E aici? Aș vrea să-l felicit.

Ea arăta ca și cum nici nu-l credea, nici nu-i păsa.

— E plecat.

— Oh! Când se întoarce?

— Peste o săptămână, poate două.

— Știi unde aș putea să-l găsesc?

Ea dădu din cap.

— În fiecare an pleacă undeva pe coastă, să picteze.

— Acum, în plin sezon? întrebă Beauvoir. Nu poate să se ducă iarna?

— Dumneata așa ai face?

Avea dreptate.

Cutreierau străzile pietruite din Baie-Saint-Paul, Clara și Chartrand în față, Myrna și Gamache la câțiva pași mai în spate.

— Chiar sunt prieteni, spuse Gamache, arătând spre cei doi din fața lor.

— Da, spuse Myrna.

Vedea cum Chartrand și-a plecat capul, ca s-o poată auzi mai bine pe Clara. Clara gesticula cu sulul făcut din picturile lui Peter.

Vorbesc despre artă, gândi Myrna. Apoi și-a dat seama că trecuse mult timp de când îl văzuse pe Peter aplecându-se, ca s-o audă mai bine pe Clara. Și de când îi auzise vorbind despre artă sau despre orice altceva în felul intim în care vorbeau acum Clara și Chartrand.

— Îmi place de el, spuse Myrna.

Alături de ea, Gamache își duse mâinile la spate și rămase așa, legănându-se ușor în timp ce mergea.

— Crezi că există cea de-a zecea muză? întrebă el.

Acum era rândul Myrnei să meargă în tăcere. Meditând.

— Cred că muzele există, spuse ea. Cred că se întâmplă ceva atunci când un artist sau un scriitor, sau un muzician întâlnește pe cineva care îl inspiră.

— Nu este același lucru, și știi și tu asta, spuse Gamache. Nu vorbesc despre o persoană care inspiră un artist. Te întreb despre a zecea muză. Nu mi-ai răspuns la întrebare.

— Ai observat, nu? zâmbi ea și începu să se legene în timp ce mergea, într-o mișcare ritmică oglindind-o pe a lui.

— Nu m-am gândit niciodată la Muze în sine, spuse ea, în cele din urmă. Dar acum, că o fac, trebuie să spun că, dacă aș crede în nouă, aș putea crede și în zece.

Alături de ea, Gamache râse ușor.

— Și poți crede în nouă? Sau în zece?

Myrna rămase tăcută pentru alți câțiva pași, privind-o pe Clara care acum se uita la Chartrand, în timp ce el îi vorbea. Privindu-l cum gesticula într-un fel în care Peter n-o făcuse niciodată.

Myrna se opri și, odată cu ea, și Gamache. Ceilalți doi, fără să-i vadă, au mers

mai departe.

— Sute de milioane de oameni cred într-un Dumnezeu al lor. Cred în karma, în îngeri, în spirite și fantome. În reîncarnare și rai. Și în suflet. Se roagă, aprind lumânări și cântă, poartă talismane aducătoare de noroc și interpretează evenimentele ca pe prevestiri. Și nu vorbesc despre cazuri izolate. Ci despre majoritate.

Printre casele vechi se vedea fluviul.

— De ce nu și în Muze? întrebă ea. În plus, cum altfel ai putea explica poezia lui Ruth? Nu poți să-mi spui că bătrâna aia turmentată poate scrie fără un ajutor supranatural.

Gamache râse.

— Un scriitor-fantomă?

— Nu prea contează, de fapt, dacă Muzele există, spuse Myrna. Ceea ce contează este că No Man credea în ele. Credea atât de tare, că și-a riscat, în mod ridicol, chiar și propriul job. Asta înseamnă forță, Armand, dar mai înseamnă și altceva. Tipul ăsta de pasiune, de certitudine este foarte seducător. Mai ales pentru oamenii care și-au pierdut direcția.

— Veniți? îi strigă Clara.

Ea și Chartrand se opriseră ca să-i aștepte.

Myrna și Gamache li se alăturară și, împreună, au mers până când au ajuns la arcada ce i-a dus spre curtea interioară ascunsă. Aici se regrupaseră pentru prima dată, în urmă cu douăzeci și patru de ore. Părea atât de demult, se întâmplaseră atâteal

Deși ceilalți ar fi vrut să i se alăture lui Jean-Guy la La Muse, Gamache îi convinsese că s-ar putea ca Beauvoir să nu-și poată face treaba la fel de bine cu ei

patru stând cu ochii pe el.

Așa că se treziseră în curtea acum familiară. Pe *terrasse*, care ar fi trebuit să fie plină de turiști admirând priveliștea, dar care era complet goală.

Locul acesta părea să existe numai pentru ei și pentru cei doi singuratici jucători de table. Care se aflau încă acolo. Poate că tot timpul erau acolo. Gardienii ponosiți ai unei porți uitate.

Beauvoir i-a cercetat pe ceilalți ospătari, iar ochii i-au căzut asupra unui bărbat de vârstă mijlocie, care tocmai apăruse în ușa barului. Jean-Guy și-a luat băutura și s-a mutat pe unul dintre scaune. Îl făcea să se simtă ușor inconfortabil. Sau, mai rău, se simțea prea confortabil. Prea familiar.

S-a ridicat.

— *Salut!* spuse către omul mai în vârstă, care se afla acum în spatele barului, uitându-se la comenzi.

Bărbatul privi în sus, aruncându-i lui Beauvoir un zâmbet rapid, profesional.

— *Salut!*

Apoi își văzu de treabă.

— Frumos loc, spuse Beauvoir. Și un nume interesant. La Muse. De unde vine?

A atras atenția bărbatului, deși era clar că acesta îl consideră pe Beauvoir cam prostănac sau beat, sau singur, sau doar un cui în talpă.

Însă zâmbetul profesional se ivi din nou.

— Se numește așa de când lucrez aici.

— Și asta cam cât înseamnă?

Beauvoir știa că face pe prostul. Cât de utilă ar fi fost acum legitimația lui de

la Sûreté! Ce diferență între un inspector de la Omucideri care pune întrebări și un bețivan făcând același lucru.

Bărbatul se opri din ce făcea și își puse ambele mâini pe tejghea, cu fermitate.

— Zece ani, poate mai mult.

— Ești proprietarul?

— Nu.

— Pot să vorbesc cu el?

— Nu facem angajări.

— Am deja un job.

Omul îl privi neîncrezător.

Beauvoir tânjea să-și aducă legitimația. Sau arma.

— Uite, știu că-i ciudat, dar încerc să găsesc pe cineva care-l cunoaște pe artistul numit No Man.

Omul își schimbă poziția. Se trase înapoi de la bar și îi aruncă lui Beauvoir o altă privire cercetătoare.

— De ce?

— Păi, lucrez într-o galerie din Montréal și acestui No Man i-a crescut brusc valoarea. Dar nimeni nu pare să știe prea multe despre el.

Acum chiar că atrăsese atenția bărbatului. Printr-un noroc chior, Beauvoir spusese chiar acel lucru care îi garanta deopotrivă un răspuns și respect. Două lucruri pe care Jean-Guy le dorea teribil.

— Chiar?

— Pari surprins.

— Păi, n-am văzut niciodată eu însumi picturile acestui No Man, dar Luc m-a

lăsat să cred...

— Da?

— Păi, cred că Van Gogh era un pic știi-tu-cum.

— Cum?

— Nebun de legat.

— Ahhh.

Acum exista o descriere a acestui artist, pe care se putea baza.

— Și așa era și No Man?

A primit o uitătură ciudată.

— Păi, el însuși își spunea No Man. Tu ce părere ai?

— 1–0 pentru tine. Unde este acest Luc?

— Este proprietarul. Luc Vachon.

— Îl știe pe No Man?

— Păi, da, a trăit acolo câțiva ani.

— Ce spunea despre el? întrebă Beauvoir.

— Nu prea multe.

— Hai, a trăit acolo ani de zile, trebuie să fi spus ceva.

— L-am întrebat de câteva ori, dar nu prea voia să vorbească despre asta.

— Crezi că era jenat? întrebă Beauvoir.

— Poate.

— Haide, omule, poți să-mi spui, spuse Beauvoir. Trebuie să fi fost destul de ciudat.

— Cred că, spre sfârșit, se cam speriase, spuse bărbatul. Luc chiar nu voia să vorbească despre asta. Știu că obișnuia să expedieze lucrările lui No Man la galeria

lui sau undeva. Spre d-ăștia ca dumneata, bănuiesc. Și mai obișnuia să-i procure lui No Man consumabilele pentru pictură.

— Trebuie să fi fost apropiați.

— Se poate să nu fi fost chiar așa de apropiați. Luc a spus că No Man pur și simplu s-a ridicat într-o bună zi și a plecat. S-a cărat.

— Încotro?

— Nu știu.

— Luc știe? A rămas în legătură cu No Man?

— Nu l-am întrebat niciodată. Nu mi-a păsat deloc.

— No Man era de pe aici?

— Nu cred. N-am auzit niciodată de familie sau ceva de genul ăsta.

— Așadar, se poate să se fi dus acasă?

— Presupun.

Jean-Guy sorbi din bere, cugetând.

— Când a deschis Luc braseria?

— A cumpărat-o după ce a părăsit comunitatea.

— De ce i-a spus La Muse?

— Ai auzit vreodată de muza unui artist? întrebă barmanul. Toți par ori să aibă una, ori să vrea una. Eu, unul, vreau doar pace și liniște.

Îl țintui pe Beauvoir, dar Jean-Guy ignoră aluzia.

— Luc avea o muză?

— Numai pe ea.

Barmanul bătu cu palma peste meniu.

— Este reală? întrebă Jean-Guy.

— N-ar fi frumos? spuse barmanul. Dar nu. Se aplecă peste bar și șopti, ca și când i-ar fi făcut o confidență: Muzele nu sunt reale.

— *Merci*, spuse Beauvoir și tânji încă o dată să simtă în mână greutatea armei.

— Proprietarul încă pictează?

— *Oui*. Pleacă pentru câteva săptămâni pe an. Acolo este acum. Bărbatul făcu o pauză. Oare picturile lui valorează ceva, din moment ce a studiat cu No Man?

Era limpede că avea câteva, fie din întâmplare, fie pentru că nu avusese de ales.

— Poate. Dar te rog să nu spui nimic. Lasă-mă să-i spun eu însumi. Pot să-l sun sau să-i trimit un mesaj prin e-mail?

— Nu. Nu vrea să fie deranjat. În mod normal, pleacă la sfârșitul lui august, dar anul ăsta s-a dus mai repede. Cred că a fost vreme bună. Care este numele galeriei dumitale? Luc va dori să știe.

— *Désolé*. Încerc să fiu incognito.

— Ahh, făcu bărbatul.

— Mai există în zonă alți membri ai comunității artistice a lui No Man?

— Nu, din câte știu.

— Cunoști pe cineva care să aibă vreuna dintre picturile lui No Man?

— Nu. Luc le-a trimis pe toate în Sud, la galeria lui.

Omul făcu o pauză, cu buza de jos lăsată.

— Cum poate Luc să ia legătura cu dumneata, dacă ești incognito?

Suna cam stupid. Și bărbatul însuși părea cam suspicios. Beauvoir i-a dat numărul lui de telefon mobil.

— Îmi pare rău, dar trebuie să te întreb din nou, spuse Beauvoir. Ți-ai auzit vreodată șeful vorbind despre o muză? A lui, poate, sau una care veghea asupra taberei?

Ridică meniul.

— *Non.*

Beauvoir se ridică și, fluturând meniul spre barman, plecă. Luând și meniul cu el.

— Ați găsit ce căutați? îi întrebă unul dintre jucătorii de table.

Pentru un moment, Clara a fost luată pe neașteptate, întrebându-se de unde știau ei despre Peter. Dar Myrna și-a amintit.

— Da, ați avut dreptate. Tabloul ăla a fost făcut exact unde ați spus voi.

Și atunci Clara și-a amintit că ea și Myrna le ceruseră ajutorul celor doi bărbați, ca să găsească locul în care Peter pictase pânza cu buze. Și ei le ajutaseră.

— Ciudată pictură, spuse unul.

— Ciudat loc, spuse celălalt.

Clara, Myrna, Chartrand și Gamache s-au așezat la masa de pe marginea terasei și au comandat băuturi. Pe când așteptau, Gamache se scuză și se întoarse spre cei doi bărbați.

— Ce ați vrut să spuneți adineauri, când ați vorbit despre locul ciudat? V-ați referit la fluviu, unde a fost făcută pictura?

— Nu, mă refeream la pânza pe care o avea în cealaltă mână.

— Știți unde a fost pictată și asta? întrebă Gamache.

— Oh, da. Am fost acolo cu ani în urmă. Am ajutat la doborârea câtorva copaci.

— În codru, arătă Gamache vag spre direcția pădurii.

— *Oui*. Am recunoscut-o.

— Și n-ați spus nimic? întrebă Gamache.

— Nu am fost întrebați. Dânsa ne-a întrebat numai despre pictura de la fluviu. Caraghioase imagini!

— Îmi plac, spuse celălalt bărbat, studiind tabla de joc.

— Știți ceva despre tabăra de artă construită în pădure? întrebă Gamache.

— Nimic. Am curățat locul de copaci, apoi am plecat. L-am văzut pe tip de câteva ori prin oraș. Din câte am auzit, crescuse ceva. Refugiul lui pentru artiști. Apoi s-a sfârșit. A plecat toată lumea.

— Știți de ce?

— Ca și în cazul altora, presupun, spuse cel mai în vârstă. Și-a trăit traiul.

Gamache se gândi la asta.

— Ați spus că era un loc ciudat. De ce?

Bătrânul ridică ochii de la tabla de joc și îl examină pe Gamache cu ochi ager.

— Te cunosc. Ești polițistul ăla. Te-am văzut la TV.

Gamache a dat din cap și a zâmbit.

— Nu mai sunt. Încercăm doar să găsim un prieten. Pe omul care a făcut picturile alea. Numele lui este Peter Morrow.

Cei doi au dat din cap.

— Înalt, spuse Gamache. De vârstă medie. Englez?

Dar cei doi bărbați îi aruncară priviri goale.

— Era interesat de tipul care conducea tabăra de artă. Norman. Sau No Man.

— No Man, repetă cel mai în vârstă. Acum îmi amintesc. Ciudat numel

— Dar omul era ciudat? întrebă Gamache.

Jucătorii de table reflectară la asta.

— Nu mai ciudat decât restul. Poate mai puțin. Rezervat. Părea să-și dorească să fie lăsat în pace.

Râse.

— Ce-i așa amuzant?

— Atât de mulți artiști sunt disperați după învățăceil Fac reclamă și oferă tot soiul de cursuri. Dar tipul ăsta a construit o colibă mică în pădure, nu a spus nimic, și studenții au năvălit peste el.

— Știți de ce? întrebă Gamache. Era charismatic?

Asta a provocat un alt hohot de râs.

— Orice, numai asta nu. Pot să-ți spun un lucru, nu arăta ca un artist. Cei mai mulți erau cam neîngrijiți. Ei bine, el părea mai degrabă ca dumneata.

Cel mai vârstnic îl privi, și Gamache era departe de a fi convins că acesta fusese un compliment.

— Poți să mi-l descrii? Cum arăta?

Bătrânul se gândi.

— Un tip micuț. Musculos. Cam de vârsta mea. Vârsta mea de atunci, vreau să spun.

— Erau acolo și femei?

— Sugerezi că ar fi vorba despre orgii?

— Ai netezit locul pentru orgii, Léon? Așteaptă să afle nevastă-ta de asta.

— Și dacă au fost, eu n-am fost invitat.

— Nu, spuse Gamache, aproape sigur că se distrau pe seama lui. Întrebam

doar dacă No Man era căsătorit sau avea vreo parteneră.

— Nu una pe care s-o fi văzut.

— Nicio muză? întrebă Gamache, așteptând răspunsul lor.

Dar nu a existat niciun răspuns, cu excepția faptului că bătrânul a făcut, în sfârșit, mutarea lui și a ajuns în avantaj.

Celălalt a dat din cap și a plescăit din limbă.

— Ai spus că locul era ciudat. Cum adică? întrebă Gamache din nou.

— Păi era, măcar pentru un lucru. Ar fi acela locul pe care l-ai alege ca să trăiești, când ai putea avea asta?

Flutură din mână spre fluviu.

— Multe dintre taberele artistice sau comunități, sau cum vrei să le spui profită de priveliștea asta. Și de ce nu?

Gamache se gândi:

— De ce nu? întrebă el.

Bătrânul dădu din umeri:

— Pentru intimitate, cred.

— Sau secret, spuse celălalt, ținându-și capul plecat, studiind tabla. Privi spre prietenul lui: Pentru orgii.

Amândoi au râs, iar Gamache s-a întors la masă gândindu-se la cât de fină e linia dintre intimitate și secret.

Băuturile veniseră deja.

— Despre ce ați vorbit? arătă Myrna din cap spre jucătorii de table.

— Îl știau pe No Man, spuse Gamache. Și au recunoscut locul din pictura lui Peter.

— L-au cunoscut pe Peter? întrebă Clara.

— Nu.

Le-a spus ce ziseseră jucătorii, apoi și-a scos carnețelul și pixul din buzunar și le-a așezat pe masă.

— Unde suntem?

Se uită după pix, dar Clara îl luase și întorsese șervetul de hârtie de pe masă.

Atunci, Gamache și-a amintit cine conducea căutările. Și cine nu.

Treizeci

— Ți-a vorbit Peter vreodată despre Scoția? îl întrebă Clara pe Chartrand.

— Scoția?

— De fapt, Dumfries, spuse Myrna.

— Grădina Speculațiilor Cosmice, zise Gamache.

Chartrand a părut înfricoșat pentru moment, de parcă însoțitorii lui înnebuniseră.

— Sau urecheați, zise Clara.

— Urecheați — urecheați? Chartrand își atinse capul. Sau te referi la musical[11]?

— Iepuri, spuse Myrna, văzând că precizarea ei nu prea a clarificat lucrurile.

— Despre ce vorbiți?

— Nimic din toate astea nu-ți sună familiar? întrebă Gamache.

— Nu, nu-mi sună familiar, spuse Chartrand, exasperat. Nu-mi sună nici măcar inteligent.

Se întoarse spre Clara.

— Ce vreți să spuneți în legătură cu Scoția?

— A fost acolo iarna trecută. A vizitat o grădină.

Clara i-a explicat ce au aflat despre Peter și Grădina Speculațiilor Cosmice, așteptându-se în orice moment ca Chartrand să izbucnească în râs.

Dar nu a făcut-o. A ascultat și a dat din cap.

— Iepurii s-au transformat din ființe vii în piatră, și apoi invers, spuse Chartrand, de parcă ar fi fost complet normal ca un iepure să facă așa ceva. Fluviul lui Peter s-a transformat din tristețe în bucurie, și apoi invers. A învățat miracolul

transformării. Poate să-și transforme durerea în pictură. Și pictura în extaz.

— Asta înseamnă să fii un artist mare, spuse Clara.

— Nu mulți reușesc, zise Chartrand. Dar cred că, dacă acest curaj al lui Peter durează și dacă el continuă să exploreze, va fi printre cei aleși. Van Gogh, Picasso, Vermeer, Gagnon. Clara Morrow. Să creeze o formă cu totul nouă, una care nu face diferențieri între gând și emoție. Între natural și făurit. Apă și piatră și țesuturi vii. Toate ca una. Peter va fi printre cei aleși.

— A fost nevoie de un iepure din Grădina Speculațiilor Cosmice pentru ca el să vadă asta, spuse Myrna.

— A fost nevoie ca Peter să devină un om neînfricat, spuse Gamache. Suficient de neînfricat ca să nu se mai justifice.

— Dacă îl găsim pe No Man, îl găsim pe Peter, spuse Myrna.

— Și poate a zecea muză, adăugă Clara. Mi-ar plăcea s-o întâlnesc.

— Ai întâlnit-o deja, zise Chartrand. Poate că nu știi cine este, dar este cineva din viața ta.

— Ruth? rosti Clara spre Myrna, căscând ochii larg, mimând oroarea.

— Rosa? rosti Myrna în replică.

La acest gând, Clara chicoti și privi peste gard, spre pădure, stânci și fluviu. Se întreba dacă a zecea muză ar putea fi un loc. Cum Charlevoix fusese pentru Gagnon. Acasă.

— Nu înțeleg de ce grecii ar șterge cea de-a zecea muză, spuse Myrna. Ai crede că e mai importantă decât celelalte nouă muze, din moment ce grecii venerau arta.

— Poate tocmai de aceea, spuse Gamache.

Pe *terrasse*, de cealaltă parte, jucătorii de table încetaseră să arunce zarurile și îi priveau.

— Puterea, spuse el. Poate că a zecea muză avea prea multă putere. Poate că a fost surghiunită pentru că reprezenta o amenințare. Și ce poate fi mai amenințător decât libertatea? Nu asta este inspirația? Să nu poți fi întemnițat sau măcar înregimentat. Să nu poți fi limitat sau controlat. Este exact ce oferă a zecea muză.

A privit de la unul la altul și și-a oprit ochii asupra Clarei.

— Nu asta oferea și profesorul Norman sau No Man? Inspirație? Libertate? Fără reguli rigide, fără standardizare, fără conformisme. Se oferea să-i ajute pe tinerii artiști să se desprindă. Să-și găsească propriul drum. Și când lucrările le erau respinse de instituție, el le așeza la loc de cinste. Gamache susținu privirea Clarei. În propria lor expoziție. Iar pentru frământările sale, a fost disprețuit, batjocorit, marginalizat.

— Expulzat, spuse Clara.

— A construit o căsuță aici, în luminiș, spuse Gamache. Dar nu a rămas singur prea multă vreme. Alți artiști au fost atrași de el. Dar numai cei care au dat greș, disperații. Cei care încercaseră ceva diferit. Și care nu primiseră nimic în schimb.

— Un Salon des Refusés, spuse Clara. Profesorul nu a creat o comunitate artistică, ci o casă pentru *refusés*. Pentru proscriși, inadaptați, refugiați din lumea artistică, cea convențională.

— El era ultima lor speranță, spuse Myrna. Apoi, după o pauză, adăugă: Păcat că era nebun!

— Și eu am fost considerată astfel, de multe ori, spuse Clara. Să m-ajute Dumnezeu, dar chiar și Ruth crede că sunt nebună. Ce e nebunia?

Armand Gamache își scoase telefonul și acolo, strălucind pe masă, se afla fotografia unui portret de nebun.

No Man.

— Asta este, spuse el.

Meniul aterizã pe masã în același moment în care Jean-Guy aterizã într-un scaun.

— La Muse, spuse el. Numele proprietarului este Luc Vachon și a fost și el membru al comunității lui No Man. El a desenat asta.

Beauvoir bătu meniul cu palma.

— Ce a spus despre No Man și tabără? întrebă Gamache, ridicând meniul și privind desenul.

— Nimic. Nu era la braserie. Pleacă în fiecare an, ca să picteze.

— În perioada asta? întrebă Myrna. Conduce o braserie și pleacă în mijlocul sezonului turistic?

— Îți poți imagina un antreprenor făcând așa ceva?

Clara privi spre Myrna până când aceasta izbucni în râs.

— *Touché*, micuțo, spuse Myrna, întrebându-se în trecere ce se întâmpla cu librăria ei sub conducerea lui Ruth și a Rosei.

— Când se întoarce acest Vachon? întrebă Clara.

— În câteva săptămâni, zise Beauvoir. Și nu-i nicio cale să dăm de el. Tipul cu care am vorbit spunea că lui Vachon nu-i place să vorbească despre perioada petrecută în tabără. A confirmat că Vachon și No Man trebuie să fi fost destul de apropiați, din moment ce No Man îi încredințase acestuia trimiterea picturilor sale către o galerie din Sud.

— Sud, adică Florida? întrebă Myrna.

— Nu. Sud, adică Montréal. Se pare că No Man are o galerie acolo sau o reprezentanță. Trimite lucrările și primește în schimb pânze și consumabile. Tipul nu știa numele galeriei, dar Vachon probabil că da.

Gamache își pusese ochelarii de citit și studia semnătura de pe desen.

— M-am uitat, zise Beauvoir. Este semnat Vachon. Nu No Man.

Gamache dădu din cap și îi întinse Clarei meniul.

— Frumos desen.

— Drăguț, spuse Clara, cu o voce neutră.

Aceasta nu era, după cum simțeau cu toții, muza. Era ideea lui Vachon despre o muză. O persoană pe care în mod sigur el n-o întâlnise. Încă.

Dar era o figură singuratică, nu precum cele nouă surori clasice. Muza. Nu Muzele.

— Comunitatea s-a destrămat când No Man a plecat, pe neașteptate. Nu a spus nimănui. Pur și simplu, a plecat.

Gamache s-a foit în scaun, dar nu a spus nimic. Privea în jos spre silueta dansatoare de pe meniu, dar în mintea lui vedea luminișul. Ferigile, florile sălbatice, movilele și dâmburile care fuseseră cândva case.

Care semănau atât de mult cu tumulii funerariI

Se uită la ceas. Era trecut de șase seara.

— Mă tem că trebuie să te deranjăm încă o noapte, îi spuse lui Chartrand, care zâmbi.

— Acum vă consider prietenii mei. Sunteți bineveniți cât timp veți dori.

— *Merci.*

— Ce facem acum? întrebă Clara. Cred că am vorbit cu toată lumea din Baie-Saint-Paul.

— Mai este un loc unde putem încerca, zise Gamache.

Jean-Guy Beauvoir a intrat primul, iar de data asta își adusese cu el și legitimația de la Sûreté.

— Da, domnule. Ce pot face pentru dumneavoastră?

Beauvoir se aștepta ca tânăra agentă din spatele ghișeului să-l măsoare din priviri, iar când n-a făcut-o, s-a uitat la ea. Era tânără. Foarte tânără. Cu cincisprezece ani mai tânără ca el. Aproape că i-ar fi putut fi...

Dar, deși era un bărbat neînfricat, nu era destul de neînfricat încât să meargă cu gândul până într-acolo. Însă tot se întrebă cum și când se întâmplase. Să ajungă din istețul, tânărul, răzbătătorul isteț Jean-Guy Beauvoir acest *enfant terrible* al secției Omucideri, să fie inspectorul Beauvoir. Domnul.

Nu toate transformările sunt miraculoase sau magice. Sau benefice.

— Am vrea să vorbim cu șeful de secție.

Tânăra agentă se uită la el, apoi la ceilalți care se înghesuiau la intrarea în micul departament Sûreté.

Apoi tânăra făcu ochii mari.

Stând în spate, așteptând răbdător, se afla un bărbat pe care l-a recunoscut.

Agenta s-a ridicat în picioare, apoi s-a așezat. Apoi s-a ridicat din nou.

Jean-Guy și-a reprimat un rânjet. Era obișnuit cu această reacție și se aștepta la ea. O aștepta.

— Domnule inspector-șef, spuse agenta, aplecându-se la propriu.

— Armand Gamache. El păși în față și, strecurându-se printre Clara și

Chartrand, îi întinse mâna.

— Agent Pagé, spuse ea, simțindu-i strângerea de mână. Beatrice Pagé.

Parcă ar fi fost blestemată. De ce-i spusese și numele mic? *Nu-i pasă lui de asta. Este inspectorul-șef al nenorocitelor de Omucideri.* Sau fusese. Până la momentul afacerii ăleia putrede. Până când se retrăsese.

Agent Pagé intrase în Sûreté cu câteva luni înainte ca toată treaba să explodeze. Și știa că, deși își va petrece cea mai mare parte a carierei având alți superiori, omul acesta va rămâne mereu, pentru ea, inspectorul-șef de la secția Omucideri.

— Sunt la început, spuse ea, cu ochii măriți. *Nu mai spune nimic, nu mai spune nimic. Nu-i pasă lui de asta. Taci naibii din gură.* Schimbul, vreau să spun. De la Sûreté.

Oh, Dumnezeule. Ia-mă acum.

— Ăsta este primul meu post.

Se holba la el.

— Și de unde ești? întrebă Gamache.

Părea interesat.

— Din Baie-Comeau, în susul coastei.

Rahat, rahat, rahat, gândi ea. *Știe unde este. Rahat.*

Gamache dădu din cap.

— Au curățat golful pe acolo. E un loc foarte frumos.

El zâmbi.

— Da, domnule. Așa este. Familia mea muncește de mult timp la mori.

— Ești prima din familie în Sûreté? întrebă el.

— *Oui*. N-au vrut să lucrez aici. Spuneau că nu este respectabil.

Maudit tabarnac, gândi ea și privi în jur după un pistol pe care să și-l bage în gură.

Dar uriașul din fața ei, cu o cicatrice la tâmplă, a râs doar, și câteva riduri s-au desenat pornind de la ochii lui blânzi, căprui.

— Și mai cred asta?

— Nu, domnule, nu mai cred.

Acum s-a liniștit cu totul și i-a întâlnit privirea.

— Nu, după ceea ce ați făcut. Acum sunt mândri de mine.

Gamache i-a susținut privirea și a zâmbit.

— Sunt mândri de tine, și așa și trebuie. N-are de-a face cu mine.

De acum aflaseră și ceilalți agenți și inspectori de prezența lui Gamache în secție, și își făceau drum pe acolo. Unii salutau. Unii doar se uitau insistent și treceau mai departe.

— Domnule inspector-șef.

O femeie de vârstă mijlocie, în uniformă, ieși dintr-un birou, cu mâna întinsă.

— Jeanne Nadeau. Sunt șefa secției.

I-a condus în biroul ei. Era chiar mai înghesuit decât încăperea de la intrare.

— Aceasta nu este în niciun caz o chestiune oficială, spuse el. Încercăm să găsim un prieten care a fost văzut în zonă spre sfârșitul primăverii.

— Este vorba despre soțul meu, spuse Clara, arătându-i căpitanului Nadeau o fotografie cu Peter și descriindu-i-l.

— Putem face niște cópii? întrebă Nadeau și, după ce a primit acordul Clarei, a dat ordinele necesare.

— Cum pot fi de ajutor?

— Să înțeleg că în ultimul timp nu v-a atras atenția nimeni care să corespundă acestei descrieri? întrebă Gamache, și cu toții recunoscură codul.

Nadeau a clătinat din cap și ochii ei inteligenți s-au mutat de la Gamache la Clara.

— De ce se afla aici?

Clara i-a explicat, pe scurt.

— Deci credeți că îl căuta pe acest profesor Norman, spuse Nadeau. Se întoarse de la Clara spre Chartrand: Spui că, pe când trăia aici, era cunoscut drept No Man?

— Păi, așa s-a autodenumit.

Nadeau abia dacă a reacționat. Era limpede că aceasta nu era prima ciudățenie cu care avusese de-a face în Baie-Saint-Paul. Probabil că artiștii nu se caracterizau printr-un comportament convențional.

— Îl știi? întrebă Clara.

— Pe No Man?

Nadeau clătină din cap.

— Asta a fost înainte de a veni eu aici. Merse spre perete, unde era agățată o hartă detaliată a ținutului: Unde era tabăra lui de artiști?

Chartrand îi arătă și ea făcu o adnotare.

— Dar ai spus că s-a desființat de mult?

— De cel puțin zece ani, poate mai mult, spuse Chartrand.

— Vreun indiciu de activitate infracțională?

— Nu, spuse Chartrand. Păreau să le țină pentru ei.

Nadeau ridică receptorul și vorbi cu cineva. În scurt timp, intră în birou un bărbat greoi și mai în vârstă, îmbrăcat în uniformă. Mirosea a burlăcie și pește prăjit.

— *Oui?*

Arăta de parcă ar fi fost în încurcătură, iar ochii i se mutară de la comandantul său de secție spre Gamache, care fusese înghesuit într-un colț și se simțea înghiontit în coaste de cuierul în formă de pom, de parcă ar fi fost arma unui jefuitor.

— El este agentul Morriseau, spuse Nadeau. Este cel mai vechi aici. Oamenii ăștia întreabă despre un bărbat pe nume Norman. A trăit aici cu ceva ani în urmă și a întemeiat un refugiu artistic, un fel de colonie prin subînchiriere.

— Vrei să spui No Man? întrebă Morriseau, captând dintr-odată atenția tuturor.

— Despre el e vorba, spuse Clara.

— Era foarte popular într-o vreme, spuse Morriseau. Dar așa se întâmplă cu astea, nu-i așa?

— Astea?

— Sectele. Le privi chipurile surprinse. Nu se poate să nu fi știut. Altfel, de ce ați fi întrebat?

— Era o sectă? întrebă Gamache.

— Da.

— De ce spui asta? întrebă Clara.

— Nu era doar o adunătură de artiști care pictau, retrași, spuse Morriseau. Intraseră într-un soi de religie ciudată.

— Cum se face că știi asta? întrebă Jean-Guy.

— E treaba mea să știu, spuse agentul. Lucrurile astea încep destul de normal și apoi iau o întorsătură ticăloasă. Am vrut să mă asigur că ei rămân în partea corectă a nebuniei.

Iată din nou acel cuvânt, gândi Gamache.

— De ce vorbești despre nebunie?

Morriseau se întoarse în direcția cuierului vorbitor.

— Dumneavoastră cum ați numi-o, domnule? întrebă el, politicos.

Gamache se hotărî să nu-l întrebe dacă se rugase vreodată ca numerele de pe biletul lui de loterie să iasă câștigătoare sau ca mașina în derapaj să rămână pe șosea.

— Și au făcut-o? întrebă el, în schimb. Au rămas de partea corectă a liniei?

— Din câte știu, da. Apoi No Man a dispărut. Trebuie să fi venit nava spațială să-l ia.

Morriseau râse, apoi se opri, căci își judecase greșit publicul. Poanta mersese în bar. Mersese și în birou, printre colegi. Dar oamenii ăștia se holbau la el, de parcă el era cel care trecuse vreo linie.

— Ai idee unde a plecat? întrebă Beauvoir.

— *Non*. Cred că oamenii au fost pur și simplu fericiți să-l vadă plecând.

Alungat iar dintr-un loc, gândi Gamache. Sau poate că nu.

— Mai este cineva care încă locuiește în Baie-Saint-Paul și a fost membru al comunității? întrebă Clara.

— Da. Luc Vachon.

— Am aflat deja de el, spuse Beauvoir. E plecat să picteze. Altcineva?

Agentul se gândi, apoi scuturã din cap.

— *Merci,* spuse șefa secției, și Morriseau plecă. Îi privi întrebătoare. Mai pot face ceva pentru voi?

Nu mai avea ce.

Înainte de a pleca, Gamache bãgă capul pe ușă, în biroul căpitanului Nadeau, și o întrebă dacă aveau câini de urmărire.

— Pentru droguri? întrebă ea.

— Pentru cealaltă chestie, spuse el.

— Dumneata crezi că n-a plecat nimeni de aici, spuse ea.

— Cred că nu a existat nicio navă spațială, zise el.

I-a răspuns cu un gest ferm din cap.

— O să fac toate demersurile.

El i-a dat coordonatele de contact, și în timp ce ieșea a văzut-o îndreptându-se spre harta de pe perete.

S-au întors cu toții la Galeria Gagnon, așteptându-se să petreacă noaptea aici, dar Marcel Chartrand le-a făcut o surpriză.

— Cred că v-am spus că aceasta nu este locuința mea principală. Stau aici numai în weekenduri, când este aglomerat la galerie. Casa în care locuiesc este la câteva mile în sus, pe coastă. Eu trebuie să merg acolo în seara asta, dar voi sunteți bineveniți să rămâneți aici.

— Tu cum ai prefera? întrebă Clara.

— Aș prefera să veniți cu mine, spuse el.

A măturat grupul cu privirea, incluzându-i pe toți, apoi ochii i s-au oprit asupra Clarei.

Ea nu s-a ferit din calea privirii lui.

— Cred..., începu Beauvoir.

— Ne-ar plăcea să mergem acasă la tine. *Merci*, spuse Clara.

În timp ce împachetau, Beauvoir îi șoptea lui Gamache.

— Ar fi trebuit să spui ceva, *patron*. Stăm mai bine aici decât într-o casă la mama naibii. Dacă vrem să-i dăm de urmă lui Peter, trebuie să punem mai multe întrebări.

— Care ar fi alea? întrebă Gamache.

— Chiar era o sectă? No Man a plecat fiindcă așa a vrut sau a fost exclus din propria sa comunitate? Unde s-a dus?

— Bune întrebări, dar cui să le adresăm?

Gamache își închise valiza și se întoarse cu fața spre Beauvoir.

Jean-Guy se gândi. Se pare că ajunseseră într-un punct mort.

— Suntem siguri că No Man chiar a plecat? întrebă Beauvoir.

Gamache i-a făcut un scurt semn din cap.

— Căpitanul Nadeau verifică. Aduce câini de urmă.

— Pentru cadavre?

Gamache dădu din nou din cap. Nu era sigur că vor găsi ceva. Și, dacă vor găsi, poate va fi un cadavru vechi de zece ani... sau de zece luni.

Ca și lui Beauvoir, i se părea curios faptul că Marcel Chartrand voia să-i îndepărteze de Baie-Saint-Paul. Ar fi putut rămâne încă o noapte în apartamentul de deasupra galeriei. Erau deja instalați acolo. În mod sigur era mai ușor, chiar și pentru Chartrand, ca ei să rămână.

Și totuși, proprietarul galeriei voia să-i mute într-o altă casă.

Beauvoir avea dreptate. Erau întrebări de pus aici. Dar Gamache bănuia că mai multe răspunsuri puteau fi găsite alături de Chartrand.

---

[11] Joc de cuvinte intraductibil. *Hares*, iepuri și *Hair*, păr (aluzie la celebrul musical rock).

Treizeci si unu

După ce s-au oprit să cumpere legume, au mers pe șoseaua de coastă — un drum printre dealuri, tăiat în piatră și stânci.

Marcel Chartrand își conducea dubița, mergând în fața lor, urmat de Clara, care conducea mașina în care se aflau ceilalți.

Semnalizarea lui Chartrand porni după numai câteva mile. În loc să vireze stânga, depărtându-se de fluviu, el a semnalizat dreapta. Însă nu părea ca acolo să fie vreo „dreapta" pe care s-o apuci. Doar o stâncă. Totuși, imediat ce au cotit după colț, au zărit o limbă de pământ înaintând spre fluviu. Și, pe ea, un ciorchine de case primitoare, vopsite în culori vesele.

— Au aparținut, odată, unei singure familii, explică Marcel venind spre ei, să-i întâmpine. Au avut numai fiice. Necăsătorite. Și-au construit casele împreună.

Locuințele erau modeste ca mărime, vopsite strălucitor în roșu, albastru și galben. Păreau niște faruri în peisajul gri. Stilul era asemănător, cu mici diferențe, cu lucarne înclinate, coșuri de piatră și cerdacuri din lemn. Acoperișurile erau din foi de tablă și arătau precum solzii argintii ai unui pește. Captau lumina palidă, căpătând tonuri blânde de albastru și roz.

— Are și un nume? întrebă Myrna.

— Comunitatea? Nu. Fără nume.

— Fără Nume, repetă Myrna.

— Cine trăiește astăzi aici? întrebă Clara, urmându-l pe Chartrand în casa cea mai apropiată de fluviu.

— Locuințele astea aparțin unor iubitori de vară. Arătă spre celelalte două case. Sunt singurul care locuiește aici tot timpul anului.

— Nu te simți singur? întrebă Myrna.

— Câteodată. Dar merită.

Brațul îi alunecă în cerc, cuprinzând copacii și pietrele, și stâncile, și marea cupolă a cerului. Și fluviul cel întunecat. Marcel Chartrand le privea pe fiecare ca pe niște prieteni apropiați.

Dar niciunul dintre aceștia nu era însuflețit. Fără îndoială, totul era grandios, dar chiar merita?

— Am cumpărat casa acum douăzeci și cinci de ani. Era la vânzare de ani de zile, de când a murit ultima dintre surori. Nimeni altcineva nu a vrut-o. Desigur, pe atunci era dărăpănată.

Chartrand a deschis ușa și au intrat cu toții.

S-au trezit într-o cameră de zi joasă, cu podele și grinzi de lemn. Te făcea să te simți prins înăuntru; Chartrand folosise o amorsă tradițională pentru a vopsi în alb grinzile și tencuiala de pe pereți.

Rezultatul era o casă primitoare și confortabilă. Două fotolii și o canapea veche erau aranjate în jurul șemineului mare, deschis. Toate ferestrele dădeau spre St. Lawrence.

Odată instalați în camerele lor, și-au pus ceva de băut, apoi au mers în bucătărie ca să pregătească paste, baghetă cu unt și usturoi și salată de cicoare.

— L-ai întâlnit pe No Man, îi spuse Gamache lui Chartrand în timp ce pregătea salata, iar Chartrand punea masa. Ești singurul de aici care l-a văzut...

— Nu-i chiar așa, spuse Chartrand. Clara, și dumneata îl știi.

— Cred că da, spuse ea. Tot uit. A fost demult și eu nu am fost la cursul lui. Îl vedeam pe holuri, dar asta era tot. Abia l-am recunoscut în acel autoportret din

albumul promoției, dar cred că așa era moda pe-atunci. Toată lumea voia să pară îngrozitor de chinuită.

— Poate că ceilalți voiau să pară, însă Norman chiar era, spuse Myrna.

— Dar dumneata ai ținut o prelegere în tabăra de artiști, spuse Gamache, întorcându-se la Chartrand. Ți-a lăsat impresia unei secte?

Chartrand se opri din ce făcea și se gândi.

— Nu cred. Dar cum este o sectă? Știi în mod sigur care e diferența?

— Care e diferența dintre o comunitate și o sectă? întrebă Beauvoir.

— Amândouă au un soi de filosofie călăuzitoare, spuse Myrna. Dar o comunitate este deschisă — membrii ei pot veni și pleca. O sectă este închisă. Rigidă. Impune conformare și loialitate absolută față de lider și de convingerile sale. Întrerupe contactul oamenilor cu marea societate.

— Atunci e interesant faptul că No Man l-a invitat pe Marcel să susțină prelegerea, spuse Clara. Nu pare să fi acționat ca liderul unei secte.

— Nu, spuse Myrna. Îl privi pe Chartrand, apoi privi în altă parte.

Gamache, care veghea atent, își imagina că știe la ce se gândise ea.

Poate că Chartrand nu fusese invitat. Poate că se afla deja acolo.

Gamache suspectase o vreme că Marcel Chartrand fusese unul dintre membrii comunității lui No Man. Nu pentru că știa atât de multe despre aceasta, ci din cauză că pretindea că nu știe.

Chartrand își ridică privirea și îi zâmbi lui Gamache. Era un zâmbet prietenos, dezarmant. O privire camaraderească. Și Gamache voia să creadă că erau într-adevăr de aceeași parte a baricadei.

Însă, în loc să dispară, îndoielile lui creșteau.

— Ți-au arătat vreuna dintre lucrările lor? întrebă Clara.

Ea, singura dintre ei toți, părea să nu aibă suspiciuni în legătură cu Chartrand.

— Nu, și nu am cerut să le văd.

Myrna își ridică privirea, apoi o îndreptă spre Clara. Dorind ca ea să vadă cât era de ciudat. Aveau de-a face cu un proprietar de galerie care nu părea deloc interesat de artă.

Cei mai mulți dintre deținătorii de galerii sunt specializați, dar arată măcar curiozitate față de artă, în general. Unii sunt cu adevărat pasionați și chiar obsedați de asta.

Clara, care întindea untul cu usturoi pe feliile rotunde de baghetă, nu părea să sesizeze nimic ciudat.

— No Man nu ți-a arătat niciodată lucrările lui? întrebă Gamache.

— Nu.

— Lasă-mă să ghicesc, spuse Beauvoir. Nici n-ai cerut.

Lui Chartrand i se păru amuzant.

— Când găsești ceva ce-ți place, nu mai este nevoie să cauți mai departe.

— Ce păcat că Luc Vachon e plecat, zise Clara. Ar fi putut să ne spună mai multe despre tabără.

— Da, spuse Gamache. Așa este.

— Se pare că a spus cuiva unde se duce, rosti Beauvoir. Ospătărița a zis „în josul coastei", dar asta ar putea fi oriunde.

Cuțitul cu care tăia roșiile pentru salată se opri.

— Știi, am întrebat unde s-a dus, dar nu sunt sigur...

Pe măsură ce se gândea, cuțitul cobora încet, până când ajunse să se

odihnească pe tocător. Se uita în gol, rememorând conversația de la braserie.

— *Merde*, spuse el într-un final, aruncând cuțitul cât colo. Unde e telefonul?

Chartrand arătă spre camera de zi.

— De ce?

— Am întrebat-o pe ospătăriță unde s-a dus Vachon și ea nu știa. Apoi l-am întrebat pe tipul de la bar când se întoarce și dacă poate fi contactat. Dar nu l-am întrebat unde s-a dus Vachon. Ospătărița tânără nu știa, dar poate că el știe. *Tabarnac*.

Bagă mâna în buzunar, își scoase carnețelul și găsi numărul de telefon de la La Muse.

Îl puteau auzi în camera de zi, cum împunge tastele.

Myrna și Gamache stăteau alături în dreptul chiuvetei.

— Ce crezi despre toate astea, Armand? întrebă ea încet.

— Cred că No Man a dispărut, apoi și Peter a dispărut, acum și Luc Vachon, singurul membru al taberei de artă aflat încă în preajmă, a dispărut.

— Și acum dispărem și noi, șopti Myrna.

— Adevărat.

— Haide, Armand, lasă-mă cu asta. Serios, ce crezi?

— Cred — Gamache își șterse mâinile pe șervet și se întoarse spre ea — că No Man a trăit aici liniștit pentru un timp, apoi s-a răspândit vorba că este liderul unei secte și a fost alungat.

— Nu asta crezi, spuse Myrna. Asta e o recapitulare. Poți mai mult de atât.

— Cred, spuse Gamache, aruncându-i o privire necruțătoare, că trebuie să dau un telefon.

— Transmite-i lui Reine-Marie toată dragostea, strigă ea după el.

Gamache încuviință din cap și, pășind afară, își scoase mobilul.

Nu-i spusese Myrnei că această convorbire n-avea să fie cu soția lui. Ci cu altcineva din Three Pines.

— Ce naiba vrei?

Aceasta era versiunea lui Ruth pentru „Bună".

— Vreau să-ți vorbesc despre vizita pe care ați făcut-o astăzi la Facultatea de artă.

— N-ai vorbit cu nevastă-ta despre asta? De ce mă deranjezi pe mine?

— Vreau să-ți pun o întrebare la care Reine-Marie nu ar putea răspunde.

— Care? veni vocea nerăbdătoare, dar a putut sesiza în ea și o notă de curiozitate.

— E vorba despre cupletul ăla al tău care a fost pomenit.

— Care, Miss Marple? Am scris sute de poezii.

— Știi tu care, *ma belle*.

Aproape că o auzea cum se face mică. Gamache învățase, cu mult timp în urmă, că, dacă vrei să te faci îndrăgit de Ruth, trebuie să dai în ea cât poți. Dar, dacă vrei s-o înspăimânți, fii drăguț.

— *Doar o să stau acolo unde-s pus*... Acela.

— Și?

— Și Reine-Marie mi-a spus că tu și profesorul Massey l-ați citat împreună astăzi. N-am mai auzit ca tu să fi făcut asta până acum. Probabil că ți-a plăcut de el...

— Unde vrei să ajungi?

— Reine-Marie mi-a spus că se cam fâstâcise în fața ta.

— Pari surprins.

— Și tu în fața lui.

A urmat o pauză.

— Și când ea te-a întrebat despre situația asta, ai spus ceva. Crede că era în latină. Ce ai spus?

— Nu-i treaba ta. Este chiar de râs că doi oameni în vârstă se simt atrași unul de celălalt? Este atât de incredibil?

Se întâmpla încă ceva ce părea inexplicabil?

Departe de a fi furioasă, Ruth părea în pragul lacrimilor. Gamache își aminti atunci, deși nu fuseseră niciodată îngropate, unele lucruri pe care le disprețuia în meseria lui.

— Ruth, ce ai spus când Reine-Marie te-a întrebat despre sentimentele tale față de profesorul Massey?

— N-ai înțelege.

— Pune-mă la încercare.

— Era un citat dintr-unul dintre poeții mei favoriți, spuse ea. Și nu, nu-i vorba despre mine.

— Dar despre cine?

— Seamus Heaney.

— Era un vers dintr-unul din poemele lui? întrebă Gamache.

— Nu. Era ultimul lucru pe care l-a spus. Înainte de a muri. I l-a spus soției lui. *Noli timere.*

Gamache simți un nod în gât, dar insistă.

— Poemul pe care tu și profesorul Massey l-ați citat, spuse el. *Doar o să stau acolo unde-s pus, compus din pietre și năzuințe.*

O așteptă să spună mai departe, așa cum făcuse cu bătrânul profesor. Dar ea n-o făcu, și Gamache termină singur citatul.

— *Căci zeitatea care ucide de plăcere, va și vindeca.*

— Ce-i cu el?

Gamache se uită în spate, spre casă, și îi zări pe Clara și Chartrand încadrați de ochiurile de geam, cu capetele aplecate unul lângă celălalt deasupra bucatelor pe care le pregăteau.

Noli timere, își spuse.

— Pentru cine a fost scrisă poezia? o întrebă pe Ruth.

— Contează?

— Cred că da.

— Cred că știi deja.

— Peter.

— Da. Cum de ai știut?

— Din câteva lucruri, spuse Gamache. M-am prins că, în franceză, „piatră" se spune *pierre*. Iar Pierre este Peter. Este un joc de cuvinte cu numele lui, dar și mai mult de atât. L-ai scris acum câțiva ani. Puteai să-ți dai seama încă de atunci?

— Că el era făcut din piatră și năzuințe? Da.

— Și că există o zeitate care ucide de plăcere, spuse Gamache. Dar care poate, de asemenea, să vindece.

— Ăsta este crezul meu, spuse Ruth. Nu al lui Peter. El era un bărbat care primise totul. Talent, dragoste, un loc liniștit în care să trăiască și să creeze. Și tot

ce avea de făcut era să aprecieze lucrurile astea.

— Și dacă nu o făcea?

— Ar fi rămas de piatră. Și zeitatea s-ar fi întors împotriva lui. Așa fac, să știi. Sunt generoase, dar pretind recunoștință. Peter a crezut că tot acest noroc i se datorează numai lui.

Nevăzut de Ruth, Gamache încuviință.

— Peter a avut întotdeauna ștanțat pe frunte un termen de valabilitate, spuse Ruth. Așa au oamenii care trăiesc în capul lor. Încep destul de bine, dar până la urmă rămân fără idei. Și dacă nu există imaginație, nu există inspirație la care să apelezi în caz de nevoie? Ce faci atunci?

— Ce?

— În vorbele lui Emily Dickinson, ești terminat. Ce se întâmplă când pietrele se fărâmițează, când fie și năzuințele dispar?

Gamache simți în buzunar, ca pe o greutate, cărticica. Și micul semn de carte. Marcând un loc dincolo de care nu trecuse niciodată.

— Creațiile lor vor muri, în cele din urmă, neglijate, subnutrite, spuse Ruth, răspunzându-și la întrebare. Și, câteodată, când se întâmplă asta, moare și artistul.

— Condus într-acolo de o zeitate care ucide de plăcere, spuse Gamache.

— Da.

— Dar care și vindecă, deopotrivă? Cum?

Gamache descoperi că este cu adevărat interesat. Și era suficient de onest ca să știe că nu era vorba doar despre Peter.

— Prin a oferi o a doua șansă. O ultimă șansă. Nu mă înțelege greșit, cred în a-ți folosi mintea. Dar nu și în a pierde prea mult timp cu asta. Fricile trăiesc în

minte. Și curajul trăiește în inimă. Șmecheria este să mergi de la una la alta.

— Și între cele două este acel nod în gât, spuse Gamache.

— Da. Mulți oameni nu pot trece de asta. Unii sunt născuți să fie sclipitori. Peter așa era. Dar pur și simplu nu a ajuns acolo. A ajuns atât de aproape încât le-a putut vedea, le-a putut mirosi. Probabil că el chiar a crezut că se află acolo.

— Năzuințele, spuse Gamache.

— Exact. A fost lăsat să simtă gustul strălucirii, al adevăratei creativități, și apoi, ca într-un banc al lui Dumnezeu, i-au fost luate. Dar zeii nu au terminat încă treaba cu el. I-au dat o nevastă cu adevărat talentată. Așa că a fost nevoit s-o vadă în fiecare zi. Să fie martor. Și apoi zeii i-au luat chiar și asta.

Suna de parcă ar fi spus o poveste cu strigoi. O povestire oribilă, care te bântuie, a lucrului de care ea însăși se temea cel mai tare. Nu că ar putea apărea un monstru, ci că tot ce iubea ar putea să dispară.

Peter Morrow trăia coșmarul ei. Toate coșmarurile lor.

— Dar i-a fost dată o ultimă șansă? spuse Gamache. Să o găsească din nou?

— Nu din nou, spuse Ruth, cu vocea ascuțită, asigurându-se că acest om obișnuit înțelege. Ci pentru prima dată. Peter trebuia să găsească ceva ce n-a avut niciodată.

— Ce anume?

— Inima. A făcut o pauză înainte de a vorbi din nou. Asta este ceea ce i-a lipsit lui Peter, toată viața. Avea talent, minte. Dar era ciuruit de frici. Și astfel, a mers pe aceleași cărări bătute, iar și iar. De parcă Lewis și Clark ajunseseră în Kansas, apoi s-au întors și au luat-o de la capăt. Aceeași buclă. Greșind mișcarea ce ar putea duce la progres.

— Peter a făcut așa? întrebă Gamache.

— Toată viața lui, zise Ruth. Nu crezi? Poate că subiectul fiecărei picturi era diferit, dar, dacă vedeai o singură lucrare a lui Peter Morrow, era ca și când le-ai fi văzut pe toate. Totuși, nu oricine poate fi precum Lewis și Clark. Nu oricine este un explorator, nu orice explorator se întoarce teafăr acasă. De-aia este nevoie de atât de mult curaj.

— *Noli timere*, spuse Gamache. Dar, presupunând că-ți găsești curajul, ce urmează? S-a dus în Toronto ca să caute ajutor, îndrumare? Ca să continui analogia ta, nu-i trebuia o hartă?

— Despre ce vorbești? Isuse, discutăm despre inspirația creatoare, nu despre geografie. Cap pătrat, mormăi ea. Și de ce ai adus în discuție ceva atât de derutant precum Martin și Lewis?

Gamache oftă. O pierdea. Și se simțea și el un pic pierdut.

— Ce căuta Peter în Toronto? întrebă Gamache, străduindu-se ca totul să fie cât mai limpede și mai simplu cu putință.

— Căuta o hartă, spuse Ruth, iar Gamache dădu din cap și respiră adânc. Și s-a dus în locul potrivit. Dar...

— Dar ce?

— Peter ar fi trebuit să fie atent să nu cadă pradă unor influențe nefaste. Mulți oameni vor să fie conduși. Dar ce se întâmplă dacă își aleg conducătorul nepotrivit? Sfârșesc precum în *Donner party*[12].

— Cred că analogia asta își are rostul, spuse Gamache.

— Ce analogie?

Gamache se gândea la prietenul lui Peter Morrow. Singur, speriat. Pierdut. Și

apoi, în cele din urmă, Peter găsise nu un drum, ci două. Unul îl scotea de pe terenul arid, celălalt îl făcea să se învârtă în cerc. Greșind mișcarea ce ar putea duce la progres, cum spusese Ruth. Profesorul Massey pe un drum, profesorul Norman pe celălalt.

Ruth avea dreptate. Peter, cu toată fanfaronada lui, era un laș. Și lașii aleg mereu calea cea mai ușoară.

Și ce poate fi mai simplu decât o magică a zecea muză, care să îți rezolve toate problemele? Nu asta oferă sectele? Acoperiș în vreme de furtună? Un răspuns limpede. Progresul nestânjenit.

— Ruth, crezi în a zecea muză?

Se pregăti pentru vreo înjurătură, dar nu veni niciuna.

— Cred în inspirație, și cred că e divină. Indiferent dacă e vorba despre Dumnezeu, îngeri, un copac sau o muză, nu are nicio importanță.

— Myrna vorbea despre puterea credinței, spuse el.

— Sună înțelept. Aș vrea s-o cunosc într-o zi.

Gamache zâmbi. Conversația se încheiase.

— *Merci,* bătrânico jalnică și turmentată, spuse el, și o auzi râzând.

În fundal, Rosa striga: „Băga-mi-aș, băga-mi-aș, băga-mi-aș".

— Îmi pare rău, spuse ea. Probabil că ați format un număr greșit.

Ruth închise și merse să stea cu Rosa, muza ei, care o inspira nu pentru a fi o poetă mai bună, ci un om mai bun.

Gamache stătea în întuneric și privea din nou spre ferestrele casei. La Clara. Și la Marcel Chartrand.

Poate de aceea îi invitase aici proprietarul galeriei, gândi Gamache. Nu ca

parte a vreunui complot sinistru, pentru a-i îndepărta de Baie-Saint-Paul. Ci pentru ceva mult mai simplu. Și mult mai omenesc.

Acesta era locul unde locuia Marcel Chartrand, singur. Agățat de colțurile stâncoase. O invitase pe Clara în casa lui.

Noli timere.

Nu te teme.

---

[12] Grup de pionieri americani care, la sfârșitul secolului al XIX-lea, au plecat spre California cu o caravană de căruțe. Pe drum au avut parte de o serie de evenimente nefericite, ajungând până la canibalism, pentru a supraviețui.

Treizeci și doi

Jean-Guy Beauvoir era la telefon. Așteptând, așteptând.

Gamache îl vedea prin geamul din camera de zi. Bătând darabana.

Telefonul din mâna lui Gamache sună.

— Reine-Marie?

— *Oui*, Armand. Am noutăți. A sunat funcționara de la registratura Facultății de artă.

— Așa târziu?

— Păi, au găsit greu dosarul profesorului Norman. Cred că, în mod normal, ar fi renunțat și ar fi plecat pur și simplu în vacanță, dar faptul că lipsea a enervat-o.

— L-a găsit?

— Nu.

— S-ar putea să nu fiu chiar așa de uimit, până la urmă, spuse el, și o auzi râzând.

— Mai e ceva. Nu l-a găsit, dar a sunat-o pe angajata care a lucrat pentru ei temporar la finalul semestrului. A confirmat faptul că și ea căutase același dosar, pentru altcineva.

— Pentru Peter?

— Pentru Peter. Și cred că știu de ce a zăbovit atât de mult în Toronto, spuse Reine-Marie. A întrebat de dosar în iarnă, dar a durat mult timp să fie găsit.

— Luni de zile?

— Ei, poate nu chiar atât de mult, dar toate dosarele vechi au fost puse în cutii în timpul renovărilor de acum câțiva ani. Le-a luat mult până s-au asigurat că dosarele nu au fost contaminate cu praf de azbest, de la renovare. Se potrivește cu

perioada despre care ne-a spus profesorul Massey. La momentul în care angajata a primit confirmarea că dosarele sunt în regulă, trecuseră câteva săptămâni și era deja primăvară.

— Dacă ea a găsit dosarul, de ce nu a dat de el și cea de la registratură? întrebă Armand.

— Angajata temporară l-a distrus. Înainte de a sări la concluzii — Reine-Marie îi auzise mormăitul — trebuie să știi că treaba ei era să introducă date, date actuale despre studenți, dar din moment ce tot a scos dosarul profesorului Norman pentru Peter, a scanat tot ce se găsea în el. Apoi a distrus originalul. De aceea nu l-a putut găsi cea de la registratură.

— Dar asta înseamnă că există o versiune electronică, spuse el.

— Exact. Mi-l trimite prin e-mail. Desigur, până se va descărca, vom fi morți de mult, cu toții. Așa că am rugat-o să-mi trimită numai chestiunile importante.

— Și?

— Sébastien Norman a predat la Facultatea de artă numai un an. Așa cum ți-am spus mai devreme, Massey a fost cel care l-a recomandat. Dar ce este cu adevărat valoros în dosar e o notă prin care Norman cerea ca ultima sa plată să fie trimisă la Baie-Saint-Paul. Peter trebuie să fi văzut asta și a mers ca să-l întâlnească.

— Dar până să ajungă el, profesorul Norman dispăruse de mult, spuse Gamache. S-ar putea să avem un alt fir. Norman colabora cu o galerie unde își trimitea lucrările. Poate că încă îl reprezintă. Profesorul Massey l-a întâlnit pe Norman în Toronto atunci când acesta își începea cariera. Poate că acea galerie este în Toronto.

— Și ei ar putea avea adresa lui actuală, spuse Reine-Marie. Dar există o

mulțime de galerii în Toronto.

— Adevărat, însă profesorul Massey ar putea să știe, spuse Armand.

— Vrei să-l sun?

— E prea târziu ca să-l suni, spuse Armand. Cred că a plecat acasă.

— Nu neapărat. Cred că profesorul Massey locuiește în facultate, în atelierul lui.

— Serios? Ce ciudat!

— Presupun că acolo are tot ce-i trebuie, spuse Reine-Marie. O să încerc.

Un profesor a fost expulzat, gândi Gamache pe când închidea. Un alt profesor nu pleacă niciodată.

Reine-Marie a revenit în câteva minute.

— Nu răspunde. Poate că totuși nu locuiește acolo. Mai încerc o dată mâine-dimineață.

— Cea de la registratură ți-a spus de unde era profesorul Norman? Din ce parte a Québecului?

— N-am întrebat, dar ar putea fi în dosar.

— Poți să-mi trimiți informațiile imediat ce le primești, *s'il te plaît*?

Au mai vorbit câteva minute, în liniște — o conversație privată — apoi Gamache s-a întors în bucătărie, unde a văzut că și Beauvoir tocmai revenise.

— Ceva nou? întrebară ceilalți la unison.

— *Patron*? îl îndemnă Beauvoir pe Gamache să înceapă primul.

— Reine-Marie așteaptă un e-mail de la facultate, cu dosarul profesorului Norman. Știați că profesorul Massey l-a împins în față pe Norman pentru slujba asta?

Judecând după fața Clarei, ea nu știuse.

— Ce l-o fi apucat să facă asta?

— I-a confirmat lui Reine-Marie că nu-l știa prea bine pe Norman. Se întâlniseră la câteva expoziții, iar lui Massey i s-a părut că Norman are nevoie de puțin ajutor. Nu cunoștea prea multă lume și, în mod evident, o ducea greu. Așa că Massey l-a recomandat pe Norman pentru un job cu jumătate de normă, să predea teoria artei.

— Massey trebuie să se fi simțit tare rău când Norman a dat-o în bară, spuse Beauvoir.

— Tu ce crezi despre el? o întrebă Gamache pe Myrna.

— Despre Massey? Mi-a plăcut. Și era evident că studenții îl adoră. Are un anumit magnetism, chiar și acum. Și pare să-i pese cu adevărat de studenți. Mi-a amintit puțin de tine, Armand, spuse Myrna.

— Așa e, zise Clara. Are ceva al lui, știu asta. Calmul lui, cred, dorința de a fi de ajutor.

— Și înfățișarea lui masculină, atrăgătoare, spuse Gamache și îi văzu făcând ochii mari. În dosarul lui Norman era o notă prin care îi ruga să trimită ultimul salariu aici, la Baie-Saint-Paul. Peter a văzut dosarul, a citit nota și a venit aici. O să aflăm curând dacă e mai mult de-atât.

Pastele au fost scurse, stropite cu ulei de măsline infuzat cu usturoi și busuioc proaspăt și presărate cu parmezan ras, iar castronul a fost adus la masă.

— E rândul tău, îi spuse Clara lui Beauvoir, în timp ce se așezau. Ai avut noroc cu La Muse?

— Deloc. Am așteptat mult timp, dar managerul era prea ocupat ca să vină la

telefon.

În timp ce vorbea, Beauvoir se servea cu paste.

Nu a spus-o, dar dacă ar fi rămas în Baie-Saint-Paul ar fi putut să meargă la La Muse, să-l încolțească pe om și să obțină informațiile. În schimb, i se închisese telefonul în nas, cu promisiunea că managerul o să-l sune când va avea timp.

O oră mai târziu, după ce farfuriile fuseseră spălate și cafeaua făcută în filtru, două telefoane au sunat în același timp.

— *Excuse-moi*, spuse Gamache și ieși din nou cu telefonul pe terasa de piatră. Înainte de a închide ușa, îl auzi pe Chartrand spunându-i lui Beauvoir: „E pentru dumneata".

Era o noapte caldă, fără lună, și, deși Gamache nu mai putea să vadă fluviul St. Lawrence, acesta își făcea simțită prezența prin toate celelalte simțuri. Îl putea mirosi, îl putea auzi, îl putea chiar simți. Cele mai ușoare dintre neguri, pe fața lui.

— Reine-Marie?

Pe când vorbea, se întoarse în mod reflex spre vest, imaginându-și-o pe Reine-Marie acasă. Își închipuia că este cu ea, stând în grădina lor. Sub aceste stele, aceleași.

— Am dosarul. Tocmai ți l-am trimis.

— Poți să-mi dai informațiile, în linii mari?

Asculta ce-i citește. Și în timp ce ea citea, el se întoarse ușor. Departe de ea. Departe de Three Pines. Departe de inima Québecului. Spre capătul fluviului. Acolo unde începeau St. Lawrence și Québecul.

Acolo unde începuseră toate astea, acum știa. Și unde se vor sfârși.

— *Patron*?

Silueta lui Jean-Guy se profila în conturul ușii de la intrare.

— *Ici.*

Tocmai închisese, după convorbirea cu Reine-Marie.

— Știu unde s-a dus patronul lui La Muse. Unde merge în fiecare an, la vremea asta.

— Lasă-mă să ghicesc, spuse Gamache.

Șeful era ca o voce imaterială, dar în cele din urmă, încet, Beauvoir îi putu zări conturul. Întunecat, pe fundalul stelelor de pe cerul nopții.

Ridică un braț și arătă.

— Într-acolo, spuse Gamache.

— *Oui*, spuse Beauvoir.

— Tabaquen.

— *Oui.*

Și se întoarse și el, privind fix în întuneric.

Dacă pământul ar fi fost plat, Tabaquen ar fi atârnat într-o prăpastie.

— Aici erați, spuse Myrna, ieșind.

— Ce este? întrebă Clara, alăturându-i-se Myrnei și observându-i pe cei doi bărbați stând atât de tăcuți și liniștiți. Privind spre est.

— Știm unde s-a dus proprietarul de la La Muse, spuse Beauvoir.

— Și știm și unde s-a dus No Man, spuse Gamache. Și locul unde, cel mai probabil, se află și Peter.

— Unde? întrebă Clara, alăturându-li-se repede.

— Se cheamă Tabaquen, spuse Gamache.

— Îl știi? întrebă Clara și văzu în întuneric cum dă aprobator din cap.

— Este localitatea geamănă cu Agneau-de-Dieu, spuse el. Una lângă alta, dar foarte diferite.

Gamache venise lângă ei, spre casă.

— Agneau-de-Dieu, spuse Myrna, traducând. Mielul Domnului. Dar Tabaquen? Nu știu cum să traduc asta.

— Este un barbarism, spuse Beauvoir. Nu e chiar franceză. A fost denumit așa de băștinași, cu mult înainte de venirea europenilor.

— Ce înseamnă? întrebă Clara. Știi?

— Înseamnă „vraci", spuse Gamache, intrând în casă.

Treizeci și trei

Beauvoir și Clara au stat treji o jumătate de noapte, discutând, dezbătând. Trimițând mesaje prin e-mail, căutând și planificând o rută.

În cele din urmă, pe la două noaptea, organizaseră totul și se duseră la culcare, doar ca să se trezească la șase dimineața, când a sunat alarma deșteptătorului.

— Cât e ceasul? se auzi vocea somnoroasă a Myrnei. Dumnezeule, Clara, e șase și-un pic. A luat foc casa?

— Trebuie să plecăm, dacă vrem să prindem avionul de la ora nouă.

— Ce?

Myrna se ridică în capul oaselor, complet trează și ușor îngrijorată.

În capătul celălalt al holului, Gamache stătea deja pe marginea patului. Se oferise să rămână treaz alături de Clara și Beauvoir, ca să-i ajute, dar îl convinseseră că prezența lui nu era necesară. Deloc.

— Ați reușit? îi spuse lui Jean-Guy, care avea o privire împăienjenită, însă nerăbdătoare.

— În trei ore este un zbor din La Malbaie. Ne duce la Tabaquen.

— Serios? spuse Myrna, după explicațiile Clarei. Nu putem merge cu mașina?

— Nu există drumuri, spuse Clara, încercând s-o înduplece pe femeia masivă să coboare din micul pat. Este un sat de pescari. Singurele căi de a ajunge acolo sunt vaporul sau avionul.

— Am ales avionul, îi explică Beauvoir lui Gamache, care era la duș. Oprește în toate așezările și o să ne ia toată ziua, dar ajungem la timp pentru cină.

În jur de ora șapte, erau în pragul ușii, gata de drum.

Chartrand stătea lângă dubiță.

— Luăm mașina noastră, spuse Jean-Guy, aruncându-și geanta în portbagaj.

— Merg și eu cu voi, spuse Chartrand. Nu-i nevoie să luăm două mașini. Puteți să veniți după a voastră când ne întoarcem.

Cei doi bărbați se uitară fix unul la celălalt.

— Urcă-te, spuse Clara.

Se urcă în dubă și se uită la Jean-Guy, bătând cu palma pe locul de lângă ea.

Beauvoir s-a uitat la ea, apoi la Chartrand. Și, în cele din urmă, la Gamache, care ridică din umeri.

— Ai auzit-o, Jean-Guy. Ia-ți lucrurile.

— *Patron*, începu Jean-Guy, dar Gamache își puse mâna pe brațul lui, ca să-l oprească.

— Clara e la comandă. Știe ce face.

— Odată a mâncat potpourri crezând că sunt chipsuri, și a făcut baie în supă, crezând că sunt săruri de baie. A transformat un aspirator în sculptură. Habar n-are ce face.

Gamache zâmbi.

— Cel puțin, dacă toate or s-o ia la vale, avem măcar o dată posibilitatea de a da vina pe altcineva.

— Poate dumneata, bodogăni Beauvoir, îndesându-și geanta în spatele dubei. Oricum, eu dau întotdeauna vina pe dumneata. Nu mai sunt la conducere.

Douăzeci de minute mai târziu, Chartrand intră în micul aeroport din La Malbaie și trase în dreptul unei barăci.

— Ăsta e? întrebă Myrna, ochind un mic avion de pe macadam.

— Cred că da, spuse Gamache, încercând să nu se gândească prea mult la asta. Era obișnuit să zboare cu avioane mici pentru a ajunge în localități izolate și să aterizeze pe locuri pe care cei mai mulți piloți nu le-ar fi considerat a fi piste. Dar niciodată nu-i plăcuse.

— Piua pentru locurile din dreptul ieșirii, spuse Myrna.

Din baracă ieși un tânăr și îi privi, evaluându-i ca pe o încărcătură.

— Sunt Marc Brossard, pilotul. Voi sunteți cei care mi-ați trimis azi-noapte un e-mail?

— Corect, spuse Jean-Guy. Patru pentru Tabaquen.

— Cinci, spuse Chartrand.

Beauvoir se întoarse să se uite la el.

— Ne-ai adus până aici. E suficient. Nu poți veni cu noi.

— Ba da. Tot ce trebuie să fac este să cumpăr un bilet.

Îi înmână pilotului cardul de credit.

— Uite. E ușor. Pot să zbor.

Vorbise ca Peter Pan, lucru care a făcut-o pe Myrna să râdă. Dar nu și pe Beauvoir. Se încruntă la proprietarul galeriei și se întoarse spre Gamache.

— N-avem ce face, Jean-Guy.

— Nu, dacă nu încercăm, spuse el. Domnule.

Gamache se aplecă spre Beauvoir și spuse:

— Nu putem să-l oprim. Și chiar vrem asta?

Însă Beauvoir nu a cedat.

— Dar avem loc?

— Întotdeauna este loc pentru încă unul, așa îmi spunea mama, zise pilotul,

restituindu-i lui Chartrand cardul și privind spre est. Ar fi bine să ne grăbim.

— De ce? întrebă Myrna, dorindu-și apoi să n-o fi făcut.

Câteodată e mai bine să nu știi.

— Cer roșu dimineața. Pilotul arătă spre cerul de un roșu aprins: Marinarii trebuie să fie atenți.

— Încă ceva ce știi de la mama dumitale? întrebă Beauvoir.

— Nu. De la unchiul meu.

— Dar ești pilot, iar asta nu e barcă, spuse Clara.

— E același lucru. Înseamnă vreme rea. Mai bine am fi într-o barcă.

Privi de la Myrna spre Gamache.

— Balast. Bun în *bateau*. Nu la fel de bun în aer.

— Poate că el ar trebui totuși să rămână aici.

Jean-Guy arătă spre Chartrand.

Proprietarul galeriei privea fix spre răsăritul strălucitor, stând cu spatele la ei.

— Nu, spuse Clara. A fost drăguț cu noi. Dacă vrea, poate să vină.

— Pe bune? șuieră Beauvoir spre Gamache. Ia decizii pe principiul „că ceva e drăguț"?

— A funcționat până acum, nu-i așa?

Gamache privi chipul aprins de frustrare al lui Beauvoir.

Myrna se apropie, îi văzu fața roșie și, luând aminte, făcu stânga-mprejur.

— Veniți?

Pilotul le încărcase bagajele și stătea lângă ușa avionului.

S-au înghesuit înăuntru, în timp ce pilotul le indica locul unde să se așeze, pentru distribuirea egală a greutății. Chiar și așa, avionul se clătină în aer, o aripă

balansându-se periculos, aproape atingând pista. Gamache și Clara, aflați pe acea parte, s-au aplecat spre centru. La fel ca marinarii, când virează.

În cele din urmă, au fost în aer, porniți la drum. Avionul a făcut un înconjur și Gamache, forțat să stea cu fața lipită de fereastră, în timp ce trupul lui Jean-Guy se răsucea, putea să vadă ceea ce era vizibil numai de la înălțime.

Craterul. Giganticul, cercul perfect unde meteoritul se izbise de Pământ acum sute de milioane de ani. Catastrofa cosmică ce nimicise viața. Și crease apoi viață.

Avionul se înclină din nou și se îndreptă spre est. Departe de aceste locuri. Spre cerul înroșit.

— Zbori de mult pe ruta asta? strigă Clara peste zumzetul motorului.

În sfârșit, încetase să se roage și simțea că poate deschide gura fără să țipe.

— De câțiva ani, strigă el în semn de răspuns. Am început la optsprezece ani. Afacere de familie.

— Zborul? întrebă Clara, simțindu-se puțin mai încrezătoare.

— Fructele.

— Poftim?

— Oh, pentru Dumnezeu, strigă Myrna. Lasă-l în pace, să se concentreze la zbor!

— *Oui*, fructele. Nu prea sunt fructe proaspete de-a lungul coastei, și cu un *bateau* poate să dureze prea mult, așa că le aducem cu avionul. Mai ales banane.

Ceea ce a urmat a fost un monolog despre cât durează până când diferite fructe intră în putrefacție. În momentul în care a terminat de vorbit, erau aproape siguri că se vor altera cu toții.

— Cât de des transporți pasageri? întrebă Jean-Guy, disperat să schimbe

subiectul.

— Destul de des, în ultima vreme, dar lucrul ăsta e cam neobișnuit. Cei mai mulți dintre cei care vor să meargă pe coastă iau vaporul. Durează mai mult, dar e mai sigur.

Nimeni n-a reacționat, iar Clara a început din nou să se roage. *Binecuvântează, Doamne, mâncarea pe care ne-ai dăruit-o...*

— L-ai dus de curând și pe Luc Vachon? întrebă Jean-Guy.

— Patronul de la La Muse? *Oui.* Cu câteva zile în urmă. Puțin mai devreme decât de obicei, pleca în excursia lui anuală pe coastă.

— Unde s-a dus? întrebă Gamache.

— În Tabaquen. Să picteze. Așa cum face în fiecare vară. Anul ăsta l-am dus până la destinație, dar în cele mai multe dintre veri îl las în Sept-Îles, să ia vaporul. Toți artiștii preferă vaporul. Este...

— ...mai sigur, da, știm, spuse Beauvoir.

Pilotul râse.

— Voiam să spun mai drăguț. Cred că artiștilor le plac lucrurile drăguțe. *Mais, franchement*, nu este chiar sigur. Nu există cale sigură de a ajunge la Lower North Shore. Noi înfruntăm turbulențele, iar vapoarele au Mormintele. Așa că totul e o loterie.

— Țineți-vă gural șuieră Myrna, țintuindu-i cu o privire uscată.

Micul avion era clătinat de un curent de aer. Scufundându-se și căzând, apoi urcând din nou. Pilotul se concentră repede asupra zborului. În spate, toți făcuseră ochii mări, iar Clara o prinse pe Myrna de mână.

Văzând-o, Jean-Guy o invidie și se întrebă cum ar reacționa Șeful dacă l-ar

prinde de mână.

Avionul se înclină din nou și Beauvoir prinse mâna lui Gamache, apoi îi dădu drumul, când avionul se îndreptă.

Gamache se uită la el, dar nu spuse nimic. Nu era, știau amândoi, prima dată când, în lupta pentru viața prețioasă, se sprijineau unul pe celălalt. Și, la felul cum mergeau lucrurile, nu părea să fie nici ultima.

— Peter, strigă Clara cu o asemenea forță, încât Beauvoir a fost tentat să privească în jur, să vadă dacă nu cumva acesta li s-a alăturat.

Clara se aplecă în față.

— L-ai dus și pe soțul meu? Peter Morrow?

— *Désolé*, doamnă, spuse pilotul, care vorbea perfect ambele limbi și părea să se exprime amestecându-le pe amândouă. Franglează.

— Nu-mi amintesc nume. Numai bagaje. Și fructe. Acum, lămâi...

— Trebuie să fi mers la Tabaquen, i-o tăie Clara repede. Un tip înalt. Englez.

Pilotul neg dând din cap.

— Nu-mi spune nimic.

Myrna își scoase telefonul și, după câteva clicuri, i-l înmână Clarei, care ezită pentru un moment.

— Oh, ce naiba, spuse ea. Oricum o să murim cu toții.

Îi arătă pilotului fotografia și, când se opri din râs, acesta arătă cu degetul.

— Asta ești tu?

— Nu contează. Îl recunoști pe bărbat?

— Mda. Înalt, bătrân. Englez.

— Bătrân? spuse Clara.

— S-ar putea ca ăsta să nu fi fost cel mai important lucru pe care l-a spus, zise Myrna. Cu toții îi părem bătrâni. El de-abia acum începe... să putrezească.

Avionul îi scutură puțin, ca și când ar fi primit un ghiont.

— Oh, Hristoase, iar începe, spuse Jean-Guy.

— Ce-i acolo? întrebă Clara.

— Unde? ceru Myrna să afle, privind terifiată pe fereastră, spre locul indicat de Clara.

— Este un vapor de aprovizionare, spuse pilotul.

— Unul dintre cele pe care le iau artiștii? întrebă Clara.

Dedesubtul lor era fluviul, și pe el au văzut un vas. De la înălțime, semăna cu un trabuc.

— *Oui.*

— Cât durează să ajungi cu vaporul la Tabaquen? întrebă ea.

— Din Sept-Îles? Pilotul se gândi. Cam o zi, poate două. Depinde de vreme.

— Du-ne acolo.

— Unde?

— În Sept-Îles.

— Clara? zise Myrna.

— Clara? spuse Gamache.

— Dacă Peter a luat vaporul, așa o să facem și noi.

— Clara? zise Jean-Guy.

— Dar Peter nu mai este la bord, spuse Myrna.

— Știu asta. Dar există un motiv pentru care a luat vaporul.

— Poate, spuse Myrna. Dar există și un motiv pentru care noi n-ar trebui s-o

facem. N-ar fi mai bine să ajungem la Tabaquen cât de repede putem?

— De ce? întrebă Clara.

— Ca să-l găsim pe Peter.

— Și dacă am presupune că a părăsit vaporul? întrebă Clara. Dacă am presupune că n-a ajuns niciodată? Nu. Trebuie să mergem pe urmele lui, cât de aproape putem.

Beauvoir se întoarse spre Gamache. Nasurile aproape că li se atingeau, atât erau de înghesuiți. Și nu exista nicio îndoială asupra a ceea ce se citea în privirea lui Beauvoir. Disperarea.

Se terminase cu gluma. Se distraseră. O lăsaseră pe Clara să-i conducă de colo-colo.

Dar acum era momentul să preia conducerea.

— *Patron*.

Vocea lui Beauvoir era plină de îngrijorare.

— Clara este la comandă, Jean-Guy, spuse Gamache, cu vocea abia auzindu-se peste bocetul motorului.

— Putem să zburăm până în satul ăla, să aflăm ce s-a întâmplat cu Peter și să ne întoarcem acasă înainte ca vaporul să parcurgă jumătate din drumul până acolo, spuse Beauvoir. Nu asta vrei?

Gamache privi în jos spre vas, atât de mic pe fluviul uriaș.

— I-am dat Clarei cuvântul nostru. Se întoarse spre Jean-Guy: În plus, s-ar putea ca ea să aibă dreptate. Până acum, a avut.

Beauvoir privi ochii căprui și adânci ai Șefului, ridurile feței. Cicatricea adâncă de pe tâmplă. Părul aproape complet încărunțit, deja.

— Ți-e teamă? întrebă Beauvoir.

— De ce anume?

— Să fii din nou la comandă? Să-ți asumi responsabilități?

Există un leac în Gilead... Cartea din buzunarul lui Gamache îl împungea într-o parte. Un spin. Nelăsându-l să uite. ...*care vindecă un suflet bolnav de păcate*.

— Suntem aici ca s-o susținem pe Clara, nimic mai mult, repetă Gamache. Dacă va trebui să intervin, o s-o fac. Dar nu înainte de a fi nevoie.

Pe când Jean-Guy își întorcea chipul, Gamache văzu în acei ochi familiari ceva atât de nefamiliar!

Îndoială.

Avionul nu a rulat atât de mult pe pământ la aterizare. A lovit macadamul cu un pocnet și a derapat spre oprire.

— Pfiuu, spuse rânjind pilotul nemuritor. Aproape că am umplut bananele de vânătăi.

Myrna râse, cu acel amuzament exagerat al celui care tocmai a scăpat de la moarte sigură.

Au coborât din conserva de tinichea și au rămas pe pistă. Privind fluviul. Avionul se oprise la numai câțiva metri de St. Lawrence.

— *Tabarnac,* spuse Chartrand, apoi se întoarse spre femei: Scuzel

— *Merde*, zise Myrna, apoi se întoarse spre Chartrand: Scuzel

— Ăsta nu-i un aeroport, spuse Gamache, privind în jur.

Pilotul le descărca bagajele pe pistă.

— Un aeroport este mare, spuse Gamache. Aterizează avioane. Ăsta e...

Se întoarse de jur împrejur. Fluviu, pădure, fluviu.

— Ăsta e...

— Sunteți bineveniți, spuse pilotul, azvârlind ultimul bagaj în stivă.

— Serios, spuse Gamache. Unde suntem?

Pilotul îi arătă. Departe, la orizont, era un punct. Pe măsură ce se uitau, creștea. Apoi prinse formă. Formă de vapor.

— *Loup de Mer.* Andochează aici. Arătă spre un debarcader aflat la o jumătate de kilometru: Asta este o pistă pentru cargouri vechi. Ar fi bine să vă grăbiți.

— *Tabarnac*, spuse Myrna, în timp ce își lua bagajul.

— *Merde*, zise Chartrand.

Porniră să traverseze fâșia aspră de pământ, oprindu-se să privească avionul care huruia pe pistă, decolând. În mod ciudat, de la sol părea grațios, de parcă fusese eliberată o stranie creatură.

Avionul și băiatul dinăuntrul lui păreau făcuți pentru ceruri și nu pentru acest pământ.

Avionul a virat scurt, a luat viteză și a zburat în soare. Și a dispărut.

Atunci s-au întors cu spatele și au pornit spre debarcader, unde tocmai sosise *Loup de Mer.*

Lupul de Mare.

Gamache, care cunoștea foarte bine coasta, se întreba dacă și Clara își dădea seama în ce se băgaseră.

Treizeci și patru

Mai erau două cabine libere. Admiral's Suite și Captain's Suite.

Au hotărât ca femeile să ia Captain's Suite, iar cei trei bărbați să stea împreună în Admiral's Suite, care era mai mare.

Au arătat fotografia lui Peter șefului de port, omului de la bilete, șefului stewarzilor, unei femei despre care au crezut că este angajată acolo, dar s-a dovedit până la urmă a fi pasager, ca și ei.

Nimeni nu l-a recunoscut pe Peter.

— Poate că nu a luat vaporul, spuse Myrna. Nu-mi amintesc să-l fi întrebat pe pilot în mod expres despre asta.

Clara se gândi, ținându-și geanta într-o mână, iar în cealaltă, fotografia lui Peter, care se cam jerpelise. Myrna promisese să nu mai arate vechea poză din albumul promoției.

— Totuși, pilotul l-a recunoscut în fotografia asta, spuse Myrna. Deși nu înțeleg cum. Aproape toată fața îi este ascunsă de fum.

Mai puțin, gândi Gamache, acel ochi isteț. Nu un ochi de artist, ci un ochi abil, cântăritor. Ochiul mamei lui.

Ceva îl deranja pe Gamache în tot acest schimb de replici pe care-l avuseseră cu tânărul pilot. Și poate că Myrna pusese punctul pe „i". Era ciudat că acest puști, care admisese că își trata pasagerii ca pe niște obiecte, ar fi putut să-l recunoască pe Peter în acea fotografie dintr-un album vechi.

Totuși, el o recunoscuse și pe Clara, așa că poate tânărul avea ochiul format pentru a reține chipuri.

— Cred că, dacă e să-l recunoască cineva — Clara ridică o fotografie mai

recentă a lui Peter —, atunci această persoană este un angajat care l-a văzut zilnic hoinărind pe vapor. Nu căpitanul, nu șeful de port.

— Bine punctat, spuse Gamache.

Și Clara avea dreptate. Deși stewardul care le-a arătat femeilor cabina nu-l recunoscuse, dar colegul lui care se ocupa de bărbați, da.

— A avut o cușetă de o persoană, spuse stewardul. Foarte reținut.

— Cum de ți-l amintești? îl întrebă Jean-Guy, în timp ce-l urmau pe coridorul întunecat și îngust.

În mod sigur, locul nu semăna cu *Queen Mary*.

— L-am supravegheat.

— De ce? întrebă Beauvoir.

— Mi-era teamă să nu sară.

S-au oprit în mijlocul culoarului.

— Ce vrei să spui? întrebă Gamache.

— Oamenii mai fac asta, explică tânărul steward.

Era micuț și suplu. Cu un puternic accent spaniol.

— Mai ales cei tăcuți. El era tăcut. Închis în sine.

Și-au continuat drumul de-a lungul culoarului și apoi, spre surpriza lor, pe încă două rânduri de scări în jos.

— Majoritatea pasagerilor sunt încântați să călătorească. Vorbesc unii cu ceilalți. Fac cunoștință. Aici nu prea au ce face, așa că își petrec timpul împreună. Tipul vostru n-a făcut așa ceva. Era diferit.

— Crezi că se gândea să sară? întrebă Gamache.

— Nu. Era în regulă. Doar că era diferit.

Acest cuvânt, iar și iar. Peter Morrow, care se străduise toată viața lui să se conformeze, era până la urmă diferit.

— Unde a coborât? întrebă Jean-Guy.

— Nu-mi amintesc.

Ajunseseră la Admiral's Suite. Stewardul le-a deschis ușa, apoi a întins mâna, cu palma în sus.

Beauvoir l-a ignorat, dar Gamache i-a dat o bancnotă de douăzeci.

— Douăzeci, *patron*? Serios? îl întrebă Beauvoir, cu voce joasă.

— Cine crezi că o să ne păstreze locuri în barca de salvare?

— Oh!

— Oh! făcu Gamache.

Au pășit înăuntru. Aproape. Toți trei abia aveau loc să stea în picioare, și nu era prea clar cum vor reuși să se întindă.

— Ăsta este Admiral's Suite? Trebuie să fie o greșeală, spuse Chartrand, încercând să se întoarcă fără să antreneze și pe altcineva în mișcare.

— Aici trebuie să fi fost o revoltă, spuse Beauvoir.

Gamache ridică din sprâncene. Locul arăta mai mult ca o închisoare. Și mirosea ca o latrină. Se aflau, într-adevăr, în măruntaiele vaporului.

Loup de Mer se clătină, apoi se desprinse de doc.

— Călătorie plăcută, spuse stewardul în timp ce închidea ușa.

Bărbații puteau vedea, prin hubloul îngust, cum pământul se micșorează.

Myrna a închis robinetele și și-a trecut mâna prin apă, ca să se asigure că temperatura e potrivită. Aroma de lavandă a spumei de baie a umplut încăperea îmbrăcată în mahon.

Lumânările erau aprinse, iar stewardul lor le adusese două cappuccino tari și un coș cu croasanți proaspeți și gemuri.

Armand le sunase, ca să le spună că stewardul lor îl recunoscuse fără nicio îndoială pe Peter. Clara era ușurată și simțea că, în sfârșit, poate să se relaxeze.

A rupt vârful unui croasant din foitaj și s-a așezat pe canapeaua din cabina lor.

Erau pe drum.

În partea cealaltă a apartamentului, în baie, Clara o văzu pe Myrna scufundându-se tot mai adânc în cada de cupru, baloanele de săpun formând pe trupu-i munți și văi de spumă.

— Văd că, în sfârșit, ți-a venit corabia la mal, spuse Clara, pe când Myrna fredona încet „Ce să facem cu un marinar beat?"

— Sunt născută navigator, spuse ea.

În timp ce Myrna făcea baie, Clara luă o gură de cappuccino și se uită pe fereastra mare, spre pădurile dese, bătrâne și golfurile alunecând pe lângă ei, în timp ce *Loup de Mer* se îndrepta spre est.

Jean-Guy se aplecă peste balustradă. *Loup de Mer* fusese îndreptat direct în valuri, și cei doi bărbați priveau țintă peste bord, hipnotizați de acest ritm. Prora se ridica și se lăsa, tăind valurile și aruncându-le în față jeturi de lumină.

Era deopotrivă revigorant și adormitor.

Să-i fi murmurat Gamache acum un vechi cântec de leagăn din Québec, și Jean-Guy știa că ar fi adormit pe loc, atunci și acolo.

C'est un grand mystère

Depuis trois nuit que le loup, hurle la nouvelle.

Doar amintindu-și melodia, că Jean-Guy își și simțea pleoapele grele. Apoi deschizându-se, agitate. Mai grele, tot mai grele. *C'est un grand mystère*. Este un mare mister. Vocea mamei îi cântă. Despre sălbăticie. Lupi și vulpi. Despre a fi înfricoșat. Și a fi salvat. A fi în siguranță.

Capul i se lăsa ușor, apoi tresărea, când se trezea.

— Hai să luăm micul dejun, spuse Gamache. Trebuie să fie o cafenea pe-aici.

Îl lăsaseră pe Marcel Chartrand să intre primul la baie. Când plătiseră pentru cazare, funcționarul îi asigurase că era vorba despre un apartament.

Nu era. Doar dacă „apartament" înseamnă, în termeni maritimi, să împarți un closet minuscul și murdar, aflat la capătul unui coridor întunecat.

— Dacă noi avem apartamentul Amiralului, îți imaginezi cât de rău trebuie să fie al Căpitanului? spuse Jean-Guy.

— Când le-am sunat să le spun despre Peter, le-am întrebat cum e la ele. Nu s-au plâns.

— Uimitor, spuse Jean-Guy. Eu sigur aș fi făcut-o, dacă eram în locul lor.

— Dacă erai în locul lor? întrebă Gamache.

Găsiseră cafeneaua, dar tocmai închisese.

— *Désolé*, spuse stewardul. Puteți lua cafea de aici.

Le arătă un automat cu fise.

— Nu am mărunt, spuse Gamache, căutându-se în buzunare. Tu?

Beauvoir, din ce în ce mai nervos, își întoarse buzunarele pe dos.

— *Merde*.

Se holbau la mașinărie.

— A fost minunat, spuse Myrna, lăsându-se pe spate în scaunul ei de la masa

de mahon.

Micul dejun — compus din ouă și șuncă, plus o neașteptată gustare cu file de păstrăv afumat — se terminase, iar acum își sorbeau cafelele și ciuguleau niște fructe.

— Dacă apartamentul nostru este așa de bun, spuse Clara, ridicându-se să facă și ea o baie, îți dai seama cât de grozav trebuie să fie al bărbaților? Apartamentul Amiral. Uau!

Myrna schimbă cu niște haine curate halatul pufos pe care îl găsise în cabină și o auzi pe Clara gemând, în timp ce se lăsa să alunece în cadă.

— O să ies puțin, spuse Myrna, oprindu-se în ușa băii. Ești în siguranță acolo? N-o să adormi, nu-i așa?

— Să mă înec și să pierd tot restul călătoriei? întrebă Clara. Nici vorbă. Va trebui să chemați poliția ca să mă dați jos de pe vaporul ăsta. Dar unde te duci?

— Să mă întâlnesc cu polițiștii.

Myrna le găsi cabina aflată, în mod surprinzător, undeva jos, pe un culoar ponosit.

A verificat de două ori plăcuța de pe ușă, ca să se asigure că scrie, într-adevăr, Admiral's Suite, apoi a ciocănit. I-a deschis Jean-Guy, iar în fundal, care nu era prea departe, l-a putut vedea pe Armand. Căutând prin buzunarul hainei lui Chartrand.

— Căutam niște mărunțiș, se bâlbâi el, apoi, recăpătându-și sângele-rece, își îndreptă umerii și spuse, cu o urmă de demnitate: pentru automatul de cafea.

— Desigur, spuse Myrna.

Ar fi intrat, dacă lucrul ăsta ar fi fost posibil. În schimb, își băgă capul înăuntru și privi împrejur.

Un furnir de lemn, ieftin și ondulat tot, acoperea pereții, făcând cămăruța să pară și mai mică. Lângă perete se vedea o singură cușetă, transformată pe timpul zilei într-o canapea îngustă. Hubloul era acoperit de murdărie. Locul mirosea a naftalină și urină.

— Iertare că am luat cabina mai bună, spuse Gamache. A voastră trebuie să fie de-a dreptul sinistră. Vreți să facem schimb?

Jean-Guy se întoarse spre el și-i aruncă o privire urâtă.

Myrna l-a asigurat că ea și Clara stau foarte bine acolo unde sunt. Sunt cu toții înrolați, într-un fel. Le-a dat tot mărunțișul pe care îl avea.

Apoi a plecat.

Primul port anunțat de-a lungul coastei a fost Anticosti Island, în Golful St. Lawrence.

— Aici spune, zise Clara, citind dintr-un ghid pe care îl găsise în salonul pasagerilor, că la Anticosti s-au găsit patru sute de epave de vapoare.

— Oh, pe bune, spuse Jean-Guy, încrucișându-și mâinile la piept. Mai spune-mi din astea.

— Se pare că este cunoscut drept cimitirul golfului, spuse ea.

— Eram sarcastic, zise Beauvoir.

— Știu, spuse Clara. Dar acum, cel puțin, știm ce a vrut să spună pilotul când a zis că marea provocare pentru vas este să treacă de Morminte. O să le lăsăm curând în urma noastră.

— Astea nu sunt Mormintele, spuse Gamache.

Se ridicase de la masa laminată cu plastic, din salon, și se îndreptase spre fereastră. Printre dârele murdare, putea vedea insula apropiindu-se. Era enormă și

aproape complet nelocuită. De ființe omenești.

Singura așezare era Port-Menier, unde trăiau mai puțin de trei sute de oameni.

Dar în ape mișunau somoni uriași, păstrăvi și foci. Iar pădurile erau pline de căprioare și elani, și ierunci.

Gamache ieși pe ușa dinspre punte, urmat de Clara, Myrna, Jean-Guy și Marcel Chartrand. Aerul era mai rece decât în Baie-Saint-Paul. Mai proaspăt. Un parfum anume adăsta deasupra pădurii și plutea încet peste fluviu, atenuând parcă linia dintre apă și aer.

Se simțea de parcă s-ar fi apropiat de trecut. O pădure primordială atât de luxuriantă și verde și atât de bine conservată n-ar fi putut exista în această epocă a călătoriilor în spațiu, a telefoanelor mobile și a botoxului.

Singurele semne ale civilizației erau farul și un rând de case de lemn, viu colorate, înșirate de-a lungul țărmului.

— Ce-i asta? întrebă Clara.

— Care? întrebă Chartrand.

— Asta.

Clara își înălță capul într-o parte și arătă în aer.

Aplauze. Bătăi din palme.

Cercetă malul. Poate că era o tradiție. Poate că, atunci când ajungea aprovizionarea, localnicii veneau și aplaudau. Ea ar fi făcut-o.

Dar nu prea era exact. Nu prea era omenesc.

— Sunt copacii, spuse Chartrand.

A condus-o delicat de jur împrejur, până când Clara și-a îndreptat privirea

departe de port, spre pădure.

— Se bucură să ne vadă, spuse el încetișor.

Clara îi privi chipul, ochii. Nu se uita la ea. Îmbrățișa pădurea. Copacii fericiți, ale căror frunze păreau să bată din palme, în briza ușoară.

Lângă ea, Myrna privea în jos spre ghidul de călătorie, fără s-o lase inima să-i spună că acei copaci erau denumiți plopi tremurători. Și că ceea ce simțeau ei văzând apropierea vaporului era un semnal de alarmă. Și ea ar fi simțit la fel, dacă ar fi fost un copac.

— O să andocăm și o să debarcăm proviziile, anunță o voce micuță, prin sistemul de comunicare de la bord. Puteți merge pe țărm, dar țineți cont de faptul că plecăm în patru ore.

Cu sau fără voi, asta era ideea.

— Putem să părăsim vaporul, spuse Beauvoir. Trebuie să fie un avion pe care să-l luăm.

— Nu. Rămânem pe vapor, spuse Clara. Îmi pare rău, Jean-Guy, știu că asta nu e prima ta alegere, dar, dacă Peter a mers pe ruta asta, așa o să facem și noi. Nu știm unde a coborât. Poate că aici.

Nu le-ar fi luat patru ore ca să perie Port-Menier.

S-au separat, Clara și Chartrand luând o parte a orașului, iar ceilalți cealaltă parte. La o oră după ce au părăsit vasul și după ce vorbiseră cu fiecare negustor și localnic întâlnit în cale, Myrna, Jean-Guy și Gamache au ajuns la singurul restaurant din oraș.

— Probabil că ți-e foarte foame, îi spuse Gamache Myrnei. Mie, cel puțin, îmi e.

— Aș putea mânca ceva, spuse ea.

Au comandat pește și cartofi prăjiți, iar Beauvoir a comandat și o pizza.

— Și una la pachet, a strigat el. Nu se știe niciodată, a spus către Gamache.

— Sincer să fiu, nu cred că putem lua pizza în cabina de pe vas, spuse Gamache, scoțându-și ochelarii de citit și punând meniul deoparte. Sunt puțin îngrijorat că dacă vom mânca pizza nu vom mai avea loc înăuntru.

Când a venit mâncarea, au descoperit că peștele servit era cod.

— Prins astăzi, spuse tânărul ospătar. Și cartofii sunt proaspeți, tot de astăzi.

A gesticulat spre fereastră, către vaporul uriaș pe care călătoriseră și ei. În mod evident, „proaspăt" era o noțiune înșelătoare.

— Coboară multă lume de pe vas? întrebă Gamache. Își tăia peștele crocant.

— Câțiva. Cei mai mulți vor numai să-și dezmorțească oasele. Ca dumneavoastră.

— Rămân și aici? preluă Jean-Guy cursul întrebărilor, în timp ce Gamache mânca.

— Aici? Nu, râse tânărul. Doar niște vânători, pentru o săptămână sau cam așa ceva, la sfârșitul sezonului. Niște pescari. Dar niciunul nu locuiește aici. În afară de noi.

Nu părea să fie deranjat de asta. Dacă simțea ceva, era ușurare.

— Căutăm un prieten, spuse Gamache.

Era rândul lui Beauvoir să mănânce, și rândul lui să vorbească.

— A fost pe *Loup de Mer* acum câteva luni. Înalt, englez.

I-a arătat ospătarului fotografia.

— Nu, îmi pare rău, spuse acesta după ce o studie, și i-o dădu înapoi.

Restaurantul se umpluse deja cu oameni care îl strigau pe tânăr Cyril. Comandau scoici Saint-Jacques și fălci de cod și tot felul de lucruri care nu erau trecute în meniu.

— Ai vrea să încerci câte ceva, prietene?

Una dintre bătrâne, voinică și îmbrăcată ca un bărbat, veni spre ei, oferindu-i lui Beauvoir coșul ei plin cu fălci de cod.

El dădu din cap.

— Ah, haide. Se vedea cât de colo cum salivezi.

Asta i-a făcut să râdă pe toți ceilalți, cărora li se alăturase acum și un bărbat de vârstă mijlocie.

— Hai, mamă. Lasă oamenii în pace.

— Oh, nu-i niciun deranj, spuse Beauvoir.

Văzuse în privirea bătrânei o urmă de supărare.

— Pot să iau o bucată?

Apucă una dintre bucățelele bine prăjite din coș, o înmuie în sos și o mâncă.

În încăpere se făcu liniște.

Când întinse mâna după o altă bucată, începură cu toții să ovaționeze, de parcă ar fi câștigat Cupa Mondială.

Bătrâna s-a prefăcut că-i dă peste mână lui Jean-Guy.

— Fălci de cod aici, Cyril, spuse bărbatul de lângă ea.

Când, o oră mai târziu, ajunseră și Clara cu Marcel, Myrna dansa în mijlocul încăperii alături de un grup de femei, cântând împreună cu tonomatul.

— „Bărbatul deștept (femeia și mai deșteaptă)", cântau și dansau, vânturându-și brațele deasupra capetelor, în urale generoase.

Jean-Guy era în partea cealaltă a restaurantului, stând de vorbă cu niște pescari.

— Ați avut noroc? întrebă Clara, în timp ce ea și Marcel se strecurau în separeu, alături de Gamache.

— Nu. Voi?

Clara dădu din cap și încercă să spună ceva, dar muzica și râsetele o acopereau.

— Hai să ieșim, îi strigă Gamache la ureche. Îl prinse de braț pe Chartrand, împingându-l în locul lui. Comandă fălci de cod și cartofi prăjiți. N-o să-ți pară rău.

Apoi ieși împreună cu Clara.

— Ce este? întrebă el.

Observase graba cu care încercase să se facă auzită în restaurant.

— Marcel și cu mine am mers în jurul așezării și de-a lungul malului, spuse ea. Asta mi-a lăsat timp de gândire.

— *Oui?*

— Pilotul ăla n-ar fi avut cum să-l recunoască pe Peter dintr-o fotografie veche.

Trecuseră repede prin oraș, iar acum stăteau pe un doc micuț. Bărcile cu vâsle acostate acolo se loveau ușor de platforma plutitoare.

Gamache se uita țintă la ea, rememorând imaginea.

— Era prea veche, prea mică, spuse Clara, văzând cum alerga mintea lui Gamache. Și fața lui Peter era aproape acoperită de fum.

— Dumnezeule, era vorba despre Massey, spuse Armand, ajungând la aceeași concluzie ca și Clara. Pilotul l-a recunoscut pe profesorul Massey, nu pe

Peter.

Și-a scos telefonul. Abia reușise să se conecteze, agățat de restul lumii cu o singură liniuță de rețea. A tastat pe ecran atât de rapid și cu atâta dexteritate, încât Clara a fost surprinsă. Întotdeauna păruse genul care nu se simte confortabil cu un computer, tabletă sau orice fel de dispozitiv.

Însă, privindu-l, și-a dat seama că telefonul era un instrument la fel de puternic precum o armă. Îi furniza informații. Și niciun investigator nu ar fi putut supraviețui fără asta.

A mai tastat de câteva ori, s-a întors, a pornit repede spre oraș, apoi s-a oprit.

Linia singuratică licărea. Apărea, apoi dispărea. Legătura cu lumea de afară se destrăma și se rupea. Apoi reapărea.

— *Oui, allô*, vorbi el tare. Sunteți Vols Côte Nord?

Clara îi privea chipul încordat. Telefonul era atât de lipit de ureche, încât părea că încearcă să apuce acea unică linie.

— Am luat un avion azi-dimineață, de la La Malbaie la Sept-Îles...

Era limpede că persoana de la celălalt capăt vorbea, iar ochii lui Gamache se îngustaseră în timp ce el se concentra la vocea care se estompa în răstimpuri.

— Corect. Ne-a lăsat la Sept-Îles. Pilotul s-a întors?

Gamache asculta. Clara aștepta, încercând să-i citească expresia.

— Când?

Gamache asculta în continuare.

— Puteți să-mi faceți legătura în avion?

Chiar și Clara, aflată la câțiva metri depărtare, a putut auzi râsul celuilalt.

— Dar ar trebui să puteți, spuse Gamache.

Acum Clara auzi cuvinte, într-o franceză rapidă, care aduceau cu „idioțenie", „imposibil", „delir".

— Puteți s-o faceți, ați mai făcut-o și înainte. Chiar insist. Mă numesc Armand Gamache, sunt inspector-șef la secția Omucideri din Québec. Pensionat.

Ultimul cuvânt a fost cel mult un mormăit, iar el s-a uitat la Clara, strâmbându-se.

Deși „Pensionat" părea să nu fi ajuns la cel aflat la celălalt capăt al firului, tonul autoritar al lui Gamache ajunsese.

A urmat o altă pauză, în care Gamache a ascultat și în cele din urmă a spus:

— *Merci.*

Clara a făcut un pas spre el.

— Ne face legătura.

Gamache privea țintă spre cer, de parcă asta ar fi putut să ajute. În cele din urmă, îi aruncă repede Clarei o scurtă încuviințare, din cap.

— *Bonjour.* Ești Marc Brossard? Numele meu este Gamache. Ne-ai dus astăzi la Sept-Îles.

Lângă el, Clara se ruga ca firava, fragila legătură să țină. Doar încă un minut. Un minut.

— *Oui, oui*, spuse Gamache. Ascultă.

Dar tânărul continua să vorbească.

— Ascultă-mă, spuse Gamache cu asprime.

Și tânărul îl ascultă.

— Ți-am arătat o fotografie, pe un iPhone. Ai spus că l-ai recunoscut pe bărbat. La care dintre ei te refereai?

Gamache se uită în ochii Clarei, în timp ce vorbea. Acum asculta cu o asemenea intensitate, încât Clara își simțea propria inimă luând-o la goană.

— Erau doi bărbați, spuse Gamache răspicat. Tare. Unul bătrân și unul tânăr.

Clara putea auzi electricitatea din aer. Conexiunea se mai întrerupea, dar nu de tot. Nu încă. Nu încă.

— Unde l-ai dus?

Gamache asculta.

— Când? repetă el, cu o privire mirată. Ești sigur?

Clara își simțea inima zvâcnindu-i în gât.

— Suntem în Port-Menier, spunea Gamache. Poți să ne iei? După o pauză, scutură din cap. Înțeleg. *Merci.*

Închise.

— Pe profesorul Massey l-a recunoscut, confirmă Clara. Nu pe Peter.

Gamache încuviință, cu o expresie aspră pe chip.

— L-a dus ieri la Tabaquen.

— Încotro vă îndreptați?

Bătrâna se strecură în separeu, alături de Beauvoir.

— În susul coastei, flutură el din mână.

— Mi-am imaginat. Unde?

— Tabaquen.

— Ești sigur?

El a râs.

— Destul de sigur.

— Uite, spuse ea. O să aveți nevoie de asta.

Luă pălăria care se afla lângă ea, pe un scaun Naugahyde rupt, și i-o îndesă pe cap.

— Acolo este umed și rece.

— Nu mă duc spre Atlanticul de Nord, o asigură el, scoțându-și pălăria și îndreptându-și părul.

— Nici n-ai idee unde te duci.

Scoase ceva din buzunarul jachetei și puse obiectul pe masă, în fața lui.

El îl privi.

Era un picior de iepure. Nu, nu doar iepure. Ci iepure sălbatic.

— Aici, pe insulă, nu sunt iepuri sălbatici, spuse ea. Mi l-a dat un alt vizitator, cu ani în urmă. Mi-a spus că-mi va aduce noroc. Și mi-a adus.

Își privi toți fiii. Și toate fiicele. Nu pe cei din pântecele ei, ci pe cei din inimă.

— Este al dumitale. Îl împinse spre el.

— Ai nevoie de el. Beauvoir i-l împinse înapoi.

— La mine a fost. Acum e rândul dumitale.

Beauvoir îl puse în buzunar. Și, imediat ce o făcu, auzi un șuier prelung, grav.

Loup de Mer îi chema.

— Ieri? Clara rămase cu gura căscată. Abia m-am întâlnit cu el, acum câteva zile. Nu a spus nimic despre plecare. Ce se întâmplă?

— Nu știu, spuse Gamache.

Privea peste apele liniștite ale portului adăpostit. Apoi își aruncă ochii mai departe. Dincolo de docuri se puteau vedea peștii ca săgețile. Sclipiri de argint în apele reci, limpezi.

— Profesorul Norman este în Tabaquen, vorbi el cu peștii. Și acum și

profesorul Massey s-a dus acolo. De ce?

— Massey ne-a mințit, spuse Clara. A zis că nu știe unde este Norman.

— Și poate că atunci nici nu știa, spuse Gamache. Poate că întrebările noastre l-au făcut să-și pună întrebări, și s-a uitat și în dosar.

— Dar de ce să meargă acolo? Nu e chiar la capătul străzii, este un drum de o jumătate de continent. Trebuie să fi fost disperat.

Da, gândi Gamache. Ăsta era cuvântul. El însuși se simțea disperat să ajungă acolo.

— L-am întrebat pe pilot dacă ne poate lua de aici, dar a zis că vremea s-a stricat. Pe toată coasta. Nu mai zboară în afara sau înăuntrul localităților.

— Deci oricum nu vom putea ajunge astăzi la Tabaquen?

— Mă îndoiesc, spuse Gamache. Cer roșu de dimineață.

Sirena vaporului sună, grav și sumbru. Ea se uită la ceas.

— Pleacă.

Porni repede spre chei.

— Așteaptă, Clara. Mai am o întrebare. Despre Chartrand.

Clara se opri. Și se întoarse.

— Ce-i cu el?

Sirena vaporului mai scoase un țipăt.

— De ce crezi că a venit cu noi?

Gamache îl putea zări pe Jean-Guy făcându-le cu mâna de lângă *Loup de Mer*.

— Pentru că îi place compania noastră? sugeră Clara.

— Compania noastră?

— Crezi că a venit pentru mine?

— Tu ce crezi?

Sirena vaporului trimise acum o rafală scurtă, insistentă.

— Crezi că doar pretinde că mă place, ca un pretext să se țină aproape de noi?

Gamache rămase tăcut.

— Crezi că nu reprezint un motiv suficient pentru ca un bărbat să-și lase afacerea și să ni se alăture?

— Am văzut cum te privește, spuse Gamache. Felul în care este atras de tine. Și tu de el.

— Continuă!

— Nu cred că este în totalitate o minciună.

— Nu în totalitate. Ce drăguț!

Dar Gamache, deși încerca să fie blând, nu voia să muște momeala.

— Trebuie să explorăm toate posibilitățile.

— Cum ar fi?

— Chartrand îl știa pe No Man, spuse Gamache. Cred că este posibil ca el să fi fost un membru al comunității sau sectei, sau ce o fi fost. Cred că este posibil ca Chartrand să fi fost cel care i-a spus lui Peter despre Tabaquen. Și cel care l-a trimis acolo.

— Asta nu este o crimă, Armand. Tu o transformi în ceva sinistru.

— Ai dreptate, confirmă el. Dacă Peter a întrebat de No Man și Chartrand i-a spus unde îl găsește, nu este absolut nimic sinistru în asta. De fapt, i-a făcut lui Peter un serviciu. Doar dacă...

— Ce?

— Dacă asta a făcut Chartrand, de ce nu ne-a spus?

Întrebarea a oprit-o pe Clara.

— De ce să țină secret, Clara? Ce încearcă să ascundă?

Ea a rămas tăcută pentru un moment. În liniștea așternută, îl auzeau pe Jean-Guy chemându-i.

— Întrebi de ce Marcel ar fi vrut să ni se alăture, dar nu ai întrebat de ce am fost eu de acord.

— M-am gândit...

— Te-ai gândit că mi-am pierdut capul după el? Femeia singură, vulnerabilă, care are nevoie de un pic de atenție? Chiar crezi că asta ar fi plauzibil?

— Păi, acum nu mai cred, spuse el, atât de vizibil jenat, încât Clara zâmbi.

De pe doc, Jean-Guy dădea din mâini ca ieșit din minți, iar Myrna stătea în mijlocul pasarelei, refuzând să se miște ca să le facă loc marinarilor.

— Dacă Marcel știa unde mergea Peter și nu ne-a spus, este pentru că voia să ne țină departe de Tabaquen, zise Clara. Poate că stă cu ochii pe noi, dar și eu îl supraveghez îndeaproape. De asta am vrut să vină cu noi.

Se întoarse și porni repede spre chei, dar mai înainte privi înapoi și spuse:

— Și să știi, Armand, că reprezint un motiv suficient pentru ca un bărbat să renunțe la tot.

Treizeci și cinci

— Uh, făcu Gamache.

Soarele apunea; călătoria lor fusese până acum destul de liniștită. Furtuna prezisă de pilot se afla în fața lor.

La auzul mormăielilor lui Gamache, Jean-Guy își mută privirea spre Șef. Beauvoir se uitase spre fereastră. Nu prin ea, ci la ea. La propria lui reflexie.

— Ce este? întrebă Beauvoir.

Gamache privi de la telefon spre Beauvoir. Era dificil ca pălăria aceea impermeabilă să nu te distragă. Fercheșă, într-o parte, manevrată, sucită, aranjată în ultima jumătate de oră ca să arate de parcă Jean-Guy tocmai o smulsese dintr-un cârlig și și-o îndesase pe cap chiar când căpitanul striga: „Atenție, că suflă"[13].

— Tipic pentru tine, prietene.

— Ai fost vreodată la mare, Billy[14]? se uită Beauvoir chiorâș la Gamache.

— Până la urmă, care-i treaba cu tine și cu bătrâna? întrebă Gamache.

Beauvoir își scoase pălăria și și-o așeză pe genunchi.

— Cred că ele știu că nu le văd bătrâne. Doar oameni.

Iar Gamache știa că era adevărat.

— Așa cum nici pe Annie n-o s-o văd bătrână. Nici măcar atunci când va fi. Într-o bună zi.

Și Gamache speră să fie adevărat. Îl privi pe Beauvoir, care stătea lângă el, pe bancă, și îl văzu peste zeci de ani. Stând cu Annie pe canapea. În ceea ce ar fi fost casa lor, locuința lor, în Three Pines. Citind. Bătrâni și încărunțiți, în fața focului. Annie și Jean-Guy. Și copiii lor. Și nepoții lor.

Zilele lor împreună.

La fel cum el și Reine-Marie le aveau pe ale lor. Până acum.

Beauvoir arătă spre telefonul din mâna lui Gamache.

— Ce este?

— *Pardon?*

— Citeai un mesaj? sugeră Beauvoir.

— Ah, *oui*. De la Sûreté din Baie-Saint-Paul. Câinii de urmă au găsit ceva.

Beauvoir se răsuci pe banca tare, astfel încât să poată privi direct la Șef.

— Un cadavru?

— Nu, nu încă. Este o cutie de metal, cu rulouri de carton înăuntru, identice cu cel în care au venit pânzele lui Peter. Erau goale. În afară de ceva prafuri.

— Heroină? Cocaină?

— Căpitanul Nadeau face teste.

Gamache privi spre ferestrele stropite. Era întuneric de acum, și tot ce putea vedea erau luminile de la prora lui *Loup de Mer*.

— Comunitatea aia chiar avea un laborator de metamfetamină? Arta era o acoperire pentru distribuția de droguri?

— Știm deja că heroina și cocaina ajung în Québec cu vaporul, spuse Beauvoir. Sunt aproape imposibil de oprit.

Gamache încuviință.

— Să presupunem că drogurile erau descărcate în Baie-Saint-Paul, duse în comunitatea lui No Man, în pădure...

— Asta ar explica de ce tipii stăteau în pădure, spuse Beauvoir. Și să nu neglijăm fluviul, unde se stabilesc alte tabere de artiști. Nu vor priveliște, ce caută ei sunt izolare și posibilitatea de a se avertiza unii pe alții, în caz că se apropie cineva.

— No Man porționa drogurile și le împacheta. Luc Vachon le trimitea în Sud. Ascunse în picturile lui No Man. Rulate în sulurile alea.

St. Lawrence, deși o linie a vieții, era totodată o linie de aprovizionare. Pentru tot felul de activități ilegale, inclusiv droguri puternice.

— Poate că No Man însuși a fost cel care a lansat zvonurile că ar fi o sectă, spuse Beauvoir. Ca să-i țină pe curioși la distanță. Dar când polițistul ăla a început să se intereseze de ei, No Man a închis prăvălia și s-a mutat și mai departe. La Tabaquen. Și mai la distanță. Mai izolat. Mai puțină expunere.

Gamache se foi, inconfortabil, pe banca tare.

N-avea nicio iluzie. Dacă asta făcea No Man în Tabaquen, vor fi în mare încurcătură când vor ajunge.

Temerile lui, neclare pe când se aflau în Three Pines, prindeau acum formă. Prindeau contur. Și se apropiau. Asta se întâmplă atunci când te aventurezi în lumea reală.

Un om neînfricat, într-un ținut neînfricat. Era ușor să fii neînfricat, când ținutul era și el neînfricat. Dar ce se întâmpla dacă nu era? Dacă era corupt și grotesc, și lacom, și violent?

Și ce se întâmpla dacă îi aștepta? Știind că vin?

— Și Chartrand? întrebă Beauvoir. El ce rol are în toată povestea asta?

— Un respectabil proprietar de galerie care are conexiuni în toată lumea? În afara oricărui reproș? întrebă Gamache. Cine ar fi mai bine plasat pentru coordonarea operațiunii?

Asta explica prezența lui Chartrand, dar profesorul Massey?

Ce rol juca el în toată povestea? Trebuie să fi fost cumva implicat, altfel n-ar fi

făcut tot drumul până la Tabaquen.

— Poate că No Man făcea trafic de droguri pe când lucra la facultate, spuse Gamache, gândind cu voce tare. Să zicem că Massey a bănuit ceva, dar n-a putut dovedi nimic.

Poate că, așa cum Carlos Casteneda susținea că acel cactus peyote stimulează creativitatea, profesorul Norman recomanda cocaina studenților dornici să-și provoace mintea și apoi s-o aștearnă pe pânză.

— Poate că asta era a zecea muză, spuse Gamache. Cocaina.

Lângă el, Beauvoir își frământa pălăria. Pentru el, teoria asta avea mai mult sens decât o zeitate flușturatică, încrezută și acră.

Una care ucide pentru plăcere.

Acum era metamfetamină. Sau heroină. Sau cocaină. Trinitatea drogurilor ucigașe.

Era ceva ce ucidea din plăcere.

— Să se fi dus Massey la Tabaquen pentru ca, în sfârșit, să se confrunte cu Norman? întrebă Beauvoir. Când a aflat că Peter ar fi putut să-l urmeze pe No Man acolo, poate că a vrut să-l protejeze. Pare genul ăsta de persoană.

Și Clara, și Myrna spuseseră că bătrânul profesor le amintea de Șef. Iar Gamache fusese în iad ca să-l aducă înapoi pe Jean-Guy. Poate că Massey mersese la Tabaquen, la Vraci, ca să-l salveze pe Peter. Să-l aducă înapoi.

Era doar o supoziție. Dar se potrivea.

Lui Gamache îi sună telefonul și el răspunse.

— *Oui, allô?*

— Armand, cum este croaziera?

— Suntem pe puntea pe care se face plajă. Tocmai s-a terminat un rând de conga.

Încerca să-și păstreze calmul vocii.

— Ar trebui să ne vezi cabina. Din fericire, botezurile alea interminabile ale celor nouăzeci și șapte de nepoate și nepoți ai tăi m-au antrenat pentru dormitul de-a-n-picioarelea. O binecuvântare.

— Mergeți spre iad, râse ea.

El privi spre prora care se ridica. Și își făcea de cap. Valurile de cerneală crescuseră. Vântul se întețise în ultimele câteva minute, bătându-le drept în față ca și când ar fi încercat să-i împingă înapoi. Dar *Loup de Mer* continua să pufăie, tăind apa, tăind noaptea. Înaintând tot mai adânc în întuneric.

El știa încotro mergeau, și ea nu se înșela prea tare.

Au mai discutat câteva minute despre ce se mai întâmplase prin Three Pines. În timp ce vorbeau, Armand s-a răsucit pe băncuță, până când a ajuns cu fața spre spătar. Privind înapoi. Spre casa pe care o lăsase în urmă.

Pe timpul nopții, *Loup de Mer* a mai oprit în câteva porturi pescărești, lăsând mâncare, provizii, oameni, înainte de a pleca mai departe.

Către dimineață ajunsese deja aproape de coastă. Lăsând în urmă drumuri și orașe și cea mai mare parte a pădurilor. Pasagerii s-au trezit sub un cer cenușiu și o linie a țărmului formată din stânci tocite blând de valuri.

— Straniu loc, spuse Myrna, alăturându-i-se lui Armand pe punte și întinzându-i un ceai tare, dulce.

S-au sprijinit de balustradă. În aer se simțea o răcoare ce parcă detrona vara. Iar ei lăsau în urmă șirul de zile. Timpul avea aici propriile lui reguli.

Gamache sorbi din ceai. Era o fiertură pe care o asocia cu Lower North Shore. Acolo unde oalele stăteau toată ziua pe sobele cu lemne, și mâini artritice tot adăugau apă fierbinte și aruncau tot mai multe pliculețe înăuntru, până când ceaiul căpăta consistența unei tocane.

Băuse litri întregi de asemenea licoare, pe când stătea în bucătăriile din satele pescărești îndepărtate, împrăștiate de-a lungul liniei de coastă.

— Ai mai fost pe aici, nu-i așa? îl întrebă ea.

— De câteva ori.

— Anchete?

— Da. Întotdeauna dificile în comunități închise. Oamenii ăștia sunt mândri și nu se bazează decât pe ei înșiși. Până de curând nu au avut nici măcar apă sau curent electric. N-au cerut niciodată ajutor de la autorități. Nici măcar o singură persoană nu a rămas fără serviciu, până de curând. Nu li s-a întâmplat niciodată să primească ceea ce ei numesc pomană. Au propriile legi și reguli și cod de conduită.

— Faci să sune a Vestul Sălbatic.

Gamache zâmbi.

— Puțin, cred. Dar nu este atât de sălbatic, de fapt. Ei sunt pescari. Sunt o rasă diferită. Au parte de destulă „sălbăticie" din partea mării. Atunci când se întorc pe la casele lor, vor liniște. Există un soi de bună-creștere profundă în oamenii ăștia.

— Și totuși, încă ucid.

— Câteodată. Sunt oameni. Privi spre Myrna: Știi cum a numit Jacques Cartier întinderea asta de coastă?

— Cartier, exploratorul?

— Da, cam pe la începutul anilor 1500. Atunci când a văzut pentru prima dată locurile astea, le-a numit „pământul dăruit de Dumnezeu lui Cain".

Myrna cugetă la asta în timp ce privea linia țărmului, unde creșteau copaci ciudați, cu forme bizare. Și nimic altceva.

— Cain. Primul ucigaș, spuse Myrna.

— O coastă atât de respingătoare, atât de ostilă, încât se potrivea numai celor damnați, spuse Gamache. Și totuși...

— Da?

El îi zâmbi reținut, strâmb și se uită spre țărmul îndepărtat.

— Și totuși îmi pare aproape cel mai frumos loc de pe Pământ. Mă întreb ce spune asta despre mine.

— Poate că ești atras de damnați, spuse Myrna.

— Poate că de asta mi-am petrecut viața căutând criminali.

— Ai mai fost vreodată la Tabaquen? întrebă ea.

— O singură dată. Am arestat pentru crimă un vânător care punea capcane. Nu părăsise niciodată coasta, până atunci. Niciodată, dincolo de linia lui de pus capcane. A murit în închisoare, înainte de proces.

— Bietul om, spuse Myrna.

Iar Gamache clătină din cap, în semn de încuviințare.

Se uita la pietrele aproape nefiresc de netede, ițindu-se din apă în straturi maiestuoase.

— Există cei care par că se întorc în mare, mereu schimbători, mereu adaptându-se. Dar niciodată statornicindu-se. Și cei care se transformă în stânci și pietre. Arătă cu mâna spre linia țărmului: Solizi, dar imobili. Privi spre Myrna și

zâmbi: Scuză-mă. Am o bănuială că a sunat romantic.

— Nu, nu a sunat.

Poate că, se gândi Myrna, ar fi sunat astfel în Montréal sau Toronto, sau New York, sau Londra. Dar aici, stând lângă balustradă, privind apa rece și cenușie, pietrele dure și cenușii, norii deși și cenușii, suna aproape normal.

Îl privi pe Armand. El era din mare sau din pietre? Dar ea?

Clara mergea de-a lungul coridorului îngust, potrivindu-și pasul cu tangajul tot mai puternic și impredictibil. Descoperise că se descurca destul de bine pe vapoare. La fel ca Myrna.

Chartrand, pe de altă parte, nu prea.

Stătuse toată dimineața în Admiral's Suite. Clara i-a adus niște pâine prăjită și ceai. Fusese prima dată când le văzuse „apartamentul", și acesta o șocase. Fusese puțin bănuitoare în legătură cu absența lui Chartrand, întrebându-se dacă nu cumva se preface. Dar, văzând cabina mizeră, urât-mirositoare și lipsită de confort, a înțeles că numai un om pe patul de moarte ar alege să-și petreacă timpul aici.

Chartrand se trezise, o văzuse și, cu ochii împăienjeniți, îi mulțumise.

— Ar trebui să pleci, spuse el, încercând să se ridice în cot. Nu vreau să mă vezi în halul ăsta.

— Și dacă aș fi fost eu bolnavă? întrebă ea.

— Aș fi vrut să te îngrijesc, spuse el, iar paloarea verzuie se schimbă într-o nuanță oranj.

Dacă fața lui Marcel Chartrand ar fi fost o roată a culorilor, tipul ăsta ar fi picat examenul.

Au stat pe patul îngust și ea a adus o compresă rece și Gravol.

După câteva minute, medicamentul și-a făcut efectul, și Clara a observat că pleoapele îi devin mai grele, respirația mai profundă, iar pielea lui nu mai era galbenă ca turta de ceară.

L-a lăsat să se liniștească, întins în pat, și l-a acoperit cu o pătură.

— Nu pleca, șopti el.

Apoi închise ochii.

Ea a mai zăbovit o clipă în ușă, înainte să plece.

În acea după-amiază a sosit și raportul despre substanța din containerul îngropat.

Gamache și Beauvoir l-au citit, tot mai confuzi.

Nu era heroină. Nu era cocaină.

— Cum se poate una ca asta? întrebă Beauvoir, cu sprâncenele unite a mirare. Citesc bine?

Gamache trecuse el însuși de două-trei ori peste raport. Prima dată în fugă, parcurgând formatul familiar până jos, la concluzie. Și acolo se oprise, de parcă se lovise de un zid.

Apoi o luase de la capăt și citise mai atent. Însă concluzia nu se schimbase.

Substanța prăfoasă din container nu era de natură farmaceutică. Era naturală. Dar nu cea mai plăcută substanță din natură.

Azbest.

Cei doi bărbați ridicară ochii din ecran și se holbară unul la celălalt.

— Ce înseamnă asta? întrebă Jean-Guy.

Gamache se ridică în picioare.

— Vezi ce poți afla despre azbest.

— Sigur.

Beauvoir excela în a găsi informații. Le urmărea, le analiza, le punea cap la cap. Nu ca un automat, ci ca un anchetator priceput și isteț.

Gamache l-a lăsat pe Beauvoir în fața laptopului din salon, iar el s-a dus la biroul de comunicații al vaporului, unde a tipărit cópii ale raportului. Apoi a ieșit pe punte, unde le-a găsit pe Clara și Myrna pe o bancă, vorbind.

— Vă deranjez? le întrebă.

— Nu, dar tu pari puțin tulburat, spuse Myrna, și bătu cu mâna locul de lângă ea.

El se așeză și le spuse ultimele vești.

— Azbest? spuse Clara. Poate fi natural? Vreau să spun, există mine de azbest în Québec?

— *Oui*. Există un oraș întreg numit Azbest, confirmă Gamache. Construit în jurul minelor. Dar este un drum lung până acolo. Azbestul ăsta a fost găsit în interiorul unor cilindri poștali, ca acela în care au venit pânzele lui Peter.

— Cum a ajuns acolo? întrebă Clara.

— De unde naiba poți să iei azbest în zilele noastre? întrebă Myrna. Am crezut că a fost tot adunat și distrus cu zeci de ani în urmă.

— A fost, spuse Gamache. Azbestul a fost înlăturat și din Facultatea de artă, la un an după ce ai absolvit tu, Clara.

— Îmi amintesc că am auzit de asta, spuse ea.

— Așa s-a întâmplat peste tot, spuse Myrna. Lucram într-un spital, atunci când l-au descoperit în pereți. Era folosit pentru izolații. Desigur, nimeni nu se gândea că ar putea fi periculos. La acel moment. Și când au descoperit că era, a trebuit

să-l îndepărteze. O mare problemă.

— O mare problemă, spuse Gamache.

— Dar cum a ajuns să fie îngropat într-un câmp din Charlevoix? întrebă Clara.

— Într-un cilindru de poștă, spuse Myrna.

Toți trei priveau linia coastei și pescărușii scufundându-se și plutind pe curenții de aer. Mișcările lor deveneau din ce în ce mai extravagante, pe măsură ce curenții de aer erau mai instabili. Pescărușii înșiși păreau surprinși și țipau în timp ce se clătinau.

Gamache îi privi, apoi privi la cer. Era greoi și cenușiu. Nu strălucitor, dar nici amenințător.

— *Excuse-moi*, spuse el.

Merse înăuntru și sună la facultate. Directorul i-a confirmat că renovarea fusese făcută în conformitate cu legea canadiană, prin anii 1980.

— Ar fi putut cineva să ia niște azbest? întrebă Gamache.

Apoi, pauză.

— S-a întâmplat înainte de venirea mea, așa că nu pot fi sigur, dar știu că nu ar fi trebuit să lase pur și simplu grămezi de material pe aici. Și chiar dacă ar fi făcut-o, de ce ai vrea să iei ceva ce ar putea să te omoare?

Gamache, fostul comandant al secției Omucideri de la Sûreté, știa răspunsul la această întrebare.

Ca să ucidă. De aceea ar fi luat cineva azbestul.

Vedea pe fereastră pescărușii balansându-se și virând, și câteodată năpustindu-se înapoi, ca apucați de un braț puternic.

Aceasta era o prevestire, Gamache știa. Primul semn. Ceva urma să se

întâmple.

---

[13] Expresie prin care marinarii se avertizează la vederea jetului de apă aruncat de balene.

[14] Piesă foarte populară în America, interpretată de trupa Blue.

Treizeci și șase

— Ai găsit ceva? întrebă Gamache.

Se întorsese în salon.

Beauvoir dădu din cap, distrat. Pierdut în lectură.

Gamache i se alătură la masă.

Pe ecran se afla istoria orașului Azbest, din Québec, unde fusese descoperit și de unde fusese extras azbestul. Apăruse ca o binecuvântare pentru această regiune săracă. Natural, din abundență. Era deopotrivă izolator și ignifug. Azbestul ar fi salvat regiunea și ar fi salvat vieți.

Era magic.

Nimeni nu păruse să observe fibrele ca niște ace. Care zburau în aer atunci când erau dizlocate. Care se depozitau în plămânii celor care lucrau, se jucau sau trăiau în vecinătatea lui.

Beauvoir derulă textul pe ecran. Au citit cuvinte precum „mesotelioma", care suna ca numele unei ere geologice, dar nu era. Și „friabil", care parcă era un termen din gastronomie. Dar nu era.

Au învățat o mulțime despre substanța minerală care se presupunea că ar fi trebuit să fie un miracol. Dar nu era.

Azbestul se dovedi a fi talidomida materialelor de construcție. Un salvator care ucidea.

Beauvoir se îndepărtă de ecran, ca și când s-ar fi putut infecta doar respirând prea aproape de acesta.

— Ce căuta în tubul ăla? întrebă el. De unde a venit?

— Și unde se ducea? întrebă Gamache. Și ce altceva era în acel tub, și nu mai

este acolo?

Știau amândoi răspunsul la această întrebare.

Pânze. Artă. Artă mortală.

Când le-au găsit pe Myrna și Clara pe puntea lui *Loup de Mer*, femeile nu erau singure. Li se alăturase o tânără.

— Ea e Julie Foucault, a făcut Myrna prezentările. Este noua profesoară de la școala din Blanc-Sablon.

— *Un plaisir,* spuse Armand, strângându-i mâna.

Jean-Guy dădu din cap, nerăbdător ca această Julie să plece, astfel încât să le poată spună Myrnei și Clarei ce descoperiseră.

— Este prima dumitale slujbă? întrebă Gamache și se așeză lângă ea.

Părea să nu aibă mai mult de douăzeci de ani, un păr de un portocaliu strălucitor care îi cădea pe umeri și obrajii roșii, rotofei. Și acea expresie de nou-venită. De entuziasm și teamă.

— Da. Aș fi putut veni cu avionul, dar am vrut să văd coasta.

— Julie ne spunea că va preda toate materiile. N-ai încotro, în școlile mici, spuse Clara. Dar specializarea ei este în științe.

— Am un masterat, spuse ea. Și lucrez și pentru doctorat.

Beauvoir se așeză.

— Ce știi despre azbest? întrebă el, fără nicio introducere.

— Sper că asta nu-i o replică de agățat, spuse ea, și chiar și Gamache râse.

Poate că părea tânără, poate chiar era tânără, dar știa cum să-și poarte de grijă.

Până și Beauvoir zâmbi.

— Nu. Căutăm niște chestii și tocmai a venit vorba despre azbest.

— De fapt, chiar știu ceva despre asta, spuse ea. Nu prea mult. Nu sunt specialist, dar ni s-a predat la universitate despre el. Este folosit ca poveste moralizatoare despre știință, industrie și guvernare.

— Nu suntem prea interesați despre politicile legate de azbest, spuse Șeful, ci mai degrabă de proprietățile substanței.

— Atunci da, în mod sigur pot să vă vorbesc despre asta. De ce?

— A fost găsit într-o cutie, spuse Gamache. Încercăm să ne dăm seama de ce ar fi deținut cineva așa ceva și cât de periculos ar putea fi.

— Păi, asta depinde de forma în care se găsește. Dacă este o bucată mare, nu-i atât de periculos. Dar, într-adevăr, devine periculos atunci când plutește în aer. Și poate fi inhalat.

— Ăsta era ca o pudră, spuse Beauvoir.

Au privit cu toții spre tânăra profesoară, așteptându-i răspunsul, însă n-au avut prea mult de așteptat. Nu exista nicio ezitare, niciun dubiu.

— Este periculos!

— Cum ar putea azbestul să ucidă? întrebă Gamache. Dacă l-ar înghiți cineva, ar fi rău?

— N-ar fi prea bine. Dar pericolul real cu azbestul este inhalarea. Când ajunge în plămâni. Își găsește drum prin țesuturi și provoacă azbestoza sau mezotelioma. Sau cancer pulmonar. Sau ambele. Lucruri urâte, urâte de tot. Iar la momentul când sunt diagnosticate este prea târziu.

— Cât de mult ar dura să ucizi pe cineva? întrebă Clara.

— Depinde.

Acum Julie a fost cea care a trebuit să facă o pauză, să se gândească.

— Unul dintre motivele pentru care a durat atât de mult până să se aprindă semnalele de alarmă, în afară de dorința industriei și a guvernării de a nu vedea acest pericol — și chiar și ăsta a fost un simulacru...

— Fără politică, îi reaminti Gamache.

— Scuzați-mă. Problema este că ar lua ceva timp până când efectele ar fi observate. A durat o vreme ca să fie făcută o legătură între cei care lucrau cu azbest și decesele din cauze pulmonare. Un miner putea fi la pensie de ani buni până să fie observate simptomele.

— Și care sunt simptomele? întrebă Myrna.

— Tusea, desigur. Respirația grea.

— Ca la o mulțime de alte boli, spuse Myrna.

— Și asta a fost o problemă. Diagnosticarea greșită. Însă, în cele din urmă, legătura a fost făcută. Și azbestul a fost interzis. Dar ajunsese deja peste tot.

— Deci, spuse Beauvoir, gândindu-se la asta în felul său personal, trebuie să fii suficient de aproape ca să-l inhalezi?

— Corect. Sau trebuie să plutească în aer. Ca într-o mină. Spuneți că al vostru a fost găsit ca o pudră, într-un container?

— Corect. Ea dădu din cap: Ar ajunge destul de ușor în aer, cred.

— Și e sigur că persoana care l-ar inhala ar muri? întrebă Gamache, văzând imediat pe fața lui Julie o expresie de îngrijorare.

Ea privi de la Gamache la Beauvoir și apoi invers:

— Este vorba despre unul dintre voi?

— Nu, zâmbi Gamache, liniștitor. Dar, dacă ar fi fost, ce s-ar fi întâmplat? Am

fi murit?

— Posibil. Este una dintre ironiile sorții. Nu toți minerii din exploatările de azbest au făcut cancer pulmonar. Dar unii dintre cei expuși accidental au murit.

— Cât de mult trebuie să inhalezi? întrebă Beauvoir.

— Din nou, depinde. Îmi pare rău că sunt atât de evazivă, dar, din amintirile mele, unii mineri au fost expuși toată viața și n-au pățit nimic, iar alții l-au inhalat o singură dată și au murit. Pur și simplu, depinde de persoană, de soi.

— Dar, teoretic, ar putea fi o cantitate mică, spuse Beauvoir. Și ar putea fi o singură expunere.

— Ar putea, spuse Julie, dar, serios, trebuie să fii incredibil de ghinionist. Însă se poate întâmpla.

— Dacă a fost găsit azbest în izolațiile unei galerii de artă și apoi a fost înlăturat, ar putea să ajungă ceva și pe pânze? întrebă Gamache.

— Bănuiesc că cei care l-au înlăturat au curățat bine locul. Azbestul poate fi îndepărtat doar de persoane specializate. Nu este de ajuns doar să-l desprinzi de pe pereți.

— Putem presupune că n-au dat jos totul? întrebă Gamache.

Julie îl studie pe bărbatul masiv din fața ei.

— Dacă vrei răspunsuri clare, trebuie să pui întrebări clare.

Gamache ridică ușor din sprâncene și zâmbi.

— Da, înțeleg că ar putea să ajute. Containerul în care a fost găsit azbestul adăpostea, probabil, o pictură rulată. Sau o pânză albă. Una sau alta. Azbestul ar fi putut să se găsească pe pânză și să fi căzut?

Julie se gândi un moment.

— O pânză ar fi, de fapt, un vehicul foarte bun pentru azbest. Are o țesătură fină. Fibrele de azbest ar putea să adere la ea.

— Și dacă ar fi pictată? Azbestul ar putea sta lipit de vopselele în ulei? întrebă Clara.

— Nu la fel de mult. Dar dacă ar fi o pânză goală...

— Da.

— Păi, eu nu sunt artist...

— Eu sunt, spuse Clara.

Julie se întoarse spre ea:

— Dacă primești o pânză albă, rulată ce faci?

— O derulez și o întind. O prind într-o ramă de lemn, ca să pot s-o pictez.

Julie dădea din cap.

— O manevrezi.

— Desigur.

Ochii Clarei se măriră.

— Iar asta ar dizloca azbestul. Ca pe praf. Ar pluti în aer.

Julie dădea din cap:

— Și, pentru că îl manevrezi, ești suficient de aproape ca să-l respiri. Dar mai este ceva.

— Tușele de pensulă, spuse Clara, văzând unde voia să ajungă tânăra profesoară.

— Exact. În timp ce pictezi pânza, ridici și praful de azbest. Ar fi modalitatea perfectă de a-l spulbera în aer.

— Și, din nou, spuse Gamache, artistul ar fi suficient de aproape ca să-l

inhaleze.

— Ar fi la mai puțin de o lungime de braț, confirmă Julie.

Au reflectat pentru un moment.

— Dar, presupunând că pânzele rulate sunt deja pictate, spuse Clara. Azbestul ar putea să fie aplicat, în acest caz?

— Nu la fel de eficient, cum am spus. Ar aluneca repede. E nevoie de ceva de care să se prindă.

— Precum dosul pânzei, spuse Myrna, și ei o priviră. Dacă fața pânzei ar fi pictată, dosul ar rămâne în continuare un material aspru, nu? Ceva de care azbestul — și Myrna se întoarse spre Julie — cum ai spus „să se prindă".

Julie încuviință:

— Ar merge. Când pictura ar fi derulată, azbestul ar ajunge în aer.

— Dar e mai rău de-atât, spuse Clara. Pictura nu ar fi doar derulată. Ar trebui să fie prinsă într-o ramă. Am făcut-o de o mulțime de ori. Am cumpărat de la târgul de vechituri o pictură în ulei, ieftină, care nu era înrămată. Doar rulată. Trebuie s-o capsezi într-o ramă de lemn.

— Și dacă dosul ar fi acoperit cu praf de azbest? întrebă Myrna.

— Ar ajunge peste tot, spuse Julie. Pe mâini, pe haine. În aer.

— Și ar fi inhalat, spuse Myrna.

Julie îi privea, iar exuberanța i se stinsese, amuțită de o bănuială care prindea contur.

— Cât ar dura ca să te îmbolnăvești? întrebă Myrna.

— Depinde de expunere. Așa cum am spus, s-ar putea să nu se întâmple niciodată, spuse Julie, acum precaută. Dar de cele mai multe ori durează ani, zeci

de ani, ca azbestul să devină letal.

Privi spre chipurile lor aspre.

— Despre ce e vorba? Nu plănuiți s-o faceți, nu?

— Și dacă am plănui? întrebă Gamache.

— Ați fi niște criminali.

Era palidă, și Gamache se grăbi să o liniștească.

Nu plănuiau nicio crimă. Ba dimpotrivă.

— Încercați să opriți o crimă? întrebă ea, neîncrezătoare.

Privindu-i când pe unul, când pe altul și, înapoi, pe Gamache:

— Dar, dacă-i vorba despre azbest, este probabil prea târziu. Persoana respectivă a fost deja ucisă. Doar că nu a murit încă.

Apoi plecă.

Armand o privi cum se îndepărtează, încercând să-și mențină echilibrul în tangajul vaporului. Arăta ca un pescăruș aflat într-o capcană.

Și Gamache știa că, în timp ce ea îi ajutase pe ei, ei n-o ajutaseră pe ea.

Julie nu mai era la fel de veselă și la fel de luminoasă ca atunci când li se alăturase. Ei îi spulberaseră strălucirea.

Acum, cei patru prieteni mergeau de-a lungul punții, meditând la informațiile oferite de tânăra profesoară. În timp ce înconjurau vaporul, *Loup de Mer* își croia drum spre coastă. Din timp în timp, erau nevoiți să-și țină echilibrul, atunci când vaporul plonja într-un val, săpând în el. Vântul era mai puternic acum, iar valurile erau mai înalte, lovindu-se de margini și udând puntea, care devenise alunecoasă.

— Aproape sigur tuburile alea conțineau picturi, spuse Gamache. Picturile lui No Man.

— Dar de ce ar fi fost azbest pe ele? întrebă Clara. Cine l-a pus acolo?

— Și de ce? întrebă Myrna.

Mergeau în tăcere, încercând fiecare să găsească o explicație.

— Azbestul este letal, spuse Gamache. Nu e o garanție, dar există pericolul real ca oricine manevrează aceste picturi contaminate să-l inhaleze și, în cele din urmă, să moară.

— E și el ca maniacii ăia care trimit antraxul prin poștă? întrebă Beauvoir. Avem de-a face cu un criminal în serie?

— Crezi că a trimis picturi la toate galeriile din Canada? întrebă Clara.

Myrna, Clara, Beauvoir și Gamache se plimbau, se gândeau și își aminteau de singura pictură a profesorului Norman pe care o aveau. Un autoportret. Al unui nebun.

Un suflet bolnav de păcate, gândi Gamache. Care așternea azbest pe propriile picturi. Și apoi le expedia. Știind că oricine va deschide containerul va derula pânzele, le va ține în mână, le va admira, pecetluindu-și astfel soarta.

Azbestul ar fi fost dislocat, ar fi plutit în aer și ar fi rămas acolo, mici cristale, mici fibre. Gata să fie inhalate, să se cuibărească în plămânii cuiva. Și acolo, să sape. Și să sape. Să excaveze tunele adânci.

În timp ce, afară, iubitorul de artă și-ar fi văzut de viață. Fără să știe că tocmai inhalase parfumul Samarrei. Propria sa moarte.

Puntea devenise acum prea dificil de parcurs, așa că se retrăseseră sub acoperișul salonului, când a sunat telefonul lui Gamache.

Era directorul de la Facultatea de artă.

— Domnule Gamache, am fost îngrijorat după ultima noastră convorbire,

spuse el. Așa că i-am cerut persoanei responsabile cu sănătatea și siguranța să caute azbest în anumite locuri din facultate. Va avea rezultatele definitive abia în câteva zile, însă cred că suntem în regulă, cu o singură excepție. Există un loc suspect în studioul profesorului Massey.

— Ce înseamnă asta? întrebă Myrna.

— Cred că este foarte clar ce înseamnă, spuse Clara. Își folosiseră ultimii bani mărunți ca să-și ia ciocolată fierbinte de la un automat, iar acum ocupaseră o masă la una dintre ferestrele biciuite pieziș de apă.

Prora vaporului *Loup de Mer* se ridica și se lăsa în jos, se ridica și se lăsa în jos. Din când în când, se ridica și mai sus, mai sus, se oprea acolo, apoi se prăbușea. Se pornea furtuna, venea drept spre ei. Iar ei se îndreptau direct spre ea.

Își țineau bine paharele de ciocolată caldă, dar acestea tot au dat pe dinafară. Clara i-a dedicat un gând și lui Marcel Chartrand, aflat jos, în măruntaiele vaporului.

— Înseamnă că știm cui i-a trimis Norman picturile lui contaminate cu azbest, spuse Clara.

— Profesorului Massey, spuse Beauvoir.

— Dar de ce? întrebă Myrna. Massey a fost cel care l-a concediat. De ce i-ar fi încredințat lui lucrările?

— Nu le-a încredințat, a încercat să-l omoare, spuse Gamache.

Se întoarse, din obișnuință, spre Jean-Guy Beauvoir.

Acesta era, de acum, un teritoriu familiar pentru amândoi. De câte ori stătuseră exact așa, față în față la o masă laminată sau la o masă cioplită în lemn, sau la tot felul de birouri, în câmpii noroioase, în mașini și în avioane, în trenuri. Sub

soarele strălucitor și în viscolele iernii.

Doar ei doi.

Încercând să vadă clar nu drumul, ci calea într-o inimă întunecată. Încercând să rezolve primul, cel mai vechi delict. Delictul lui Cain. Crima.

Beauvoir se gândi.

— Dar, dacă No Man și-a contaminat picturile și i le-a trimis lui Massey, nu există o posibilitate ca Massey să le fi vândut? Să găsească niște cumpărători?

Asta îl punea în încurcătură și pe Gamache. Odată ce ieșeau din mâinile lui No Man, cu picturile se putea întâmpla orice. Nu era nicio cale de a-și da seama dacă îl vor ucide pe Massey sau pe vreun student, sau vreun amărât de colecționar anonim de artă.

Poate că lui No Man nici nu-i păsa, de fapt, pe cine altcineva ucide, atât timp cât profesorul Massey era una dintre victime. Sau poate...

— Poate că nu erau foarte bune, spuse Gamache. Poate că în mod deliberat a trimis picturi despre care știa că Massey nu le va arăta nimănui altcuiva.

— Tot nu are sens, spuse Myrna. Profesorul Massey îl ura pe Sébastien Norman. El i-a găsit lui Norman un serviciu, iar acesta a profitat de situație și și-a expus teoria favorită despre cea de-a zecea muză. Apoi a făcut tot circul cu lucrările respinse. Profesorul Norman a făcut de toate, doar că nu a dat foc facultății. De ce l-ar fi ajutat profesorul Massey?

— Dumneata l-ai fi ajutat? Întrebarea venise de la Beauvoir și îi era adresată lui Gamache: Clara și Myrna, prezente aici, cred amândouă că profesorul Massey seamănă cu dumneata, *patron*. Te-am văzut făcând lucruri relativ ciudate pentru oameni care, în ochii celorlalți, păreau că au abandonat. Inclusiv pentru mine. Crezi

că Massey ar fi putut să încerce în continuare să-l ajute pe Norman?

Gamache reflectă la asta.

— Ar fi putut. Poate că nu-l ura pe Norman, îi spuse Gamache Myrnei, ci îi părea rău pentru el. Poate chiar se simțea responsabil. De a-l fi adus pe Norman în școală, în acea poziție.

Myrna îl privi pe Armand. Și Armand o privi pe Myrna.

— Da, spuse ea, amintindu-și de sesiunile lor private de terapie. Este posibil.

— Cred că Massey era agentul căruia Luc Vachon îi trimitea picturile, spuse Gamache.

— Picturile contaminate cu azbest, spuse Beauvoir. Poate că Massey nu-l ura pe Norman, dar Norman îl ura pe Massey. Pentru că l-a concediat.

— Câți dintre angajații supărați se duc la serviciu cu o armă? spuse Myrna. Picturile erau arma lui Norman.

— Dar de unde a luat azbest? Și unde sunt acum picturile? întrebă Clara. Unde le-a pus profesorul Massey? Nu le-am văzut pe pereți.

— Ar putea fi într-un spațiu de depozitare, spuse Gamache. Poate că ăsta e locul pe care l-au găsit. Îl sun înapoi pe director.

— Din fericire, se pare că planul lui No Man nu a funcționat, spuse Myrna, în timp ce Gamache forma numărul.

— Ce vrei să spui? întrebă Beauvoir.

— Uit întruna că tu nu l-ai văzut pe profesorul Massey. Ar fi greu de găsit o persoană de optzeci și cinci de ani într-o stare de sănătate mai bună ca a lui. Dacă picturile alea i-au parvenit acum peste zece ani, iar azbestul și-ar fi făcut treaba, ar fi fost fie mort, fie pe moarte.

— Cum a spus Julie? rosti Clara. Se schimbă soarta...

— Câteodată, magia funcționează..., spuse Beauvoir. Dar de ce s-ar fi dus Massey dintr-odată la Tabaquen, tocmai acum?

Gamache închise, după ce lăsase un mesaj în căsuța vocală a directorului, cu numărul lui și al lui Beauvoir.

— De ce ar fi făcut Peter tot acest drum spre Tabaquen? întrebă Clara.

— Ca să găsească a zecea muză, îi reaminti Myrna. Ca să devină un pictor mai bun. Nu știa nimic despre lucrurile astea. Tot ce știa era că e disperat și pierdut, și că profesorul Norman îi oferea o cale ușoară de la mintea lui spre inimă. O reparație rapidă. O muză pentru omul modern.

Vaporul se cutremură ca și când ar fi fost lovit de un val uriaș. Apa fluviului se înălță și lovi în fereastră.

Încetini pentru un moment, apoi *Loup de Mer* plonjă înainte. Apropiindu-se tot mai mult și mai mult de destinația lui. Vraciul. Sursa.

Treizeci și șapte

Și-au petrecut după-amiaza separat. Încercând, fiecare, să înfrunte furtuna.

Armand Gamache venise după Clara în cabina bărbaților, așa-zisul apartament al Amiralului. Îi adusese supă și pâine lui Chartrand, care încă era adormit pe patul metalic, îngust. În castron nu rămăsese prea multă supă, cea mai mare parte se vărsase pe drum, în încercarea Clarei de a o transporta.

Furtuna era acum chiar deasupra lor. Lovind vaporul. Împingându-l și smucindu-l înapoi, așa încât oamenii dinăuntru erau aruncați de colo-colo, fără niciun avertisment.

— Tocmai venisem să văd ce face. Este în regulă? șopti Gamache, în timp ce stătea atârnat de rama ușii.

— Da. Are rău de mare, nimic altceva.

Clara puse pâinea pe noptiera de lângă pat, dar rămase cu supa în mână. N-avea sens să lase castronul, conținutul ar fi ajuns pe jos. Sau pe Chartrand.

Se ridică, dar nu înainte de a verifica fruntea lui Chartrand. Se simțea ca naiba și arăta oribil. O îmbunătățire. Își lăsă mâna mare pe pieptul lui. Doar pentru un moment.

L-au lăsat și s-au întors pe puntea de observație, unde au ajuns cu greu. Puntea era spălată de ape.

Clara alese o banchetă chiar lângă fereastră; Gamache se așeză lângă Clara, așa cum stăteau în fiecare dimineață în Three Pines. Ca niște străini așteptând un autobuz.

Clara ținea în poală caietul de schițe și trusa de creioane, închise.

— Ai de gând să desenezi ceva? o întrebă Gamache.

— Nu. Dar așa mă simt în siguranță, ținându-le aici.

Își trecu degetele peste penarul de metal, ca peste un rozariu. Și prinse mapa cu schițe ca pe o biblie.

Un val a izbit fereastra, făcându-i să se tragă înapoi. Dar plexiglasul a rezistat. Apoi au stat tăcuți. Acel soi de tăcere încordată pe care marinarii o recunosc de secole, în timp ce înfruntă furtuna.

Gamache o privi pe Clara, din profil, în timp ce se uita la valuri cum loveau țărmul. Sărind pe stânci. Tocindu-le. Netezindu-le.

Ochii ei erau deopotrivă calmi și concentrați. Asimilând fiecare detaliu. Atât al lumii fizice, cât și al celei metafizice.

— Este o anume cruzime aici, nu? spuse ea, încă privind țintă țărmul. Să folosești arta pentru a ucide.

— Am văzut și mai rău, spuse el.

Acum era rândul Clarei să-și întoarcă privirea, pentru a-i vedea profilul feței. Îl credea.

— Vreau să spun, să folosești împotriva ta ceva ce iubești, spuse ea.

— Știu ce vrei să spui, spuse el.

Loup de Mer se clătina și tremura, și amândoi au fost aruncați în față, abia reușind să se țină ca să nu cadă de tot de pe banchetă.

— Lașul, spuse Clara.

— Poftim?

— Norman. Este un laș. Nu a putut să vadă. Nu a putut să înfrunte ceea ce a făcut. N-a putut decât să împrăștie azbest peste tot, să-l expedieze prin poștă și să-și vadă de viață. În mod laș.

— Cele mai multe crime sunt așa, spuse Gamache. Sunt săvârșite de oameni slabi sau de oameni puternici într-un moment de slăbiciune. Dar aproape niciodată nu este un lucru pe care să-l faci cu curaj.

— Aproape niciodată?

Gamache rămase tăcut.

Ea scoase din buzunar o tabletă de tuse și o așeză pe banchetă, între ei.

— Există vreo persoană pe care ai ucide-o, dacă pentru asta n-ar fi nevoie s-o întâlnești? întrebă ea. Dacă ar trebui numai să apeși pe asta — arătă spre bomboana de tuse — și ar muri. Ai face-o?

Gamache se holbă la pătrățelul alb.

— Dar tu? întrebă el, ridicându-și privirea.

— Oh, tot felul de oameni, în fiecare zi. Pe Myrna, în dimineața asta, când a stat prea mult în cadă...

— Aveți cadă?

— Este o metaforă, spuse Clara și se grăbi să treacă mai departe, lăsându-l pe Gamache aproape perplex, gândindu-se dacă într-adevăr aveau cadă. Pe Ruth. Criticii de artă. Pe Olivier, când îmi dă un croasant prea mic. Ruth. Proprietarii de galerii care dau prea multă atenție unui alt artist.

— Ruth.

— Și pe ea, spuse Clara.

— Ai fi tentată să apeși tableta pentru Peter?

— Să-l ucid? Au fost vremuri când îl voiam plecat, spuse ea. Nu doar din Three Pines, ci complet dispărut. Astfel încât să pot înceta să mă gândesc la el. Să încetez să sper și poate chiar să încetez să-l urăsc. Sau să-l iubesc. Dacă ar fi

dispărut, aș fi putut. Poate.

— Nu ai vrut cu adevărat să moară, spuse Gamache. Ai vrut doar ca durerea să se oprească.

Ea privi în jos, spre pastila de pe bancă.

— Au fost momente când voiam să moară. Asta voiam, și m-am înspăimântat. Ar fi fost un sfârșit îngrozitor pentru viața noastră împreună. Dar, cel puțin, ar fi existat un sfârșit.

Privi în jur, pe punte, lunecoasă de la apa fluviului. La carcasa metalică a vaporului. La valurile înalte și la malul pustiu de dincolo de ele.

Atât de diferit de satul stabil, blajin. De casa lor. Și de atelierele lor și de grădina lor, cu cele două scaune, cu inelele lor întretăiate.

Se lupta să se gândească la asta ca la casa „ei" de-acum. S-o numească în conversații casa „mea". Dar nu era așa. Era casa lor. Impregnată de ei.

Îi lipsea atât de mult, încât avea impresia că tot lăuntrul i se va prăbuși.

Și trebuia să știe. Cum se simțea el.

Era aproape sigură că deja avea răspunsul. Tăcerea lui spunea totul. Fără doar și poate, absența lui ar fi trebuit să fie suficientă. Dar nu era. Avea nevoie s-o audă din gura lui.

Încetase s-o mai iubească? Îi părăsise, pe ea și satul Three Pines, și-și făcuse o casă în altă parte?

Nenorocitul nu avea să scape atât de ușor. Va trebui s-o înfrunte.

Dragul, iubitul de Peter. Va trebui să se înfrunte unul pe celălalt. Și să-și spună unul altuia adevărul. Și apoi ea va putea merge acasă.

Gamache se ridică și merse cu grijă spre fereastră. Rămase mult timp

uitându-se afară, ținându-se strâns de ramele ferestrei ca sprijin împotriva smucicturilor și tangajului vaporului.

— Poți să vii încoace?

— Nu sunt sigură că pot, spuse ea, deplasându-se în scurtul răgaz dintre două valuri.

El a ajutat-o să se țină pe picioare, punându-și mâna lui mare pe spatele ei, practic ținând-o pe Clara lipită de fereastră.

— Vezi golfulețul din zare?

— Da.

— Alea sunt Mormintele.

Ea se strânse în propriile-i brațe și privi spre un golf care ar fi trebuit să fie adăpostit, dar era, de fapt, un nod fremătător de vârtejuri și vâltori. Era o mișcare diferită de cea ritmică, a valurilor neobosite. Care veneau direct spre ei. Pe când agitația din golfuleț era ca și cum o creatură se zvârcolea și se învârtejea chiar sub suprafața apei.

— Stânci sub apă, explică Gamache, chiar dacă ea nu întrebase nimic. Ele creează efectul ăsta. Nicio ambarcațiune prinsă acolo nu are vreo șansă.

Pe Clara o luă cu frig. Se chircea. Se chircea, încercând să se târască de-acolo. De lângă vârtejurile ucigașe, de lângă țărmul pustiu.

— Aici s-a scufundat nava *Empress of Ireland*? întrebă ea.

Clara citise despre asta când era la școală și știa că erau aproape de locul unde se întâmplase.

— Nu, ăla a fost un alt fenomen. Ceața din jur este, aparent, diferită de oricare alta. Cele două vapoare s-au pierdut în ea.

N-a fost nevoie să termine. Amândoi știau ce se întâmplase mai departe.

În 1914, transatlanticul *Empress of Ireland* se scufundase, lovit de un alt vapor. În întuneric. În ceață. În apele acestea. În cincisprezece minute. Cu pierderea a mai mult de o mie de vieți. Bărbați, femei și copii.

Clara privi în apele rotitoare. Fluviul de sub ei mustea de viață și de moarte. A celor pierduți în valuri. Suflete pierdute.

— Bunica m-a crescut cu poveștile acelor *voyageurs* condamnați pentru totdeauna să vâslească în canoele lor prin ceruri, spuse Gamache. Ei se năpustesc în jos și-i culeg pe copiii obraznici, pe care îi aduc aici.

— La Morminte? întrebă ea.

— Nu. Mai departe, de-a lungul coastei. Pe Île aux demons.

— Insula demonilor, spuse Clara. Locul ăsta este un mare parc de distracții.

Gamache zâmbi.

— N-o credeam, bineînțeles. Până când am venit aici eu însumi.

Privi departe, spre linia țărmului. Stearpă. Fără niciun semn de viață.

Dar el știa că nu era adevărat. O mulțime de lucruri trăiau aici. Nevăzute.

— Mi-ar plăcea să desenez locul, spuse ea. Dacă se calmează vreodată.

— Te invidiez pentru arta ta, spuse el. Trebuie să fie terapeutică.

Se prăbușiră din nou pe banchetă.

— Crezi că am nevoie de terapie?

— Cred că fiecare dintre cei aflați pe vasul ăsta are probabil nevoie.

Ea râse.

— Călătoria nebunilor.

Clara privea cum Gamache caută în cel mai ascuns buzunar interior al hainei.

Și scoase de acolo *Leacul din Gilead*.

— Am găsit asta pe noptiera tatei, spuse el, privind în jos spre carte. Pe când aveam nouă ani. În noaptea în care au murit părinții mei. Nu puteam fi alinat. Nu știam ce să fac, așa că am făcut ce făceam întotdeauna când eram speriat. M-am dus în dormitorul lor. Și m-am strecurat în pat. Și am așteptat ca acel coșmar să se sfârșească. Să mă trezesc și ei să fie acolo. De fiecare parte a mea. Protejându-mă. Însă, desigur, nu a existat somn și nu a existat deșteptare.

Făcu o pauză, să se reculeagă. Val după val izbea fereastra din fața lor, de parcă însuși fluviul se arunca intenționat asupra lor. Încercând să intre. Încercând să-i ajungă. Încercând, poate, să se adăpostească de propria sa furtună.

— Au murit într-un accident de mașină. Totuși, am aflat mai târziu că nu a fost doar un accident. Prima dată când am ajuns la Sûreté, m-am uitat în dosarul lor. Nu știu de ce am făcut-o.

— Aveai nevoie să știi, spuse Clara. Este natural.

— O mulțime de lucruri sunt naturale, dar nu sunt bune. Ca azbestul. Asta a fost ca azbestul. A săpat în mine. Acum îmi doresc să nu mă fi uitat. Bunica nu-mi spusese că părinții mei au fost uciși de un șofer beat. El a supraviețuit, desigur.

Clara îl privi pe Gamache. După atâția ani, auzea atât de multe lucruri în vocea lui! Tandrețe, mirare, furie, dezamăgire. Îngrijorare. Dar niciodată amărăciune. Până acum.

— Oricum, spuse el, ca și când tocmai îi spusese ceva banal, am găsit cartea asta pe noptiera tatălui meu. Cu semnul de carte exact unde îl lăsase el. Am luat-o și am pus-o într-o cutie, alături de alte lucruri.

Comori din copilărie. Chei vechi ale unor case vechi în care el nu mai locuia.

Fanioane de la curse câștigate. O castană deosebită. O bucată de lemn despre care cineva îl încredințase că provenea din crosa de hochei a lui Jean Béliveau. Relicve ale sfinților copilăriei. Talismane.

Îi dăduseră crucifixul pe care tatăl lui îl purta întotdeauna și pe care îl purtase și când murise. Voiseră să-l îngroape cu el, dar bunica lui îl recuperase, Armand nu știa cum și nici nu întrebase vreodată.

I-l dăduse lui când i se născuse primul copil, Daniel.

El îl prețuise. Și i-l dăduse, la rândul lui, lui Daniel, când se născuse Florence.

Dar păstrase această carte. Doar pentru el. În siguranță, în cutie. Închisă în cutie.

Mereu acolo, dar niciodată atinsă. Cutia era scoasă și privită din când în când, dar niciodată deschisă.

Până când el și Reine-Marie se mutaseră în Three Pines.

Până când el se oprise din a mai vâna criminali. Își făcuse datoria față de sufletele morților și sufletele damnaților. Iar acum putea, în cele din urmă, să se odihnească în pace, în sătucul din vale.

Numai atunci a putut deschide cutia în siguranță.

Sau așa a crezut.

Din ea a ieșit parfumul cărții, și parfumul tatălui său. Ca de mosc, masculin. Închis în paginile cărții. Ca o fantomă.

Este un leac în Gilead, citise el în cea dintâi dimineață, în grădina lor, *care vindecă rănile*.

Fusese copleșit pe moment. De ușurare. Că poate, acum, ar fi putut să lase jos povara.

Armand Gamache presupusese mult timp până atunci că ar fi unul dintre pasagerii acelor canoe vrăjite, că era unul dintre *voyageurs*. Vâslind pentru totdeauna, fără să se oprească vreodată. Luând cu el sufletele netrebnicilor. La nesfârșit.

Este destulă putere în Rai / Pentru a vindeca un suflet bolnav de păcate.

Cuvintele pe care avea nevoie să le audă. Era ca și când tatăl lui i le spusese. Îl luase în brațele lui puternice și îi spusese că totul va fi în regulă.

Se putea opri.

În fiecare dimineață după aceea, stătuse pe bancă, privind peste sat, și avusese o mică întâlnire personală cu tatăl lui.

— Dar nu treci niciodată dincolo de semn, spuse Clara. De ce?

— Pentru că nu vreau să trec dincolo de el. Nu vreau să-l las în urmă.

Trase în piept aerul marin. Și, închizând ochii, își lăsă capul pe spate, ușor.

Mai era ceva ce ieșise din acea cutie sigilată. Ceva atât de neașteptat, încât lui Gamache îi luase mult timp ca să-l recunoască. Și să-l accepte.

Gamache își mută privirea de la pastila acum înțepenită între două stinghii, din cauza tangajului vaporului.

— Am citit raportul despre moartea părinților mei.

Îi vorbea tabletei albe.

— Și despre băiatul care a supraviețuit. Era minor. Numele lui fusese trecut sub tăcere.

Clarei nu-i venea în minte nimic de spus, așa că tăcu.

— Avea numai permisul de elev. Conducea ilegal. Beat. Era cu mai puțin de zece ani mai mare decât mine. Ar trebui să aibă cam șaizeci și ceva de ani acum.

Probabil că trăiește încă.

Gamache își desfăcu degetele. Le plimbă pe deasupra pastilei de tuse până când ușoara ridicare a vaporului avea să-i aducă tableta între degete.

Dar vasul nu s-a ridicat. Nu s-a înălțat. Valurile păreau să se fi calmat pentru moment.

Gamache privi peste bord. Spre mal.

Trecuseră de Morminte și plonjau în ape, apropiindu-se tot mai mult de finalul călătoriei.

Își retrase mâna spre carte. Și o lăsă pe ea.

— *Patron*.

Beauvoir se clătina pe podeaua instabilă, ca un cowboy coborât de pe cal după o cursă lungă. Myrna era în spatele lui, alunecând de la o banchetă la alta.

Gamache a pus cartea înapoi în buzunarul hainei chiar în momentul în care a ajuns Beauvoir.

— Directorul ne-a sunat înapoi. A încercat să dea de tine, dar n-ai răspuns.

— Am telefonul în buzunar, spuse Gamache. Nu l-am auzit.

— Ai întrebat unde anume a fost găsit azbestul din atelierul lui Massey.

— Da. Și?

— Au sigilat încăperea și fac mai multe teste, dar, până acum, se pare că azbestul este concentrat într-un singur loc.

— Debaraua? întrebă Gamache. Acolo unde Massey ținea, probabil, picturile lui No Man.

— Nu. Era în spatele studioului, pe una dintre picturi.

Cu o oarecare confuzie, Clara încruntă din sprâncene, concentrându-se.

— Dar acolo era o singură pictură.

Se albi la față.

— Eu n-am văzut-o, dar tu da, îi spuse ea Myrnei.

Gamache își simți inima făcând un salt rapid, ca și când cineva i-ar fi dat un brânci. Și Reine-Marie văzuse pictura. Stătuse destul de aproape de ea ca s-o admire. Ca s-o respire.

— Și era acoperită de azbest? întrebă el.

— Nu acoperită. Erau urme. Beauvoir îi înțelese imediat îngrijorarea. Numai pe spate. Profesoara de științe a avut dreptate. No Man a pus azbest acolo unde ar fi fost dislocat de Massey, în timpul manevrării picturii. Dar nu mai reprezintă un pericol pentru nimeni altcineva. Nu se mai află în aer. Nu l-ai putea inhala.

Inima lui Gamache se calmă, în timp ce mintea sa prinse viteză.

— Acea pictură — se întoarse spre Clara — era cu adevărat bună, nu?

— Eu nu am văzut-o, doar Myrna.

— Era minunată, confirmă Myrna. Mult mai bună ca restul.

— Dar a fost pictată de profesorul Massey, spuse Clara. Nu de No Man. Cum ar fi putut fi contaminată?

Gamache se așeză iar pe banchetă, perplex. Totul se potrivea atât de bine. Aproape. Dacă ignora tocmai această ultimă întrebare.

Dacă Massey pictase acel tablou, cum ar fi putut No Man să pună azbest pe el?

Cum ar fi avut acces No Man la el? Și la azbest, dacă mai conta.

— Ne scapă ceva, spuse Gamache. Am greșit undeva.

Era ora mesei, dar bucătarii nu îndrăzniseră să pornească plitele și

cuptoarele, așa că au primit sandviciuri. Pe care le-au ținut strâns, pentru că valurile erau mai înalte și mai adânci. Și pentru că până și fețele marinarilor de meserie deveneau tot mai încordate.

Prietenii și-au mutat gândurile, iar și iar, de la vaporul care se tot înălța spre ceea ce știau. Faptele.

Drumul lui Peter prin Europa. Grădina Speculațiilor Cosmice. Iepurele de piatră.

Beauvoir băgă mâna în buzunar și simți piciorul de iepure încă acolo.

Călătoria lui Peter la Toronto și la Facultatea de artă. Întâlnirea lui cu profesorul Massey.

Și apoi plecarea la Charlevoix. Baie-Saint-Paul. În căutarea, se pare, a muzei. A celei de-a zecea muze. Neîmblânzita muză care putea deopotrivă vindeca și ucide. Și în căutarea propovăduitorului ei. No Man.

Spre asta s-au îndreptat cei patru, iar și iar. Și iar.

Dar încă nu le era clar ce au omis, dacă omiseseră ceva.

— Ei bine, spuse Clara. O să primim mâine răspunsurile. Vaporul ajunge dimineață la Tabaquen.

Ridică mâna, zăngănind o cheie mare.

— Ce-i asta? întrebă Beauvoir.

— Cheia cabinei noastre, spuse Myrna.

— Este o propunere? întrebă el.

— N-am mai fost atât timp pe mare, spuse Myrna și auzi un hohot gros de râs dinspre Gamache. Este o invitație. Canapeaua noastră se transformă în pat.

— Dar îl folosiți voi, punctă Beauvoir.

— Nu, noi stăm în dormitor.

— Dormitor?

— Cred că ei îi spun cabină, spuse Myrna. Sunteți liberi să folosiți și dușul nostru sau cada.

— Pentru o baie metaforică? o întrebă Gamache pe Clara, care roși.

Beauvoir își mijì ochii și îi smulse cheia din mână.

— Și serviți-vă cu ce e prin frigider, spuse Myrna în timp ce se întorceau, șerpuind, de-a lungul punții de observație.

Beauvoir puse cheia în buzunar, alături de piciorul de iepure.

Au mai vorbit puțin, revizuind câteva detalii. Însă tot nu vedeau limpede lucrurile.

Gamache se ridică.

— Sunt obosit, Clara are dreptate. Mâine vom avea răspunsurile.

Cei doi bărbați au plecat spre Captain's Suite, după ce s-au oprit la cel al Amiralului, ca să verifice starea lui Chartrand și să-și ia obiectele de toaletă și haine curate.

Imediat ce deschise ușa apartamentului Căpitanului, Beauvoir se opri.

— Ce este? întrebă Gamache. Ai loc înăuntru?

— Toată flota ar avea loc înăuntru, spuse Beauvoir și se dădu la o parte, pentru ca Șeful să poată vedea el însuși.

Bucătăria. Masa lustruită. Ferestrele uriașe. Fotoliile. Ușa de mahon închisă, ducând probabil spre cabina unde dormeau Clara și Myrna.

Apoi era canapeaua, desfăcută, rezultând un pat uriaș, cu lenjerie curată, apretată, cu perne și o plapumă de puf.

— Este cel mai frumos lucru pe care l-am văzut vreodată, șopti Beauvoir. Aș vrea să mă însor cu încăperea asta.

— Nu cât timp sunt eu înăuntru, spuse Gamache, ștergându-se de el în trecere.

Au făcut pe rând câte o baie fierbinte, nesiguri pe picioarele lor în cabina de duș. Când s-a ivit Beauvoir, purtând unul dintre pufoasele halate de baie, l-a găsit pe Gamache ținându-se de muchia mesei și examinând una dintre picturile lui Peter.

— Buzele, spuse Beauvoir, alăturându-i-se.

Ele se încruntau la cei doi bărbați și ei se încruntau privindu-le.

După ce călătorise pe aceleași ape timp de două zile, Beauvoir putea aprecia și mai mult ceea ce încercase Peter să surprindă.

Peter văzuse, simțise și încercase să picteze aspectul și soarta mereu schimbătoare ale fluviului.

— Încă suntem pe apă, spuse Jean-Guy.

— Dar poate un pic mai aproape de țărm.

— Mda, bine, țărmul nu este mereu un loc unde ai vrea să fii, spuse Beauvoir, sărind în pat.

— Adevărat, *mon vieux*, spuse Gamache. Mă duc să fac o baie.

Dincolo de fereastra imensă, întunericul era complet, dar cam la fiecare treizeci de secunde erau loviți de un pumn de apă.

O jumătate de oră mai târziu, Gamache stinse luminile și se vârî în pat.

— Mâine ajungem, spuse Beauvoir, deja pe jumătate adormit. Crezi că-l vom găsi pe Peter?

— Da.

Gamache se lăsă pradă somnului, gândindu-se la ce îi aștepta.

Izolarea și compania unui nebun ar fi putut dăuna chiar și unei persoane stabile emoțional, darămite uneia deja căzute la pământ. Așa cum era Peter.

Era aproape sigur că-l vor găsi pe Peter Morrow a doua zi, dar Gamache nu era nici pe departe sigur că va fi Peter cel pe care aveau să-l găsească.

Jean-Guy s-a trezit într-o lumină roz, palidă, care invada cabina, și în miros de cafea. Era devreme. Femeile nu începuseră încă să se foiască.

Dar Gamache se ridicase și era la masă. Uitându-se țintă la tablourile lui Peter și mormăind pentru sine.

— Okay, *patron*? întrebă Jean-Guy, stând în capul oaselor în pat.

Ceva părea în neregulă. Greșit.

Apoi și-a dat seama despre ce era vorba. Pentru prima dată, de zile întregi, *Loup de Mer* nu se clătina, nu se răsucea, nu se ridica.

— *Oui*.

Dar vocea și mintea lui Gamache erau departe.

— Ne mișcăm încă?

Beauvoir se uită pe fereastră.

Furtuna trecuse, deplasându-se în josul fluviului. Spre Anticosti, și Sept-Îles, Quebec City și, în cele din urmă, Montréal.

În drum spre baie, Beauvoir se opri în dreptul mesei, suficient cât să vadă că pictura lui Peter fusese întoarsă invers. Așa încât tristețea copleșitoare era acum bucurie nesocotită.

Și totuși, expresia Șefului era îndârjită.

— Ce este? întrebă Jean-Guy când se întoarse aducând cănile pline cu cafea tare, pe care le puse pe masă.

— *Merci*, spuse Gamache, în continuare distras.

Iar apoi îi spuse lui Jean-Guy ce anume descoperise ascuns în pictură.

Acolo, printre buze, valuri, mâhnire și speranță, găsise un suflet bolnav de păcate.

Myrna și Clara au fost trezite de razele de soare care intrau pe ferestrele enorme.

Loup de Mer părea să nu se mai miște deloc. Dacă n-ar fi fost zăngănitul acum reconfortant al motoarelor, ar fi putut crede că vaporul sucombase în apă. Însă, dincolo de fereastră, Clara și Myrna puteau vedea linia țărmului alunecând ușor pe lângă ele.

Cerul se limpezise și fluviul era ca sticla. *Loup de Mer* naviga spre ziua sclipitoare, pastelată.

Țărmul crescu ușor din ape, de parcă fluviul însuși se transformase, pur și simplu, în piatră.

Cabina principală era goală. Bărbații plecaseră.

Femeile și-au turnat cafea și au folosit baia, pe rând. Apoi, aranjate, au ieșit pe punte, unde i-au găsit pe Gamache, Beauvoir și Chartrand sprijinindu-se de balustradă.

— Ți-e mai bine? întrebă Clara, stând lângă proprietarul galeriei.

Arăta palid, dar nu mai era verde.

— Mult mai bine. Îmi pare rău, n-am prea fost de ajutor și nici o companie prea plăcută.

Clara zâmbi, dar îi văzu pe Myrna și Gamache privindu-l pe Chartrand. Și Clara putea ghici la ce se gândesc. Exact la ceea ce se gândea și ea.

Recuperarea lui Marcel Chartrand era miraculoasă și oportună. Atât de bolnav, atât de mult timp. Dar înviat exact la timp pentru sosirea la Tabaquen.

Clara știa că fusese un rău de mare autentic. Dar poate că nu atât de puternic pe cât păruse.

Iar acum, toți cinci se sprijineau de balustradă, în timp ce *Loup de Mer* naviga în josul coastei, aproape lugubru în pacea desăvârșită.

Myrna se uită la Armand. Pe când ceilalți se uitau spre mal, Gamache privea înainte. Nu spre locul unde se aflau sau fuseseră, ci spre direcția în care mergeau.

Aici era marinar. Un om înaintea unui catarg. Dar, totodată, în această dimineață luminoasă, arăta ceea ce era prin natura lui. Un detectiv de la Omucideri. Pe pământul pe care Dumnezeu i-l dăruise lui Cain.

Și Myrna știu atunci că această zi ar putea începe cu o liniște înfiorată, dar aproape sigur se va termina cu moarte.

Treizeci și opt

— Aici este Agneau-de-Dieu, spuse Jean-Guy.

Clara nu spusese nimic în ultima jumătate de oră. Nimeni nu vorbise de cincisprezece minute încoace.

Priviseră coasta în tăcere și ascultaseră sunetele familiare ale hulei trecând prin apa liniștită.

Soarele era sus, dezvăluind un ținut a cărui frumusețe era aproape imposibil de descris. Simplu. Și curat. Pietre, licheni, arbuști. Câțiva copaci robuști.

Și apoi, micul port și casele clădite în stâncă.

Agneau-de-Dieu. Câțiva copii stăteau pe mal și făceau cu mâna. Salutând vaporul care nu se oprise.

Clara se străduí să le facă și ea cu mâna și observă că și Chartrand făcu la fel.

Îi cunoștea? Ăsta era motivul pentru care îi saluta?

Dar mintea ei nu se putea opri la acest gând. Se întorcea, spre singurul lucru pe care îl putea cuprinde.

Peter. Peter era aici, undeva.

Apoi Agneau-de-Dieu a rămas în urma lor, în afara vederii, dar încă nu puteau zări Tabaquenul. Un pumn zimțat de rocă prăvălit în fluviu, despărțindu-l în două.

Clara gâfâia sacadat, ca și când ar fi alergat pe o distanță lungă. Simți cum i se răcesc mâinile. Se întrebă dacă nu cumva se transforma în piatră. Precum iepurii.

Au ocolit limba de pământ și Clara și-a îndreptat umerii și a luat, în cele din urmă, o gură de aer, adânc, pregătindu-se. Oțelindu-se.

Apoi se uită pentru prima dată spre Tabaquen.

Portul era un adăpost natural, din stânci avansând în fluviu pe ambele părți, ca niște brațe de piatră. Aici, în mod neașteptat, existau copaci. Pitici, agățați de sol. Dar hotărâți să trăiască. Arătau ca o barbă țepoasă pe un obraz ofilit.

Portul captura în mod natural lumina soarelui, ca o cupă de piatră. Așa ființele care trăiau acolo ar fi pierit în oricare altă parte. Era o singularitate a naturii, geologiei și geografiei.

În timp ce vasul aluneca de-a lungul cheiului, portul lăsa impresia unui soi de paradis.

Oare așa își ademenea vraciul victimele?

Oare așa ar fi procedat o muză? Să-ți ofere un răgaz, să te ademenească înăuntru. Din furtună. Cu promisiunea siguranței eterne. A păcii eterne.

Oare așa se simțea și moartea?

Clara făcu un pas înapoi, îndepărtându-se de balustradă, dar Myrna o opri. Ținând-o ferm.

— Este în regulă, șopti ea.

Și Clara, cu inima zdrobită, se opri. Și porni iar, înainte.

Și-au luat valizele și au așteptat pe culoarul de ieșire.

Gamache era în primul rând, dar Clara, fără cuvinte, păși în fața lui. Și el, fără cuvinte, păși în spate.

Când a apărut pasarela de legătură între navă și mal, Clara a fost prima care a pus piciorul pe ea.

Jos, jos, jos. I-a condus pe toți, până când a ajuns pe doc. Cu prietenii în spatele ei.

— Cu voia ta, spuse Gamache, iar Clara a observat că ceva se schimbase.

Îi cerea voie să fie curtenitor. Însă asta a fost tot.

Clara a încuviințat din cap și Armand Gamache nu a ezitat.

A pornit energic spre prima persoană pe care a văzut-o, un bătrân cu o pălărie enormă, soioasă, care privea debarcarea din *Loup de Mer*.

— Căutăm un tip pe nume Norman, spuse el. Ar putea fi cunoscut și ca No Man.

Omul privi în altă parte, spre largul fluviului.

— Urcați înapoi pe vapor. Aici nu-i nimic pentru voi.

— Trebuie să-l vedem pe No Man, repetă Gamache, cu voce prietenoasă, dar fermă.

— Trebuie să plecați.

— Armand? întrebă Myrna.

Ea și Clara stăteau la o oarecare distanță, cercetând portul și satul, în căutarea lui Peter. Dar nu se afla nimeni prin preajmă. Niciun bărbat, nicio femeie, niciun copil. Locul părea mai mult abandonat decât pustiu. De parcă ar fi fugit cu toții. Cu un pas înaintea dezastrului.

Myrna putea simți cum hotărârea i se topește. Curgând și revărsându-se departe. Strecurându-se prin fisurile din curajul ei. În spatele său se afla vaporul. Cu croasanții și cada de baie și cu tangajul lui blând, ritmic.

I-ar fi dus acasă. La croasanții și cada ei de baie, și la terenul solid din Three Pines.

Gamache și Beauvoir veneau spre ele.

— Jean-Guy și cu mine trebuie să-l găsim pe Norman. Iar voi rămâneți aici.

— Dar...

Clara a amuțit în fața unui gest ușor din mână și a hotărârii de pe fața lui.

Indiferent dacă avea sau nu gradul de inspector-șef, acest om va fi mereu un conducător și va fi mereu urmat de ceilalți. Chiar și atunci când a-l urma însemna, câteodată, a rămâne pe loc.

— Am venit până aici, spuse Clara.

— Iar până aici e destul, spuse Gamache.

Privirea lui era atât de blândă, încât simți că o liniștește.

— Trebuie să-l găsesc pe Peter, insistă ea.

— O să-l găsești, spuse Gamache. Dar trebuie să-l găsim mai întâi pe Norman. Pescarul spune că este acolo, sus.

Gamache arătă cu mâna. Spre o ridicătură, un deal. Acolo unde nu erau nici locuințe, nici clădiri de vreun fel. Erau numai stâncă și lăstăriș.

— Uite un restaurant.

Beauvoir făcu semn cu mâna spre o clădire din bârne, coșcovită de vreme.

— Ne puteți aștepta acolo.

Clara uitase că ei mai fuseseră aici și altă dată.

— Ar trebui să merg cu voi, spuse Chartrand.

— Ar trebui să stai aici, spuse Gamache. Apoi se întoarse spre Clara: Ne-ai adus până în locul ăsta. Acum trebuie să aștepți aici. Dacă îl găsim pe Peter, îl vom aduce la tine. Promit.

Făcu un semn scurt din cap, drept mulțumire, bătrânului care se întorsese și privea din nou spre port și spre fluviul de dincolo de el.

Și, în acea clipă, Gamache avu impresia că bătrânul nu privea vaporul, cât mai ales aștepta.

Un marinar pe uscat. Dar întotdeauna un om al bărcii. Poate chiar un *voyageur*.

Clara s-a oprit în ușa restaurantului și s-a uitat cum Armand și Jean-Guy au ieșit din orășel. Și cum, în vârful dealului, s-au oprit.

Două siluete, la câțiva pași distanță, profilate pe cerul dimineții.

Clara și-a plecat ușor capul într-o parte și și-a mijit ochii. Apoi a simțit cum i se strânge inima. Cei doi arătau precum urechile unui iepure. Ca în pictura lui Peter.

A derulat în restaurant una dintre lucrări. Marcel Chartrand a adus o farfurie cu plăcintă de mereng cu lămâie, pe care a pus-o pe unul dintre colțuri, ca să împiedice pânza să se răsucească la loc.

Apoi Clara s-a așezat și a privit țintă pictura, încercând să fie cât mai aproape, atât cât se putea deocamdată, de Peter.

Înaintea lor, în depărtare, Gamache și Beauvoir puteau zări satul Agneau-de-Dieu. Iar în spatele lor era Tabaquenul.

Între ele, o fâșie de uscat. Părăsit. Sterp.

Pământul nimănui, al lui No Man[15].

Cu excepția unei singure căsuțe.

Casa lui No Man.

În timp ce priveau, o siluetă se desprinse ușor dintr-un scaun. Zveltă și deșirată, ca o marionetă sau o sperietoare de ciori. Stătea în picioare, încadrată de dreptunghiul negru al ușii. Apoi a făcut un pas spre ei. Apoi încă unul.

Și apoi s-a oprit. Paralizată.

Omul s-a ridicat atunci când i-a văzut pe colină. S-a ridicat și s-a uitat țintă la

ei. Și apoi a încercat să apuce prăjina uzată de vreme care susținea cerdacul. A prins-o strâns, ținându-se de ea și de propria-i rațiune. Știind că este posibil ca imaginea pe care o vede să nu fie reală.

Era un miraj, o glumă, un truc. Cauzat de epuizare și șoc.

S-a sprijinit de prăjina aspră și s-a holbat la cei doi bărbați.

Era imposibil.

Gamache și Beauvoir priveau țintă la bărbatul din pridvor.

Apoi au iuțit pasul și, în cele din urmă, au început să alerge.

Omul din pridvor i-a văzut și s-a întărit. S-a uitat în spate, în grota în care era casa.

Apoi a privit cele două fantome care veneau spre el. Urcând spre el, pe colină. Dinspre Tabaquen.

— Peter? strigă Jean-Guy.

Peter Morrow, încremenit în loc, se holba la ei.

— Dumnezeule, tu ești, spuse el.

Peter era jerpelit, cu părul vâlvoi, nepieptănat. Bărbatul atât de îngrijit de obicei avea acum o barbă de două zile și cearcăne vinețiii sub ochi.

Îmbrățișa prăjina și arăta de parcă s-ar fi prăbușit la pământ dacă i-ar fi dat drumul. Când Gamache a ajuns lângă el, Peter a dat drumul prăjinei și s-a prins de Armand.

— Ai venit, șopti Peter, temându-se să clipească, pentru ca ei să nu dispară. Armand, mulțumesc lui Dumnezeu. Tu ești.

A strâns brațele lui Gamache, ca să se asigure că nu este o iluzie.

Armand Gamache privea țintă în ochii albaștri, injectați ai lui Peter Morrow. Și

a văzut epuizarea și disperarea. Și poate, chiar acolo, o minusculă licărire de speranță.

L-a luat pe Peter de umeri și l-a așezat pe un scaun din cerdac.

— El este înăuntru? întrebă Gamache, iar Peter încuviință din cap.

— Stai aici, spuse Beauvoir, deși era clar că Peter Morrow nu avea absolut nicio intenție să plece undeva.

În coliba cu o singură cameră, Armand Gamache și Jean-Guy Beauvoir se holbau în jos, spre pat.

Pe chipul cadavrului era așezată o pernă. Iar de sub el sângele se scursese, se revărsase, colorând cearșafurile albe într-un roșu strălucitor.

Dar sângerarea încetase cu ore în urmă, după cum puteau evalua anchetatorii. Atunci când inima se oprise. Cu ore în urmă.

Gamache verifică pulsul bărbatului. Nu se simțea nimic. Era rece ca marmura.

— Tu i-ai așezat perna pe față? strigă Gamache spre ușă.

— Doamne, nu, veni răspunsul.

Gamache și Beauvoir schimbară o privire. Apoi, făcându-și curaj, Armand Gamache ridică perna, în timp ce Jean-Guy înregistra evenimentele.

Apoi Gamache a oftat. O lungă, lungă și lentă expirație.

— Când a sosit profesorul Massey? întrebă Șeful, uitându-se țintă la pat.

Gura bărbatului mort era ușor deschisă, ca și când îi venise un gând chiar în clipa de dinaintea morții.

Ce spusese? Nu o face? Te rog, te rog, pentru Dumnezeul Implorase pentru propria viață? Urlase acuzații? Amenințări fără sens?

Gamache se îndoia de asta. Rareori văzuse pe cineva atât de împăcat cu fapta uciderii sale. Cu fapta de a fi dus în Samarra și aruncat în fața Morții.

Dar, gândi Gamache privind acei ochi calmi, poate că această întâlnire îi fusese sortită.

Doi bărbați ale căror vieți se încrucișaseră cu zeci de ani în urmă, mergând spre acest moment teribil, în acest loc pustiit.

— A sosit acum câteva zile, cred.

Vocea alunecă înăuntru prin ușa deschisă ca și cum le-ar fi vorbit lumea largă.

— Am pierdut noțiunea timpului.

— Când s-a întâmplat asta? întrebă Beauvoir. Nu acum câteva zile. A murit destul de recent.

— Noaptea trecută. Azi-dimineață devreme, poate. L-am găsit așa în dimineața asta.

A intervenit o pauză, iar Gamache s-a îndreptat spre ușă. Peter stătea așezat, prăbușit în scaun, buimac.

— Uită-te la mine, spuse Gamache cu voce calmă, înțelegătoare.

Încercând să-l aducă pe Peter înapoi la realitate. Îl putea vedea detașându-se, alunecând departe. Departe de colibă, de coastă, de oribila descoperire.

De patul îmbibat cu sânge și de omul împietrit, cu gâtul retezat.

Precum o sculptură grotescă. Gamache nu se putea decide dacă aparența de pace totală făcea lucrurile mai bune sau mai rele.

— Ce s-a întâmplat?

— Nu știu, nu eram aici. Profesorul Norman m-a gonit, cerându-mi să-i las

singuri și să mă întorc dimineață. În dimineața asta. Când am venit, am găsit... Flutură mâna spre ușa colibei.

Gamache îl putea auzi pe Beauvoir făcând poze și dictând la telefon.

— Bărbat alb. Cauza morții, o rană la gât făcută cu un cuțit de mari dimensiuni, care a secționat de la artera carotidă până la jugulară. Nu sunt semne de luptă. Nici urmă de armă.

— Ai atins ceva? întrebă Gamache.

— Nu, nimic.

Și Peter păru atât de revoltat, încât Gamache l-a crezut.

— A mai fost cineva aici de când ai ajuns tu, în dimineața asta?

— Doar Luc. Trece în fiecare dimineață. L-am trimis să caute ajutor.

Acum Peter era cu adevărat concentrat asupra lui Gamache.

— Nu de asta ești aici, Armand?

Apoi Peter a devenit confuz, tulburat.

— Dar cât este ceasul? zise și privi în jur. Nu poate fi atât de târziu. Cum de ai ajuns atât de repede?

— Prin „Luc" vrei să spui Luc Vachon? spuse Gamache, ignorând pentru moment întrebarea.

Peter dădu din cap.

— Un adept al lui No Man? întrebă Beauvoir din interiorul colibei.

— Presupun. Un învățăcel, mai degrabă.

— Vachon s-a apropiat de cadavru? întrebă Gamache.

— Suficient de mult cât să înțeleagă ce s-a întâmplat, spuse Peter.

Ochii i se lărgiră, la rememorarea scenei.

— Suficient de mult încât să atingă ceva? întrebă Beauvoir. De exemplu, cuțitul?

Venise și el afară, în cerdac, și îl privea fix pe Peter. Atât de asemănător cu Peter pe care-l știa de ani buni, dar atât de diferit de el! Acest Peter era evaziv, nesigur. Ca marea. Avea părul lung și zburlit de vânt, iar hainele, deși curate, erau jerpelite. De parcă ar fi fost întors cu susu-n jos și scuturat.

— Nu știu, spuse Peter, poate că a ajuns suficient de aproape.

— Gândește-te, spuse Gamache, cu voce fermă, nu ca o presiune, ci ca un ordin.

Peter păru că se liniștește.

— Totul a fost atât de haotic! Țipam unul la celălalt. Întrebându-ne ce s-a întâmplat. El voia să mute perna, dar l-am oprit. Știu destul cât să-mi dau seama că nu trebuie să atingi nimic.

— Dar Vachon s-a aflat destul de aproape încât să poată lua cuțitul? întrebă Beauvoir.

— Da, așa cred.

Acum Peter era supărat, recalcitrant, se simțea presat.

— Dar n-am văzut niciun cuțit și nici pe el nu l-am văzut luând vreunul. Părea la fel de șocat și de supărat ca mine. Doar nu crezi că Luc a făcut-o?

Gamache se uită la ceas.

— Este aproape amiază.

Dar asta nu însemna nimic pentru Peter.

— Când l-ai trimis pe Vachon să anunțe? întrebă Beauvoir.

— Am ajuns aici pe la șapte, ca de obicei. Luc a venit câteva minute mai

târziu.

— Cinci ore.

Beauvoir privi spre Gamache.

— Unde s-a dus Vachon să dea telefon? întrebă Gamache. La Tabaquen?

— Probabil. Serviciul de telefonie e relativ aici, dar portul principal are, în general, o linie bună de comunicare. Este nevoie, în caz că e vreo urgență pe apă.

— Din câte știm până acum, Luc Vachon nu a dat telefonul ăla, spuse Gamache. Fie pentru că nu a vrut s-o facă, fie pentru că n-a putut.

— Dacă Luc a făcut-o, de ce s-a întors? întrebă Peter, repornindu-și mintea.

— Poate că lăsase cuțitul la locul faptei, sugeră Gamache. Poate că avea nevoie să se asigure că profesorul era într-adevăr mort. Poate că cine a făcut-o l-a trimis înapoi, să recupereze cuțitul sau alte dovezi.

— Cine a făcut-o? întrebă Peter. Ce vrei să spui?

Gamache îl privea. Nu cu ochii lui Armand, prietenul lui. Ci cu privirea ageră, evaluatoare, necruțătoare a șefului de la secția Omucideri.

— Eu? Crezi că eu am făcut-o? Dar de ce?

— Poate că Muza ți-a spus s-o faci, sugeră Gamache.

— Muza? Despre ce vorbești?

Gamache se uita încă la el, când ochii lui Peter se măriră.

— Crezi că am înnebunit, nu? Că locul ăsta m-a tâmpit.

— Nu doar locul, spuse Gamache. Ci și anturajul. Profesorul Norman ținea prelegeri despre a zecea muză. Nu de asta ai venit aici? Ca să-l găsești pe el? Și pe ea?

Peter roși, deopotrivă de furie și de jenă că fusese descoperit.

— Poate că toate astea au fost prea mult pentru tine, Peter. Erai pierdut, disperat să găsești o direcție. Poate combinația dintre convingerile lui Norman și locul ăsta a fost prea mult.

Gamache privi la ținutul întins, deschis, sterp. Cer și piatră, și apă.

— Ar fi fost ușor aici să pierzi contactul cu realitatea.

— Și să comit o crimă? Nu eu sunt cel care a pierdut contactul cu realitatea, Armand. Da, înțeleg acum felul în care poate părea că eu am făcut-o. Și da, și Luc ar fi putut s-o facă. Dar nu uiți ceva sau pe cineva?

— Nu, spuse Gamache.

Nu uitase că mai lipsea cineva, în afară de Luc Vachon.

— Profesorul Norman a fost surprins de venirea lui Massey? întrebă Beauvoir.

— Cred că profesorul Norman era dincolo de posibilitatea de a fi surprins de ceva, spuse Peter. De fapt, a fost bucuros să-l vadă.

— Și tu i-ai lăsat aici pe amândoi, singuri, noaptea trecută, spuse Beauvoir.

Peter încuviință din cap. Gamache și Beauvoir au mers înapoi în colibă, apoi s-au îndreptat spre pat.

Doi tineri profesori se întâlniseră cu zeci de ani în urmă. Se întâlniseră și se confruntaseră. Și apoi se întâlniseră iar, la bătrânețe. În ținutul pe care Dumnezeu i l-a dăruit lui Cain. Au stat aici. Unul, pe scaun. Celălalt, pe pat.

Iar dimineața, unul dintre ei era mort. Și unul era dispărut.

Gamache privi înapoi spre chipul împăcat, aproape vesel. Și spre crestătura lungă, adâncă de la arteră la venă.

Oricine făcuse asta nu-i mai lăsase nicio șansă.

Voise să se asigure că profesorul Norman, No Man, va muri.

Și murise.

---

[15] Joc de cuvinte intraductibil. În engleză, „No Man's land", cu semnificația „teritoriul nimănui".

Treizeci si nouă

Armand Gamache nu știa cine îi tăiase gâtul lui Norman cu cuțitul.

Profesorul Massey? Luc Vachon? Sau Peter Morrow?

Unul dintre ei o făcuse.

Gamache era sigur de un singur lucru. Că se înșelase. De departe.

Începuse să vadă adevărul abia în această dimineață, foarte devreme, pe vapor, în lumina pastelată a noii zile.

Cam în același timp în care Peter Morrow se uitase la patul acesta, el se uitase la pictura cu buze a lui Peter.

Și Gamache o întorsese invers încă o dată.

Schimbând felul în care o privea.

Asta era ceea ce trebuia să facă și cu acest caz. Să-l întoarcă invers. Presupuseseră prea multe lucruri. Făcuseră în așa fel încât multe dintre concluzii să se potrivească faptelor.

Dar, de fapt, întorseseră totul cu susul în jos.

Dacă profesorul Massey pictase acel tablou minunat din spatele atelierului, cum ar fi putut Norman, aflat la o asemenea depărtare, să-l contamineze cu azbest?

Cum? Cum?

Răspunsul era că n-ar fi putut.

Răspunsul corect era că nu profesorul Massey pictase acel tablou.

Norman o făcuse.

Nu Norman pusese azbest pe el. Massey pusese.

Gamache și-a dat seama că inversase totul.

No Man nu încercase să-l ucidă pe profesorul Massey.

Massey încercase să-l ucidă pe No Man.

Și reușise.

Gâtul profesorului Norman fusese tăiat în acea dimineață, dar crima fusese comisă, de fapt, cu zeci de ani în urmă. Cu o presărare de azbest pe o pânză albă. Trimisă profesorului Norman dezonorat și concediat. Ca un favor.

La fel ca un copil de Crăciun, Norman deschisese nerăbdător cutiile cu tot felul de materiale pentru pictură. Inhalând azbestul eliberat în aer. Apoi derulase fericit, recunoscător pânzele albe, dislocând în continuare fibrele fatale. De parcă n-ar fi fost destul, Norman le prinsese într-o ramă. Și, în cele din urmă, le pictase.

Crezând, în tot acest timp, că binevoitorul profesor Massey era prietenul lui.

Dacă ar fi luat de bune opiniile lui Reine-Marie și ale Myrnei, Sébastien Norman era un pictor talentat, poate chiar un maestru. Dar fiecare tușă îl adusese tot mai aproape de moarte. Fiecare act al creației lui îl ucisese.

Așa cum Massey știa că se putea întâmpla.

Gamache se simți ca un netot. Ar fi trebuit să înțeleagă asta mai devreme, mult mai devreme. Cine avusese acces la azbest? Nu Norman. El se afla departe, în Baie-Saint-Paul, în momentul în care azbestul fusese îndepărtat de pe pereții Facultății de artă.

Nu. Profesorul Massey avusese acces la el.

— Dar de ce ar fi vrut profesorul Massey să-l ucidă pe Norman? întrebă Beauvoir. N-ar fi trebuit să fie invers? Massey îl concediase pe Norman. De ce i-ar fi trimis atunci lui Norman pânze contaminate, atâția ani de zile?

În loc de răspuns, Gamache se întoarse spre Peter, care stătea acum în cadrul

ușii. Cu spatele la patul plin de sânge.

— Ți-am găsit picturile. Pe cele dăruite lui Bean.

— Oh!

Peter arăta de parcă Gamache tocmai i-ar fi dat pantalonii jos.

— Clara le-a văzut? zise el.

— Contează?

Peter se gândi și dădu din cap.

— Ar fi contat acum un an. Chiar și acum câteva luni. Dar acum? Își cercetă sentimentele și aproape că zâmbi: E OK. Îi privea cu mirare: E OK. Sunt o porcărie, dar vor fi mai bune. Ce-a spus Clara despre ele?

Asta era tot ce conta pentru el. Nu părerea lor, ci numai a Clarei.

— Vrei să știi?

El dădu din cap.

— A spus că arată ca micul dejun al câinelui.

Gamache îl studie pe Peter în timp ce-i răspundea. Vechiul Peter ar fi devenit țâfnos, s-ar fi ofensat. Ar fi fost adânc insultat dacă oricare acțiune de-a sa ar fi fost întâmpinată altfel decât cu aplauze furtunoase.

Însă acest Peter doar a clătinat din cap și a zâmbit.

— Are dreptate.

— Este un compliment, să știi, spuse Gamache. A spus că și primele ei încercări au arătat la fel. Un nod în gât.

— Oh, Doamne, mi-e atât de dor de eal

Puțina energie pe care o mai avea Peter se epuizase, iar el părea dezumflat.

Buza de jos îi tremura și lacrimile au țâșnit. Apă sărată. O mare de emoții,

reținută. Părea disperat să spună toate lucrurile nespuse, de zeci de ani. Dar tot ce reușea era să respire neregulat.

— Aș vrea să stau în grădina noastră și s-o ascult povestindu-mi ce a făcut anul ăsta, iar eu să-i spun ce am făcut eu, zise el, într-un final. Aș vrea să aflu totul despre arta ei. Și despre cum pictează și ce simte. Oh, Doamne, ce-am făcut?

Clara luă picturile lui Peter, rulate.

— Nu mai pot să aștept.

— Stai jos, îi ordonă Myrna. Șezi!

— Putem cel puțin să-i sunăm?

Clara își scoase telefonul.

— Dă-mi-l, spuse Myrna, prinzând-o de mână. Dă-mi-l.

— Dar...

— Acum. Ar putea fi vieți în joc. Nu știm ce se întâmplă și nu-i putem întrerupe. Armand a spus să-l așteptăm.

— Nu pot.

— Trebuie să poți. Asta e meseria lui. Meseria lor. Lasă-i.

Cafelele li se răciseră și plăcinta de mereng cu lămâie stătea neatinsă în mijlocul mesei.

— Crezi că l-au găsit pe Peter? întrebă Clara.

— Sper.

Myrna privea pe fereastră și nu reușea să-și imagineze ce se putea întâmpla dincolo de locul ăsta. Unde altundeva să-l caute? Unde altundeva s-ar putea el ascunde?

— Muza locuiește aici? întrebă Clara. Pe Chartrand.

— De ce mă întrebi pe mine?

— Pentru că tu ai mai fost aici.

— Nu, n-am mai fost.

— Ești sigur?

Clara îi susținu privirea, fără să-i permită să se ferească.

— N-am mai fost aici în viața mea, spuse Chartrand. Dar mă bucur că sunt aici, acum.

— De ce? întrebă Clara.

El zâmbi slab, se ridică și plecă. Îl puteau vedea prin fereastra restaurantului, cu mâinile îndesate în buzunare, cu gulerul ridicat împotriva vântului. Stătea deprimat, uitându-se țintă în apă.

Clara își încleștă mâinile una în alta, sub masă. Cât de mult trebuia să mai aștepte? Cât de mult mai putea să aștepte? Privi spre ceasul de bachelită de pe peretele restaurantului. Însă, deși îi arăta cât e ora, nu-i prea era de folos. Ceasurile nu-și aveau rostul aici.

Timpul părea să se măsoare în alți termeni. Aici.

Ceasul spunea că se aflau în restaurant de trei sferturi de oră, însă Clara știa că, de fapt, era o eternitate.

— De ce ai venit aici? întrebă Gamache.

— Ca să găsești a zecea muză? întrebă Beauvoir.

— Știți despre asta? întrebă Peter și, pentru că ei nu răspunseră, continuă. Nu. Am venit să-i spun lui Norman ce rahat este. Când l-am vizitat pe profesorul Massey la Facultatea de artă, totul mi-a revenit în minte. Am regretat mereu că nu i-am spus lui Norman despre răul pe care l-a făcut.

— Cu Salon des Refusés, spuse Gamache.

— Da. A rănit-o pe Clara, și n-am spus nimic atunci. Când am plecat din Three Pines, n-aveam nicio idee despre ce va simți ea față de mine când mă voi întoarce. M-am gândit că o să vrea să pună capăt pentru totdeauna căsniciei noastre, și nu puteam s-o învinuiesc. Dar am vrut să-i aduc un lucru special. Un dar. M-am gândit și m-am tot gândit la asta, și am realizat ce laș am fost toată viața noastră. Niciodată n-am apărat-o pe ea sau arta ei. I-am lăsat pe toți să o critice și s-o minimalizeze. Și, în cele din urmă, am făcut-o chiar eu, atunci când mi-am dat seama cât de sclipitoare era, de fapt. Am încercat să-i sabotez arta, Armand.

S-a uitat în jos, spre mâinile sale, de parcă le-ar fi avut pline de sânge. Privirea găunoasă a unui suflet bolnav de păcate.

— Când profesorul Massey a amintit de Norman, mi-am adus aminte de Salon des Refusés și am știut ce aș putea să-i aduc, spuse Peter, ridicându-și din nou ochii. Scuzele mele. Dar nu doar cuvinte. O faptă. Chiar dacă ar fi trebuit să merg până în iad și înapoi, aveam să-l găsesc pe profesorul Norman și să-l confrunt. Numai atunci mă puteam întoarce acasă. Să dau ochii cu ea.

— I-ai fi adus capul profesorului Norman, spuse Gamache.

— Un fel de-a spune. Da.

Cum Gamache continuă să-l privească fix, Peter se făcu alb la față.

— Încă nu crezi..., flutură din mână spre pat.

— Continuă, spuse Gamache, fără să-și ia ochii de la el.

— Am mers la Baie-Saint-Paul, acolo unde spuneau dosarele că a fost trimis ultimul cec al lui Norman, cu ani în urmă. El nu se afla acolo, dar locul era atât de frumos și liniștit, iar eu eram pe drum de atâta timp. Așa că am închiriat o cameră,

să-mi trag sufletul. Numai atunci mi-am amintit de picturile din casa maică-mii. Cele la care mă uitam ore în șir. Dorindu-mi să fiu în ele. Ale lui Clarence Gagnon. Toate au fost realizate în Baie-Saint-Paul. Așa că am găsit Galeria Gagnon, iar când nu pictam petreceam ore întregi uitându-mă la ele.

— De ce? întrebă Beauvoir.

— Le-ai văzut? întrebă Peter.

Beauvoir încuviință.

— Cum te-au făcut să te simți?

Jean-Guy răspunse fără ezitare.

— Cuprins de dor de casă.

Peter dădu din cap.

— Pentru mine, au devenit o fereastră spre Three Pines. Spre Clara și ceea ce am avut. Și spre ce am pierdut. La început, m-au întristat incredibil de mult. Dar apoi, cu cât le priveam mai mult, cu atât mă linișteam. Mi-au dat un fel de fericire, de echilibru. O speranță.

— Buzele, spuse Gamache.

Peter se întoarse spre el și zâmbi.

— Da. De aceea am pictat buzele.

— Cum ți-ai dat seama că No Man era aici? întrebă Beauvoir.

— Luc Vachon mi-a spus. Încă ținea legătura cu profesorul Norman.

— A făcut parte din colonia de artiști creată de profesorul Norman, spuse Beauvoir.

Peter dădu din cap.

— Dar „creată" este probabil greșit spus. Într-un fel, a crescut în jurul lui.

Oamenii erau atrași de el. Pentru că părea să știe...

— Să știe ce? întrebă Beauvoir.

— Că exista o a zecea muză. Și știa cum s-o găsească, spuse Peter.

Apoi, pe neașteptate, a izbucnit în râs. Un hohot batjocoritor, neplăcut.

— Crezi că asta-i o tâmpenie, spuse Beauvoir.

— Cred că nu trebuia să fac tot drumul ăsta până la capătul pământului ca s-o găsesc, spuse Peter. A fost acolo tot timpul. Alături de mine, în pat. În grădină. Era în atelierul de lângă mine. Pe scaunul de lângă mine. Am venit aici ca să găsesc ceea ce aveam deja.

— Ai venit aici ca să te confrunți cu profesorul Norman, îi reaminti Gamache.

— Adevărat. Când am ajuns, era limpede că Norman era foarte bolnav. Asta s-a întâmplat cu câteva luni în urmă. Era pe moarte, singur.

Acum Peter făcu un pas înainte, trecând peste prag.

— Te-ai confruntat cu el? întrebă Beauvoir.

— Nu. Locul era o mizerie. Așa că m-am gândit să fac mai întâi curat. După asta, i-aș fi spus-o. Însă atunci mi-am dat seama că nu mai mâncase de ceva timp, așa că am adus niște alimente și am gătit. Nu prea mă pricep, dar i-am făcut ouă jumări cu pâine prăjită. Ceva hrănitor și ușor.

— I-ai spus ce aveai de spus, după aceea? întrebă Beauvoir.

— Nu. Rufele și lenjeria de pe pat erau murdare. Așa că le-am luat și le-am dus la spălătorie în Tabaquen și i le-am spălat.

Beauvoir nu mai punea întrebări, doar asculta.

— Rufele și lenjeria erau curate de acum, spuse Peter. Dar nu făcuse o baie de zile întregi. Era prea slăbit. Peter trase adânc aer în piept: Așa că l-am îmbăiat.

Am umplut cada și am pus în ea apă de trandafiri și lavandă și un pic de esență de crin. Tot ce am putut găsi. Peter zâmbi. S-ar putea să fi exagerat. Privi spre bărbatul din pat. L-am ridicat și l-am așezat în cadă. Și l-am spălat. Mirosea precum grădina noastră din Three Pines.

De acum parcursese tot drumul prin cameră și îl privea pe bărbatul mort cu un fel de tandrețe. Văzând dincolo de sângele scurs și de gaura rănii. Văzând omul.

— Am rămas aici, să am grijă de el.

Vocea lui Beauvoir a rupt vraja.

— Știai ce problemă avea? El știa?

— Dacă a știut, nu mi-a spus. Era ceva în neregulă cu plămânii lui. Am vrut să-l duc la spital în Sept-Îles, dar nu a vrut să plece. L-am înțeles. A vrut să moară acasă.

Peter privi spre Beauvoir, apoi spre Gamache.

— Voi știți ce avea? întrebă Peter.

— Știi de ce a venit profesorul Massey încoace? replică Gamache.

— Nu.

Peter îl privi atent pe Gamache.

— Dar am impresia că tu știi.

— Cred că a venit ca să mărturisească, spuse Gamache.

— Să mărturisească? Ce?

— Aveai dreptate, spuse Gamache. Profesorul Norman era pe moarte. Era pe moarte de multă vreme. Cu mult înainte să-și dea seama. Massey l-a ucis.

— Massey? Dar este ridicol. De ce? Cum? Prin voodoo?

— Nu. Cu azbest.

Vestea l-a amuțit pe Peter.

— Cred că atunci când Massey a aflat că te căutăm, continuă Gamache, și că tu îl căutai pe profesorul Norman, și-a dat seama că aproape sigur vă vom găsi pe amândoi. Și vom afla totul.

— Dar ce era de aflat? întrebă Peter, pierdut.

— Că profesorul Massey îi trimitea, de ani buni, pânze contaminate cu azbest.

— De ce? întrebă Peter, uluit.

— Pentru că Norman reprezenta o amenințare, spuse Gamache. Exact cum Clara era o amenințare pentru tine. Tu o iubeai pe Clara, și asta tot nu te-a împiedicat să încerci să-i distrugi arta și chiar să-ți distrugi căsnicia.

Peter arăta de parcă fusese pocnit în stomac. Dar Gamache nu l-a lăsat să scape ușor. A rămas ferm pe poziție, uitându-se fix la Peter până când acesta a încuviințat din cap.

— O iubeai, și totuși ai făcut asta, spuse Gamache.

Răsucea cuțitul în rană.

— Îți imaginezi ce ai fi făcut dacă nu ar fi fost vorba de iubire? Dacă ar fi fost, în schimb, ură? Cel puțin, dragostea pentru Clara ți-a pus niște frâne. O linie dincolo de care nu ai trecut. Dar Massey nu avea niciuna. Se simțea de parcă ar fi fost în pericol să piardă totul. Și de parcă Norman avea să-i ia aceste lucruri.

— Dar el a fost cel care l-a concediat pe profesorul Norman, spuse Peter. N-a fost destul?

— Nu este vorba despre răzbunare sau revendicări, spuse Gamache. Pentru Massey, era o chestiune de supraviețuire. Facultatea de artă era totul pentru el. Era

casa lui, fizic, emoțional, creativ. Iar studenții erau copiii lui. Era respectat, venerat ca profesor. Era sclipitor. Idolatrizat, adorat. Dar dacă, să zicem, ar fi apărut un alt profesor, un pictor mai bun, un artist mai curajos, un avangardist adevărat?

Chipul lui Peter se relaxă. Și, în sfârșit, el recunoscu. Știa cum este. Să fii uzurpat. Lăsat în urmă. Să vezi că totul se duce la vale.

Massey se luptase pentru supraviețuire. Și concedierea lui Norman nu fusese suficientă. Dacă picturile lui Norman începeau să apară prin expoziții, atunci urmau să-i fie puse întrebări celui care-l făcuse să plece.

Massey nu putea îngădui una ca asta.

— Când azbestul a fost îndepărtat de pe pereții facultății, a păstrat puțin și i-a trimis lui Norman pânzele contaminate, spuse Beauvoir. Ca pe un dar. De la un artist la altul.

— Dar cum a făcut asta, din punct de vedere logistic? întrebă Peter. Profesorul Norman trăia în mijlocul pădurilor, în Charlevoix.

— A avut un ajutor, spuse Beauvoir. Pe Luc Vachon.

Peter deschise gura să protesteze, dar se opri, apoi o închise. Și se gândi. Și regândi tot ce știa.

— Dar dacă profesorul Massey a venit să mărturisească, atunci unde este?

Peter privi în jur.

— Și dacă a mărturisit, n-ar mai fi trebuit să-l ucidă pe Norman, nu? Așa că, de ce a făcut-o?

Arătă spre pat.

Gamache se întoarse spre Jean-Guy.

— Poți să-l găsești pe Luc Vachon?

— *Oui, patron.*

— Arestează-l. Dar ai grijă. S-ar putea să aibă încă la el cuțitul de vânătoare.

— *Oui.* Și o să stau cu un ochi și pe profesorul Massey.

— Eu nu mi-aș face griji pentru asta acum, Jean-Guy.

— Așa e.

Beauvoir plecă, iar Peter se întoarse spre Gamache.

— Ce a fost chestia asta? De ce n-ar trebui să-și facă griji pentru profesorul Massey?

— Pentru că aproape sigur este mort, spuse Gamache. O să începem să-l căutăm îndată ce-l arestăm pe Vachon.

— Mort? Cum poți ști asta?

— Nu știu sigur. Dar ai dreptate — dacă a venit aici ca să mărturisească, nu avea niciun motiv să-l ucidă pe profesorul Norman. Și nu s-a ferit de tine, deci nu încerca să-și ascundă prezența. Nu, cred că profesorul Massey s-ar putea să fi regretat ce a făcut. Ceea ce pare acceptabil, ba chiar rezonabil, la tinerețe vezi lucrurile altfel decât la bătrânețe. Cred că a venit aici să i se confeseze lui Norman, poate chiar să-i ceară să-l ierte. Și apoi s-ar fi dus să se predea. Dar Luc Vachon nu putea îngădui să se întâmple așa ceva.

— Sfinte Dumnezeule, spuse Peter și se așeză. Apoi privi din nou în jur.

— Dar de ce nu este și profesorul Massey aici? De ce nu i-a ucis pe amândoi odată?

— Va trebui să așteptăm ca Jean-Guy să-l aresteze pe Vachon, dar cred că a avut nevoie de un țap ispășitor. Bănuiesc că planul lui era să facă să pară totul o crimă urmată de sinucidere. Astfel încât noi să credem că Massey l-a ucis pe

profesorul Norman și apoi s-a sinucis. N-ar fi greu pentru Vachon să-l doboare și să-l țină sub apă.

Încă un suflet pentru St. Lawrence, gândi Gamache, și știu că, dacă așa se vor fi întâmplat lucrurile, aproape sigur nu-l vor găsi niciodată pe profesorul Massey.

Dar îl vor găsi pe Vachon. Dacă nu aici, atunci în altă parte. În cele din urmă. Îl vor urmări și-l vor acuza.

— De ce ar fi făcut-o Vachon? întrebă Peter.

— Tocmai ți-am explicat, spuse Gamache. Totuși, este posibil să greșesc.

— Nu, vreau să spun de ce ar fi acceptat să-l ajute pe profesorul Massey, într-o primă instanță?

— De ce ar face-o cineva? întrebă Gamache. Pentru bani, aproape sigur. Suficienți cât să-și deschidă primul său bar. Să-l susțină o vreme. Să picteze și să călătorească. Și tot ce trebuia să facă era să livreze consumabile pentru pictură o dată sau de două ori pe an. Și să ducă picturile terminate înapoi, la Toronto.

— Și putea pretinde că habar n-avea că sunt contaminate, spuse Peter. Ce făcea Massey cu picturile terminate?

— Trebuie să le fi distrus, spuse Gamache. Pe toate, cu excepția uneia. Myrna și Reine-Marie au văzut-o, în atelierul lui Massey. A pretins că e a lui și ele n-au pus asta la îndoială, dar au spus că era mult, mult mai bună decât restul.

— De ce să fi păstrat-o? întrebă Peter.

— Asta mă tot întreb și eu, spuse Gamache. De ce ar fi păstrat Massey una dintre capodoperele lui Norman? Ca trofeu? Ucigașii fac uneori lucrul ăsta.

— Cred că e mai simplu de atât, spuse Peter. În ciuda tuturor defectelor lui, profesorul Massey iubea arta. Recunoștea arta. Cred că acea pictură a profesorului

Norman trebuie să fi fost atât de minunată, că nici măcar el n-a putut-o distruge.

Peter oftă adânc. Și Gamache știu la ce se gândea. La capodopera din propria lui viață. Cea pe care o distrusese. Nu pictura Clarei, ci iubirea ei.

— Am venit prea de departe și am așteptat prea mult. Clara se ridică în picioare: Mă duc.

Myrna stătea în fața ei în restaurant, blocându-i ieșirea.

Clara se uită fix la ea.

— Trebuie să știu, șopti Clara, astfel încât Myrna s-o audă. Te rog. Lasă-mă să plec.

Myrna păși spre Clara, care stătea fermă pe poziție.

Apoi se dădu la o parte.

Și o lăsă să plece.

— Clara te-a așteptat, spuse Gamache liniștit. În acea noapte, a aniversării voastre.

Peter a deschis gura, dar cuvintele i-au rămas ca un nod în gât.

— I-am scris, spuse el, în cele din urmă. Să-i spun că n-o să ajung, dar că o să vin acasă cât de repede o să pot. I-am dat scrisoarea pilotului cel tânăr.

— N-a primit-o.

— Oh, Doamne! Prostovanul ăla trebuie s-o fi pierdut. Ea s-o fi gândit că nu-mi pasă. Oh, nu! Oh, Isuse! Probabil că mă urăște.

Peter se ridică și porni spre ușă.

— Trebuie să plec. Trebuie să merg acasă. Trebuie să vorbesc cu ea, să-i spun. Avionul o să ajungă aici curând. Trebuie să urc în el.

Gamache ridică mâna și prinse brațul lui Peter.

Peter încercă să se elibereze, smucindu-se.

— Lasă-mă să plec. Trebuie să plec.

— E aici, spuse Garnache. A venit să te caute.

Patruzeci

— Clara e aici? întrebă Peter. Unde?

— Este cu Myrna, la restaurant, spuse Gamache.

— Mă duc, spuse el.

— Nu, trebuie să stai aici până când se întoarce Beauvoir, că să știm cum stăm. Îmi pare rău, Peter, dar arestarea lui Vachon pentru crimă este o prioritate. Ai timp destul s-o vezi pe Clara după aceea.

Gamache merse la ușă și ieși în cerdac, cercetând orizontul pentru situația în care Beauvoir s-ar fi întors cu Vachon. Dar nu era nimeni și nimic acolo.

Se întoarse în colibă și-l văzu pe Peter apropiindu-se de pat. Apoi Peter întinse mâna și făcu ceea ce știa că n-ar fi trebuit să facă. Încălcă regulile și atinse cu un deget mâna lui Norman. Cea mai ușoară dintre tușe.

Gamache i-a permis acest moment de intimitate. A ieșit în pridvorul șubred și a privit în jur, descriind un cerc complet în soarele strălucitor.

Nu se simțea nicio mișcare. Nu se auzea niciun sunet.

Nimic.

Cât de sumbru trebuie să fi fost pentru No Man!

Pentru Peter.

Când singurele sunete au fost horcăitul, tusea groaznică a unui om pe moarte.

Când singurele activități au fost aprovizionarea, gătitul, curățenia. Îmbăierea unui muribund.

Cât de tentant trebuie să fi fost să plecil

Dar Peter Morrow a rămas. Până la capăt.

— Mă voi ruga să ajungi un om neînfricat, într-un ținut neînfricat, spuse Gamache.

— Poftim?

Peter venise în cerdac și-l privea pe Gamache.

Armand se întoarse și-i spuse lui Peter:

— Mă voi ruga să găsești o cale de a fi de folos.

Peter stătea drept, la fel de tăcut și ferm precum lumea din jurul lui.

— *Gilead*, spuse Gamache. A zecea muză nu este, cred eu, despre cum să devii un artist mai bun, ci despre cum să devii o persoană mai bună.

Gamache păși în cerdac.

— Ai găsit o cale de a fi de folos.

Poate că despre asta este Samarra, până la urmă, gândi Gamache. Poate că era Gilead.

Peter părea că s-a liniștit. Ceva din încordarea ce îl însoțise toată viața se dusese.

Îl urmă pe Gamache înăuntru.

Armand se uita țintă la cadavrul din pat. Gândindu-se, gândindu-se.

Peter fusese singur aici toată dimineața. Stând de veghe. Păzind corpul până când aveau să sosească ajutoare. Dar fusese un singur vizitator.

Luc Vachon. Cel care îl ajutase pe Massey să-l ucidă pe Norman. Cel care livrase proviziile contaminate cu azbest.

Dar, dar... ce spusese Beauvoir? Ce spusese Peter, când aflase?

Că frumusețea planului, pentru Vachon, era că ar fi putut să se păcălească pe sine însuși crezând că nu făcea nimic în neregulă. Dar să presupunem. Să

presupunem. Dacă nu era o păcăleală?

Gamache își ținea mâna la gură și se scărpina, privindu-l pe Sébastien Norman.

Și-a scos telefonul și a tastat rapid cu degetele, până când acea pictură a apărut din nou. Chipul distorsionat, dement se holba la el. Îl înfrunta.

Peter îl privi.

— Îmi amintesc asta. Din albumul promoției. Profesorul Norman l-a pictat. Am presupus că era un autoportret.

Peter era prins între înviorare și teamă. Privi cadavrul din pat.

— Dar nu este el.

— Nu, spuse Gamache. Este Massey. Profesorul Norman îl văzuse încă de atunci. Că exista și un alt Massey, dincolo de spoială.

Gamache se uită mai atent. Cu ochii lui ageri. Studiind contururile feței, ale ochilor, bărbia puternică și pomeții. Privind dincolo de expresie, spre om.

— Oh, spuse el, iar cuvântul ieși ca un oftat. Oh, nu!

Gamache știa fața aceea. Nu expresia, ci omul.

Îl văzuse pe doc, când coborâseră de pe vapor. Bătrânul, pescarul cărunt cu pălăria mare, pleoștită, și haina groasă, uzată.

Care nu se uita după vapor. Ci îl aștepta.

Omul care îi avertizase să plece.

Dacă Myrna și Clara s-ar fi întors, dacă ar fi venit mai aproape, poate că l-ar fi recunoscut. Dar n-o făcuseră.

Nu Vachon era cel care aranjase totul astfel încât să pară o crimă urmată de sinucidere. Ci Massey. Dacă mai exista un cadavru care trebuia găsit, acesta era al

lui Luc Vachon.

Și Massey ar fi fost de mult plecat. Presupus înecat. O altă victimă a lui Vachon. Însă, de fapt, în siguranță pe vapor.

— Fir-ar!

Gamache împinse telefonul la loc în buzunar. Se uită la ceas. Nu auzise țipătul sirenei de pe *Loup de Mer*. Era posibil ca acesta să nu fi părăsit încă portul.

— Peter...

Gamache se întoarse spre Peter, cu gândul să-l roage să rămână acolo până când el alerga înapoi la Tabaquen, să oprească vaporul. Să-l găsească pe pescar. Să-i spună lui Beauvoir să nu-l mai caute pe Vachon și să înceapă să-l caute pe profesorul Massey.

Dar cuvintele i se stinseră pe buze când văzu chipul lui Peter și îi urmări ochii.

Spre ușă.

Clara Morrow stătea acolo. Cu un cuțit la gât.

În spatele ei era Massey, cu respirația tăiată.

O ținea pe Clara lipită de pieptul lui. În mână avea un cuțit enorm. Un cuțit de vânătoare. Folosit, după cum știa Gamache, pentru eviscerarea căprioarelor. Destul de ascuțit ca să taie mușchi și oase. Ca să taie gâtul. Așa cum făcuse noaptea trecută.

Armand Gamache ridică mâinile deasupra capului astfel încât Massey să le poată vedea, și Peter făcu imediat același lucru. Peter era palid, iar Gamache se gândi că s-ar putea să leșine.

— Clara, spuse Peter, dar Clara nu putea vorbi.

Cuțitul se sprijinea de pielea ei, chiar sub falcă. Gata să spintece.

Ochii lui Peter s-au îndreptat spre Massey.

— Profesore. Te rog! Nu poți face astal

Dar Massey avea ochi numai pentru Gamache.

— Îmi pare rău că ești aici, spuse Massey, recăpătându-și respirația. L-am văzut pe asistentul dumitale în Tabaquen. Întrebând de Luc. Încercând să-l găsească. Am presupus că și dumneata îl cauți. Chiar m-a întrebat dacă l-am văzut. L-am văzut, desigur.

— Vachon nu știa ce făcuseși, nu-i așa? spuse Gamache.

Se mutase încet spre dreapta sa, astfel încât să elibereze partea dinspre pat și să aibă cale liberă spre Massey.

Dar Gamache știa că n-ar fi putut acoperi niciodată acea scurtă distanță înainte de moartea Clarei sau înainte ca ea să fie rănită de moarte. Spera că și Peter știa acest lucru. Massey era bătrân, dar încă în putere. Și n-ar fi fost mare lucru pentru un cuțit ascuțit să treacă prin carne.

— Desigur că nu. De ce i-aș fi spus că pânzele pe care le căra dus-întors erau presărate cu azbest? Crezi că ar mai fi făcut-o?

Massey aruncă o privire rapidă spre pat.

— Și-a făcut treaba. Dar tot a lăsat un ultim lucru de făcut pentru mine.

— Să-ți recunoști vina, spuse Gamache.

Cu coada ochiului îl zări pe Peter. Pietrificat.

Transformat în piatră. Și năzuințe.

Clara privea fix înainte. La Peter.

Și Peter o privea fix pe ea.

Massey, pe de altă parte, îl privea fix pe Gamache.

— Da. Și aproape că a funcționat. Am venit aici ca să mărturisesc ceva ce acum era evident. Am pus azbest pe pânze. În prostia mea, în timp ce mă pregăteam să-mi întâlnesc propriul creator, am fost măcinat de vină și regret. Așa că am venit aici, ca să-l implor pe Sébastien să-mi acorde iertarea. Și apoi să mă predau. Dar complicele meu, Vachon, nu a putut lăsa să se întâmple una ca asta. Ar fi fost și el implicat. Așa că l-a ucis pe Sébastien, apoi pe mine. Și a mers. Omul vostru îl căuta pe Vachon, ca să-l aresteze. Pentru crimă.

— *Oui.* Asta am crezut, admise Gamache.

— Ce te-a făcut să te răzgândești? întrebă Massey.

— Pictura.

— Ce pictură?

Massey devenise agitat.

— Portretul din albumul promoției. Toată lumea a presupus că era un autoportret al lui Norman. Dar nu era, nu-i așa? Erai tu. El a recunoscut furia, groaza din tine. Și l-ai urât cu atât mai mult pentru asta.

— Abia acum ți-ai dat seama că m-ai întâlnit pe doc. M-am gândit că s-ar putea s-o faci. De fapt, am crezut că mă va recunoaște Clara. Și, când a părăsit restaurantul în grabă, am fost sigură că vine încoace. Căutându-te. Ca să-ți spună.

— Așa că ai urmărit-o.

— Îmi pare rău, Clara.

Profesorul o ținea strâns, iar ea îi simțea respirația în ureche.

— Te miști mai repede decât mă așteptam. N-am putut să te prind înainte de a ajunge aici.

Respirația îi era acum regulată. Părea că așteaptă ca Gamache să spună ceva, dar acesta rămase tăcut.

— Mergeam să prind avionul, explică Massey. Dar a întârziat din cauza furtunii. Așa că a trebuit să aștept vaporul. Altfel aș fi fost de mult plecat. Ghinioane peste ghinioanel Și când a ajuns vaporul, tu ce-ai făcut? Ai venit direct spre mine.

— Trebuie să fi fost un moment prost pentru tine, spuse Gamache, de parcă erau la o petrecere, iar un bărbat cu un cuțit era un lucru perfect normal.

Trebuia să-l liniștească pe Massey. Să-l facă să vadă realitatea situației.

Omul era, în mod evident, terifiat. Animalele speriate sar de pe stânci.

Iar Massey se îndrepta acum spre o stâncă.

— A fost. Dar apoi te-ai îndepărtat și am crezut că sunt liber. Însă după aceea m-am gândit la Clara. Și la portretele tale. Și la cât de atent trebuie să privești fețele.

Îi vorbea femeii lipite de pieptul lui, dar îl privea pe Gamache.

— Știam că dacă m-ar fi recunoscut cineva, tu ai fi fost aceea, Clara. Poate că ar fi durat un pic, dar ai fi făcut-o, în cele din urmă. Și apoi, când ai fugit din restaurant, am știut că știi.

— Dar nu știa, spuse Gamache. A venit să-l vadă pe Peter.

Vedea cum realitatea se limpezește. Anume, dacă profesorul Massey va rămâne acolo unde se afla. Sau, dacă aveau să-l țină nervii, poate că ar fi putut să plece. Însă acum stătea acolo, cu un cuțit la gâtul Clarei Morrow.

— Este prea târziu, spuse Gamache. Las-o să plece.

— Știi, n-am mai pictat de ani de zile, spuse Massey, ca și când nu-l auzise pe Gamache. Nimic. Gol.

Privi spre Gamache, iar inima fostului comandant al secției Omucideri

îngheță. Acolo era chipul din portret. Plin de ură față de cei care aveau ceea ce lui îi lipsea. Nu o pictură, ci o casă și prieteni și oameni cărora le pasă de o persoană mai mult decât de munca lor.

Gamache se apropie încă puțin. Cuțitul lui Massey nu șovăi. Nu coborî.

Massey se uită rapid spre pat.

Gamache aruncă o privire spre Peter. Ca să-l avertizeze să stea liniștit. Atât timp cât Massey vorbea, aveau o șansă.

În spatele Clarei, în spatele lui Massey, Gamache văzu mișcare.

Venea cineva. Era încă la distanță, dar se apropia.

Gamache știa mersul, recunoștea silueta.

Era Beauvoir.

Peter nu văzu nimic. El n-o vedea decât pe Clara.

— Te iubesc, Clara, spuse el, blând.

— Taci, Peter! îl avertiză Gamache.

Nu știa ce l-ar fi stârnit acum pe Massey, dar în mod sigur nu i-ar fi trebuit mult.

— Îmi pare rău, spuse Peter. Către Gamache. Sau către Clara.

Massey o prinse mai strâns pe Clara. Era un om care nu avea nimic, deci nimic de pierdut.

El era Moartea. Iar aceasta era Samarra. În cele din urmă.

Gamache știa asta acum.

Ochii lui au privit rapid peste umărul lui Massey, iar Gamache a făcut o mișcare imperceptibilă din cap. A fost destul.

Văzându-l, Massey își întoarse ușor capul. Era tot ce-i trebuia lui Gamache.

Sări în față chiar când Clara se aplecă și se răsuci, îndepărtându-se de cuțit. Dar Massey încă o ținea strâns de haine.

Clara se încordă să scape, dar fără nicio șansă.

Cuțitul se mișcă ușor înainte și atacă.

Nu pe Clara. Nu pe Gamache.

Peter a primit lovitura în piept, în timp ce o împingea pe Clara într-o parte.

Gamache îl imobiliză pe Massey, aruncându-i cuțitul și lovindu-l atât de tare, încât bărbatul își pierdu cunoștința.

Armand se întoarse spre ceilalți. Clara era în genunchi, lângă Peter. Ținându-și mâinile pe pieptul lui. Gamache își rupse haina și, întorcând-o pe dos, legă rana strâns.

Beauvoir o luase la fugă pe ultimele zeci de metri. Se uită și, fără un cuvânt, se întoarse și coborî dealul înapoi, după ajutoare.

— Peter, Peter! striga Clara.

Mâinile ei însângerate le găsiră pe ale lui și le prinseră, în timp ce Gamache încerca să oprească sângele țâșnind din rană.

Ochii lui Peter erau larg deschiși și plini de panică. Buzele îi deveneau tot mai palide. Și mai palide. La fel și chipul.

— Peter, șopti Clara, uitându-se drept în ochii lui.

— Clara, oftă el. Îmi pare atât de rău...

— Șșșt. Șșșt. Vin ajutoare.

— Am vrut să vin acasă, spuse el, strângându-i mâinile. Ți-am scris...

— Șșșt, spuse ea și-i văzu ochii pâlpâind.

Se aplecă mult, până când ajunse jos, lângă el, șoptindu-i la ureche,

privindu-l în ochi.

— Ești în vârful dealului din Three Pines, vorbi ea ușor. Poți să vezi parcul din sat? Simți mirosul pădurii? Al ierbii?

El dădu vag din cap, ochii liniștindu-i-se.

— Acum cobori colina. Uite-o pe Ruth. Și pe Rosa.

— Rosa, șopti Peter. Vine acasă?

— Vine acasă, la Ruth. Așa cum vii și tu acasă. La mine. Uite-i și pe Olivier și pe Gabri, îți fac cu mâna din bistrou. Dar nu intra încă, Peter. Vezi casa noastră?

Ochii lui Peter priveau undeva în depărtare, iar panica trecuse.

— Intră pe alee, Peter. Vino în grădină. Stai lângă mine pe scaunele noastre. O să-ți torn o bere. O să te țin de mână. Poți să miroși trandafirii. Și crinii.

— Clara? spuse Gamache blând.

— Poți să vezi pădurea și să auzi râul Bella Bella, spuse Clara, cu voce șovăitoare.

Fața ei caldă îi atingea obrazul rece, în timp ce ea șoptea:

— Ești acasă.

Patruzeci și unu

Funeraliile lui Peter au avut loc în satul Three Pines. Prietenii și familia s-au adunat în capela St. Thomas și au cântat, au jelit, s-au întristat și au comemorat.

Clara a încercat să-i aducă un elogiu, dar nu a putut vorbi. Cuvintele i s-au oprit ca un nod în gât. Așa că a vorbit Myrna, ținând-o de mână pe Clara, care ședea lângă ea.

Și apoi au cântat și mai mult. Și în cele din urmă au dus cenușa lui Peter în jurul satului, presărând puțin aici. Puțin acolo. Un pic în râu, un pic lângă bistrou, un pic între cei trei pini uriași.

Restul a fost împrăștiată în grădina lui Peter și a Clarei. Astfel încât Peter urma să înflorească în fiecare primăvară, în trandafiri și crini, și lavandă. Și în bătrânul liliac noduros.

Marcel Chartrand a venit la funeralii. Și a stat în spate. Dar a plecat înainte de parastas.

— E lung drumul până acasă, îi explică el lui Gamache, când l-a întrebat de ce pleacă atât de repede.

— Poate că nu, spuse Armand. Stătea cu Jean-Guy și Henri, în timp ce Reine-Marie și Annie erau de partea cealaltă a sălii, alături de Clara.

— Întoarce-te peste un an sau cam așa, îi sugeră Gamache. Ar fi drăguț să te revedem.

Chartrand clătină din cap.

— Nu cred. Sunt o amintire neplăcută.

— Clara nu-l va uita niciodată, spuse Gamache. Asta e sigur. Însă leacul pentru o iubire pierdută este și mai multă iubire.

Privi în jos, spre Henri.

Chartrand scărpină urechile ciobănescului și zâmbi reținut.

— Ești un romantic, domnule.

— Sunt realist. Clara Morrow nu-și va petrece restul vieții cu gândul la acea întâmplare înfricoșătoare.

După ce a plecat Marcel, Armand s-a îndreptat spre Ruth, care o ținea pe Rosa și se uita la castronul cu punch.

— Nu îndrăznesc să-mi pun, spuse ea. Ar putea să nu fie destul de tare.

— *Noli timere*, spuse Gamache și, când ea zâmbi, adăugă: Știai?

— Despre profesorul Massey? Nu. Dacă aș fi știut, aș fi spus.

— Dar te temeai de el, spuse Gamache. Ai văzut în el ceva care te-a speriat. De asta ai fost așa de drăguță cu el. Jean-Guy s-a prins. Noi toți am presupus că erai drăguță pentru că îl plăceai, dar Jean-Guy a spus că probabil îl urai.

— Nu-l uram, spuse Ruth. Cum ai putea să te încrezi în vorbele cuiva care e treaz?

— Dar Jean-Guy avea dreptate, nu-i așa? Poate că nu-l urai, dar exista o anume frică. Altfel, de ce-ai fi spus *noli timere*? Nu te teme.

— Pânza aia albă de pe șevaletul lui a fost unul dintre cele mai triste lucruri pe care le-am văzut, spuse Ruth. Un artist care a rătăcit cărarea. Te copleșește. Te devorează. Beauvoir, de acolo — gesticulă cu rața spre partea cealaltă a camerei, unde Jean-Guy și Annie vorbeau cu Myrna — este un netot. Și tu?

Îi aruncă lui Gamache o privire ageră, evaluatoare.

— Tu ești un nebun. Iar cei doi?

Se întoarse spre Olivier și Gabri, care puneau mâncare pe masa lungă.

— Sunt pur și simplu ridicoli.

Se întoarse spre Gamache.

— Dar voi, cu toții, sunteți ceva. Profesorul Massey nu era nimic. Steril. Precum acea pânză. Asta mi s-a părut înspăimântător. Făcu o pauză, rememorând. Ce s-a întâmplat cu pictura aia? Singura, a profesorului Norman, care a supraviețuit?

— Aceea din spatele atelierului lui Massey? Cea bună?

— Cea minunată, spuse Ruth. Era poezie.

— Azbestul nu ar fi ieșit niciodată din ea. A fost distrusă.

Ruth își lăsă capul în jos, apoi îl ridică iar. Cu bărbia sus, cu ochii duri. A dat scurt din cap și a pornit șchiopătând mai departe, să ajungă lângă Clara.

Noli timere, gândi Gamache, privindu-le pe cele două femei. Și pe Rosa.

În dimineața următoare, Armand stătea pe bancă privind de sus așezarea. Olivier și Gabri i-au făcut cu mâna din bistrou. Și el le-a răspuns cu o fluturare de mână.

A văzut pinii legănându-se în briza ușoară și a adulmecat pădurea cu parfum de mosc și trandafirii, și crinii, și cafeaua tare din cana de lângă el.

Și-a lăsat capul pe spate și a simțit pe chip soarele cald.

Henri dormea lângă el, cu mingea în gură și cu limba atârnând.

Sforăind ușor.

Și în mâna lui Armand se afla cartea, închisă, în poală.

Clara i se alătură pe bancă. Au stat în tăcere, unul lângă altul. Apoi Clara s-a lăsat pe spate, atingând cu trupul cuvintele pe care cineva tocmai le scrijelise în lemn. Deasupra lui *Surprins de Bucurie.*

Un om neînfricat într-un ținut neînfricat

Ea privi în depărtare, spre munții și lumea de dincolo de ei. Și apoi ochii i se întoarseră, așa cum făceau mereu, spre sătucul liniștit din vale.

Lângă ea, pe bancă, Armand a deschis *Leacul din Gilead* la semnul de carte, a tras adânc aer în piept și a mers mai departe.

Clara ținea în mână scrisoarea. De la Peter. Care își găsise, în fine, drumul spre Three Pines.

Și o deschise.

Mulțumiri

Deși în esență o îndeletnicire solitară, am descoperit că atunci când scriu există totuși o mulțime de oameni, evenimente, amintiri care îmi țin companie. Și, mai mult ca oricând, acest lucru s-a întâmplat când am scris *Lungul drum spre casă*.

Nu o să discut aici temele sau motivele pentru care am scris această carte în acest fel, dar aș vrea să menționez câteva dintre scrierile care m-au influențat, incluzând *Inima întunericului*, a lui Joseph Conrad, și *Odiseea* lui Homer. Și remarcabila carte a lui Marilynne Robinson, *Gilead*. La fel, vechiul și spiritualul *Leac din Gilead*.

Și, ca întotdeauna, am fost inspirată de așezarea, de istoria, de geografia și de natura orașului Québec. Și, mai ales, de amintirea călătoriilor mele de-a lungul maiestuosului fluviu St. Lawrence. Pe coasta sinuoasă a Lower North Shore. Și de satele și sătenii de acolo. Am călătorit mult în viață, atât ca jurnalist, cât și pe cont propriu, dar nu am întâlnit niciodată ospitalitatea în forma ei atât de profundă și integritatea în forma ei atât de adâncă, așa cum le-am găsit în bucătăriile și pe verandele și în camerele din față ale locuințelor presărate de-a lungul coastei.

Le mulțumesc celor din Mutton Bay, La Tabatière, St. Augustine, Harrington Harbour și multe alte porturi. Oameni care au cerut atât de puțin și au oferit atât de mult.

Am fost, de asemenea, norocoasă să petrec ceva timp în Charlevoix, o zonă atât de frumoasă, încât aproape că sfidează rațiunea. Acum, după ce am spus-o, recunosc faptul că Baie-Saint-Paul din această carte nu este o reflexie riguroasă a orașului real. Sper că cei care trăiesc acolo sau vizitează această zonă minunată mă vor ierta pentru licența mea artistică. Mai ales proprietarilor foarte amabili care

deţin Auberge La Muse şi Galerie Clarence Gagnon.

Această carte datorează mai mult decât aş vrea să recunosc remarcabilului meu editor de la Minotaur Books/St. Martin's Press din Statele Unite, Hope Dellon. Şi lui Andrew Martin, Sarah Melnyk, Paul Hochman, Cassie Galante şi David Rotstein.

În Marea Britanie, le sunt îndatorată pentru sfaturile lor înţelepte editorului meu Lucy Malagoni şi editorului David Shelley, din Little, Brown.

Multe mulţumiri lui Jamie Broadhurst şi celor de la Raincoast Books, pentru că i-au făcut cunoscuţi pe Gamache & Co atâtor canadieni.

Mulţi dintre voi aţi aflat despre mine prin intermediul newsletterului meu şi al site-ului. Acestea au fost concepute, construite şi întreţinute de remarcabila Linda Lyall. Lucrăm împreună dinainte să fi fost publicat romanul *Viaţă liniştită*. Şi nu ne-am întâlnit niciodată. Eu locuiesc în Québec, Linda — în Scoţia. Dar am creat între noi o legătură atât de strânsă, ca două colege care împart acelaşi birou.

Îi mulţumesc Teresei Chris, care este deopotrivă agentul meu literar şi prietena mea. E ca şi cum Destinul ne-ar fi adus împreună, cu zece ani în urmă. De fapt, prima dată când am întâlnit-o aproape că am călcat-o cu maşina. Şşşt. Nu sunt sigură că şi-a dat seama de asta.

Îi mulţumesc lui Susan McKenzie pentru că a fost o primă cititoare constructivă, amabilă şi atentă. Şi o prietenă dragă.

Fratelui meu Doug, care a fost, de asemenea, un prim cititor şi un susţinător neobosit. Caraghios lucru, am petrecut mult timp în copilărie dorindu-mi să-l văd plecat, dar acum îi preţuiesc mult compania.

Mulţumiri asistentei mele, Lise Desrosiers, care este mult mai mult decât o

asistentă. Soră, prietenă, colegă, confidentă.

Merci' ma belle.

Și, în sfârșit, lui Michael. Care a făcut ca toate visurile mele să devină realitate. El este sufletul meu, casa mea.

Acum e rândul meu, dragă Michael.